

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

Збірник наукових статей студентів ФІМ

(за результатами підсумкової наукової конференції з Політології)

ВІННИЦЯ – 2016

УДК 32 (06)

ББК 66.0я43

З 41

Збірник наукових статей студентів ФІМ (за результатами підсумкової наукової конференції з Політології). – Вінниця, 2016. – 240 с.

Рекомендовано до друку кафедрою філософії, соціально-політичних дисциплін та етнології Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (*протокол №4 від 18 листопада 2015 р.*)

У збірнику наукових праць на основі широкого кола джерел та літератури втілюються актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії, етнології, філософії, політології та правознавства.

Редакційна колегія:

О.А. Коляструк, доктор історичних наук, професор;

А.Д.Ткаченко, кандидат історичних наук, професор;

О.П.Конотопенко, кандидат філософських наук, доцент;

С.А.Лапшин, кандидат історичних наук, доцент;

П.А.Поліщук, старший лаборант кафедри філософії, соціально-політичних дисциплін та етнології (технічний редактор);

О.Забіяка, голова ради студентського самоврядування ВДПУ;

К.Бондар, член Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених ВДПУ імені М. Коцюбинського;

Б.Химич, староста групи 4АА ФІМ;

О.Макарова, староста групи 4БА ФІМ;

О.Баланюк, староста групи 4ДН ФІМ;

Ю.Процюк, студентка групи 4РР ФІМ.

ВДПУ, 2016

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....

СТАТТІ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4АА

І.І.Антонюк, О.В.Денисюк

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОПОРЦІЙНОЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ З ПРЕФЕРЕНЦІЯМИ ТА РЕГІОНАЛЬНИМИ СПИСКАМИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ 25 ЖОВТНЯ 2015 РОКУ.....

Т.В.Біла, Д.В.Глуханюк

ЗНАЧЕННЯ ПАТРІОТИЗМУ У ВИХОВАННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....

Д.О.Владімірова, М.М.Пляцек

ПОЛІТИЧНІ МАНІПУЛЯЦІЇ ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 25 ЖОВТНЯ 2015 РОКУ.....

А.В.Маковій, Б.О.Химич

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ.....

І.А.Мельник

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ВЕКТОР УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – МИТНИЙ СОЮЗ.....

Ю.К.Човган, Л.Ю.Педоренко

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЗМІ ЯК ОСНОВА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....

Д.О. Грицишина

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА.....

О.П.Сандул, Д.М.Шамалюк

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА НІМЕЧЧИНИ. ПРЕЗИДЕНТ НІМЕЧЧИНИ ТА ЙОГО ПОВНОВАЖЕННЯ.....

О.О.Шарамук, Н.О.Шевченко

СУЧАСНА ГЕОПОЛІТИЧНА КАРТИНА СВІТУ.....

Д.Ю. Швець

МЕТОДИ МАНІПУЛЯЦІЙ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ.....

О. В.Романова, А. В.Попроцька

МАНІПУЛЮВАННЯ ГРОМАДСЬКОЮ ДУМКОЮ ЗА ДОПОМОГОЮ ПОЛІТИЧНОЇ РЕКЛАМИ.....

В.М. Давидчук

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПОЛІТИЧНУ СВІДОМІСТЬ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ.....

В.А. Іванченко

АНАЛІЗ МОНАРХІЧНОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....

В.С. Яненко

ВИМОГИ ДО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА СУЧАСНОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

СТАТТІ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4БА

С.В.Бартко

ХАРАКТЕРИСТИКА МОНАРХІЧНОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....

А.А.Дмитришена

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ У США.....

О.В.Федорченко

ПОРІВНЯННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ МОНАРХА ТА ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....

К.В.Гонтарук

ПАРТІЙНА СИСТЕМА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....

Т.А.Косаківська

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ КАНАДИ.....

О.В.Кравець

КРИЗА ЧЕТВЕРТОЇ РЕСПУБЛІКИ У ФРАНЦІЇ ТА ПРИХІД ДО ВЛАДИ ШАРЛЯ ДЕ ГОЛЛЯ.....

В.О.Кришталъ

АНАЛІЗ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....

В.М.Луцька

ІСТОРИЧНІ, КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ФРАНЦІЇ: ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНИЙ ВИМІР.....

О.І. Макарова

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ.....

К.В Матвійчук

**РОЛЬ КАНАДСЬКОЇ ДІАСПОРИ В ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ.....**

Т.В. Мельник

РОЛЬ НІМЕЧЧИНИ У ВРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ.....

О.М. Назорна

ВИБОРЧА СИСТЕМА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....

В.В.Неживенко

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА РОЗВИТОК ПОЛІТИКИ НЕОКОНСЕРВАТИЗМУ.

О.В. Пархоменко

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....

В.В.Патратій

ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ КНР.....

В.В.Слободян

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ ДАНІЇ.....

А.В.Рябчук

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОСНОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ГРЕЦІЇ.....

М.Л.Свистун

ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО.....

О.В. Вержибок

ВІДНОСИНИ ІЗ США В ПЕРІОД КРИЗИ НА СХОДІ УКРАЇНИ.....

Ю.А.Сливка (Сторчак)

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ ЯПОНІЇ

С.В.Юрчак

**ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ
2015 р.....**

О.Г. Цимбалюк

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ ПІВНІЧНОЇ КОРЕЇ: ОЗНАКИ ТОТАЛІТАРИЗМУ.

Л.М.Шварц

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ АВСТРАЛІЇ.....

СТАТТІ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4ДН

О.В. Баланюк, М.О.Росавицька

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ ТА ПРАВЛІННЯ НІМЕЧЧИНИ..

А.Ю. Бичкова

ПОГЛЯДИ ІММАНУЇЛА КАНТА ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО.....

В.В. Велика

ХАРАКТЕРИСТИКА БЕРЕЗНЕВИХ СТАТЕЙ Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО.....

Я.А. Гапчук

УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....

О.О. Гаврилюк

ОСМИСЛЕННЯ ЗМІСТУ НАЦІОНАЛ-ПАТРІОТИЧНОГО

ВИХОВАННЯ МОЛОДІ.....

Т.М. Остапенко

**АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ ТА ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ
РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ.....**

А.І. Петришена

ПОЛІТИЧНІ ПОГЛЯДИ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО.....

Д.В. Шведа

НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ СРСР.....

В.О.Торбас , І.І. Ткач

**ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКОГО ТА
БРИТАНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ....**

С.С.Тумачок

ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....

СТАТТІ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4РР

Т.В. Балинська, А.М. Кравець

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ.....

А.В. Черпатюк, І.С. Брижак

**ПОНЯТТЯ «СВОБОДА» ТА «ІНДИВІДУАЛІЗМ» В РОСІЙСЬКІЙ ТА
ЗАХІДНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ.....**

А.Г. Вітенко, В.О. Вишневська

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТІВ.....

О.А.Горбова, А.В. Сіліфонова

УМОВИ УСПІШНОГО ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ НА СВІТОВІЙ АРЕНІ.....

О.О. Мартиновська, Ю.В. Шпачук

ТЕРОРИСТИЧНЕ УГРУПОВАННЯ «АЛЬ КАЇДА».....

В.В. Милогородська, А.П. Семенюк

ФЕДЕРАЛІЗАЦІЯ ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.....

Ю.М. Процюк, А.С. Курбатова

ОСОБЛИВОСТІ МОНАРХІЧНОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....

Р.С. Сіпко

АНАРХІЯ ЯК ПОЛІТИЧНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ.....

В.В. Щенесневич

ВНУТРІШНЬО-СМИСЛОВА СТРУКТУРНА СХЕМА ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНИХ СИСТЕМ.....

Н.О. Ямчук

МІСЦЕ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ТА ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.....

ВСТУПНЕ СЛОВО

Завдання політології як науки спрямоване на те, щоб розширити кругозір молодих спеціалістів, пояснити їм принципи, за якими існує та функціонує наше суспільство та держава. Вивчення політології сприяє соціалізації студентів.

Жодне сучасне суспільство неможливо уявити без політичної складової. Саме політологія дає знання про цю сферу діяльності суспільства.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Політологія» є політична сфера суспільства, роль і функції політики, закони її розвитку, а також політичні інститути, їх устрій і функціонування. Політологія також надає майбутнім спеціалістам знаннями про способи і форми їх участі у політичному житті держави, дає розуміння типів динаміки політичних процесів, визначає зміст і шляхи формування політичної культури, різноманітність сучасних концепцій суспільного розвитку і рушійні сили світового прогресу.

В наші часи в Україні існує ціла низка політичних проблем: військова агресія Російської федерації, нехтування національними інтересами, корупція, бюрократія, політична нестабільність.

Саме політологія має сприяти формуванню громадянської позиції у студентів, розвитку патріотичних почуттів та бажання зробити щось для своєї Батьківщини. Тому викладання курсу «Політологія» дозволяє сформувати знання студентів про політичне становище України, її внутрішньо- та зовнішньополітичні відносини; сформувати чітку громадянську позицію та пробудити зацікавленість політичним життям нашої держави.

В цьому процесі надзвичайно важливе значення має не лише вивчення навчального курсу «Політологія», а й самостійні дослідження студентів. Наукові дослідження, які представлені у даному збірнику, засвідчують високий рівень підготовки студентів, їх володіння технікою наукового-аналітичного пізнання та відповідне уявлення щодо особливостей політичного аналізу та узагальнення.

СТАТТІ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4АА

І.І.Антонюк, О.В.Денисюк

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОПОРЦІЙНОЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ З ПРЕФЕРЕНЦІЯМИ ТА РЕГІОНАЛЬНИМИ СПИСКАМИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ 25 ЖОВТНЯ 2015 РОКУ

У статті автори аналізують особливості проведення місцевих виборів в Україні 25 жовтня 2015 року за пропорційної виборчої системи з преференціями та регіональними списками.

Ключові слова: вибори, виборча система, місцеві вибори, пропорційна виборча система.

Протягом періоду Незалежної України декілька разів змінювалися виборчі системи, від досконалості якої залежить формування органів державної або політичної влади. Актуальність даної проблеми полягає в тому, що вона мало досліджена і потребує детальнішого і ретельнішого дослідження і розуміння.

Аналіз пропорційної виборчої системи з преференціями та регіональними списками під час проведення виборів 25 жовтня 2015 року знайшли відображення у статтях А.Магери (заступник голови Центральної виборчої комісії України), С.Жукова (депутат Дніпропетровської міськради)

Питання застосування відкритих списків під час місцевих виборів обговорювалося довгий час. Нарешті, 18 червня 2015 р. народні депутати розглянули зареєстровані у Верховній Раді чотири законопроекти «Про місцеві вибори» за № 2831, 2831-1, 2831-2, 2831-3 і проголосували за, на їхню думку, найкращий.

Перший законопроект за № 2831, зареєстрований рядом депутатів фракції «Батьківщина», з'явився 13 травня 2015 р. Законопроектом передбачається проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах рад за пропорційною системою з відкритими списками. При цьому остаточний порядок розміщення кандидатів у партійних списках визначається зборами (конференціями) відповідної місцевої організації партії за офіційними результатами голосування виборців за кандидатів виборчого списку, які надаються партійній організації відповідною територіальною виборчою комісією. На думку експертів, описана модель є типовою пропорційною системою із закритими списками.

Наступний проект за № 2831-1, зареєстрований экс-мером Чернівців М. Федоруком 27 травня 2015 р. і над яким працювали експерти Асоціації міст України, передбачає проведення виборів депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів із застосуванням різних моделей виборчих систем, які дають змогу краще забезпечувати вплив виборців на склад обраних депутатів і лідерів територіальних громад. Зокрема, пропонується зберегти чинні на сьогодні

змішану пропорційно-мажоритарну виборчу систему на виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим та мажоритарну виборчу систему відносної більшості в одномандатних округах на виборах депутатів сільських, селищних, міських рад. Законопроект також пропонує «відкриті списки» двох видів – для великих і малих міст, багатомандатну мажоритарку для районних та обласних рад, два види виборів мерів.

Оглядачі зазначають, що позитивні норми в цьому законопроекті щодо «відкритих списків» перекреслені складністю й неуніфікованістю виборчих систем на різних рівнях. Крім того, на їхню думку, на виборах за таким законом буде важко розібратися не тільки виборцю, а навіть фахівцям і спостерігачам.

Законопроект № 2831-2 про місцеві вибори, над яким працювали 18 депутатів із трьох фракцій (Блок Петра Порошенка, «Народний фронт», «Самопоміч») та представники Інституту виборчого права, Міжнародної фундації виборчих систем, «Інтерньюз-Україна», КВУ й «Опори», був зареєстрований у Верховній Раді 28 травня 2015 р.

Серед основних новацій законопроекту, зокрема, є: власне пропорційна виборча система з відкритими списками на місцевих виборах; гарантоване представництво жінок у кожній трійці виборчого списку; мажоритарна система відносної більшості в багатомандатних виборчих округах – 24 мандати в районах і містах, там де менше 90 тис. виборців селищних і сільських рад.

28 травня 2015 р. був зареєстрований ще один проект закону про місцеві вибори № 2831-3. Ініціатори законопроекту: В. Денисенко, С. Алексєєв, І. Попов, Ю. Чижмарь і О. Ледовських.

В основу проекту покладена так звана «німецька система», якою передбачено проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах рад за пропорційною виборчою системою з преференціями [вибори в багатомандатному виборчому окрузі, що збігається з територією Автономної Республіки Крим, відповідної області, району, міста, району в місті, за виборчими списками місцевих організацій партій (блоків) з одночасним висуванням кандидатів у територіальних округах, на які поділяється багатомандатний округ.

Крім того, у пояснювальній записці до закону зазначається, що місцеві вибори проходитимуть також за такими виборчими системами:

- депутатів сільських, селищних рад – зберігається чинна на сьогодні мажоритарна система відносної більшості в одномандатному виборчому окрузі;
- міських голів (міст, кількість виборців у яких дорівнює або є більшою ніж 90 тис.) – за мажоритарною системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному виборчому окрузі (два тури);
- сільських, селищних, міських (міст, кількість виборців у яких є меншою ніж 90 тис.) голів, сільських старост – за мажоритарною системою відносної більшості в єдиному одномандатному виборчому окрузі.

У законі пропонується чітко встановити кількісний склад відповідних місцевих рад, який визначатиметься ЦВК до початку виборчого процесу чергових виборів залежно від кількості виборців, які належать до відповідної територіальної громади, проживають на території області, району, району в місті.

Мінімальна кількість депутатів ради – 10 при чисельності виборців до 500, максимальна – 80 депутатів при чисельності виборців понад 1,5 млн.

Наприклад, на виборах до Київради, згідно з цим законопроектом, чисельність депутатського корпусу буде скорочена до 80 осіб. Водночас у райрадах столиці чисельність депутатів буде від 36 (Печерський район) до 44 депутатів (Святошинський, Соломянський, Оболонський, Дарницький, Дніпровський і Деснянський).

Також нормами цього законопроекту передбачається пропорційна система виборів для Київради та райрад столиці, тобто вибори відбудуться за списками. Утім, відмінність такої пропорційної системи від минулих виборів полягає в тому, що запропонована модель передбачає висування кандидатів місцевою організацією партії (блоком) не більше ніж по два кандидати в кожному територіальному виборчому окрузі. При цьому всі кандидати в депутати, висунуті місцевою організацією партії (блоком) у територіальних округах, включаються до єдиного виборчого списку кандидатів від цієї місцевої організації партії (блоку) до відповідної ради. Експерти наголошують, що така модель є досить заплутаною. На практиці може вийти так: хто зуміє скористатися поєднанням власного імені й партійного бренду – той і виграє.

Щодо виборів мера, то в цьому проекті закону передбачається введення двотурових виборів для міст з понад 90 тис. населення. Тобто вибори в Києві проводитимуться у два тури.

Тим часом сайт столичних новин KievNews запропонував своїм читачам відповісти на запитання: «Якщо вибори в Києві відбудуться восени, то який вибір зробите ви?» Результати голосування станом на 18 червня 2015 р. представлені в таблиці.

Інститут аналізу та прогнозування в рамках проекту під назвою «Перезавантаження – відкрита влада – нова якість управління столицею» провів бліц-опитування киян щодо їхніх вимог до нової влади в Києві. «Використовуючи озвучені киянами вимоги до мера столиці, перевіряючи на відповідність цим вимогам біографії провідних київських політиків, ми прогнозуємо, що серйозними конкурентами В. Кличка можуть стати, зокрема, київські нардепи-мажоритарники Л. Ємець, Ю. Левченко та А. Білецький. Але поки ніхто з них ще не заявив про наміри помірятися силами з В. Кличком», – зазначив директор інституту Ю. Лісничий. [2]

Повертаючись до законопроектів про місцеві вибори, зазначимо, що експерти та громадськість підтримували законопроект № 2831-2.

Так, на думку члена Центральної виборчої комісії А. Магери, законопроект, який був внесений народним депутатом М. Федоруком, «в частині виборчої системи чи не найбільшим чином відповідає положенням Конституції України, зокрема, щодо конституційного статусу обласних і районних рад як представницьких органів місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад».

За словами А.Магери, у цьому законопроекті міститься пропозиція провести місцеві вибори «за багатомандатною виборчою системою, яку одні називають багатомандатною мажоритарною виборчою системою, а інші називають напівпропорційною виборчою системою. І одні, і другі мають рацію».

Проте запропонований проект, незважаючи на прохання деяких депутатів, не знайшов підтримки в залі.

Перший заступник Голови Верховної Ради України А. Парубій, який вів засідання, поставив усі законопроекти на сигнальне голосування, за результатами якого найбільшу кількість голосів набрав законопроект за № 2832-3 («за» – 222).

Після цього на голосування було поставлено законопроект за № 2831-3, який набрав 271 голос і був прийнятий за основу.

Парламент підтримав законопроект № 2831-3 «Про місцеві вибори» через побоювання осуду суспільством того, що політики весь час обіцяли людям впровадити пропорційну систему з відкритими списками, у тому числі й на місцевих виборах. Таку думку висловила координатор громадської мережі «Опора» О. Айвазовська. «Коаліція, притиснута до стінки власним популізмом, проголосувала за законопроект, який тільки формально має відношення до відкритих списків», – сказала вона. При цьому вона зазначила, що законопроект, який був проголосований у першому читанні, не дає можливості виборцям на рівні територіального округу обрати першого, другого чи третього кандидата. «Партія, формуючи список, пропонуватиме на територіальному окрузі лише одного представника. Система має ряд ознак мажоритарної системи, але проблема в тому, що частина територіальних округів залишиться без депутатів. Частина отримає кілька депутатів, а також будуть округи, від яких мандат отримає не переможець на цьому окрузі», – зазначила О. Айвазовська. Водчас вона допускає, що при підготовці до другого читання законопроект може бути вдосконалений.

Експерт Інституту політичної освіти О. Солонтей також вважає, що прийнятий за основу закон про місцеві вибори віддає монополію у відкритих списках політичним партіям. «Між польською і німецькою моделлю відкритих списків ми рухаємося в бік німецької моделі. Але проблема у нас в тому, що відкриті списки не є насправді відкритими – все залежатиме від політичних партій. Громадським організаціям, активістам ми не даємо там місця – все на монополію політичних партій», – каже О. Солонтей.

На думку експерта, списки насправді відкритими не є. І на те є три причини. «По-перше, список тих, хто може сформувати список, – вже закритий. А по-друге,

не може у нас виборець вибрати того, кого захоче, у міську раду чи ще кудись. І третій момент – запровадження єдиної моделі відкритих списків для обласних і місцевих рад – суперечить закону!» – зазначає фахівець.

У свою чергу народний депутат України А. Іллюк прокоментував законопроект як такий, що не відповідає задекларованим принципам децентралізації. «Децентралізація? Коаліція проголосувала за закон про вибори в першому читанні і загнала всіх у партійні списки. Тепер всі лідери громадської думки, активні, цілеспрямовані громадяни, які бажають попрацювати на благо своїх громад і представляти інтереси людей у місцевих радах, будуть змушені вступити в якусь партію. За це боролися? Адмінресурс буде запущений владою по повній, а люди втратять зв'язок з депутатами», – вважає А. Іллюк.

Народний депутат В. Балого взагалі виступає проти прийняття закону «Про місцеві вибори». «В ідеалі і Конституція, і адміністративний устрій, і децентралізація, і закон про вибори мають розглядатися одним пакетом, щоб зрозуміти, кого ми обираємо, де, як і на який термін. Бо приймаючи все окремо, ми постійно будемо займатися тим, що один закон підганятимемо під інший. Тому моя позиція – не підтримувати жоден законопроект про місцеві вибори, доки не буде запропонована цілісна концепція організації держави», – зазначив він.

Одним з найскладніших питань є проведення виборів в анексованому Криму та на окупованих територіях на Сході України. Як відомо, мінські домовленості, підписані лідерами «нормандської четвірки», передбачають проведення місцевих виборів на основі українського законодавства. Однак наразі українській стороні на непідконтрольних їй територіях здійснити цього практично неможливо.

Між тим у Криму на сьогодні є дві групи виборців – переселенці й громадяни, що залишилися на території окупованого Криму. Перша група менша й дуже нерівномірно розподілена на території країни; друга ж досить сумнівна з точки зору українського законодавства, яке не дає змоги голосувати людям з подвійним громадянством. Фактично й технічно провести вибори в Криму неможливо. Але можливий сценарій, за яким вибори до місцевих органів самоврядування можна провести за фактичним місцем проживання кримських переселенців. Саме вони можуть становити електоральну базу. Утім, виникає закономірне питання: кого обиратимуть колишні кримчани, яких уявних депутатів і мерів міст, якщо Крим дотепер не повернувся? Навіщо витрачати бюджетні гроші на химеру? Між тим, на думку експертів, для світу, який заперечує анексію, «райради у вигнанні» легітимними будуть уже сьогодні. Саме депутати мають представляти інтереси своїх виборців до тих пір, поки територія півострова буде окупована, говорити від їхнього імені, створювати списки правопорушень проти жителів Криму, моніторити ситуацію. Уже сьогодні депутати могли б говорити від імені громадянського співтовариства кримчан у Раді Європи, ООН тощо.

Щодо Сходу України, то, за офіційними даними, кількість переселенців зі Сходу України сягнула 1 млн осіб. Один мільйон осіб – це дуже непогане

електоральне поле. Якщо врахувати, що на територіях з «особливим статусом» вести проукраїнську агітацію вкрай небезпечно, місцеві вибори по всій Україні є відмінним способом створити групи депутатів райрад і міськрад, які відстоювали б і транслювали інтереси українських громадян – патріотів окупованих територій. Організаційно це буде вкрай складно. Але саме вибори місцевих депутатів за місцем нинішнього проживання переселенців дадуть можливість офіційно включати в переговорні процеси на зразок мінського людей, які виступають за цілісність країни, не є «рупором» Кремля й борються з терористами. Вибори, які можна провести на всій території України, легітимізують в очах Заходу нову й дуже важливу сторону діалогу.

Звичайно, у цих сценаріях є багато недоліків, багато мінусів, безліч «але». Проте для того щоб настало завтра, його потрібно будувати вже сьогодні. І краще починати негайно.

Експерти наголошують, що одним із ключових питань майбутніх місцевих виборів є те, чи збережуть нинішні політсили підтримку серед населення, чи імовірно, ключові позиції отримають нові молодіжні проекти з незаплямованою репутацією.

Вони передбачають, що значного успіху на місцевому рівні можуть досягнути рухи та партії на кшталт «Правого сектору», «Самопоміч», яка у формі локального проекту «втерла носа» багатьом на той час політичним «гігантам», та ін.

Підсилить такий результат і психологічний фактор. На місцевому рівні більшу прихильність отримуватимуть ті проекти, які виборець «знає в обличчя». Крім того, ці ж проекти, у зв'язку з проведенням децентралізації, матимуть не тільки вищу підтримку серед населення, а й потужніші можливості для своєї діяльності, у зв'язку з новою системою перерозподілу бюджету.

Таким чином в результаті даного дослідження ми дійшли висновків, що вибори до місцевих рад – це можливість прийти новим політикам і змінити міста. Повинні прийти люди, які будуть не лише декларувати, а дійсно брати зобов'язання і їх виконувати. Необхідні зміни щодо децентралізації, фінансова незалежність місцевих рад. Потрібно, щоб люди чітко розуміли, що робить місцева влада, які у неї плани і завдання, зворотний зв'язок. Якщо буде нова система відкритих списків, тоді можливі зміни на краще.

Список використаної літератури:

1. Кривенко Л. «Історико-порівняльний погляд на проблеми парламенту». / Вісник Академії правових наук України / № 4-1999, с. 50 – 60
2. Закон "Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" // Відомості Верховної Ради України, 1998, N 3-4, ст. 15
3. Закон України «Про вибори народних депутатів» від 25.03.2004
4. Гнілорібов В.В., Тихонов В.М. Державне Будівництво І місцеве самоврядування в Україні: Навчальний посібник. -Луганськ. - Видавництво - СНУ ім. В. Даля. - 2004 р.. - 376 с.

Т.В.Біла, Д.В.Глуханюк

ЗНАЧЕННЯ ПАТРІОТИЗМУ У ВИХОВАННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У статті аналізується значення патріотизму та механізми його формування у сучасної молоді.

Ключові слова: виховання молоді, патріотизм.

Патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, своєї Батьківщини, бажання збереження її характерних особливостей, її культурного надбання і співставлення себе з іншими членами свого народу, постійна готовність підкоряти свої особисті інтереси інтересам загалу, в якому живеш, та захищати інтереси своєї громади, народу в цілому [2].

На теренах сучасної України поняття «патріотизм» набуває особливого значення, в залежності від територіальної приналежності, матеріального благополуччя та соціальної статусу.

Патріот – це людина, яка готова підтримати чи захистити свою країну.

Територіальний патріотизм – почуття любові до місця проживання. Цей вид патріотизму, в свою чергу, поділяється на два підвиди :

- а) державний;
- б) регіональний [2].

Якщо заглибитися в корені формування патріотизму, то він починається з природної несвідомої прихильності людини до рідної оселі і краю.

На основі цього можна виділити ще один вид патріотизму:

Сімейний або клановий – почуття патріотизму до своєї сім'ї або роду.

Існує ще один вид патріотизму – це націонал-патріотизм, що означає відстоювання інтересів окремої нації та боротьбу за інтереси держави.

Також варто зазначити, що патріотизм найчастіше вступає в конфлікт з такими почуттями як егоїзм та гуманізм [1].

Актуальним є питання, чи вважає молодь себе патріотами. Було опитано 17 респондентів. В опитуванні взяли участь респонденти різного соціального статусу, з різних куточків України (Вінниця, Луганськ, Первомайськ, Київ, Чернівці, Житомир, Рівне) та різних поглядів на життя.

За результатами проведеного дослідження маємо такі дані:

- 100% опитаних вважають себе українцями;
- 10 опитаних, що складає 58,8% мають бажання жити за кордоном, 6 респондентів (35,3%) не хотіли б покидати Україну, а 1 опитаний (5,9%) проявив байдужість у виборі місця проживання;
- 16 людей пишаються, що їх називають українцями, що склало 94,1% від усіх опитаних, але 1 респондент (5,9%) не вважає, це причиною для гордості;

- 11,8% (2 респонденти) людей вважають, що народитися та жити в Україні достатньо, щоб бути патріотом, 5,9% (1 опитаний) вважає спілкування рідною мовою провідним фактором у визначенні себе як патріота, 23,5% (4 людини) наслідують традиції рідного краю і знаходять у цьому найповніше відображення поняття «патріот», а 58,8% (10 опитаних) пояснюють визначення патріотизму як працю в ім'я добробуту своєї держави;

- 94,1% (16 респондентів) люблять свою державу, а 5,9% (1 опитаний) ні;

- 88,2% (15 людей) вільно володіють українською мовою, а у 11,8% (2 респондентів) виникають труднощі;

- «солов'їною» 94,1% (16 респондентів) вважають українську мову, іншу мову як «солов'їну» назвав 1 респондент (5,9%);

- 64,7% (11 опитаних) живуть в Україні і борються за її добробут усіма можливими методами, адже відносять себе до лав патріотів своєї країни, 35,3% (6 людей) розмовляють українською мовою та слідуєть традиціям та вважають це проявом свого патріотизму;

- 88,2% (15 респондентів) надають перевагу праці в Україні, але за умови отримання достойної заробітної плати, 11,8% (2 опитаних) охоче б виїхали працювати за кордон.

Отож, взявши до уваги відповіді респондентів, можна побачити, що найбільшою перешкодою до всеохоплюючої любові до Батьківщини та беззаперечного патріотизму є умови праці та працевлаштування.

Ми поцікавились думкою експертів в області політології, історії та соціології щодо нагальних проблем в сучасній Україні та безпосереднє відношення цих проблем до розуміння поняття патріотизму серед молоді.

Надаємо вам їхні роздуми у формі запитання та відповіді:

Запитання: Чи вважаєте ви себе патріотом? Якщо так, то у чому це проявляється?

Якщо патріотизм - це любов до землі і свого роду з усіма його цінностями, які притаманні цьому народу - то так! Якщо мова йде про намагання прищепити зовсім чужі цінності та традиції - то ні (Леонід Марущак, куратор Мистецького напрямку УКМЦ).

Запитання: Що таке, у Вашому розумінні "патріотизм". І, на Вашу думку, розмовляти українською мовою, слідувати традиціям - це і є найкращим проявом патріотизму?

Для мене патріотизм - це якісно робити те, чим займаєшся, що любиш. Бо це в перспективі приносить користь громаді, місту, країні.

Ані україномовність, ані слідування традиціям жодним чином не свідчить про патріотизм. Це похідна, зовнішня форма. Якою нині дуже часто користуються, бо на це є запит суспільства (Олександр Федоришен, ГО «Спільнота «Історія Вінниці»).

Отже, провівши дослідження на тему, яка хвилює майже кожного українця і є актуальною на даний час, отримали

Для більшості українців патріотизм виражається у творчій праці, у зміцненні й захисті своєї державності, території, суспільного ладу.

Отже, як показали результати дослідження, молодь віком 18-25 років впевнена, що держава повинна мати свою національну ідею, адже саме вона відіграє провідну роль в розбудові держави; знання історичного минулого дуже важливе, вивчати і знати і пам'ятати його потрібно кожному. Щоб утвердити і зберегти патріотичний дух молоді, на думку респондентів, держава повинна забезпечити верховенство закону, піклуватися про кожного українця, відстоювати національні ідеї на міжнародній арені; піднести статус української мови, як єдиної державної, давати молоді можливість реалізувати себе в своїй країні, заохочувати молодь до активного суспільного життя, надати реальне право на безкоштовну освіту, допомогти і гарантувати працевлаштування.

Список використаної літератури:

1. Гончарук Т. В. Політологія: лекційний курс і практикум / Т. В. Гончарук. — Тернопіль. — 370 с.
2. Камінський В. Співвідношення патріотизму та націоналізму / В. Камінський // Molodi.in.ua. Інтернет-журнал для молоді. — 2010. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://molodi.in.ua/spivvidnoshennya-patriotyzmu-ta-natsionalizmu/>

Д.О.Владімірова, М.М.Пляцек

ПОЛІТИЧНІ МАНІПУЛЯЦІЇ ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 25 ЖОВТНЯ 2015 РОКУ

У статті розглядаються поняття, мета та цілі політичного маніпулювання; основні шляхи та технології політичних маніпуляцій під час місцевих виборів 25 жовтня 2015 року у різних містах України; розкриваються основні методи покарання під порушення кандидатом або виборцем свого виборчого права.

Ключові слова: політична маніпуляція, технологія політичного маніпулювання, виборче право.

Політичне маніпулювання — поняття, що охоплює рекламу, PR, взагалі усі засоби, що виробляють у людини стійкі соціально-політичні уявлення і спонукаючи її до тієї або іншої політичної діяльності (в основному — до підтримки одних фігур і неприйняття інших).

Мета статті: проаналізувати основні технології політичних маніпуляцій під час місцевих виборів та визначити основну відповідальність, яку несуть виборці та кандидати при порушенні та реалізації виборчого права.

Політичне маніпулювання — це приховане управління політичною свідомістю і поведінкою людей з метою змусити їх діяти або не діяти в

інтересах маніпуляторів, нав'язування волі маніпулятора що маніпулює у формі прихованої дії. Зазвичай поняттю маніпуляції надається негативний відтінок.

Для всякого маніпулювання характерна деяка закритість, ілюзія, невидимий механізм, психологічна дія на свідомість з метою формування тих або інших переконань або переваг. Мета політичного маніпулювання — отримання, реалізація і збереження влади. На нинішньому етапі життя українського суспільства ці цілі досягаються шляхом виборів. Успіх на виборах неможливий без значної громадської підтримки (якщо не брати випадки прямої фальсифікації виборчих бюлетенів). Отже, цілі маніпуляторів зводяться до формування у виборців певної думки і спонукання їх підтримати на виборах цю соціальну групу. Маніпулятор повинен вгадати соціальне очікування і запропонувати оптимальний образ кандидата або програму (варіант — переконати в тому, що наявна у кандидата програма і оптимальна). Таким чином, у вузькому розумінні політична маніпуляція — це теорія і практика передвиборних технологій і методика проведення виборчих кампаній (широке розуміння ПМ виходить далеко за межі виборчих кампаній). Стратегія отримання влади вимагає рішення таких тактичних завдань, як залучення і утримання уваги, а також формування сприятливого іміджу [1].

Розглянемо технології політичного маніпулювання, які використовуються сьогодні:

- поява біг-бордів різних кандидатів із принципово схожими знаковими повідомленнями. Відмінність полягає тільки в тому, який із заходів справді потрібен в тому чи іншому випадку: розумний, сильний, красивий, який захищатиме інтереси людей тощо;

- маніпулювання виборцями шляхом загравання соціальними обіцянками;

- принцип «Перенесення зневаги». Конкурент «ловиться» на тому, як у тій або іншій формі виявляє зневагу до виборців (на невідповідальній зустрічі, перед невеликою аудиторією, у випадковому негарному епізоді);

- висміювання. Висока ефективність методу висміювання пов'язана з його впливом на сферу слабо усвідомлюваних психічних явищ, що знижує дієвість психологічного захисту особистості.

Загалом виборчі технології маніпуляцій можна розділити на чотири групи за часом використання - до виборів на етапі агітації, під час голосування, під час підрахунку голосів та після нього, на рівні роботи виборчих комісій [3].

Проаналізуємо політичні маніпуляції на етапі агітації. Прямий і непрямий підкуп виборців використовується на повну силу. Людям пропонують різноманітні товари та послуги, масово роздають продовольчі пакети від імені політичних сил, влаштовують застілля, розсилають гроші - сигнали поступають з різних куточків України.

У Чернігові виборців підкуповують за їхні ж гроші — з бюджету. На початку жовтня на сесії міськради було схвалено рішення про надання одноразової

матеріальної допомоги найбільшій частині чернігівців на загальну суму 20 млн грн. Мер Чернігова Олександр Соколов пояснив свою ініціативу тим, що київська влада довела народ до зубожіння. Раптову щедрість муніципалітету з власним висуванням на виборах він не пов'язує.

За даними «ОПОРИ», ключовою формою непрямого підкупу виборців став благоустрій прибудинкових територій та дорожньої інфраструктури, встановлення дитячих і спортивних майданчиків, а також роздача безкоштовних продуктових наборів та подарунків. Серед брудних технологій є й така ризикована як роздача продуктових наборів з простроченим строком придатності від імені одного з опонентів. Приймаючи пакети люди не дивляться на строк придатності, це виявляється згодом, і тоді вже починають розходитися чутки, що такий-то кандидат хотів отруїти виборців.

На Львівщині, «Самопоміч» встановила безкоштовний інтернет у різних частинах міста, при цьому розвісивши оголошення, за якого кандидата потрібно голосувати. А кандидат від партії «Громадянська позиція» роздавав людям хлібобулочні вироби [2].

На етапі голосування у кандидатів також є чимало варіацій, яким чином дістати собі більше голосів. Скуповування голосів практикувалася завжди. Цього разу також знайдуться люди, готові продати свій голос. І зубожіння населення вочевидь не призводить до росту патріотизму.

У Чернівцях було зафіксовано масове фотографування виборчих бюлетенів. Про це повідомляють спостерігачі «ОПОРИ». За їхніми даними вдалось зафіксувати три випадки. Крім того, під час розмови з виборцями, які фотографували бюлетені, з'ясувалось, що за голосування за потрібний номер партії пропонувалось від 300 до 450 грн.

У місті Вінниця, як виявили в подальшому представники «ОПОРИ» у приймальні народного депутата України Геннадія Ткачука роздавали матеріальну допомогу у розмірі 150 гривень. За повідомленням людей їх просили голосувати за кандидата у депутати міської ради Ігоря Ткачука (брат нардепа Геннадія Ткачука). Про даний факт було повідомлено в міліцію, але факт підтверджено не було.

Вже через декілька днів, в приймальні народного депутата знову була черга людей. При відвідуванні приймальні спостерігачі «ОПОРИ» зафіксували збір заяв на матеріальну допомогу у розмірі 150 гривень. При зборі заяв ставився акцент на тому, щоб голосувати за Ігоря Ткачука.

Спостерігачами «ОПОРИ» зафіксовано дії виборців та представників штабу, які можуть свідчити про готування або замах на вчинення злочину передбаченого частиною 1, 2 статті 160 КК України, а саме пропозиція, обіцянка, а також прийняття пропозиції, обіцянки неправомірної вигоди за вчинення чи невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією виборцями

свого виборчого права або права голосу (а саме голосування за окремого кандидата на виборах) [2].

Набувають поширення випадки перешкоджання вільному формуванню та волевиявленню виборців шляхом застосування різних форм матеріального впливу та стимулювання виборців. Насамперед фіксуються випадки непрямого підкупу – надання виборцям безоплатно або на пільгових умовах товарів, майна, послуг, нематеріальних активів. Зокрема надання цільової матеріальної допомоги виборцям на лікування, оздоровлення, покращення соціально-побутових умов тощо; роздача продуктових наборів; організаційна та фінансова підтримка кандидатами і партіями масових публічних заходів (спортивних, культурних, розважальних, патріотичних); покращення благоустрою та інфраструктури територій – будівництво дитячих, спортивних майданчиків, доріг, встановлення вікон, ремонт під'їздів тощо [3].

Так, в Черкаській області в м. Христинівка співробітники Христинівської райдержадміністрації з автомобіля з логотипом партії Блок Петра Порошенка «Солідарність» роздавали продуктові набори. Вартість продуктового набору становила менше 60 грн., але в пакеті з продуктами була газета «Солідарність».

За сприяння партії ВО «Черкащани» було відремонтували дорогу на в'їзді до с. Станіславчик, Шполянського району, встановили волейбольний майданчик в м. Шпола, а також організували благодійний ярмарок, де товари продавалися за цінами виробника.

11 жовтня кандидат на посаду голови м. Чигирин – Буханець Степан Іванович – подарував дітям, переможцям змагань, які проходили за його підтримки, футбольну форму.

Під час урочистого відзначення Дня учителя в Прилуцькому міському будинку культури кандидати разом з вітаннями надавали освітянам конверти: Пахомов Дмитро, кандидат в мери м. Прилуки від Аграрної партії України, Копачевський Віктор, який очолює список кандидатів в депутати Прилуцької міської ради від Радикальної партії Олега Ляшка, Дубіль Валерій, чинний народний депутат України, очолює список кандидатів в депутати Чернігівської обласної ради від ВО «Батьківщина». За словами вчителів, у конвертах були гроші, але жоден учасник заходу не наважився підписати акт про порушення.

Благодійний фонд «Наш край» в межах Чернігівської області пропонує виборцям соціальну картку, яка надає знижки у магазинах, аптеках, цільову допомогу тощо. Інформація про цю картку надрукована у виданні ПП «Наш край», яка поширюється агітаторами та адресною розсилкою.

11 жовтня у м. Харків офіційні спостерігачі від Громадянської мережі «ОПОРА» виявили передвиборчу активність із ознаками підкупу виборців від імені партії «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА «СОЛІДАРНІСТЬ». У приміщенні кафе «КАСПІЙ» по вул. Наталії Ужвій, 62-а невідомі особи роздавали

безкоштовно «аптеки здоров'я» – пакунки білого кольору з логотипом компанії «Здоров'я», всередині пакунку була коробка з логотипом «Солідарність».

В Харківській області 10 жовтня в м. Ізюмі по вул. Першотравнева на «Новому пляжі» міською організацією ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ «ВОЛОНТЕРСЬКА ПАРТІЯ УКРАЇНИ» було організоване свято, в під час якого всіх бажаючих пригощали солодкою ватою, чаєм та пиріжками. Також були розміщені дитячі атракціони, які теж були безкоштовними. На запитання спостерігача «ОПОРИ» про кошти, на які організовано свято Лукієнко Віталій Валерійович – перший номер у списку кандидатів від місцевої організації партії – запевняв, що свято влаштоване на власні кошти кандидатів партії [3].

У Херсонській області партія УКРОП провела агітаційний концерт за участі гурту Антитіла, під час якого розігрувала айфон. 11 жовтня «Опозиційний блок» відкрив в одному з дворів м. Каховка дитячий майданчик, який був зроблений за їх підтримки.

Кандидат до Львівської міської ради округу №20 від партії «Громадянська позиція» м. Львова Назар Палідович, здійснював роздачу продуктових пакетів (хліба) з агітаційними матеріалами пенсіонерам.

У місті Білгород-Дністровський Одеської області 30 вересня від імені кандидатів в депутати міської ради від партії «Опозиційний блок» здійснено ремонт внутрішньодворових проїздів.

У Миргороді (Полтавської області) пройшов ярмарок, організований Аграрною партією України, на якому продавалися продукти за зниженими цінами. Захід супроводжувався закликами голосувати за кандидатів від Аграрної партії України.

10 жовтня у селищі Гоща Рівненської області на подвір'ї однієї з місцевих шкіл відбувалися роботи по встановленню дитячого майданчика, поблизу якого був розміщений банер партії «Блок Петра Порошенка «Солідарність» без вихідних даних. Будівництво майданчика відбулося за сприяння кандидата в депутати до обласної ради від політичної партії «БПП «Солідарність» Благодиря Юрія Анатолійовича [3].

Найхарактернішими прикладами непрямого підкупу виборців у Волинській області є використання фонду «Новий Луцьк» Олександром Товстенюком та Ігорем Палицею під час виборчої кампанії, а саме: організація фондом безкоштовних вистав для окремих категорій громадян, видача безкоштовних сертифікатів на ліки, на продукти, організація безкоштовного санаторного відпочинку для ветеранів, для переможців олімпіад, будівництво та облаштування дитячих спортивних майданчиків у школах, організація різноманітних концертів та роздача подарунків під час концертів.

Пропозиція, обіцянка або надання виборцю неправомірної вигоди за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права – караються обмеженням волі на строк до трьох років

або позбавленням волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років. Здійснення політичних маніпуляцій шляхом надання підприємствам, установам, організаціям неправомірної вигоди або надання безоплатно товарів, робіт, послуг – карається обмеженням волі на строк від двох до чотирьох років або позбавленням волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років.

Кримінальну відповідальність за підкуп (прямий і непрямий) несуть також і самі виборців, які погоджуються на отримання неправомірної вигоди в обмін на голос. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання виборцем для себе чи третьої особи неправомірної вигоди за вчинення чи невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права або права голосу, незалежно від фактичного волевиявлення особи та результатів голосування – караються штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк [3].

Таким чином, методи політичних маніпуляцій постійно удосконалюються, її роль у сучасному українському суспільстві стала величезною. Дія політичних маніпуляцій реалізується не стільки в тому, що люди голосують за потрібного кандидата, скільки в тому, що населення взагалі сприймає виборний інститут як єдино легітимну і ефективну форму вираження народної волі, визнає правила гри, встановлені правлячим режимом, навіть якщо не визнає легітимність самого режиму. Людина, що йде на вибори і щиро сподівається в їх ході вплинути на життя держави, - вже жертва маніпуляції, за кого б він не ставив свою галочку в бюлетені.

Як показує українська практика виборів усіх рівнів, більшість виборчих стратегій і відповідних тактичних прийомів впливу на електорат базуються на маніпуляційному впливі та націлені на формування іміджів і контріміджів кандидатів. Реальної конкуренції виборчим програмам не існує. Це пояснюється тим, що за плечима кандидатів і партій немає реальних і конкретних справ, завдяки яким вони могли б себе рекламувати. А отже, використовуються технології політичного маніпулювання.

Список використаної літератури

1. Проскуріна О.О. Політичне маніпулювання в контексті виборчої кампанії в Україні 2012 р. / О.О. Проскуріна // «Політологічні записки» збірник наукових праць. – 2012. - № 2
2. Брудні вибори-2015. Які технології використовують кандидати для маніпуляцій. [Електронний ресурс]. – <http://tsn.ua/politika/brudni-vibori-2015-yaki-tehnologiyi-vikoristovuyut-kandidati-dlya-manipulyaciyi-519388.html>
3. Проміжний звіт за результатами спостереження ОПОРИ на місцевих виборах 25 жовтня. [Електронний ресурс]. – <http://firtka.if.ua/?action=show&id=89503>

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

У статті автори аналізують поняття політичного конфлікту, визначають складові конфлікту: суб'єкти, об'єкт, предмет, зміст; позитивні та негативні функції; врегулювання конфлікту.

Ключові слова: «конфлікт», «політичний конфлікт» та «розв'язання конфлікту».

Виходячи із визначення, що в основі політики лежить змагання інтересів, уникнути конфліктів неможливо. Поняття політичного конфлікту є комплексним.

Проблему політичних конфліктів досліджували у своїх роботах Р.Дарендорф, Х.Таузард, Р.Макк, Р.Снайдер, Л.Козер, Т.Парсонс, Е.Дюркгейм, Е.Мейо, Д.Дьюї, А.Токвіль, Г.Зіммель, К.Боулдінг, В.Парето, Ф.М.Рудич, В.Перебенесюк, М.Панова, Л.Герасіна, О.Картунов, О.Маруховська, А.Донцов, А.Полозова, В.Сперанский, Ю.Запрудський, А.Ершов, В.Мерлин, Г.Соотл. Незважаючи на це, проблема політичного конфлікту потребує подальшого дослідження.

Слід зазначити, що термін «конфлікт» походить від латинського слова «conflictus», що у точному перекладі означає «зіткнення», а в довільному - «протидія», «протиборство». У політичній науці не вироблено універсальної типології конфлікту, в основу класифікації покладено сферу їх виникнення і перебігу. Таким чином розрізняють економічний конфлікт, конфлікт в самому соціумі, політичний конфлікт, тощо.

Політичні конфлікти, як й інші соціальні конфлікти, це особливий різновид суспільних відносин, здійснюваних стосовно політичної влади та її функціонування [2, с.112].

Поняття політичного конфлікту визначає боротьбу за вплив у системі політичних відносин, за доступ до прийняття загальнозначущих рішень, за монополію своїх інтересів і визнання їх суспільно необхідними, тобто за все те, що становить зміст влади і політичного панування. Найістотнішою відмінністю політичного конфлікту є те, що діючі суб'єкти цього конфлікту (особи, групи, еліти, держави) протистоять чи протидіють один одному з головного, базового, приводу - влади, її поділу чи володіння нею. Об'єктом політичного конфлікту є державна влада, предметом - боротьба за оволодіння нею, та владними інститутами. Змістом політичного конфлікту є політична боротьба, тобто протидія політичних суб'єктів, під час якої кожен прагне досягти мети, яка суперечить меті іншого [2, с. 112].

Політичний конфлікт може виконувати як негативні, так і позитивні функції. Одна з його негативних функцій полягає в тому, що він у процесі свого розгортання і загострення боротьби за владу спроможний різко послабити

політичну систему, в якій зіткнулися між собою конкуруючі політичні сили, тобто може відбутися дестабілізація становища, основними ознаками якої є масові політичні страйки і політичні конфлікти. Позитивна функція виявляється у тому, що визрілий у надрах політичної системи конфлікт вказує суспільству, владним структурам про суперечності і конфліктну розбіжність позицій певних індивідів та їх груп, стимулює дії щодо подолання розбіжностей. [3, с. 94].

Дестабілізація влади і дезінтеграція суспільства виникають не тому, що існують конфлікти, а через невміння врегулювати політичні суперечності [2, с. 113].

Врегулювання конфлікту передбачає зниження гостроти протиборства сторін, однак досягнутий між сторонами компроміс не може усунути причин конфлікту. Тому розв'язання конфлікту можливе переважно у спосіб усунення самого предмету суперечки, а не створення обставин, за яких конфлікт зовнішньо можна вважати врегульованим [2, с. 119].

Розв'язання конфлікту - поняття більш широке. На думку американського дослідника К. Мітчела, політичний конфлікт вважається повністю розв'язаним, якщо: проблема зникає з політичного порядку денного; рішення схвалюються та сприймаються всіма конфліктуючими сторонами як на рівні еліт, так і на рівні мас; домовленості й угоди є самодостатніми, тобто не залежать і не потребують підтримки з боку третьої сторони; домовленості й угоди розглядаються всіма сторонами як чесні й справедливі; рішення мають консенсусний характер; учасники приймають домовленості й угоди добровільно, без тиску ззовні [1, с. 109].

Сьогодні тема конфліктів досить актуальна, тому що сучасне життя стосується всіх аспектів суспільства, окремих груп, організацій і навіть країн.

Враховуючи вище сказане, можна зробити висновок що якщо до врегулювання конфліктів грамотно підходити, з усією відповідальністю, то конфлікти мають позитивний результат для більшості учасників, що дуже важливо в сучасному світі.

Список використаної літератури:

1. Картунов О., Маруховська О. І спокій тільки сниться // Політичний менеджмент - 2003. - № 1 - С. 102-109.
2. Конфліктологія / За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. - Харків: Право, 2002. - С. 112-119.
3. Політичний енциклопедичний словник / За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна. - К., 1997. - С. 173.

І.А.Мельник

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ВЕКТОР УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – МИТНИЙ СОЮЗ

У статті аналізуються переваги та недоліки інтеграції України до таких економічних та політичних об'єднань як Європейський Союз та Митний Союз. Також розглядається громадська думка щодо цього питання і думка експертів. Порівнюється політика, закони, цінності кожного з цих альянсів. Наведені дані щодо корупційності МС системи цінностей, якій слідують Члени ЄС, зроблені висновки про перевагу вступу України до ЄС.

Ключові слова: Європейський Союз, Митний Союз, економічна політика, ринок послуг, партнерство, інтеграція.

10 січня на прес-конференції, організованій Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, було представлено результати загальнонаціонального опитування, проведеного ним спільно з Центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова протягом 21-24 грудня 2012 року, стосовно зовнішньополітичних орієнтації громадян України. Його головним результатом стало те, що серед українців більше прихильників європейської інтеграції, ніж прибічників східного вектора зовнішньої політики. [1]

В альтернативній постановці запитання – яким інтеграційним напрямом має іти Україна: вступати до ЄС або Митного союзу чи ані в жодну організацію – 42% населення віддали перевагу ЄС, 32% – Митному союзу і ще 10.5% вважають, що Україна взагалі не повинна приєднуватися до цих організацій. Крім того, вищий рівень підтримки європейської інтеграції серед молоді та збільшення кількості тих, хто відвідував країни Заходу, дають підстави сподіватися на збереження цієї тенденції в майбутньому.

То ж що таке Європейський Союз? І чому цілеспрямована й одностайна Україна досі не вступила до цієї перспективної організації?

Європейський Союз, ЄС — це економічний та політичний союз 28 держав-членів, що розташовані здебільшого у Європі. ЄС діє через систему наднаціональних інституцій та спільно узгоджених рішень держав-членів. Метою ЄС є створення економічного союзу з найвищим рівнем інтеграції економік держав (спільна зовнішня економічна політика, спільний ринок послуг, матеріальних благ, капіталу і праці, а також спільна валюта) і політичного (спільна зовнішня політика) союзу, а також впровадження спільного громадянства. Відповідно до п.1 ст. 3 Лісабонського договору мета Союзу – підтримувати мир, свої цінності та добробут своїх народів. В той же час у ст. 2 цього договору зазначено, що Союз засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків [2].

Україна пройшла довгий і тернистий шлях для досягнення рівня європейський цінностей та вступу до союзу.

У жовтні 2005 р. президент Єврокомісії Жозе Мануел Дурау Баррозу заявив, що майбутнє України — у ЄС. 2005 року Президент України Віктор Ющенко оголосив, що членство в ЄС є стратегічною метою зовнішньої політики України. Всі фракції у Верховній Раді України 5-го скликання 2006–2007 років (окрім комуністів — 5% місць) підтримують найшвидше приєднання до ЄС. 12 липня 2007 Європарламент у Страсбурзі ухвалив рішення висловити підтримку надання Україні перспективи членства в Євросоюзі. 5 березня 2007 розпочато переговори про укладення нової угоди, яка має замінити Угоду про партнерство та співробітництво. 16 червня 2009 р. під час засідання Ради з питань співробітництва Україна — ЄС політично схвалено «Порядок денний асоціації Україна — ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію», який є новим практичним інструментом на заміну Плану дій Україна-ЄС. Проте 20 листопада 2013 року, президент України В. Янукович припинив підписання угоди ЄС. Тим самим викликавши спротив населення. Тим не менш, з часу здобуття перемоги на виборах у 2010 році він активно «не проти» щодо вступу України до Митного Союзу Білорусі, Казахстану та Росії, що є формою міждержавної торгово-економічної інтеграції, а також передбачає заміну декількох митних територій однією при повній ліквідації митних податків в межах митного союзу і створенні єдиного зовнішнього митного тарифу [3]. Оскільки за підсумками 2010-го Україна і Росія вийшли на докризовий рівень взаємної торгівлі, в першому кварталі 2011 року товарообіг між країнами склав 157% по відношенню до 2010 року і продовжує зростати; за час президентства Януковича між керівництвом України і Росії відбулося приблизно 40 контактів на вищому рівні. 5 березня 2011 Володимир Путін запропонував умоглядне рішення - Україні вступити до Митного союзу з Росією, Білоруссю і Казахстаном. Та вже 7 квітня заступник генерального директора Генерального директорату «Європейська політика сусідства» Єврокомісії Хьюг Мінгареллі, повідомив про неможливість для України одночасного вступу до Митного союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном і створення зони вільної торгівлі (ЗВТ) з Європейським Союзом. То ж 12 квітня під час візиту в Київ Володимир Путін у свою чергу заявив, що у разі створення ЗВТ Росія закриє доступ на свій ринок для низки українських товарів. Крім того, прем'єр-міністр РФ делікатно наголосив, що завдяки Митному союзу Україна зможе отримати близько 10 мільярдів доларів додаткових надходжень до державного бюджету - ідеальна «публічна взятка.» Не дивно, що в разі її прийняття Україною – шлях до ЄС для неї закритий, адже там корупція заборонена.

Однак чимало впливових діячів підтримують Митний Союз. На пресконференції лідер Комуністичної партії України Петро Симоненко описує переваги та прерогативи вступу України до МС: «Підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом означає остаточну «здачу» економічного простору України. Країна відкриває двері й знижує тарифні бар'єри для ввезення європейської продукції, а

для нашої продукції в ЄС запроваджуються додаткові обмеження. Все це однозначно призведе до спаду виробництва і його подальшої зупинки. З іншого боку, Митний союз надає принципово інші можливості, що вкрай позитивно позначаються на економіці України. Ми пропонуємо повернути базові галузі промисловості під державний контроль, переглянути банківську систему та кредитну політику, забезпечивши нормальну роботу реального сектора економіки, гарантувати створення нових робочих місць і підвищити купівельну спроможність громадян. Крім того, особливу увагу потрібно звернути на тарифну політику — в рамках Митного союзу ми можемо забезпечити собі вигідні ціни на енергоносії та збереження ринку збуту на території Росії, Білорусі й Казахстану.» [4]

Отже, лідер Комуністичної партії згадує туманні додаткові обмеження ЄС, які приведуть до краху економіки України й не забуває наголосити, що співпраця з Митним Союзом приведе її стабілізації і навіть розквіту.

Та чи можливо це, зважаючи на те, що у порівняльному аналізі у країнах-членів митного союзу дуже великий рівень корупції, низький рівень економічних свобод та низький рівень демократії (у всіх цих країнах правлять авторитарні режими). За рівнем корупції, згідно з рейтингом Transparency International у 2010 році, Казахстан посів 105 місце серед 178 країн, Білорусь — 127, Росія — 154. За рейтингом економічних свобод оприлюдненим The Heritage Foundation в 2010 році, Казахстан посів 78 місце серед 178 країн, Росія — 143, Білорусь — 155. Згідно з індексом демократії, який щорічно складає Economist Intelligence Unit — Росія посідає 117 місце серед 167 країн, Казахстан — 137, Білорусь — 139. [3]

За історичними фактами, 2000 року главами держав Білорусі, Казахстану, Росії, Таджикистану і Киргизії був підписаний Договір про створення ЄврАзЕС. Через короткий проміжок часу з'явилися проблеми. За інформацією експерта Російського інституту стратегічних досліджень Аждара Куртова неупереджена макроекономічна статистика свідчить про різке уповільнення темпів зростання торгівлі всередині країн Митного союзу. Білорусь і Казахстан стурбовані експансією російського бізнесу. Виникли проблеми з вільним переміщенням робочої сили. Загострилися загрози національної безпеки: проникнення наркотиків, радикального ісламістського екстремізму, формування кримінальних багатонаціональних угруповань і багато іншого [5].

Отже, вступ України до МС дасть короточасні помітні економічні дивіденди, як це вже проглядається з досвіду перших років членства в МС Білорусі і Казахстану, але в недалекому майбутньому може призвести до чергової економічної і політичної кризи аж до повної втрати Україною суверенітету.

Європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі є стратегічною метою України — це є найкращим способом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої і демократичної держави, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин.

Для України європейська інтеграція — це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід'ємна частина Європи, Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку.

І хоча недоліками інтеграції України до ЄС у короткотерміновій перспективі можуть бути: перехід нових держав-членів до єдиного митного тарифу ЄС та збільшення рівня тарифного захисту щодо низки товарів українського експорту; позбавлення нових держав - членів ЄС можливості самостійно регулювати свій торговельний режим щодо України; можлива втрата українськими експортерами традиційних ринків збуту в нових країнах-членах ЄС внаслідок розширення сфери застосування антидемпінгових заходів щодо України; скорочення обсягів традиційного українського експорту до ЄС внаслідок часткової переорієнтації товаропотоків між нинішніми та новими членами ЄС [6].

Та переваги є однозначно переважають. Серед них :

політичні: участь в Європейській колективній безпеці та гарантування, за її допомогою, територіальної недоторканості України;

економічні вигоди: макроекономічна стабільність, нові ринки збуту для українських товарів та додаткові інвестиції, в українську економіку, надання субсидій деградуючому сільському господарству, зменшення митних тарифів та отримання позитивного сальдо торговельного балансу;

соціальні вигоди: ефективний захист прав людини в інституціях ЄС, відкриття кордонів для вільного пересування населення та розширення можливостей для освіти, роботи й відпочинку, забезпечення високого рівня життя населення;

культурні (ідеологічні) вигоди: широкий доступ до інформаційного потенціалу ЄС [7].

А також такі переваги як: стабільність політичної системи та адаптація національного законодавства із законодавством ЄС, реформування недієздатного національного судочинства; забезпечення розвитку середнього та малого бізнесу, впровадження стандартів ЄС у виробництві, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств; соціальні переваги: формування середнього класу, реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту тощо; поширення української культури в країнах ЄС.

Список використаної літератури:

1. «Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (<http://dif.org.ua>).
2. Європейський Союз. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейський_Союз
3. Митний Союз Білорусії Казахстану та Росії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Митний_союз_Білорусі,_Казахстану_і_Росії

4. Український Зовнішньополітичний вектор: ЄС чи МС ? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vid.cn.ua/content/view/9177/65/>
5. Зубанов В., Пвленко А/ Митний Союз без макіяжу// Газета: № 54 (2013 р.) Рубрика: Світові Дискусії.
6. Сіденко В. Розширення Європейського союзу на схід: наслідки для України / Сіденко В. // Національна безпека та оборона. — 2009. — №9. — С 25-29.
7. Вступ України до Європейського Союзу: переваги та перспективи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2651/>

Ю.К. Човган, Л.Ю. Педоренко

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЗМІ ЯК ОСНОВА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

У статті автори аналізують роль та місце ЗМІ у політичній системі суспільства.

Ключові слова: засоби масової інформація, незалежність, демократія держави.

Свобода преси, що трансформувалася з розвитком нових засобів комунікації у свободу масової інформації, цілком справедливо вважається головним принципом функціонування преси, радіо та телебачення в правовій державі. Вона є обов'язковим елементом режиму демократії та необхідною умовою забезпечення для індивідів та їх об'єднань політичного плюралізму та культурної різноманітності.

Сьогодні питання правового забезпечення гарантії незалежної діяльності журналістів постає актуальним як ніколи раніше.

Водночас, багато хто вважає, що вітчизняне законодавство, яке регулює суспільні відносини в інформаційній галузі, досить надійно захищає основні демократичні свободи громадян України.

Роль засобів масової інформації в конструюванні політичної реальності, питання впливу ЗМІ на процес демократичного розвитку суспільства і становлення інститутів громадянського суспільства з'ясовували у своїх роботах В.В. Березенко, М.Т. Дзюба, М.І. Горlach, А.Г. Костирев, Н.О. Мороз, І.О. Прилуцький, В.О. Приступенко, Д.В. Яковлев.

Вітчизняні дослідники – А.З. Москаленко, В.І. Шкляр, М.І. Скуленко, В.М. Бебик, О.В. Зернецька, А.І. Ручко, Г.Г. Почепцов – глибоко аналізують окремі аспекти означеної проблематики, але, як правило, торкаються їх при розробці інших тем.

Мета статті – аналіз проблем впливу і взаємозв'язку функціонування системи.

ЗМІ з розвитком демократії та правової держави в Україні.

Виходячи з даної мети поставлено такі завдання:

- визначити роль ЗМІ у побудові громадянського суспільства в Україні на сучасному етапі розвитку правової, демократичної держави;
- проаналізувати стан інформаційного законодавства України, яке стосується діяльності системи засобів масової інформації;
- означити проблеми доступу до інформації як важливого фактора розвитку демократії та правової держави в Україні.

Загальновідомо, що однією з найважливіших складових, які засвідчують авторитет тієї чи іншої країни, є інформаційний потенціал, стан свободи слова та розвитку засобів масової інформації.

Значення засобів масової інформації для суспільства і функціонування держави важко переоцінити. Основне завдання ЗМІ полягає в інформуванні людей щодо різних питань життєдіяльності держави й суспільства, що зумовлено потребою забезпечення сталості влади. Неоцінною є роль ЗМІ як посередника в діалозі між різними соціально-політичними силами, між владою і суспільством.

Громадянське суспільство активно сприяє процесам політичної демократизації, набуття державою ознак правової, відстоюючи матеріальну і духовну незалежність людини від держави, домагаючись правової гарантії такої незалежності, захисту приватних і суспільних інтересів людей [3, с. 118].

Разом з цим, свобода слова і вільне вираження у друкованій формі своїх поглядів і переконань гарантуються Конституцією України і відповідно до цього Закону означають право кожного громадянина вільно і незалежно шукати, одержувати, фіксувати, зберігати, використовувати та поширювати будь-яку відкриту за режимом доступу інформацію за допомогою друкованих засобів масової інформації.

Друковані засоби масової інформації є вільними. Забороняється створення та фінансування державних органів, установ, організацій або посад для цензури масової інформації.

Не допускається вимога попереднього погодження повідомлень і матеріалів, які поширюються друкованими засобами масової інформації, а також заборона поширення повідомлень і матеріалів з боку посадових осіб державних органів, підприємств, установ, організацій або об'єднань громадян, крім випадків, коли посадова особа є автором поширюваної інформації чи дала інтерв'ю.

Згідно зі статтею 2 Закону України „Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” держава гарантує економічну самостійність та забезпечує економічну підтримку діяльності друкованих засобів масової інформації, запобігає зловживанню монопольним становищем на ринку з боку видавців і розповсюджувачів друкованої продукції. Заходи, спрямовані на забезпечення економічної підтримки діяльності друкованих засобів масової інформації, та органи державної виконавчої влади, які здійснюють цю підтримку, визначаються Кабінетом Міністрів України [5].

Засоби масової інформації виконують такі функції: пізнавальну(задоволення інформаційних потреб суспільства), забезпечення гласності, контролю і спостереження за діями суб'єктів влади, політичної соціалізації (участь у процесі засвоєння індивідом політичних знань, норм і цінностей суспільства), формування громадянськості, підтримку або критику програм і діяльності держави, державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, партій тощо. Крім загальних функцій, засоби масової інформації мають ще свої специфічні функції, властивих лише їм. До них належать функції редагування (відбір і коментування інформації) та оцінювання, що істотно впливає на формування громадської думки та суспільних настроїв.

Реалізуючи право на свободу слова, ЗМІ можуть самостійно виявляти негативні явища й факти діяльності державних та інших формувань, давати оцінку подіям внутрішнього та міжнародного життя. Це – своєрідна трибуна громадської думки, важливе джерело відображення настроїв мас, а отже, і показник результативності заходів, уживаних державою [6, с. 207].

Не дивлячись на те, що частка державної власності на друковані ЗМІ скоротилася приблизно до чверті, а на телевізійні та радіоканали– приблизно на 20%, виконавча влада має значні можливості впливати на ЗМІ, використовуючи механізми реєстрації та ліцензування, а на електроні ЗМІ, крім того, за допомогою розподілу частот та розцінок на окремі технічні послуги.

Широкого розповсюдження набула також практика вибіркового податкового тиску на опозиційні ЗМІ.

Особливо серйозні проблеми виникли із незалежністю ЗМІ, що перебувають у приватній власності. Проявилась тенденція до створення потужних медіа-груп, які об'єднують по кілька популярних комерційних ЗМІ і відіграють помітну роль у інформаційному середовищі. Проте їхня фінансова залежність зумовлює недостатню об'єктивність, упередженість у подачі інформації, вихід замовлених передач.

Реалізація принципу свободи журналістської творчості в комерційних засобах масової інформації час від часу входить в протиріччя з бізнесовими інтересами підприємницьких структур та їх власників. Держава не здійснює повною мірою свої функції щодо засобів масової інформації. Не були створені рівні умови економічної діяльності, які стимулювали б конкуренцію ЗМІ та захищали б їх від проявів монополізму, враховуючи національні інтереси держави і вітчизняного ринку. Замість цього з боку держави, її фіскальних та інших контролюючих органів часом проявляється неприпустимий вибіркового і тенденційний підхід до ЗМІ [6, с. 209].

Українські ЗМІ на законодавчому рівні одержали свободу слова, свободу від цензури, політичну і професійну незалежність від державної влади, проте не знайшли стійкої матеріальної бази для вільної самостійної діяльності, тобто в

поточний момент відсутній правовий механізм забезпечення та реалізації прав і свобод ЗМІ.

В умовах недостатньої розвиненості громадсько-політичних структур та відсутності певної державної політики в галузі масової інформації «незалежні» ЗМІ, що уражені хворобою економічної несвободи, фактично змушені виражати не думку суспільства, а приватні або корпоративні інтереси у просторі мас-медіа своїх явних і неявних власників. При цьому не без їх участі впроваджується міф про те, що саме ЗМІ є «четвертою владою», якою у справжній демократичній державі повинна бути громадська думка, що сформована самим суспільством та його громадсько-політичними структурами, яка виражається через засоби масового інформування, які включають традиційні ЗМІ.

В подібній реальній ситуації державній владі, яка дійсно прагне об'єктивно інформувати громадян і сприяти формуванню громадянського суспільства, необхідно забезпечити на нормативно-правовому рівні реалізацію прав і свобод ЗМІ. Очевидно, що успіх цієї акції залежить від комплексу заходів, що застосовуються (нормативно-правових, організаційно-технологічних, економічних) [1, с. 256].

На жаль, наша громадськість, навіть журналістський загал у свій час не помітили серйозні рогатки для свободи слова, закріплені у статті 34 Конституції, в якій ця свобода «може бути обмежена законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням. Актуальні проблеми держави і права чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей...» [4]. Ухвалена Верховний Радою України (січень 1997 р.) Концепція (Основи державної політики) національної безпеки України містить чимало сумнівних положень, які можна вільно тлумачити на користь цензури засобів масової інформації. Як загрози національній безпеці визначаються: «невиваженість державної політики та відсутність необхідної інфраструктури в інформаційній сфері; інформаційна експансія з боку інших держав». Одним з напрямків державної політики визначається «усунення негативних факторів розповсюдження інформаційного простору; розробка та втілення необхідних засобів і режимів отримання, зберігання, розповсюдження та використання суспільно значущої інформації» [3, с. 122].

Таким чином, було створено небезпечний прецедент, коли уряд може на власний розсуд засекречувати інформацію (незважаючи на статтю 38 Закону про державну таємницю, яка передбачає відповідальність за безпідставне засекречування інформації) та проводити таємні операції проти інститутів громадянського суспільства як то засоби масової інформації (згідно статті 14 Закону про державну контрольно-ревізійну службу в Україні КРУ може проводити перевірки суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форми

власності лише за постановою прокурора або слідчого, винесеної в ході розслідування кримінальної справи) [2].

Отже, повноцінне функціонування демократичної, правової, соціально орієнтованої держави не можливе без обміну інформацією, яку збирають, опрацьовують і доносять до громадян засоби масової інформації. Незалежний розвиток ЗМІ є не лише передумовою, але й показником розвиненості громадянського суспільства.

На жаль, але і на даному етапі можна констатувати, що в Україні діє авторитарна модель взаємодії політичної та медіа-систем, ознаки якої вбачаються в тому, що: 1) залишається потужним державний контроль над системою ЗМІ, в тому числі над її недержавною складовою; 2) функції ЗМІ підпорядковані інтересам забезпечення впливу держави та залежних від неї власників ЗМІ на суспільство; 3) мінімізовано дієвість ЗМІ як інструменту критики та контролю за владними інститутами, як каналу комунікаційного діалогу між населенням та владою; 4) наявна нерівність можливостей доступу до інформації між різними групами населення.

Список використаної літератури:

1. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти : монографія / За загальною редакцією д-ра юрид. наук, проф. О.М. Бандурки : монографія. – Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 368 с.
2. Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» : Закон України від 26 січня 1993 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1993. – № 13. – Ст. 111.
3. Кипич, І. В. Роль ЗМІ в розвитку правової держави, демократії та громадянського суспільства в сучасній Україні / І. В. Кипич // Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. праць . 1994-. - 2012. - Вип. 68 . 624 с. – С. 117-123.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. № 30. – Ст. 141.
5. Красноступ Г. М. Правові гарантії незалежної діяльності журналістів в Україні / Г. М. Красноступ ; Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/8393>.
6. Мороз Н.О. Роль засобів масової інформації у формуванні громадянського суспільства України/ Н.О. Мороз // Гуманітарний журнал. – 2012. – №2-3. – С. 205-210.

Д.О. Грицишина

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА

У статті аналізується роль громадських організацій у політичному житті суспільства.

Ключові слова: політична система, громадська організація, громадянське суспільство.

Найефективнішою формою самоорганізації суспільства є недержавні громадські об'єднання громадян, що реалізують інтереси різноманітних соціальних груп.

Відповідно до Закону України «Про об'єднання громадян», об'єднанням громадян є добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод, тобто для захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів [1].

Громадські організації, відповідно до законодавства України, слід розуміти і розглядати не як окремий ізольований елемент демократії, а як форму, спосіб безпосередньої участі громадян в управлінні; як органічний невід'ємний елемент системи місцевого самоврядування. Діяльність неурядових організацій здійснюється з ініціативи громадян, а не з санкцій чи вказівки уряду, й не має на меті отримання прибутку [4].

В результаті поступового збільшення кількості НГО в Україні, свідками чого ми є зараз, і їх переходу у цілісний громадський рух, формується справжній «третій сектор», співпрацюючи із двома іншими – державним і комерційним. Це надає можливість впливати на формування сучасного ринку соціальних послуг, які нині неспроможні повністю забезпечити ані державний сектор, ані бізнес.

Світовою практикою доведено, що громадські організації мають можливості надавати суспільні послуги краще, ніж державні установи. Вони перебирають на себе все більше функцій, насамперед у соціальній сфері, які донедавна виконували соціальні інституції.

Завданням даної статті є огляд функцій, які виконують громадські організації, та їх роль, яку вони відіграють у політичному житті суспільства.

Для початку варто згадати типології НГО, адже різноманітність класифікацій, а отже цілей, породжує і багатоманітність функцій.

Вивчаючи літературу, присвячену проблемам перспективам розвитку неурядових організацій, можна зустріти їх різні види. М.А. Юдін та А.В. Зотов подають таку класифікацію: 1) організації «взаємодопомоги», які об'єднують людей за принципом спільної проблеми (наприклад, Національна Асамблея інвалідів України); 2) загальних інтересів (Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Служіння заради миру»); 3) організації соціальної спрямованості, що займаються вирішенням проблем певної групи населення (Українське товариство глухих); 4) екологічні (Українське товариство охорони природи); 5) правозахисні (Міжнародний комітет захисту прав людини); 6) організації інфраструктурного типу [3, с. 26].

Базовими цілями громадських організацій є ідеї громадянського миру та ненасильства, побудова правової і соціальної держави, забезпечення прав людини, захист навколишнього середовища та інших демократичних цінностей.

Незважаючи на відмінність організацій у спрямованості власної діяльності на цільові групи (наприклад, людей з інвалідністю, молоді, національних меншин), все таки є спільні методи та цілі, які дозволяють визначити загальні функції НГО, такі як: репрезентація та захист інтересів громадян; забезпечення зв'язку з іншими політичними інститутами і організаціями; заохочення людей до управління державними та суспільними справами; вплив та відповідний тиск на органи влади; досягнення суспільно значущих благ та соціальної справедливості.

Громадські організації є важливими каналами артикуляції, трансляції та відстоювання інтересів громадян і, таким чином відповідають за комунікаційну функцію [3, с. 26]. Так як НГО більш «приземлені» до базових потреб населення, вони є ближчими за інші інститути до реальних індивідуальних інтересів, де значимість дій підтримується і перевіряється через безпосереднє особисте спілкування.

Через організації громадяни встановлюють і опосередковують свої відносини із державою, і навпаки: організації третього сектору цементують взаєморозуміння між державою та її громадянами, беруть участь у вирішенні складних соціальних проблем [5,с.265].

На складних етапах розвитку держав, особливо в час подолання криз, недержавні громадські організації перебирають на себе корелюючу роль, спрямовуючи енергію громадян на творчу діяльність і тим самим знижуючи соціальне напруження в суспільстві.

На міжнародній арені НГО сміливо висловлюють свої погляди, виступають альтернативою урядам у вирішенні складних проблем, оскільки вони більш рухливі, володіють додатковою професійно значимою інформацією, якої часто не мають урядові структури, і є відносно незалежними у своїх рішеннях порівняно із дипломатами, зайнятими у сфері двосторонніх відносин. У деяких випадках НГО беруть на себе їх функції: намагаючись не лише допомогти жертвам війни, а й припинити самі війни – для цього було створено близько 500 груп, зареєстрованих Європейською платформою трансформації та запобігання конфліктам.

Наддержавні НГО є головними у сфері допомоги та розвитку, оперуючи у всіх країнах, без кордонів: це і реалізація проектів і з охорони здоров'я, програми комунального розвитку, а також надання гуманітарної допомоги.

Молодіжні громадські організації тісно співпрацюють із зарубіжними партнерами, національними радами молодіжних організацій країн Європи, Європейським молодіжним форумом.

На жаль, в Україні поки відсутнє чітке правове забезпечення, що є базою існування громадянського суспільства та демократичної держави взагалі і дає змогу належним чином регулювати діяльність і надавати пільговий податковий статус благодійним та громадським організаціям. Також потребує налагодження взаємодія між НГО та державними структурами, діловими колами і міжнародними недержавними організаціями.

Отже, громадські організації великою мірою впливають не лише на становлення громадянського суспільства, а й на демократизацію держави, сприяють налагодженню ефективного соціального діалогу між державою та її громадянами. Саме вони можуть забезпечити поступальний розвиток громадянського суспільства, сприяти розв'язанню важливого завдання підвищення ефективності комунікації між основними соціальними групами всередині суспільства, налагодженню паритетного соціального діалогу між державною владою і громадянами.

Список використаної літератури:

1. Закон України про об'єднання громадян // Відом. Верховної Ради України. – 1992. – №34. – Ст.504; №46. – С.427.
2. Матвійчук А.В. Особливості взаємодії держави з громадськими організаціями у ФРН / А.В. Матвійчук // Гілея – науковий вісник. – № 91(12). – С.389-394.
3. Пашенко В.І. Неурядові організації: перспективи розвитку (методологія дослідження) / В.І. Пашенко // Трибуна. – 2004. – №11-12. – С.26 -27.
4. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; за ред. Ю.С. Шемчученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – 2-ге вид., доп. І перероб.-К.: Генеза. 2004.-736 с.
5. Хуснутдінов О. Громадський рух та його участь у становленні громадянського суспільства в Україні / О. Хуснутдінов // Вісник Української Академії Державного управління при Президентові України. – 2001. – №3. – С.264-271.
6. Хуснутдінов О. Соціальне партнерство між органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями як можливість і здатність самоорганізації громадян / О. Хуснутдінов // Зовнішні справи. – 2014. – №3. – С.42-45.

О.П.Сандул, Д.М.Шамалюк

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА НІМЕЧЧИНИ. ПРЕЗИДЕНТ НІМЕЧЧИНИ ТА ЙОГО ПОВНОВАЖЕННЯ

У статті аналізуються особливості політичної системи Німеччини, зокрема, ґрунтовно досліджуються повноваження Президента.

Ключові слова: політична система, президент, повноваження президента Німеччини, канцлер, повноваження канцлера Німеччини, Бундестаг, Бундесрат, законодавство Німеччини, Основний закон, партійна система Німеччини.

Актуальність даної теми полягає в тому, що політична система Німеччини є несхожою на жодну систему в світі, проте цей факт не заважає їй бути однією з найпрогресивніших країн. Політична система характеризується такими поняттями: оскільки ФРН є республікою парламентського типу, повноваження федерального президента Німеччини є значно вужчими, ніж наприклад у США і Франції, а реальна влада у ФРН належить федеральному канцлеру. Це дає фахівцям у галузі порівняльного конституційного права підставу говорити про існування так званої

"канцлерської" республіки в Німеччині на противагу президентській республіці. Роль канцлера в державному механізмі ФРН є надзвичайно великою. Фактично саме він визначає основний курс у сфері внутрішньої і зовнішньої політики країни. Політична система Німеччини може бути хорошим прикладом для наслідування в інших країнах.

Німеччина – федеративна республіка, що складається з 16 земель, кожна з яких має власний уряд і посилає своїх представників у Бундесрат, або Федеративну Раду. Кожна земля має право самостійно приймати рішення з питань освіти і місцевого управління, проте федеративні закони (обов'язкові для всієї країни) приймаються в Бундесраті. Голова уряду – канцлер (на даний час ним є Ангеліка Меркель), а глава держави – президент (Йоахім Гаук).

Для початку, опишемо структуру Німеччини як держави. Федеративна Республіка Німеччина складається з 16 земель[1]. Землі – це щось на кшталт автономій, але не завжди підпорядковуються столиці Німеччини – Берліну. Роль столиці взагалі-то доволі мала. Там розташовані лише законодавчі органи, тобто - парламент. Нікому і в голову не прийде їхати до Берліну, щоб розпочати власний бізнес і надіятися на його процвітання, для цього є Мюнхен або Франкфурт.

Датою заснування Федеративної Республіки Німеччина вважається 24 травня 1949 року, і саме цей день тепер вважається державним святом.

Федеративна Республіка Німеччина – це парламентська, демократична, правова держава, де кожна федерація являє собою маленьку республіку. Адже кожна окрема земля має свою власну конституцію. Однак, основною конституцією є все-таки перелік головних законів країни. Основний закон ФРН складається з короткої преамбули, 14 розділів і 146 статей, причому три розділи були включені в базовий текст вже в період його дії. Після мирного об'єднання (злуки) Німеччини 3 жовтня 1990 р. і зникнення НДР як геополітичної реальності і суб'єкта міжнародного права нова конституція не з'явилася. Основний закон став діяти на всій німецькій території.

Особливістю даного акту, що відрізняє його від інших конституцій, є те, що перший розділ присвячений основним правам і свободам людини. Вони являють собою систему цінностей і вимог до державного будівництва країни, яка пережила фашизм. Велика увага приділяється особистому (цивільному) праву. Спеціально фіксується право на людську гідність. Допускається обмеження прав і свобод громадян. Другий розділ Основного закону регулює відносини між Федерацією і землями, а також основи політичного ладу країни. Федеративний устрій зумовив побудову демократичної системи державних структур знизу доверху. За формою правління Німеччина є парламентською республікою з сильними позиціями глави федерального уряду - канцлера. Інші розділи детально регулюють правовий статус вищих органів державної влади, систему законодавства Федерації і виконання федеральних законів, а також загальні завдання Федерації і її суб'єктів [2]. Іншими словами, все, що не описано в конституції країни, може бути описано в

конституції певної землі. Наприклад, в конституції деяких земель досі існує смертна кара, хоча згідно з Основним законом, в країні Німеччина покарання у вигляді смертної кари ніби взагалі не існує.

Важливим є той факт, що реальною владою в Німеччині володіє бундес-канцлер, голова керівництва. Федеральний канцлер обирається Бундестагом. Кандидатуру на цей пост пропонує федеральний президент після переговорів з партією, яка показала найкращі результати в ході виборів. Зазвичай кандидатом на пост федерального канцлера є представник партії або урядової коаліції, яка перемогла на виборах у Бундестаг. Голосування по даній кандидатурі може проходити в три тури. Якщо кандидат отримує абсолютну більшість голосів членів Бундестагу, то президент призначає його на посаду канцлера [2]. Важливо зазначити, що прості бюргери впливають на цей вибір лиш частково, шляхом голосування на партійних виборах. Тобто, люди обирають парламент, а президент пропонує депутатам кандидатури голови керівництва.

Обраний канцлер призначає кабінет міністрів. Так формується німецьке керівництво. Через таку систему Німеччину часто називають Канцлер-демократичною, адже керують країною особисто обрані канцлером люди.

Бундес-канцлера обирають на наступний строк дуже часто. Найдовше країною правив Хельмут Коль, з 1982-го по 1998-ий, тобто 16 років. Канцлер Німеччини отримує зарплатню в розмірі 240.000 євро на рік.

Парламент Німеччини називається Бундестагом. Як згадувалось раніше, це є єдиний всенародно-обраний орган влади. Парламент Федеративної Республіки Німеччина фактично складається з двох палат: нижньої - Бундестагу, і верхньої – Бундесрату (формально в Німеччині Бундесрат не розглядається як палата парламенту). Бундестаг уособлює весь народ, що проживає на німецькій території, 620 його депутатів обираються всім населенням терміном на чотири роки. Бундесрат - це орган представництва суб'єктів Федерації. Він складається з членів урядів федеральних земель. Кожна земля направляє у верхню палату як мінімум трьох членів (представників). Землі з числом жителів понад 2 млн. мають 4 голоси, більше 6 млн. - 5 голосів, а понад 7 млн - 6. Земельний уряд має право відкликати своїх представників.

До повноважень Бундестагу відносяться: законотворчість, право на внутрішню організацію і контрольна функція [2]. Обирається парламент раз на 4 роки, на даний момент в парламенті засідає 630 представників зі всіх 16-ти німецьких земель. У парламенті є свій Бундестаг-президент, або по аналогії з українським парламентом – спікер. Бундестаг є законодавчим органом, який може змінювати конституцію. Крім того, парламент Німеччини укладає міжнародні договори, приймає бюджет Німеччини і

контролює бундесвер – німецьку армію. Важливо зазначити, що Бундесрат є дорадчим органом і покликаний захищати інтереси земель не тільки в Німеччині, але і в Європі.

Слід зазначити, що у сучасних умовах не можна з достатньою визначеністю виявити тип партійної системи. Можна з великою часткою впевненості стверджувати, що вона як і раніше є "двохзполовинною", тобто в суспільно-політичному житті домінують дві основні партії - Християнсько-демократичний союз (ХДС) (в Баварії - Християнсько-соціальний союз (ХСС)), та Соціал-демократична партія Німеччини (СДПН). Вони правлять, як показує досвід минулих десятиліть, утворюючи парламентські коаліції з однією з двох невеликих партій - Вільною демократичною партією Німеччини (ВДП) або "Союз 90 - Зелені"[2]. Особливу роль у партійній системі Німеччини грає Християнсько-демократичний союз та Християнсько-соціальний союз (ХДС-ХСС) - провідна буржуазна центристська політична організація, яка діє тільки в одній, але великій та економічно розвинутій південно-німецькій землі - Баварії. Вони знаходяться в парламентській та організаційно-ідеологічній унії, у федеральному парламенті існує єдина фракція ХДС-ХСС. Ця провідна права партія в сучасному вигляді сформувалася до початку 1950-х років, через деякий час після закінчення війни.

Цікавим є питання уповноважень президента Німеччини. Президент у Німеччині є, але більше людей у світі знають Ангелу Меркель, яка однозначно є і керівником, і фактично символом Німеччини, хоча теоретично її посада федерального канцлера є другою за рангом. Президент володіє обмеженими (переважно церемоніально-представницькими) повноваженнями.

У березні 2012 р. новим главою німецької держави переважною більшістю голосів Федеральних зборів - 991 з 1228 - обраний правозахисник з НДР, протестантський священник Йоахім Гаук. Йоахім Гаук – президент Німеччини і офіційний глава німецької держави, проте його повноваження настільки символічні, що ім'я німецького президента у світі знають значно менше. Аналітик британського Chatham House Оріся Луцевич із української перспективи приглядається саме до німецького зразка. «Я думаю, що на даному етапі політичного розвитку, коли культура досягнення компромісів і дотримання домовленостей не зовсім прижилася, Україні було б непогано мати німецьку модель, де в принципі парламент буде формувати уряд. Напевне в Україні це би були частіше коаліційні уряди. Ті чотири українські політичні сили, вони, напевне, і відображають політикум. Тому німецька модель могла би бути зовсім непоганою для України», – сказала Оріся Луцевич у розмові з Радіо Свобода [3].

Справді, у порівнянні з лідерами інших країн, президент Німеччини має небагато можливостей впливати на політику в своїй країні. Президент представляє Німеччину в питаннях міжнародного права, і на офіційних зустрічах.

Президент Німеччини не обирається безпосередньо народом. Він обирається Федеральними зборами, що складається з членів Бундестагу і такої ж кількості делегатів, посланих з державних парламентів.

Президент обирається на строк від п'яти років і може бути переобраний тільки один раз. В статі 54 Основного закону ФРН зазначено такі вимоги для кандидата в президенти: 1) бути громадянином Німеччини, 2) наявність виборчого права 3) вік від 40 років. При своєму вступі на посаду федеральний президент приносить перед присутніми членами Бундестагу та Бундесрату таку присягу: «Я присягаюся присвятити свої сили благу німецького народу, примножуючи його надбання, оберігати його від шкоди, дотримуватися й оберігати Основний закон і закони Федерації, сумлінно виконувати свої обов'язки і дотримуватися справедливості щодо кожного. Нехай допоможе мені Бог»

Причина в основному церемоніальної ролі президента Німеччини полягає в тому, що під час Веймарської республіки, періоду, який призвів до появи нацистської Німеччини, президент мав далекосяжні повноваження. Він міг анулювати закони і основні правила з законом про надзвичайний стан. Ці фактори зіграли велику роль у піднесенні А. Гітлера до влади.

Президент підписує закони, тому що без цього підпису вони не можуть вступити в силу. Але точно невідомо, наскільки президент може підтвердити зміст закону або зупинити його виконання. Існує думка, що президент Німеччини повинен тільки переконатися, що формальний процес пройшов згідно із законодавством.

Доля роботи президента полягає в тому, щоб запропонувати канцлера в нижню палату парламенту, Бундестаг. Він призначає і звільняє канцлера на основі пропозицій, зроблених в Бундестазі. Точно так само він може призначати і міністрів на основі рекомендації канцлера. Президент може також затверджувати на посаді і звільняти федеральних суддів, федеральних службовців, офіцерів та унтерофіцерів, помилювати злочинців [4].

Повноваження президента у випадку дострокового припинення або виявлення перешкод до виконанні його функцій тимчасово виконує голова Бундесрату. А боротися насправді є за що, тому що щорічна зарплата президента становить 199.000 євро.

Колишні президенти ФРН отримують від держави почесне грошове утримання, кошти на оренду бюро (офісу), оплату секретаря, персональних референтів, водія. Як носії державних секретів вони забезпечуються державною охороною[2].

Як висновок слід зазначити, що в даній статі було охарактеризовано загальні риси політичної системи Німеччини. ФРН вважається парламентською демократією. Можна сказати, що для звичайного бюргера, вона функціонує таким чином: на чергових виборах можна голосувати за

членів Бундестагу або парламенту кожної землі. Потім потрібно зачекати поки обрані депутати оберуть канцлера, а президент, підтвердить їх вибір. Канцлер вирішує всі найголовніші державні питання, в той час як президент виконує переважно представницьку функцію. Німеччині притаманний федералізм. До органів законодавчої влади федерації відносяться Бундестаг та Бундесрат. Головним законодавством Німеччини є Основний закон, проте усі землі країни мають право на установку власних законів в межах своєї території. Суб'єктами виконавчої влади є Федеральний канцлер та Федеральні міністерства. Першочерговість основних прав людини, закріплення принципів демократичної, соціальної федеративної держави та заснування найвищого суду, який контролює виконання конституції – ось підвалини німецької демократії.

Німецька модель політичної системи могла би слугувати зразком у процесі державотворення України. Однак слід пам'ятати, що сама лише політична модель не обов'язково гарантує відповідні результати для кожної країни.

Список використаної літератури:

1. Коновалова І., Власішен Ю., Скрутень І., Сидор О., Карпенко Т. Зміна епох. Україна — Німеччина: Вчора. Сьогодні. Завтра?. — К., 2002. — 96с.
2. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навч. посіб. / В.М. Бесчастний, О.В. Філонов, В.М. Субботін, С.М. Пашков; За ред. В.М. Бесчастного. - К.: Знання, 2007. - 467 с.
3. Цюпин Б. Більшість президентів у Європі мають символічні повноваження / Радіо Свобода [Електронний ресурс] / Богдан Цюпин – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25198937.html>
4. Willenbring R. The role of the German president [Електронний ресурс] / Renee Willenbring – Режим доступу: <http://www.dw.com/en/the-role-of-the-german-president/a-3880008>

О.О.Шарамук, Н.О.Шевченко

СУЧАСНА ГЕОПОЛІТИЧНА КАРТИНА СВІТУ

У статті аналізуються питання сучасної геополітичної картини світу.

Ключові слова: геополітика, міжнародна політика, міжнародні відносини.

Питання сучасної геополітичної картини світу передбачає існування багатополарності, що сприяє появі новий світових лідерів, які не ведуть протистояння двох сторін, а багатоплановість спрямування зовнішньої та внутрішньої політики чотирьох країн-лідерів. За рахунок цього сучасна геополітична система зазнає подальшого ускладнення. Тому важливою проблемою є визначення напрямків зовнішньої політики країн лідерів та їх вплив на зміну геополітичної картини світу в цілому.

Актуальність теми пов'язана з розвитком геополітики, як науки, котра є однією з галузей зовнішньої політики і вивчає та політичну ситуацією у провідних країнах світу. Завданням даного дослідження стоїть виявлення ключових гравців сучасної геополітичної світової арени, визначення їхньої ролі, перспектив, сильних та слабких сторін.

Дослідження проводилося на основі аналізу наукових досліджень А. Киридона, А.Гольцова, З.Бжезінського, навчально-методичних посібників А.Кудряченко та Ю.Кандиби, а також публікацій політичного експерта Р.Рукомеда.

Геополітика розглядає державу не в статичі, як постійне, незмінне освіту, а в динаміці - як жива істота. На відміну від політичної географії геополітику не цікавлять такі питання, як положення, форма, розміри або межі держави, його економіка, торгівля, культура. Все це в більшій мірі відноситься до сфери політичної географії, яка найчастіше обмежується описом статичного стану держави, хоча може досягати і динаміку його минулого розвитку. Як стверджує А.Г. Гольцов, Геополітика вивчає політичні явища в їх просторовому взаємовідношенні, в їх впливі на Землю, на культурні фактори. Це географічно інтерпретована політика, проміжна наука, яка не має незалежного поля дослідження. Більше тяжіючи до політики, вона концентрує увагу на політичних явищах і прагне дати географічну інтерпретацію та аналіз географічних аспектів цих явищ. [2, с.35]

На сьогоднішній день фундаментальна зміна політичної карти світу, стрімке наростання територіальних, соціальних, екологічних протиріч обумовлюють підвищений інтерес до геополітики.

Оскільки політичній карті світу властива динамічність, геополітична ситуація у світі постійно змінюється залежно від розстановки партійно-політичних сил, наслідків виборів, виникнення політичних та військових конфліктів у регіонах та окремих країнах. До кінця XX ст. світ був біполярним: у ньому домінували США та СРСР. На рубежі XX та XXI ст. у зв'язку із розпадом соціалістичної системи світ став багатополярним, на світовій арені з'являються нові лідери: зростає роль Китаю, Росії, країн Європейського Союзу.

Безумовно, ключову позицію в геополітичній картині світу займають Сполучені Штати Америки як лідер Західного світу. Ця країна має найбільший сукупний економічний, технологічний, інноваційний та військовий потенціал. Поширення процесу глобалізації та злам біполярної міжнародної системи певним чином збіглися в часі, що дало підстави прихильникам мондіалізму говорити про початок творення єдиного світу. [1, с.24]

Протягом лише одного сторіччя США під впливом внутрішніх змін та динамічного розвитку міжнародних подій з держави, відносно ізольованої в Західній півкулі, трансформувалася в державу світового масштабу за розмахом інтересів і впливу, в першу справді глобальну державу. Політична життєздатність, ідеологічна гнучкість, динамізм економіки і привабливість культурних цінностей стали вирішальними факторами на шляху США до вершини світової політики.

Європейський Союз є глобальною економічною потугою, наддержавним об'єднанням, яке має достатньо ресурсів для впливу на весь європейський регіон, Близький Схід, Африку та частину Євразії. Створення єдиної трансатлантичної

зони вільної торгівлі із США може відкрити перед ЄС нові перспективи розвитку. Це може стати реальним геополітичним оформленням теорії "золотого мільярда" (в цьому випадку – 800 мільйонів населення), що керує світом.

У Європі окрім Берліну, гравці наразі не виявляють бажання демонструвати власну геополітичну гру й надають перевагу або рухові в орбітах провідних держав (Великобританія, яка зорієнтована на особливі стосунки із США), або дедалі глибше занурюються у внутрішні проблеми (наприклад, Франція, що стрімко поринає в іслам). Більшість країн ЄС наразі намагаються орієнтуватися на німецько-французький тандем. Виняток становлять вже відзначені держави, що зберігають загальну орієнтацію на Вашингтон, а також умовно проросійські країни (Угорщина, Чехія, Словаччина, Австрія).

Численні прикордонні сусіди Німеччини надають їй статусу головного транзитного центру Європейського континенту, і поступово інтеграція лише посилює цю тенденцію. Відбулося й природне загальне зміщення німецьких інтересів на схід. Для західних союзників ФРН після розвалу біполярної системи відносин на континенті постало викликом розширення зони свого впливу. [5, с.176]

Останнім часом відносини Німеччини та США, інших її союзників в рамках західних воєнних союзів набули деяких ускладнень та поглиблення протиріч. Все це, викликано змінами геополітичних параметрів об'єднаної ФРН на континенті та прагненням Німеччини посісти по ключових питаннях європейського та євроатлантичного будівництва вагоміше місце і реалізовувати свої національні інтереси. Нині в період утвердження нових і якісно відмінних від попередньої історичної доби геополітичних реалій Німеччина, опановуючи своє нове значення, намагається не ускладнювати, а знаходити оптимальніші рішення подальшого розвитку ЄС, ЗЄС та їх взаємодії з оновленим НАТО. ФРН віддає все більшу перевагу кооперативним зв'язкам та інтеграції.

Тим часом на геополітичне становище Росії вкрай несприятливо впливає обраний напрям економічного розвитку та зовнішньої політики. Цей шлях веде до поступової деградації країни, тим більше що можливості традиційного індустриального розвитку обмежені (невисока конкурентоспроможність основної частини робочої сили; несприятливі кліматичні та географічні умови, що підвищують вартість одиниці продукції на 10-15%). [3, с.67]

Істота геополітичної біполярності полягає в існуванні і взаємодії двох великих блоків країн - континентальних і морських, з вираженою множинністю

Геополітичною метою Росії до 2050 року є твердження континентальної багатополюсної моделі світоустрою на основі формування геополітичної біполярності за рахунок створення євразійського континентального союзу на противагу атлантичному. Одним із найдієвіших інструментів з реалізації своєї зовнішньої політики Росія надалі вважає енергетичний чинник як засіб тиску на інші (пострадянські) країни. Його використання супроводжується активними

інформаційними заходами, що суттєво підвищують можливості з просування чи відстоювання російських інтересів.

Росія є основним носієм континентальної ідеї. У системі геополітичних інтересів Росії виділяються три рівні – глобальний, регіональний та субрегіональний. На глобальному рівні геополітичні інтереси Росії полягають: в утвердженні континенталізму, як системи світового устрою, з формуванням багатополюсного світу, активній і повноправне участь Росії у створенні такого світового порядку; занятті Росією місця в новому світоустрій відповідного її геополітичної ролі, а також історичної, політичної, економічної та інтелектуальної значущості, військово-політичним і зовнішньоекономічним можливостям і потребам, причому не тільки сучасним, але і потенційним.

На думку З.К. Бжезінського, до геополітичної орбіти Китайської Народної Республіки, що вирізняється жорсткою грою на захист своїх національних інтересів, можна умовно залічити більшу частину держав *Південно-Східної Азії* (китайський бізнес міцно тримає під контролем економіки цих країн), *Пакистан*, частково держави Центральної Азії (*Киргизстан, Казахстан, Туркменістан, Узбекистан, Іран* тощо). [1, с.159] Початок китайської гри, спрямованої на доступ до ресурсів Африки й Латинської Америки, було жорстко придушено США та іншими країнами Заходу, зокрема за допомогою "арабської весни". У прогнозах глобального розвитку людства і геополітичних інтересів багатьох держав Китай може стати першорядною величиною. Це стосується не тільки КНР як держави, що вже сьогодні за багатьма параметрами можна порівняти з США, безперечним лідером кінця ХХ століття. Це стосується всього "Китайського світу", що включає в себе і Тайвань, і Сінгапур, і китайські громади по всій планеті. «Китайський світ» вже в найближчій перспективі претендує не просто на те, щоб стати «другою наддержавою світу», він стверджує свою модель розвитку людства «китайського» світоустрою, відмінну від західних моделей демократії і звичного нам «європоцентризму».

За минулий тисячоліття не змінилося світобачення і світоустрій прийняте в самому Китаї, в якому Китай - центр, «серединна держава», весь інший світу - окраїна. Тобто картина світу взагалі не передбачає двополюсного або багатополюсного світу, Китай в цій картині – центр.

Таким чином, світ продовжує рух до різноманітності інтересів. В основі сучасного поліцентризму, що йде на зміну геополітичного (переважно військово-політичного та ідеологічного за своїм висловом) протистояння Схід-Захід, лежить насамперед розпадання світу на конкуруючі зони переважної внутрішньої економічної інтеграції, значно більш тісної, ніж між зонами, як глобального (на сьогодні в зарубіжному світі до них відноситься Європейський Союз).

Геополітична картина сучасного світу, таким чином, багатополюсозна і поліцентрична. Хоча всередині більшості полюсів чітко виділяються "центри тяжіння" (Росія, США, Китай, Німеччина), між самими полюсами немає чітких

конфронтаційних розмежувальних смуг. Це не військово-політичні коаліції недавнього минулого, коли склад учасників був жорстко визначений і які-небудь відносини з іншою стороною кваліфікувалися як зрада. Сьогодні можливе, наприклад, одночасна участь західноєвропейських країн як в ЗЄС, яка є військовим "відділом" ЄС, так і в НАТО, в якій привілейоване місце займають США.

Щодо майбутнього сучасних лідерів геополітичної картини світу, то політичний експерт Р.М. Рукомед стверджує, що на геополітичній мапі майбутнього з великою імовірністю не буде такого гравця, як Росія: після глибокої політичної та соціально-економічної кризи країна розпадеться на низку менших утворень без претензій глобального лідерства. Одним зі сценаріїв його катастрофи ЄС може бути ланцюгова реакція розпаду, спричинена виходом Великобританії з ЄС після 2017 року. Брак у ЄС єдиної геополітичної стратегії розвитку і достатньої військової потужності для захисту своїх інтересів на глобальному рівні. Серед нових гравців може з'явитися Індія. [7]

Ієрархічна система світовлаштування, що прийшла на зміну біполярній, здавалося б, найбільшою мірою може забезпечити стабільність міжнародного життя. Справді, припинилися периферійні конфлікти між двома світовими системами. Більшість збройних конфліктів початку ХХІ ст. — це внутрішні конфлікти, в яких центральній владі держави протистоїть етнічна, соціальна чи релігійна група власного населення. Замість чітко означених супротивників за біполярної системи світ отримав небезпеку екологічної катастрофи, міжнародні терористичні та мафіозні угруповання тощо.

Список використаної літератури:

1. Бжезінський З.К. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи: Пер. з англ. / З.К. Бжезінський. - Л.: Лілея-НВ, 2000. - 236 с.
2. Гольцов А.Г. Багатополярна геополітична організація світу: проблеми і тенденції формування / А.Г. Гольцов // Наукові праці МАУП. - К., 2013. - вип. 3(38), с. 30—35.
3. Кандиба Ю.І., Кучер І.І. Політична географія з основами геополітики: Навчально-методичний комплекс – Харків, 2010. – 100 с.
4. Киридон А.М. Міжнародні відносини у системному вимірі: поняття, етапи і тенденції розвитку / А.М. Киридон, С.С. Троян // Історія в сучасній школі. - К.:2012. - № 2. - с. 39-43.
5. Кудряченко А.І. Геополітика: Підручник / А.І. Кудряченко, Ф.М. Рудич, В.О. Храмов. - К.: МАУП, 2004. - 296с.
6. Трохимчук С. Політична географія з основами геополітики: Навчальний посібник / С.Трохимчук, О.Федунь. – Львів: Простір М, 2008. - 274 с.
- Електронні джерела
7. Рукомед Р.Н. Хто за кого в геополітиці: детальна карта - [Електронний ресурс] / Р.Н. Рукомед. Режим доступу: <http://vysnovky.com/analytics/world/1237-hto-za-kogo-v-geopolitici-detalna-karta>

Д.Ю. Швець

МЕТОДИ МАНІПУЛЯЦІЙ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ

У статті розкриваються поняття маніпуляцій, а також аналізуються основні їх види, методи та їх особливості. У статті також йдеться про застосування маніпуляційних методів в Україні і наведено деякі засоби боротьби з ними, наголошується на важливості інформування населення у питаннях виборчих маніпуляцій, адже вибори це процес творення майбутнього країни. Саме тому вибори мають відбуватися чесно і прозоро, що неможливо у разі застосування маніпуляційних технологій.

Ключові слова: вибори, проведення виборів, маніпуляції, виборчі технології, фальсифікація.

Вибори – це не тільки технічна процедура формування тих або інших органів влади шляхом голосування, а насамперед складний політичний процес, до якого залучені різні групи і верстви населення, політичні партії та інші громадські об'єднання. Саме на виборах відбувається зіткнення політичних та економічних інтересів окремих осіб, політичних еліт, а часом і різних кланів. Демократичні вибори дають громадянам змогу обирати та усувати державних діячів, впливати на склад правлячих еліт та їхніх лідерів і тому є важливою частиною політичного процесу, а сама виборча кампанія, як правило, проходить у формі гострих зіткнень політичних сил, які беруть у ній участь. Отже, вибори – це завжди боротьба за владу. Як відомо боротьба, за щоб вона не велася, може бути чесною, або не чесною. Зрозуміло, якщо підчас виборчої боротьби застосовуються будь-якого виду маніпуляції, така боротьба перестає бути чесною. Дуже важливо, щоб якомога більше людей розуміли сутність цього політичного процесу, передовсім своє місце у ньому, засоби якими на них можуть впливати з метою формування хибної думки і брали участь у виборах усвідомлено, а не в якості механізму для голосування, намагаючись обрати найдостойніших.

Дослідження політичних технологій в українській політичній науці розпочалось порівняно недавно, із здобуттям нашою державою незалежності, тому необхідно відзначити представників західної політичної науки, зокрема праці Р. Даля, Д. Істона. Значний інтерес також становлять праці українських науковців, зокрема В. Бабкіної, С. Богомолова, М. Поповича, В. Ткаченка та інших.

Метою даної публікації є теоритичний аналіз проблеми маніпуляцій під час проведення виборів, знаходження способів боротьби з ними. Не менш важливою метою є інформування громадськості, про результати досліджень, щоб зменшити піддатливість виборців методам маніпулювання.

Маніпуляції відносять до виборчих технологій. Фактично між цими поняттями не існує помітної різниці, тому автор пропонує надалі вважати ці терміни тотожними. «Виборчі технології» у свою чергу, розуміють як сукупність прийомів, методів, процедур та варіантів політичної дії, які використовують суб'єкти політичної діяльності (політичні лідери, політичні партії, громадські

організації, рухи та групи тиску) задля отримання максимального результату впродовж електоральної кампанії[4, с. 125].

Існує й інше тлумачення даного поняття, згідно з яким «виборчі технології – система (сукупність) заздалегідь продуманих, намічених, тих, які використовуються (а також які вводяться інтуїтивно, спонтанно) заходів, кроків, планів, засобів, процедур, технічних, інформаційних засобів для успішного висунення кандидатів та їх обрання»[2, с. 56].

Автор погоджується з кожним з цих визначень і вважає, що обидва мають право на існування, адже між собою принципово не різняться.

В. Стоякін стверджує, що виборчі технології, а отже і маніпуляції зазвичай поділяють на «чорні» («брудні») та «білі» («чисті»). Такий поділ отримав розвиток головним чином у контексті деяких виборчих кампаній другої половини 1990-х років, коли активно використовувався адміністративний ресурс, втручання криміналітету, застосування незаконних методів впливу на волевиявлення виборців і, наскільки можна судити, «коректування» небажаних для певних політичних сил результатів виборів[5].

Зважаючи на низький рівень дослуджуваності даного питання в Україні не прийшли до однозначного визначення брудних технологій. В. Стоякін зазначає, що крім цього в Україні цей термін часто плутають з поняттям «чорний PR». Наприклад у Росії це питання є майже не дослідженим. Тож він пропонує дотримуватися західного погляду на дану проблему, згідно з якою до «брудних» маніпуляцій слід віднести будь які дії суб'єктів виборчого процесу які суперечать нормам закону[5].

Природно, що така класифікація не буде мати загального застосування, але буде цілком функціональна у рамках кожної окремої держави. Відзначимо той відомий факт, що у США агітація в день виборів не заборонена, тоді як в Україні це серйозне порушення законодавства, яке може привести до визнання недійсними результатів виборів. Тож звернути увагу на те, що таке поняття як маніпуляція є відносним. Те що в одній країні будуть вважати серйозним порушенням закону в іншій буде сприйматися як цілком «чиста» технологія. То ж надалі ми будемо розглядати ці поняття з точки зору українського законодавства.

У рамках запропонованого підходу «чорними» вважаються ті політичні технології, застосування яких передбачає пряме порушення чинного законодавства. Сюди можуть відноситися технології як відверто кримінальні (замахи на суперників, підкуп членів виборчих комісій і т.інш.), так і порівняно невинні, але все ж заборонені законом дії («подарунки» виборцям, агітація з боку посадових осіб і т.д.).

Варто також зазначити, що В. Стоякін виділяє також так звані «сірі» технології. «Сірим» він вважає ті технології, які не передбачають прямого порушення закону, але вступають у суперечність з нормами суспільної моралі та прийнятими способами ведення політичної (особливо — виборчої) кампанії[5].

Прикладом «сірої» технології є присутність на мітингу якого-небудь політика групи його противників з транспарантами, листівками та іншими матеріалами опозиційного до нього змісту. З одного боку, такого роду діяльність не є порушенням закону (якщо тільки матеріали не містять наклепу на адресу політика, а самі його противники не порушують громадського порядку), з іншого — громадськість звичайно засуджує такі дії, вважаючи їх порушенням неписаних правил публічних відносин політиків.

Відсутність однозначної та обґрунтованої оцінки з боку фахівців у кінцевому результаті шкодить їм та їх підопічним. Так, часто називають «брудними» технології застосування адміністративного ресурсу. Однак далеко не всі з таких технологій дійсно можна вважати неприпустимими. Наприклад, цілком природним уявляється більш активне висвітлення у ЗМІ діяльності кандидатів, які одночасно представляють органи державної влади та, відповідно, мають великі можливості створення інформаційних мотивів. Причому це характерно не тільки для нових демократичних держав, але й для західноєвропейських демократій. Наприклад, у німецькій політології існує навіть поняття «бонусу канцлера», що означає високі шанси перемоги існуючого канцлера на виборах.

На своєму сайті громадська мережа «Опора» вказує на деякі, особливо популярні останнім часом методи маніпулювання, такі як «джинсування». До вищезгаданого відносяться хвалебні іміджеві публікації, прихована агітація, надумані чи штучно створені інформаційні приводи для згадування імен кандидатів у позитивному контексті. І все це — без позначення, що матеріал рекламний, часто «в обхід» виборчого фонду. Особливо актуальним це питання стало сьогодні, адже впродовж трьох виборів, які відбувалися в Україні за останні два роки найпопулярнішою темою для «джинси» стало АТО. Тепер кандидати піаряться і на цій темі, хваляться своєю благодійністю чи героїзмом, подекуди навіть не гребуючи використовувати для самореклами загибель бійців та горе їхніх родин.

Окремо громадська мережа також виділяє «війну з білбордами». Пошкодження агітації, яку розміщують партії та кандидати на великих рекламних площах. Представники «Опори» стверджують, що дане порушення є традиційним і особливо активно завтосовувалося під час президентських та парламентських виборів 2014 року [1].

Редакція ж телеканалу 1+1, базуючись на результатах спостереження різних громадських організацій, навела приклади найбільш поширених методів маніпуляцій які мали місце під час місцевих виборів 2015 року. У статті усі порушення поділені на 3 групи, до першої відносяться порушення які відбувалися під час агітації. До цієї групи належать такі методи маніпуляції як так зване «гречкосійство», за даними ГО «Опора», громадянам масово роздавалися продовольчі пакети, різні товари та надавалися послуги від імені політичних сил. Застосовувалася також технологія «кривого дзеркала», вона полягає у тому, що усі

дії опонента висвітлюються як негативні, наприклад він не просто очистив ділянку від сміття, а хоче там збудувати супермаркет і т.д. Крім того мали місце залякування виборців та членів штабу, а також підкуп виборців, випадки якого фіксувалися незважаючи на серйозне кримінальне покарання.

До другої групи належать методи маніпуляцій які здійснюються на етапі голосування. Серед них мали місце вкидання бюлетнів також «мертві душі», суть цієї технології полягає в тому, що у списки виборців вносяться люди які давно померли і їхні бюлетні використовуються для голосування за перного кандидата. Також велике поле для маніпуляцій дає голосування на дому, під час якого можливі вкидання бюлетнів, псування бюлетнів з голосом за певного кандидата, а також інші порушення. Застосовувалися так звані «каруселі» коли виборцеві видають заповнений бюлетень, який він вкидає в урну для голосування, а свій, незаповнений бюлетень він обмінює на грошову винагороду. Але через посилення покарань за виніс бюлетнів з ділянки, випадки «каруселей» порідшали.

У третю групу входять порушення які відбуваються на етапі підрахунку голосів. Це є будь які маніпуляції з протоколами, печатками комісії і т.д.[3].

Так як виборчі маніпуляції у більшості випадків є явищем незаконним та у всіх випадках аморальним, яке впливає на об'єктивність результатів виборів, варто звернути увагу на засоби боротьби з цим явищем.

В. Стоякін виділяє чотири кроки які б допомогли боротися з таким явищем як виборчі маніпуляції.

В першу чергу він пропонує політикам чітко визначити, які технології вважати «чорними» і використання яких методів — неприпустимим. Просто з практичного погляду потрібно знати, що ховається під тим чи іншим терміном, як використати той чи інший ресурс.

На наступному етапі необхідно вдосконалити нормативно-правову базу проведення виборчих кампаній. Адже одні заборони, які легко можна обґрунтувати, у законодавстві відсутні, інші, обґрунтування яких сумнівне, навпаки — присутні.

Потім необхідна інтеграція українського співтовариства політтехнологів для того, щоб встановити загальнозживані моральні норми. Кінець кінцем, вибираючи собі помічників, політик повинен усвідомлювати, що від співпраці з «брудними технологіями» постраждає насамперед його репутація. З іншого боку, така ситуація буде вигідна самим політтехнологам.

І на кінець необхідне банальне підвищення технологічного рівня виборів і всього політичного життя. Адже велика кількість проблем впливає через банальну відсутність політичної культури в Україні як серед політиків так і серед виборців[5].

Отже, існує поділ виборчих маніпуляцій на різні види залежно від їхньої легітимності, але через низкий рівень розвитку політологічної науки та політичної культури в Україні чіткі межі між ними так і не встановлені. Саме тому завсім не

дивно, що так звані «брудні» виборчі технології стали для нашої країни цілком звичним явищем. Попри звичність, явища ці є деструктивними для країни та суспільства. Тому існує необхідність боротьби з ними. Шляхи для вирішення цієї проблеми є, залишається сподіватися, що в подальшому вони будуть втілюватися, адже позитивні зміни вже є.

Список використаної літератури:

1. Вінничина: методи агітаційних маніпуляцій під час виборів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.opora.vn.ua/vnnichchina-metodi-agtaczjnix-manpulyaczj-pd-chas-viborv.html>
2. Брудні вибори-2015. Які технології використовують кандидати для маніпуляцій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/politika/brudni-vibori-2015-yaki-tehnologiyi-vikoristovuyut-kandidati-dlya-manipulyaciyi-519388.html>
3. Колесников О. Еволюція виборчих технологій у контексті демократичного процесу в Україні / О. Колесников // Вісник центральної виборчої комісії. – 2011. – № 2. – С.56–64.
4. Станкевич Б. Політичні маніпуляції в інформаційній сфері під час проведення виборчих кампаній в Україні / Б. Станкевич // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2008. – № 20. – С.124–129.
5. Стоякін В. «Чорні», «білі» та «сірі» політичні технології. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/podrobici/chorni-bili-ta-siri-politichni-tehnologiyi>.

О. В. Романова, А. В. Попроцька

МАНІПУЛЮВАННЯ ГРОМАДСЬКОЮ ДУМКОЮ ЗА ДОПОМОГОЮ ПОЛІТИЧНОЇ РЕКЛАМИ

У статті аналізуються способи та наслідки маніпулювання громадською думкою за допомогою політичної реклами.

Ключові слова: громадська думка, канали інформації, маніпулювання, реклама.

В умовах активної роботи засобів масової інформації перемогти на виборах можна лише завдяки вмілій і доцільній рекламній, інформаційній та психологічній обробці електорату. Застосувавши вдалі методики та фахівців у галузі реклами, сучасний політичний діяч за один день може стати народним улюбленцем чи героєм. З огляду на той факт, що зовсім нещодавно, а саме 25 жовтня, в Україні відбулись чергові вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, проблема маніпулювання громадською думкою за допомогою політичної реклами є досить актуальною та цілком є на часі. Дана проблема висвітлювалася в працях таких науковців, як А. Акаймова, Е. Малкин, Е. Сучков, С. Буртак, О. Заярна, С. Ф. Лисовский, та ін. Все ж дана проблема не була об'єктом спеціального вивчення.

Аналіз наукових джерел свідчить про те, що існує безліч методів впливу на громадську думку, і кожен з них вимагає творчого підходу. Серед них можна зазначити ефекти скрембльованих повідомлень, використання культурних табу, що блокуються захисними механізмами свідомості, але впливають на підсвідомість, образні повідомлення (на відміну від інформативних). Широко використовуються перехресні повідомлення (словами говорять одне, а вносять у підсвідомість інше) та візуалізація (коли пропонують уявити наслідки певних дій та рішень). Ще одним ефективним засобом подачі інформації є повідомлення під час концертів, спортивних та святкових заходів тощо. Усе це загалом можна назвати таким методом маніпулювання громадською думкою, як політична реклама.

Перш за все необхідно зазначити те, що політична реклама – це заходи та способи формування думки виборців шляхом подання загалом об'єктивної інформації, що переконує у перевагах даного кандидата чи політичної організації над іншими. Вона складається з об'єктивної і переконливої інформації про певну політичну особу чи організацію та емоційно впливового повідомлення [1, с. 81]. З точки зору політичної психології, політична реклама – це система комунікацій, покликаних змінювати свідомість і поведінку людей відповідно до політичних цілей рекламодавця (політичних партій, рухів, лідерів). Головна мета політичної реклами – цілеспрямований вплив на громадську думку, що вирізняє політичну рекламу з-поміж інших варіантів міжособистісного спілкування.

За типом взаємодії з аудиторією, характером спілкування, контактом (безпосереднім або опосередкованим) є такі види рекламних звернень:

1. Політичні оголошення, заклики, політичні листівки, афіші, плакати, буклети, брошури, карикатури, фотопортрети.
2. Поштові надсилання (особисті листи, листівки тощо).
3. Мітинги й організовані зустрічі політиків із виборцями, індивідуальні контакти з виборцями.
4. Сувенірні наклейки, значки, календарі, поліетиленові пакети, ручки, футболки – все, що містить політичну символіку.
5. Зовнішня реклама: щити, плакати, розтяжки, відеоекрани, світлові табло, об'ємні форми тощо [3].

Особливо дієвим механізмом впливу на електорат є політична телевізійна реклама. Ефективним засобом політичної реклами на виборах 2015 року стало використання зображень дітей, жінок, людей похилого віку, молоді, пересічних громадян, військових, а також музичного оформлення кліпів, прихованих символів партії, іміджу відомого діяча, іміджу лідера партії чи блоку, гумору, обігравання номера політичного суб'єкта у виборчому бюлетені, прокладання паралелей з історичним минулим України. Телебачення істотно впливає на аудиторію, надаючи візуальну картину, яку населення сприймає як досить

вірогідну. Зорові образи запам'ятовуються краще, ніж вербальні, і довше зберігаються в пам'яті.

Політична реклама передбачає взаємодію з громадськістю. Існує деяка дефініція такої взаємодії залежно від типу аудиторії. Вона виявляється в традиційних формах комунікації з виборцями, зокрема, передвиборних мітингах, зустрічах із виборцями, кампаніях «від дверей до дверей». Мітинги, збори виборців, поїздки становлять комплекс жанрів політичної реклами, сукупність різноманітних засобів впливу на виборців. Окрім мітингів, програмою спілкування з виборцями передбачено і так зване ходіння в народ – відвідування публічних місць, вулична комунікація: ділові візити в регіони; зустрічі на зупинках громадського транспорту; візити на заводи й фабрики; відвідування інститутів і шкіл; візити в заклади охорони здоров'я; відвідування ярмарків і святкових дійств, спортивних заходів тощо. Характерні риси цієї форми політичної комунікації – неформальність, короткочасність спілкування, більш індивідуальний характер впливу на виборців [5].

За допомогою політичної реклами кандидати намагаються створити враження, що саме з їхнім приходом до влади запанують мир, добробут та злагода, зменшиться рівень злочинності тощо. У цьому хвалебному вирі виборцям складно віддати комусь перевагу. Тому деякі фахівці вважають, що ефективнішою є контрреклама — наголошення на негативних рисах конкурентів [2, с. 19]. Хоча, безперечно, використання контрпропаганди є сумнівно-етичним явищем, викликає недовіру й ворожість, расові та етнічні упередження за допомогою поширення апріорі негативної інформації щодо поглядів та діяльності політичного опонента. Це свідчить про моральну недосконалість деяких рекламних технологій.

Секретом механізму маніпулювання громадською думкою є те, що сучасна політична реклама оперує образами, а не інформацією. Чим емоційніше повідомлення, тим вірогідніше, що воно потрапить до несвідомої тілесної пам'яті. Тому найдієвіші повідомлення не ті, що запам'ятовуються, а ті, від яких залишається враження [4, с.28]. Саме це обумовлює використання на плакатах політичної агітації зображень бійців зони АТО, Героїв Небесної Сотні, адже їх образи впливають на підсвідомі механізми мозку людини і надовго закарбовуються в пам'яті разом із кандидатом чи партією, що використала такі змістовно та емоційно наповнені зображення. Завдання повідомлення — мотивувати рішення через кілька днів, тижнів чи місяців після того, як воно було сприйняте. Емоційно забарвлена інформація залишається в пам'яті надовго, можливо, на все життя.

Ефективні техніки переконання та пропаганди базуються на роботі з правою півкулею мозку. Як відомо, ліва півкуля працює аналітично й раціонально, а права відповідає за образне мислення та уяву. Завдання сугестора — “відволікти” ліву півкулю, водночас посилюючи повідомлення до правої. Тоді інформація сприймається некритично і залишається у підсвідомості. Наприклад, промовець

може підкреслювати ключові слова свого повідомлення певними жестами лівої руки, що, за дослідженнями, сприймається правою півкулею. Повідомлення матиме ефект прихованої команди. Також відомо, що у гіпнотичному стані люди найбільше піддаються сугестії, а гіпнотичний стан може бути нав'язаний музикою певної частоти. Цим зумовлена популярність розміщення реклами на концертах, залучення музикантів до передвиборчих кампаній.

Варто, також, зазначити такий вражаючий факт, що за даними Комітету виборців України (КВУ), на виборчу кампанію на місцевих виборах 2015 року партії витратили від 1,8 млрд до 2 млрд гривень за два місяці. При цьому близько 1 млрд було витрачено на пряму політичну рекламу [3]. Отож, половину бюджету кампанії, партії витрачають на рекламу. Загалом це є борди, сітілайти, телевізійна та радіореклама, а також реклама в інтернеті. Як ми бачимо колосальна кількість грошей витрачається на маніпуляцію громадською думкою за допомогою політичної реклами, особливо напередодні виборів.

З іншого боку виборці все ж повинні отримувати якісну політичну рекламу-інформацію про програми партії та кандидатів. Якісна політична реклама сприяє реалізації демократичних ідеалів поінформованого та свідомого електорату; надає виборцям відомості про здібності, особисті якості та позиції кандидатів, допомагає громадськості контрастувати їхні іміджі, що відіграють важливу роль у здійсненні вибору; виступає як особливий засіб повідомлення про позицію кандидата та виокремлення його серед інших. Рекламування позицій кандидатів стосовно певної проблеми допомагає виборцям порівняти їх із власною думкою і на цій підставі віддати перевагу одному з кандидатів.

Підсумовуючи все сказане, відзначимо, що сьогодні роль політичної реклами в політичному житті суспільства постійно зростає, особливо під час проведення виборів. Загалом наші уявлення про політичні події та тенденції здебільшого є продуктом мас-медіа. Найефективніше в політичній передвиборній рекламі методи прямої психологічної дії працюють при безпосередніх контактах «продавця» (політика) з «покупцем» (виборцем). В політичному рекламуванні ефективним є використання психологічних аспектів політичної реклами, а саме використання емоційно наповнених зображень, повідомлень, які хочуть чути виборці. Політична реклама передбачає взаємодію з громадськістю, тому поширеними шляхами пропаганди є дебати, концерти, виступи кандидатів тощо. Все ж якісна політична реклама потрібна на даний час, адже вона сприяє реалізації демократичних ідеалів поінформованого та свідомого електорату.

Список використаної літератури:

1. Малкин Е. Основы избирательных технологий / Е. Малкин, Е. Сучков – М.: Русская панорама, 2002 – 212 с.
2. Лисовский С. Ф. Избирательные технологии: история, теория, практика / В. А. Евстафьев, С. Ф. Лисовский – М.: Мир, 2000. – 243 с.

3. Буртак С. Політична реклама як маніпулювання громадською думкою. – [Електронний ресурс] / С. Буртак – Режим доступу: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/ji-junior/N30-1/30-1.pdf>
4. Заярна О. Як переконати масову аудиторію: Психологічні чинники ефективності пропаганди / О. Заярна // Нова політика. – 1999. – № 1. – С. 28-31.
5. Акайомова А. Політична реклама як процес комунікації. – [Електронний ресурс] / А. Акайомова – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2468/>

В.М. Давидчук

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПОЛІТИЧНУ СВІДОМІСТЬ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

У статті аналізуються способи та наслідки впливу ЗМІ на політичну свідомість громадян України

Ключові слова: політична свідомість, ЗМІ, громадська думка, канали інформації, маніпулювання.

Засоби масової інформації досить часто називають «четвертою владою» (наряду із законодавчою, виконавчою і судовою гілками влади). Вони також виступають в якості своєрідного контролю, критики поточної політики владних структур; оцінюють стан справ у тих чи інших секторах соціального життя тощо.

Взаємовідносини ЗМІ і держави регулюються законодавством. У житті існує три форми цієї взаємодії:

- держава повністю контролює ЗМІ;
- держава опосередкованим чином впливає на ЗМІ;
- ЗМІ існує як повністю незалежний інститут;

Один із способів контролю державою ЗМІ — цензура. Наразі існують часткові обмеження діяльності преси, регульовані окремими законами (визначення рейтингу фільму (за віком), попередження про насилля тощо).

Маніпулятивними засобами впливу держави на суспільство через ЗМІ є:

- ідеологія;
- пропаганда;
- агітація.

Вони пов'язані між собою.

Ідеологія - система поглядів, ідей, переконань, цінностей та установок, що виражають інтереси різних соціальних груп, класів, товариств, в яких усвідомлюються і оцінюються відносини людей до дійсності і один до одного, соціальні проблеми і конфлікти, а також містяться цілі (програми) соціальної діяльності, спрямованої на закріплення або зміну існуючих суспільних відносин.[1]. Створенням ідеології займається особлива група професіоналів. Щоб стати спонукальною силою для великих груп людей, ідеологія повинна транслюватися в масову свідомість, в практичне знання; ця трансляція

відбувається в рамках масових комунікацій. Одним з методів такої трансляції є пропаганда. Сюди ж відноситься і агітація.

Пропаганда — форма комунікації, спрямована на поширення фактів, аргументів, чуток та інших відомостей для впливу на суспільну думку на користь певної спільної справи чи громадської позиції. Пропаганда зазвичай повторюється та розповсюджується через різні засоби масової інформації, щоб сформувати обраний результат суспільної думки. У широкому розумінні - поширення соціально-політичних, природничо-наукових та інших знань з метою їх втілення у суспільну свідомість; у вузькому розумінні – ідеологічно спрямована діяльність будь-якої партії для формування у конкретних верств населення певних поглядів і уявлень (світогляду. [2] Григорій Почепцов під пропагандою розуміє інтенсивні комунікативні процеси, що мають на меті зміну поведінки аудиторії, на яку вони налаштовані. [3]

Агітація — найважливіший засіб впливу на свідомість і настрої широких мас, з метою спонукати їх до політичної чи іншої активності, ідеологічна зброя боротьби партій. Агітація провадиться шляхом поширення певних ідей і лозунгів за допомогою різноманітних засобів: через пресу (газети, журнали, брошури, листівки, заклики тощо), усні виступи (доповіді, бесіди, читання газет та ін.), радіо, телебачення, кіно, театр, образотворче мистецтво (плакати, діаграми, карикатури тощо), політичну і художню літературу. [4] Агітація тісно пов'язана з пропагандою, агітацію деколи розглядають як форму пропаганди.

Загальновідомо, що медіа – одне з найефективніших джерел донесення інформації до громадян про кандидата чи політичну партію. Саме за допомогою медіа можна сформувати бажаний образ політика / партії або зіпсувати репутацію конкуренту[5].

Цей момент розуміють обидві сторони комунікації і знаходять спільну точку перетину власних інтересів. Як результат – з'являється чимало матеріалів, які маніпулюють виборцем, впливаючи на його підсвідомість і емоційну складову. Надто, коли виборець не привчений / не в змозі аналізувати і радше «споживатиме» готовий продукт, аніж кине́ться на пошуки додаткової інформації (і саме на такого виборця і спрямовані салогани, меседжі, малі та розлогі матеріали).

Найбільш розмаїтим джерелом маніпуляцій стали друковані ЗМІ та інтернет-видання, а також телебачення. І якщо у випадку із зовнішньою рекламою гравцем є лише кандидат / партія, то у випадку з медіа їх уже двоє. Кажуть, ніби за матеріал, оплачений не із виборчого фонду, редакції запитували вдвічі більшу суму, аніж із виборчого. Неважко зрозуміти причину – економічно вижити медійникам дуже складно, проте такий підхід – не лише маніпулятивний прийом (коли реклама маскується під актуальну проблему або історію успіху), а й порушення чинного законодавства.

Найпоширенішими методами маніпуляції у інтернет-виданнях та друкованих виданнях є:

1) відсутність будь-якого маркування політичної реклами (ані назви рубрики, ані тегів під матеріалами);

2) неналежне маркування – позначка «зірочка» (*) біля заголовка публікації часто подібна до макового зернятка чи смітинки при друці; її пояснення або написано надто дрібним шрифтом у вихідних даних газети, або, як у випадку з інтернет-виданням, міститься у рубриці «Рекламодавцям», куди читач, зрозуміло, не здогадається зазирнути;

3) виокремлення частини тексту жирним шрифтом і більшим кеглем, а також виділення частини тексту іншим кольором;

4) life story про кандидата або історія його успіху та ін.

Тим не менш, ЗМІ також висловлюють та сприяють становленню громадянської думки, яка зазвичай розглядають як колективні судження людей, вияв буденної свідомості, що формується у процесі руху інформації у суспільстві, та виступає як регулятор людської діяльності. Тоді постає питання про формування громадської думки більшості на основі узгоджених поглядів, досягнення консенсусу між різними верствами населення. Особливо велику роль ЗМІ відіграє у формуванні думки людей з питань, що не знаходять безпосереднього відображення у їх щоденному побуті.

Тож, ЗМІ, з одного боку акумулюють досвід та волю мільйонів, а з іншого – впливають не лише на свідомість, але й на вчинки, колективні дії людей. Саме зараз, коли світова спільнота впевнено крокує у майбутнє під гаслами демократій, цей аспект набуває нового значення. Бо на відміну від тоталітарного режиму, що не враховує громадську думку, у демократичних суспільствах керування соціальними процесами не можливе без вивчення суспільної свідомості та можливості впливу на неї, і колосальна роль у цьому належить засобам масової комунікації. Володіння та вміле використання яких – запорука успішного здійснення влади, демократичних форм керування соціальними процесами.

Сфера суспільно-політичної активності ЗМІ має особливу інформаційну форму, тому гостро постає питання їх ролі у політичній діяльності держав.

Основними функціями ЗМІ з погляду здійснення державної політики є:

- використання технології лобіювання державних інтересів;
- соціологізація особистості (допомога адаптування до соціальної дійсності);
- мобілізаційна - підтримання політичної активності громадян держави.

Інтерпретація інформації що надходить у вигідному для здійснюваної політики світлі.

Оскільки головним завданням влади є підкорення людей своїй волі, а ЗМІ володіють потужними можливостями впливу на їх свідомість і поведінку, у політичній системі суспільства засоби масової інформації посідають особливе

місце, йдучи безпосередньо за офіційними гілками влади. Важливо, що адресатом діяльності ЗМІ може бути як суспільство в цілому, так і окремі його частини, тобто реалізується один з найефективніших різновидів комунікацій – віч-на-віч із споживачем політичної інформації. Це дає змогу спрямовано формувати політичну думку, вести діалог, здійснювати безпосередній політичний контакт, зумовлюючи його "наповнення" та "акцентуацію" З цього виникає, що "четверта влада" за певних обставин має перевагу над іншими і є більш впливовою за них.

У процесі політичних комунікацій ЗМІ реалізують два динамічних етапи: перший - комунікатор відбирає і перероблює інформацію; другий - реципієнт отримує та усвідомлює поданні данні. Як відомо, усвідомлення змісту інформації безпосередньо залежить від способу її подання та інтерпретації, яку у неї заклав комунікатор.

Особливостями ЗМІ, що виокремлює важливість їх використання у політичній діяльності держави, є:

Оперативність – здатність фіксувати те, що відбувається прямо зараз, швидко аналізувати та складати прогноз подальшого розвитку та наслідків. Ефективність впливу на народну думку залежить від її актуалізації, від того у якій мірі воно пов'язано з подіями та явищами, які цікавлять та хвилюють людей.

Цілеспрямованість – здійснення діяльності задля досягнення чітко визначеної мети та певного результату.

Емоційність – використання емоції як засобу посилення впливу поданої інформації. ЗМІ спрямоване на формування у суспільстві емоційно-образної картини світу, що орієнтує особистість у типових проявах соціальних закономірностей, розкриває типи соціальної поведінки в окремих ситуаціях.

Різноманітність способів подання певної інформації.

Подання реципієнтові доступної інформації й у комфортних умовах.

Таким чином, засоби масової комунікації є важливим інструментом управління держави. Виконуючи свою роль у формуванні політичної думки народу ЗМІ не обмежується лише цим. Однак, однією з основних функцій їх діяльності у політичній сфері є підготування народної думки для проведення державою певної політики.

Яскравим прикладом впливу ЗМІ на політичні настрої в суспільстві є період, коли йде формування органів влади, зміна їх персонального складу під час виборчої компанії. В Україні ні одні президентські чи парламентські вибори не обходяться без самого широкого використання ЗМІ. Різні соціально - політичні, економічні, фінансово - промислові угруповання, роблячи ставку на того чи іншого кандидата у президенти, депутати, губернатори, задовго до дня виборів розробляють детальний план виборчої технології. Головним змістом цих технологій є створення привабливих для виборців образів кандидатів. Тут основний засіб - телебачення. Професіонали - іміджмейкери представляють на екрани телевізорів претендентів на державні посади в самій сучасному одязі,

диктують їм манеру поведінки перед потенційними виборцями, зміст їхніх виступів ретельно відпрацьовується в передвиборних штабах кандидатів. Все це має на меті - створити у виборців позитивний образ майбутнього політичного лідера.

Організаторів виборчих компаній, та й деяких самих кандидатів не завжди турбує, чи є матеріальні та інші засоби для виконання їх передвиборних обіцянок. Головне - завоювати їхні голоси. Грошових коштів на рекламу, як правило, ніхто не шкодує. Сьогодні значна частина витрат на проведення виборчих кампаній складають витрати на ЗМІ. Особливе значення надається телевізійним дебатам між конкуруючими кандидатами на вищі посади. Вони стали на Заході і в нашій країні інструментом передвиборної боротьби. До них суперників готують самим ретельним чином, і не тільки в плані змісту їх «розмовної» частини, але перш за все готують їх зовнішній вигляд, «тренують» вмінню вести себе на широкій публіці. Видовищність, театральність нерідко тут домінують над змістовністю.

Отже, ЗМІ, будучи системою, керованою з боку політики, роблять на неї зворотний вплив. У сучасних умовах цей вплив настільки великий, що ЗМІ характеризуються не інакше, як «четверта влада» (на ряду з законодавчою, виконавчою та судовою). Звичайно, така характеристика умовна, бо ЗМІ ніколи не були і не є владою в класичному її визначенні. За цим визначенням, влада - це можливість і здатність нав'язати свою волю, впливати на діяльність і поведінку інших людей, навіть всупереч їх опору. ЗМІ не мають законного права насильно примушувати до вчинення будь-якої дії, наприклад, до сплати штрафу.

ЗМІ є скоріше інструментом, який можна використовувати як на благо людям, так і на шкоду. Інструмент цей досить потужний. Він впливає на настрої, думки, а в результаті і на дії людей.; їх ідеї, рекомендації необов'язкові до виконання громадянами України. Вони «панують» над переконаннями людей, впливають на настрої і поведінку широких мас населення, а тим самим і на політичні процеси, політику в цілому. Сьогодні не можливо уявити політичну діяльність без преси, радіо і телебачення. Вони втручаються в усі сфери діяльності політичного керівництва країни. ЗМІ здатні служити різним політичним цілям: від підтримки політичної влади до дезінформації населення. Тому в суспільстві, як правило, ведеться відкрита або прихована боротьба між різними політичними силами за вплив на окремі друковані та електронні ЗМІ, залучення їх на свій бік і використання в своїх інтересах, як політичних, так і економічних, ідейних та інших.

Список використаної літератури:

1. Ідеологія / Вікіпедія. – Електронний ресурс. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%B4%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F>

2. Пропаганда / Вікіпедія. – Електронний ресурс. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F>

D0%BD%D0%B4%D0%B0 3. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика / Почепцов Георгій Георгійович, Чукут Світлана Анатоліївна. — К.: Знання, 2008. 4. Агітація / Вікіпедія. — Електронний ресурс. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B3%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> 5. Стельмах Б. Як маніпулювати свідомістю виборця через медіа (майже інструкція) — Електронний ресурс. Режим доступу: <http://4vlada.com/blogs/1186/39436>

В.А. Іванченко

АНАЛІЗ МОНАРХІЧНОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

У даній статті автор аналізує форму правління Великобританії, а саме монархічну форму правління.

Ключові слова: форма державного правління, монархія.

Великобританія є найстарішою парламентарною монархією. Як і в інших країнах Західної Європи, *абсолютна монархія* в Великобританії утверджується в період розпаду феодалізму та зародження капіталістичних відносин. Однак, порівняно з класичним абсолютизмом (властивим, скажімо, Франції), англійський мав такі особливості:

- поряд із сильною королівською владою продовжував існувати та діяти Парламент;
- порівняно незначний рівень бюрократизації та централізації державного апарату та збереження порівняно розвинутого місцевого самоврядування;
- збройні сили як постійна армія були нечисленними [1].

Місцеві органи влади й управління (мирові судді) зі встановленням абсолютної монархії стали більш залежними від центральних органів. Вони залежали від Таємної ради, що спрямовувала та контролювала їхню роботу (давала завдання, робила запити та ін.). Установився порядок призначення королем на всі посади місцевих органів. Найбільшою адміністративною одиницею було *графство*, а найменшою — приход [1].

Отже, в період абсолютизму в Англії був створений апарат управління, котрий відповідав вимогам панівних класів.

При аналізі статусу монарха слід враховувати, що організація та функціонування державної влади не будуються на буквальному розумінні принципу поділу влади. Монарх в силу своїх прерогатив і історичних традицій розглядається як частина і законодавчої, і виконавчої, і судової влади. Згідно британської конституційної доктрини, влада в державі виходить не від народу, а від монарха, який є главою держави. У той же час про реальні повноваження монарха але здійснення кожної з гілок влади слід говорити з певними застереженнями. Його положення в системі владних відносин визначається формулою: "монарх царює, але не править". Монарх уособлює символ нації, стабільності британської державності. Остаточно обмежена парламентарна монархія утвердилася в кінці XVIII ст [4].

Британський монарх — голова держави в Об'єднаному королівстві й у Британських заморських територіях. Чинна британська монархія веде свою історію з часів англосаксів. В IX столітті Вессекс почав домінувати, і в X столітті Англія була зібрана в одне королівство. Більшість британських монархів Середньовіччя правили як абсолютні монархи. Часто їх влада обмежувалася шляхтою і відтак Палатою громад. Повноваження монарха, відомі як королівські прерогативи, все ще великі. Зокрема, лише монарх має право оголошувати війну і підписувати мирові угоди. До того ж не лише від імені Великобританії, але й від імені інших країн, які визнають над собою британську корону — це, наприклад, Канада й Австралія. Також монарх, після загального голосування, призначає прем'єр-міністра. За традицією на цю посаду затверджується голова партії, що перемогла на виборах, проте законодавчо зробити інакше монарху не заборонено, тож монарх може поставити на чолі уряду будь-яку іншу людину. Більшість прерогатив на практиці реалізується міністрами. Наприклад, влада регулювати цивільну службу і влада видавати паспорти. Деякі прерогативи виконуються монархом номінально, за порадою прем'єр-міністра і Кабінету. Приклад повноважень — право розпустити парламент. Згідно з парламентським звітом, «Корона не може вводити нові прерогативи».

На даний час монарх — Єлизавета II, що почала правління 6 лютого 1952. Її спадкоємець — старший син, принц Чарльз. Принц Вельський здійснює церемоніальні функції, як і чоловік королеви, принц Філіп, герцог Единбурзький. Крім цього, є ще кілька членів найяснішого сімейства: діти, онуки і кузини [3].

Монарх, очолюючи Співдружність, є главою держави, крім Великобританії, ще в 17 країнах Співдружності.

Статус монарха регулюється Актом про престолонаслідування (1701 р.) і найважливішими судовими прецедентами, що встановлюють принципи діяльності і повноваження вищих органів державної влади [2].

В країні закріплена кастильська система престолонаслідування, згідно з якою трон успадковується по прямій висхідній лінії спадкоємцями обох статей, проте перевага віддається чоловікам ("молодший брат виключає старшу сестру"). Чоловік або дружина монарха не є престолонаслідниками. У 1952 р. у зв'язку з відсутністю спадкоємців чоловічої статі після смерті Георга VI престол перейшов до його дочки Єлизавети II, що належить до династії Віндзорів, яка править вже 60 років, досягнувши рекордного віку для англійських монархів - 86 років (народилася 21 квітня 1926 р.). Вона коронована 2 червня 1953 р. згідно зі звичаєм королева має право самостійно призначити спадкоємця зі своїх нащадків.

В якості особливої вимоги, що пред'являється до британського монарха і членів його сім'ї, виступає належність до англіканської церкви. Належить монарху титул "Захисник віри" (тобто християнства) має конституційний та історичний статус. Монарх розглядається як глава ("верховний правитель") державної англіканської церкви [3].

Прерогативи британського монарха, під якими розуміють комплекс його повноважень та загальному праву, поділяють на особисті та політичні. Перші позначають право на особливі державні регалії та привілеї у відповідності зі статусом персони і традиціями: корона, мантия, звання, скіпетр, церемоніал, королівський двір, палаци, звільнення від податків монарха і сім'ї, і, нарешті, цивільний лист. Крім того, в якості особистої прерогативи виступає правило - "монарх не може надходити неправильно", що означає його судовий особистий імунітет.

Політичні прерогативи монарха охоплюють повноваження по здійсненню державної влади щодо впливу на зовнішню і внутрішню політику держави. Такі політичні прерогативи здійснюються за порадою і за участю відповідних членів кабінету. Їх можна підрозділити на повноваження, пов'язані з наступними сферами:

- законодавчої (будучи частиною парламенту, монарх має право скликання і розпуску парламенту, підписи законопроектів, ухвалених парламентом, а також абсолютного вето);
- управлінської (право призначати і звільняти міністрів, голову кабінету, здійснювати керівництво збройними силами, управління власністю Корони, платня почесних звань, дворянських титулів, призначення членів палати лордів);
- судову (правосуддя здійснюється від імені монарха, йому належить право помилування);
- зовнішньополітичної (право оголошення війни і укладення миру; право призначати дипломатичних представників; право на визнання іноземних держав і урядів; право підписання міжнародних договорів).

Таким чином, здійснення монархом своїх повноважень відповідає вимогам британських традицій, численних прецедентів і звичаїв. Так, за неписаним правилом національного дипломатичного етикету, монарх тільки двічі на рік може направити главам інших держав та урядів офіційні запрошення відвідати країну з державним візитом [4]. З кінця XVII ст. утвердилося правило, згідно з яким прийняття парламентом закону з предмета, що належить до королівської прерогативи, означає вилучення з неї цього предмета відання.

Список використаної літератури:

1. Галанза П.М. Історія держави і права зарубіжних країн. - М.: 1980
2. Матвеев В.А. Британська монархія: мистецтво виживання. - Нова новітня історія (журнал) № 6, 1993
3. Остапенко Г.С. Британська монархія від Едуарда VIII до Єлизавети II. - Нова і новітня історія (журнал) № 6, 1999
4. Ріака В. О. Конституційне право зарубіжних країн. Навч. посібник. Київ. Юрінком Інтер, 2002.

В.С. Яненко

ВИМОГИ ДО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА СУЧАСНОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті автор аналізує вимоги до політичного лідера у демократичному суспільстві.

Ключові слова: політичний лідер, демократія.

Проблема політичного лідерства – це нагальна проблема суспільства, зокрема українського. Перебуваючи у стані глибокого занепокоєння та непевності, кожен житель України хоче нарешті побачити дійсно дієвого керманіча на чолі країни. Проте важливо сформулювати особисті та професійні якості справжнього політичного лідера.

Проблема становлення лідерства, його сутність, теоретичні засади, розвиток та вплив – провідні теми політичних досліджень. Існує чимало підручників та статей, що розглядають проблему лідерства з близької перспективи. Основними серед них є праці Ж.Блонделя ("Політичне лідерство"), Г.Спенсера ("Особливість і держава"), Е.Канетті ("Елементи влади"), С.Московічі ("Влада як джерело відносин між людьми"), М.Вебера ("Харизматичне панування"), К.Лорда («Сучайний принц: Що лідери повинні знати зараз»), В.Р. Ньюела («Душа Лідера. Характер, переконання і 10 уроків політичної величності») та багато інших.

Основні завдання даної статті: дослідити проблему політичного лідерства та визначити якими особистісними якостями має володіти лідер, базуючись на результатах досліджень.

Відповідно до теорії демократії, управління здійснюють люди, тобто народ. Проте, в дійсності ми бачимо, що управління здійснюють політичні лідери, до того ж таким шляхом, що мало чим відрізняється від методів правління монархів із далекого минулого. Політичне лідерство найчастіше пов'язують із структурою влади та політичними навичками лідера. Перший елемент пояснює позицію та статус лідера відповідно до його повноважень, другий елемент – розкриває широкий спектр якостей, які притаманні тому чи іншому лідеру. Деякі вчені звужують поняття лідерства до добровільного наслідування і розглядають його, відповідно до твердження Дуайта Ейзенхауера, як «мистецтво змусити когось робити те, що ти хочеш, через те, що він того сам хоче». «Справжні» або «автентичні» лідери породжують довіру та відносну «близькість». Від такого лідера очікують і посиленої групової взаємодії, єдності та ідентичності зі звичайними людьми. Зважаючи на перелік цих якостей, усі вчені одногласно говорять про те, що таких лідерів мало, і зустрічаються вони в історії вкрай рідко. [3, с. 932]

Відомий грецький історик Фукідід залишив нам одну з перших характеристик людського героя або великого державного мужа. "Отже, писав Фукідід, чотири добродісності він повинен мати і їх мав Перікл. Він повинен бути

розумним, мати здібності оцінити політичне становище, правильно вгадати події і відповісти на них діями. Він має бути красномовним, тобто вміти прихилити на свій бік слухачів так, щоб його дії підтримав увесь народ. Він повинен бути великим патріотом, для нього на першому місці завжди повинні стояти інтереси громади, її членів і честь афінського полісу. Четверта доброчесність - він повинен бути цілком безкорисливий". [1]

Нагальна потреба у істинному лідері існує і у часи нашого демократичного суспільства. Здатність лідера надавати впевненість нації загалом є неоціненим пріоритетом, який здатний затьмарити навіть наявність потужної армії. Суспільство бачить у своєму лідері захисника прав та свобод, борця за справедливість та кваліфікованого «інженера», що змусить працювати найпотужніший «двигун» країни – економіку. Лідер, в першу чергу повинен знати своє політичне середовище: режими, форми правління, а також національну еліту яка і поширює його владу, і обмежує водночас. Що здається дивним, так це те, що ці політичні елементи не беруться до уваги теперішніми лідерами, принаймні не так серйозно як потрібно було б. Далі важливим елементом є і перелік цілей, які ставить перед собою політичний лідер та країна загалом. Це також може здаватись надто важким для розуміння, особливо для тих, хто переслідує вузько реалістичний світогляд в контексті сучасної політичної науки. Ну і нарешті, інструменти і заходи, що можуть допомогти у реалізації цих цілей. Влада політичного лідера тісно пов'язана і з наявними адміністративними організаціями, що виконують різні політичні функції, та бюрократична еліта, що формує їх. [4, с.23]

Іноді постає питання: чи змінилось значення лідерства у зв'язку із розвитком суспільства? Єдине, що можна сказати однозначно так це те, що лідерство явно не вважається таким таємничим та недоступним поняттям. ЗМІ через розвиток телебачення, мережі Інтернет та сфери блогів зробило неможливим для лідерів зберегти їхню таємничість, ауру недоступності та відокремленість від людства загалом [5, с. 127]. Жодна особиста проблема чи найменше захворювання не може бути приховане від преси на довгий період. Наразі, преса робить кожного лідера надто близьким для людей, що водночас створює неправильну атмосферу інтимності та близькості. Чим і користуються редактори популярних політичних програм, де вони змушують лідерів розкривати себе і показувати свою правду перед мільйонами глядачів. Виходячи з цього, політична еліта повинна щонайперше дбати про свою репутацію та імідж, не дозволяючи собі того, що публіка сприйме як «табу».

Незважаючи на явні зміни у сучасному суспільстві, основним показником на який орієнтується народ при обранні лідера – це його характер. Випробування війною і миром, справедливістю в межах країни і за її межами постають перед нами у новому світлі. Незважаючи на море грошей та широкий спектр технологічних засобів комунікації, люди всеодно обираючи свого лідера задають

собі питання: Хто є найчеснішим? Хто є найсміливішим? Хто найретельніше обдумав усе, що потрібно зробити уряду? Суспільство зважає на особисті якості лідера, його впевненість, красномовність, людяність, зовнішній вигляд та світогляд. Більше того, завжди було відомо, що існують такі лідери, які стоять вище інших, які виділяються більше інших. Іноді це відбувається через їхню надзвичайну енергію, порив до добра. Німецький соціолог Макс Вебер назвав це «харизма», термін цей походить з давньої Греції для того, щоб описати лідерів як Едіп. [4, с.27] Харизматичний лідер – це лідер, що завжди знаходить спільну мову із людьми, та бачить довіру з їхнього боку; що має здатність мобілізувати та надихати інших на певні дії; що здатний показати народу і змусити їх повірити у те, що він знає реальні завдання, що стоять перед ними і виконує їх.

Політичний лідер має володіти і граматично правильною, лексично а стилістично виваженою мовою та чіткою вимовою. Мова – це засіб спілкування, а спілкування у політиці – це один із основних засобів та методів переконання та досягнення мети. Суспільство буде довіряти особі, що буде говорити такою мовою, яка вражатиме та надихатиме.

Варто звернути увагу і на самооцінку політичного лідера, адже вона відіграє вкрай важливу роль. Те, як він себе усвідомлює і як він себе позиціонує у суспільстві великою мірою впливає на його життєві погляди та діяльність. Лідери із високою самооцінкою є менш залежними від зовнішніх обставин, мають стабільні внутрішні стандарти, на відмінну від тих, хто володіє слабкою самооцінкою. Останні є досить чутливими до зворотного зв'язку і часто координують свої дії базуючись на думках та переконаннях інших сильніших та впевненіших людей. Політики з адекватною самооцінкою є більш ефективнішими керівниками на політичній арені, адже керуються не почуттями і прагнення до самоствердження [2, с.128]. Когнітивна активність лідера, його мислення є фундаментальним елементом портрету політично-ідеального лідера. Гнучкість, продуктивність, швидкість та аналітичність його мислення проявляються у тому як і що він говорить, як швидко і влучно реагує на репліки, як сприймає та обробляє інформацію. Мислення в першу чергу допомагає бачити причинно-наслідкові зв'язки і як висновок правильно координувати свою діяльність.

Інше питання, на яке хочеться звернути увагу – це гендерний фактор. Чи може жінка бути політично-ідеальним лідером? Ще з давніх давен існувала така точка зору, що місце жінки на кухні, а головне її завдання – створювати затишок в домі. Наразі є багато суперечок на цю тематику і представники та представниці фемінізму палко відстоюють думку про те, що жінка може з таким же успіхом виконувати усю чоловічу роботу. Якщо жінка стільки віків створювала затишок у домі, то чи зможе вона створити затишок у країні, що є таким же домом для мільйонів людей?

На жаль, практика дискримінації за ознакою статі продовжується в усіх країнах світу. Поки що жінки як і раніше поступаються

чоловікам на керівних посадах, займаючи лише 5% вищих корпоративних посад і меншість посад у виборних законодавчих органах (наприклад, всього 8% в Україні в порівнянні з 45% в Швеції). Одне дослідження виявило, що серед 1941 правителів незалежних держав, що правили протягом двадцятого століття, тільки 27 жінок, приблизно половина з яких прийшла до влади в якості вдів або дочок по чоловічій лінії. Менше 1% правителів двадцятого століття складали жінки, які прийшли до влади самостійно [6, с. 134]

Проте, не зважаючи на таку статистику існують доволі переконливі доводи щодо можливості жінки бути політичним лідером, і не аби-яким, а доволі талановитим. Стиль управління жінки характеризується насамперед наявністю навички налагодження стосунків. Жіночий шарм нерідко допомагає жінкам вирішити нагальні питання, особливо, якщо перешкодою до вирішення питання є чоловічий колектив. Жінка-лідер – це досвідчена, активна, смілива, далекоглядна особистість, володіє певними можливостями впливу на суспільство та організаторськими здібностями і як ніхто інший схильна до компромісів та мирного вирішення питань. Можливо у майбутньому феномен жінки-лідера не буде таким диким та по одиночно існуючим і жіночий рід зможе достойно проявити себе на політичній арені.

Таким чином, виходячи із аналізу матеріалів преси та інших джерел, можна сказати, що проблема пошуку сучасного політичного лідера є досить актуальною. Щоб краще зрозуміти природу політичного лідера потрібно детально вивчити психологію його поведінки, виявити певні закономірності та ознаки, механізми досягнення поставлених цілей. В ідеальному розумінні, сучасний політичний лідер - це уособлення харизматичності, грамотності, вихованості, красномовності, когнітивної активності, патріотичності, що неодмінно дбає про добробут своєї нації та ставить інтереси суспільства, народу, вище своїх власних.

Список використаної літератури:

1. Батушан В. Політичне лідерство в контексті державного управління: історичний досвід/ В. Батушан// Політологія і право. – 2009.- №4. – с.213-220.
2. Колесніченко Г.Л. Політичне лідерство: психологічний аспект/Г.Л. Колесніченко//Політологія. – 2010. - № 28. – с.127-130.
3. Куріан Дж.Т. Енциклопедія політичної науки/ Дж.Т. Куріан. – 2011. – с. 1942.
4. Лорд К. Сучайний принц: Що лідери повинні знати зараз/ К. Лорд. – 2003.- с. 275.
5. Ньювел В.Р. Душа Лідера. Характер, переконання і 10 уроків політичної величності/ В.Р. Ньювел. – 2009. – 354 с.
- 6.Свердлюк, Я.І. Жінки в політиці: міжнародний досвід для України [Текст]/ Я.І. Свердлюк . –К.: Атіка, 2006.– С. 120-145.

СТАТТІ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4БА

С.В.Бартко

ХАРАКТЕРИСТИКА МОНАРХІЧНОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

У статті автор аналізує особливості монархічної форми правління Великобританії.

Ключові слова: монархія, «Magna Carta», Британська Співдружність націй, «Королева в парламенті», Палата Лордів, Палата Громад.

Актуальність теми пояснюється необхідністю врахування державотворчого досвіду інших держав у реформуванні політичної системи України. Крім того, монархія як форма правління існує вже багато століть, і багато країн, які мають монархічну форму правління (в тому числі Великобританія), не мають наміру змінювати форму правління, цінуючи свої традиції й історично склалися інститутами.

Даним питанням займалися наступні історики Гайдуков Л., Кириченко Е., Остапенко Г., Матвеев В.

Британська монархія вважається найстарішою з нині існуючих у світі. Своїм корінням вона сягає часів англосаксів (XI ст.).

Саме з сильною, стабільною монархією більшість людей асоціює Великобританію. Уже більше шістдесяти років Єлизавета II займає трон монарха і залишається символом єдності Великобританії і тих країн, що входять до складу Британської Співдружності Націй. Вона є нащадком двох родів: саксонських монархів, що об'єднали Англію у IX столітті, та Вільяма Завойовника, перемога якого у битві за Гостинг у 1066 р. привела до влади норманів.

До VIII століття з роздроблених удільних володінь на Британських островах склалася єдина держава з відносно централізованим управлінням на чолі з королем. З тих пір ритуал коронації зберігся до сьогодення. Але функції монарха на сьогоднішній день є досить обмеженими, із цього приводу з'явився такий крилатий вислів: «Королева царює, але не править» [4;67].

Влада монарха стала обмеженою ще на початку XIII ст. Саме тоді англійська знать змусила короля Джона визнати, що вона також має певні права. Це рішення було закріплено у документі під назвою «Magna Carta». Конституційна монархія у тому вигляді, в якому ми її знаємо сьогодні, розвинулася і зміцнилася у XVIII і XIX ст., коли Кабінет Міністрів взяв в руки управління державою [1;88].

Королева не бере участі в законодавчому процесі і процесі управління країною. Це входить в обов'язки урядового апарату. Вона залишається лише символом єдності та стабільності Великобританії, а також численних країн, що входять в Британську Співдружність націй [6;168].

«Королева в парламенті» – офіційна назва британської законодавчої системи, яка складається з Королеви, Палати Лордів і Палати Громад. У палаті громад, яка формується шляхом виборів за представницькою системою, налічується 650 депутатів.

Більшість із них підтримують правлячу партію. Палата Громад володіє найбільшою політичною владою. У свою чергу Палата Лордів є верхньою палатою парламенту Великобританії – унікальним за своєю архаїчністю інститутом. До її складу входять світські та духовні лорди. Чисельний склад палати законодавством не встановлено (у 1994 році в неї входило 1259 осіб) [5;80].

Засідання Парламенту проходять у Вестмінстерському палаці, збудованому спеціально для цих цілей, хоча й офіційно званим королівським (у розпорядженні Палат лордів і громад він знаходиться лише формально).

Щороку в березні, у День співдружності королева виступає по радіо. Вона відвідує також кожну піврічну зустріч глав урядів країн Співдружності. Вона дає обід для всіх учасників зустрічі й розмовляє на одинці з кожним із вищих урядовців. Також, отримує вичерпну інформацію про події, що відбуваються в цих країнах від генерал-губернаторів.

Королева скликає та розпускає парламент і встановлює перерви у його роботі. Як правило, вона відкриває кожну нову сесію тронною промовою, у якій визначає програму свого уряду. Якщо королева не має змоги бути присутньою на відкритті, її промову зачитує лорд-канцлер (голова Палати Лордів) [3;55].

Королева зобов'язана за порадою міністрів схвалювати всі закони. Роль королеви в створенні нового чи зміні старого закону тепер є чистою формальністю, однак за нею залишається право висловити свою думку. Закон набуває чинності лише після того, як отримає королівську санкцію, яку також оголошують в обох палатах.

Ще одна важлива функція монархині в житті держави – призначення прем'єр-міністра. Як правило, на цю посаду королева запрошує лідера партії, котра має більшість у Палаті Громад, а той уже формує урядовий кабінет. В окремих випадках – коли у партії, котра здобула більшість, немає визнаного лідера або якщо жодна партія не виборола більшості місць у парламенті – прем'єр-міністра обирає сама королева [1;88].

Вплив королеви на хід подій у країні носить неформальний характер. На щотижневій аудієнції королева має право висловити свою думку щодо роботи уряду прем'єр-міністра. Але всі переговори залишаються у таємниці.

Таємна рада – найстаріша діюча форма законодавчих зборів; її коріння сягає Суду норманських королів, який проводив свої засідання потай. До 17 століття монарх і Таємна рада представляли собою уряд, а парламент виділяв кошти на потреби держави та монарха. У наші дні Таємна рада має обмежену владу. За порадою його членів королева формально схвалює велику кількість законів, що видаються за указом королеви і пройшли без слухання в парламенті (Orders in Council), а також виконує деякі судові функції. Всього в державі налічується 400 таємних радників. Це усі члени Кабінету міністрів, деякі інші міністри, лідери опозиційних партій у парламенті, вищих суддів і деякі чиновники із Співдружності [4;67].

Королева стежить за виконанням правосуддя і підтримує єдину судову систему. До кінця XVII століття монархи брали участь у винесенні вердиктів і виконанні

правосуддя, проте, прийнятий в 1689 році закон про права (The Bill of Rights), позбавляє монарха цієї можливості. З XVIII століття монарх не повинен підтримувати і контролювати судову систему. За ним залишається лише право звільняти суддів з дозволу міністрів. Таким чином, судова влада стала незалежною від виконавчої та законодавчої.

На території Шотландії діє своя правова система, але роль монарха у ній не занадто відрізняється від ролі на решті території Великобританії. До об'єднання з Англією Шотландія мала власний парламент і свою судову і правову системи. Після об'єднання на початку XVIII століття парламенти двох країн були об'єднані, а судова система Шотландії залишилася недоторканою і, як і в Англії, указом була зроблена незалежною від виконавчої та законодавчої влади. У наші дні королева за порадою прем'єр-міністра призначає верховних суддів у шотландський суд [7;180].

Правосуддя не є обов'язком королеви: вона не виносить вироки і не бере участі в судових процесах, але за традицією всі суди і все, що з ними пов'язане, є королівською прерогативою, тому у Великобританії суди носять назву Королівські суди, судді – судді Її Величності, в'язниці – тюрми Її Величності. У галузі права королева діє тільки за порадою її міністрів. За їхньою порадою або рекомендації вона призначає верховних суддів, уряд, нагороджує титулами і проводить амністію або пом'якшення вироку.

Закони Великобританії не поширюються на королеву. Вона є недоторканою. Незважаючи на те, що королева, по суті, обмежена тільки принципами власної моралі, вона тримає себе в рамках законів. Згідно європейського права, яке розповсюджується на території країни, королева є громадянином Європейського Співтовариства, але це ніяк не впливає на її повноваження.

На території Великобританії офіційно діють дві церкви: Англіканська церква (the Church of England) на території Англії і Шотландська церква (the Church of Scotland) на території Шотландії. На територіях північної Ірландії та Уельсу не зареєстровано державної релігії. У країні діє закон, за яким проголошується віротерпимість як до представників інших релігій і конфесій, так і до атеїстів. Повний титул королеви включає слова «Захисниця віри» ('Defender of the Faith') [2;22].

Королева повинна дотримуватися англіканського віросповідання, оскільки вона є «вищим правителем» англіканської церкви. Як і у випадку відносин з іншими державними та урядовими органами, королева призначає єпископів і архієпископів за порадою прем'єр-міністра, який, у свою чергу, розглядає список, який надала Церковна комісія.

На відміну від Англіканської церкви, королева є рядовим членом Шотландської церкви, а не її головою. При сходженні на престол вона клянеться підтримувати Шотландську церква, яка є незалежною від уряду[2;23].

Також, монарх є Головнокомандувачем Збройних Сил і тільки він може оголошувати війну і укласти мир. Однак, з 1689 року монарх не може сам оголосити війну без згоди парламенту та міністрів. Королева, тим не менш, бере активну участь у справах армії, причому вона, як і багато членів королівської родини, є діючим

офіцером у лавах Британських Збройних Сил. Крім дійсного звання, королева і члени її сім'ї володіють почесними військовими званнями як Великобританії, так і деяких країн Співдружності.

Також, королева нагороджує орденами і медалями, посвячує в лицарі і присуджує більш високі титули, володіє правом помилування засуджених.

Королева часто їздить за кордон, здебільшого – з офіційними візитами. Окрім державних візитів у різні країни, здійснюваних за порадами міністрів Об'єднаного Королівства, більшість її поїздок припадає на ті країни, де вона є главою держави. Як монархія, королева повинна мати певне місцеперебування, і це, ясна річ, – Британія, але вона також мусить проводити деякий час, наприклад в Австралії, Канаді та Барбадосі – як їхня королева. Під час свого перебування в тій чи іншій країні Співдружності вона виконує конституційні обов'язки глави держави.

Кошти на утримання королеви надходять із двох джерел: це персональний дохід королеви та суми, що їх уряд виділяє із грошей платників податків. Починаючи з 1993 року, королева, за згодою з принцом Уельським, також платить прибутковий податок.

Вартість зарубіжних візитів королеви, витрати на утримання королівської яхти «Британія», королівського літака та королівського поїзда оплачуються із грошей платників податків. Надходження із громадських фондів, схвалені парламентом, покривають витрати на утримання королівських палаців та королівської резиденції. Із громадських фондів також оплачуються витрати королеви на виконання обов'язків глави держави.

Слід також відзначити, що у країні закріплена кастильська система престолонаслідування, згідно якої трон успадковується по прямій висхідній лінії спадкоємцями обох статей, однак перевага віддається чоловікам («молодший брат виключає старшу сестру»). Чоловік або дружина монарха не є престолонаслідником [4;70].

Інститут монархії зберігається у Великобританії як символ єдності нації, як гарант стабільності в суспільстві. Цьому сприяють політичний нейтралітет монарха, який, зокрема, не може складатися у жодній політичній партії, його інформованість в питаннях управління і компетентність, що забезпечується підготовкою з дитинства до гідного виконання своєї функції і надалі багаторічним досвідом.

Для маси британців це – насамперед декоративний інститут, що дозволяє спостерігати деталі побуту королівської сім'ї, церемоніалів, що для пересічних людей, які живуть зовсім в іншій сфері, представляється чимось схожим на живий сюжет з чарівної казки. Ось чому королівський двір ретельно піклується про підтримку недоторканності зовнішніх атрибутів своєї величчя й винятковості.

Список використаної літератури:

1. Гайдуков Л. Така не схожа на інших Велика Британія//Політика і час. –2003. –№12.-С. 88-90.
2. Великобританія: Церква, монархія, суспільство// Людина і світ. – 2000. -№10. –С. 20-23.
3. Асланян Г. Британський парламент: історія і сучасність// Парламент.- 2001.-№6.- С. 55.

4. Кириченко Е. Королевство кривых зеркал: [О королевской семье (Англия)]// Человек и мир. - 2006.-№9 - С. 66-73.
5. Британська монархія //Все для вчителя – 2002.- лют. (№4).- С. 79 -81.
6. Остапенко Г.С. Британская монархия от Эдуарда VIII до Елизаветы II // Новая и новейшая история.-2000.- №4-С. 167-183.
7. Матвеев В.А. Британская монархия: искусство выживания // Новая и новейшая история.- 1993.-№6.-С. 156-185.

А.А.Дмитришена

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ У США

У статті проаналізовано особливості політичного режиму у США, головні принципи та визначальні поняття режиму, визначено особливості законодавчих, судових та виконавчих органів.

Ключові слова: демократичний режим, Верховний Суд, Конгрес, форма правління.

Сполучені Штати Америки є найбільш розвиненою країною в світовій спільноті. Відповідно її політичний режим є складним. Важливою історичною особливістю політичного режиму США є те, що він формувався під дією і на основі старої конституції країни, що діяла. Це надає політичному режиму США, її інститутам небувалу стійкість, стабільність і соціальну могутність.

Держава США - ядро політичної системи американського суспільства. Державне владарювання є основною системною якістю держави, як елементу політичного режиму. Саме у функції владарювання виявляється провідна роль американської держави, формується стійкість, стабільність всіх інших інститутів суспільства. Подібна роль держави забезпечується, по-перше, шляхом видання законів і інших нормативно-правових актів, що встановлюють загальнообов'язкові правила поведінки; по-друге, повсякденною оперативно-старанній діяльністю спеціального апарату по управлінню суспільством; по-третє, здійсненням правосуддя, контролю і нагляду за виконання правових розпоряджень; по-четверте, шляхом вживання на законній підставі державного примусу; по-п'яте, підтримкою і захистом американських засад суспільства, демократичних традицій, прав і свобод людини і громадянина. Державний механізм в США впродовж двох століть функціонує стійко, без яких-небудь кардинальних потрясінь.

Сполучені Штати Америки - найбільша світова держава з розвиненою демократичною державністю і міцними правовими традиціями. Джерелом конституційного права цієї країни на федеральному рівні виступають Конституція, закони і резолюції Конгресу, нормативні правові акти Президента, рішення Верховного суду, деякі звичаї. Аналогічні джерела утворюють конституційні системи штатів.

США - демократична, федеративно-правова, світська держава з республіканською формою правління і поділом влади. Конституція США

прийнята від імені народу. Народ здійснює свою владу через обраних представників у Конгресі (представницька демократія) і обраного главу держави (Президент США). Демократичним шляхом формуються виконавча і судова влади. В якості основи для визначення взаємин народу і держави визнається положення, згідно якому народ є вільним і делегує державній владі тільки повноваження, закріплені в Конституції, і тільки для охорони прав і свобод громадян.

Політична система США визначається її основним Законом – Конституцією, прийнятою ще в 1787 році. Головні принципи та визначальні поняття системи також позначені в поправках, прийнятих дещо пізніше, або в інших законах. Повноваження на здійснення державної влади Конституція передає Федеральному уряду Штатів. У головному Законі країни визначений також принцип поділу трьох влад, відповідно до якого Федеральний уряд складається з незалежних один від одного органів: законодавчих, виконавчих, судових. Вони, у свою чергу, діють окремо один від одного.

Конституція США складається з декількох частин:

- преамбула, де детально описані основні цілі прийняття Конституції, їх кількість дорівнює 85;
- статті – 7 одн.;
- поправки – 27 одн., перший десяток з яких – це Білль про правах.

Вищим органом законодавчої влади в Штатах є двопалатний Парламент, що становить Конгрес США, який складається з Сенату США і Палати представників США. У Сенаті кожен з 50-ти штатів має по 2 представника. Конкретна кількість осіб, які можуть представляти той чи інший штат, визначаються кожне десятиліття, воно залежить від чисельності населення в конкретному штаті. Однак навіть якщо кількість проживаючих громадян невелика, кожен штат має у Сенаті США хоча б одного представника. Сенаторів обирають на 6 років, представників на два роки. Кожен з них може бути обраний необмежену кількість разів.

Виконавча влада в США здійснюється тільки Президентом, повноваження якого дуже об'ємні. Весь державний апарат знаходиться в його безпосередньому підпорядкуванні, в тому числі, міністри, глави відомств. Президент здійснює керівництво всім механізмом виконавчого апарату.

Виконавчий апарат спільно з президентом утворюють в державі президентську владу. Президентом здійснюється формування адміністрації, Кабінету Міністрів і виконавчих правлінь. Кабінет Міністрів, у свою чергу, не уповноважений приймати урядові акти, він є консультативним органом, тому Президент може не слідувати даним їм порад.

Форма правління держави відбиває спосіб організації і структуру вищої влади, ті принципи, на яких заснована взаємодія між її різними інститутами, і участь населення у формуванні підрозділів влади країни.

Форма правління має кілька основних властивостей:

- спосіб, яким відбувається формування ешелонів вищої влади;
- структура органів влади;
- принципи, що лежать в основі взаємодії влади: законодавчої, виконавчої;
- взаємодія між громадянами держави і владою;
- ступінь забезпечення свобод для населення з боку структур влади.

Політична система США визначається республіканською формою правління, яка гарантована Конституцією держави (ст. IV). Республіканська форма правління в Америці реалізується у вигляді президентської республіки і має наступні принципи: Президент республіки (в даному випадку США) – голова уряду і держави, уряд невідповідальний перед Конгресом, у Президента немає повноважень на розпуск палат Конгресу.

Політична система США, система державної влади в країні побудована за принципом поділу влади. Даний принцип в умовах Сполучених Штатів перевтілюється в систему протизваг і стримувань. Фактичні відносини, що існують між трьома органами, що утворюють владу в державі, – Президентом США, Конгресом, Верховним Судом – зазнають постійні зміни, проте непорушним залишається принцип поділу.

Таким чином, політичний режим спрямований на управління суспільними процесами. Це досягається тим, що частки і елементи політичного режиму впливають на людей, визначаючи відповідну спрямованість їх політичної діяльності, виробляючи політичні правила поведінки. Ефективність дії політичного режиму на людей багато в чому залежить від рівня гласності і відкритості політичної інформації, поширюваної засобами масової інформації. Нині США вступили в епоху інформативності. Інформація стає основним соціальним і політичним продуктом і однією з головних цінностей американського суспільства.

Правове регулювання засобів масової інформації (ЗМІ) в США здійснюється конституцією, Законом про комунікацію (1934 р.), Законом про свободу інформації (1974 р.), а також судовими прецедентами. Конституція США, проголошуючи свободу слова і друку (поправка I), гарантує вільне поширення політичної інформації в суспільстві.

У США функціонує потужна система засобів масової інформації (75 програм телебачення, більше 11 тис, періодичних видань, мільйони відеозаписів і так далі). Причому між державних, ні партійних телекомпаній і періодичних видань в США не існує. За допомогою потужних засобів масової інформації політична інформація поширюється на всю країну, охоплюючи кожну людину, забезпечуючи взаємодію між людьми і їх суспільними об'єднаннями, між громадянами і державою. Політична інформація залучає широкі маси до вирішення державних і суспільних справ. Без сучасних ЗМІ політична система не змогла б ефективно залучати громадян до державної політики. За допомогою ЗМІ можна направити маси на певні соціальні орієнтири.

Для виявлення громадської думки проводяться опитування населення. Інститут опитування громадської думки вперше зародився в США. В даний час в країні існує безліч фірм, організацій, що займаються суспільним опитуванням (найбільш відомі Дж. Геллапа, Л.Харріса). Закон вимагає, щоб результати опитування громадської думки протягом 72 годин були представлені в бібліотеку Конгресу США.

Список використаної літератури:

1. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник. В 4-х томах. Том 1-2 Отв. ред. Б. А.
2. Конституционное право зарубежных стран: Мишин А.А. /Учебник/ 6-е изд. переработ. и дополн. – М.: Белые альвы, 1999 – 456с.
3. Конституция Соединенных Штатов Америки.

О.В.Федорченко

ПОРІВНЯННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ МОНАРХА ТА ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

У статті здійснюється аналіз повноважень правління монарха та прем'єр-міністра Великобританії. Звертається особлива увага на повноваження двох головних правителів країни та проводиться паралель між їхньою роботою.

Ключові слова: монархія, королева Великобританії, прем'єр-міністр Великобританії, функції правління монарха, функції правління прем'єр-міністра.

Монархічна форма правління широко поширена в світі, приблизно п'ята частина держав є монархіями. У всіх монархічних державах, незалежно від їх форм, вважається, що монарх володіє виконавчою владою, хоча в переважній більшості країн він такої влади реально не має. За загальним правилом, монарх займає свою посаду в спадщину. Винятки дуже рідкісні.

Актуальність теми полягає в тому, що без державного управління неможливо нормальне функціонування держави, тому що державне управління є діяльністю виконавчо-розпорядчого характеру, спрямована на виконання указів, які досягаються за допомогою юридично владних повноважень.

Конституція Великобританії встановлює монархічну форму правління. Хоча Монарх входить до складу парламенту, в англійській правовій доктрині прийнято ставити главу держави на перше місце в системі вищих органів державної влади. Монарх визнається джерелом суверенної влади, символом єдності нації та главою англіканської та пресвітеріанської церкви. У зв'язку з тим, що Монарх — фігура політично нейтральна, він виступає як гарант стабільності у державі та суспільстві.

Згідно з Актом про престолонаслідування 1701 р. у Великобританії діє кастильська система престолонаслідування, яка передбачає, що королівський трон передається за спадщиною старшому з синів колишнього Монарха, а якщо синів немає, то старшій доньці. З 1952 р. трон займає Єлизавета II – 42 й Монарх Великобританії та

шоста в британській історії Королева. Єлизавета II належить до династії Вінздорів [6, с.165].

Статутне право і королівські прерогативи встановлюють для Монарха значні повноваження, однак, відповідно до конституційної угоди Монарх «царствує, але не управляє». Королівські прерогативи не походять від парламенту і підрозділяються на особисті та політичні. До особистих прерогатив відносять: право на атрибути монаршої влади (корона, мантия, трон, скіпетр і держава, титул); право на утримання за рахунок державного бюджету за цивільним листом, який нараховує близько 8 млн фунтів стерлінгів; право мати королівський двір і власність; право на королівські імунітети, тобто Монарх — особа недоторканна, яка не підлягає кримінальній, адміністративній, цивільній, політичній відповідальності [3, с. 218].

Монарх має політичні прерогативи лише номінально, тому у юридичній літературі їх прийнято називати «сплячі прерогативи». На сучасному етапі Монарх використовує такі прерогативи за порадою з Прем'єр-міністром і урядом. Водночас у надзвичайних умовах Монарх має можливість користуватися політичними прерогативами у повному обсязі. Наприклад, з метою збереження стабільності у державі та суспільстві після виборів до парламенту Єлизавета II у 1974 р. сформувала лейбористський уряд, хоча ця партія не мала явної переваги у Палаті громад [7, с. 312].

У зв'язку з тим, що політичні прерогативи досить широкі, їх поділяють на повноваження в сфері внутрішньої та зовнішньої політики. У галузі внутрішньої політики існують наступні королівські прерогативи: а) у сфері управління: право формувати уряд, керувати збройними силами, управляти власністю Корони тощо; б) у судовій галузі прерогатива Монарха базується на принципі «Монарх – джерело справедливості», тому британське правосуддя здійснюється від імені Монарха; в) у законодавчій сфері: право абсолютного вето (з 1707 р. Монарх не користується цим правом); право скликати Парламент та розпускати Палату громад; право відкривати чергову сесію парламенту. В галузі зовнішньої політики королівські прерогативи полягають у наступному: Монарх є главою Британської Співдружності, оголошую війну та укладає мир, укладає міжнародні угоди, визнає зарубіжні держави тощо.

Крім того, з XIII ст. діє Таємна рада, яка є дорадчим органом при главі держави. До складу Таємної ради входять міністри Кабінету, судді Апеляційного суду, архієпископи англіканської церкви, спікер Палати громад та інші вищі посадові особи – всього 300 чоловік. Кворум для засідання Таємної ради — 3 чоловіки, тому, як правило, у засіданні беруть участь кілька членів. Уся Таємна рада збирається тільки з особливо урочистого приводу, наприклад, у зв'язку з церемонією коронації Монарха. Таємна рада може утворювати різні комітети, важливішим з яких є Судовий комітет. Цей комітет був сформований у 1833 р. та є апеляційною інстанцією для церковних судів, трибуналів різних профспілок. Таємна рада приймає рішення від імені Монарха у формі прокламацій та наказів. Наприклад, скликання парламенту та розпуск Палати громад має форму прокламації, а рішення з питань права та управління – форму наказів.

Британський парламент належить до групи парламентів з абсолютно необмеженою законодавчою компетенцією. На сучасному етапі вступ Великобританії до Європейського Союзу, практика проведення національних референдумів, ріст кількості урядових біллів призводить до обмеження «законодавчого суверенітету» Британського парламенту. Згідно з конституцією Великобританії Британський парламент складається з трьох структурних компонентів: Корони, Палати лордів (верхня палата), Палати громад (нижня палата). Розподіл парламенту на дві палати відбувся на основі Вестмінстерського статуту 1330 р. А вхід Монарха до парламенту пов'язаний з законотворчим процесом, який передбачає, що проект стає законом тільки після того, як він був прийнятий двома палатами і промудований Монархом. Відповідно до Акта 1999 р. Палату лордів залишили 667 спадкових перів (із загальної кількості 759) [6, с. 134].

До духовних лордів належать вищі ієрархи англіканської церкви – архієпископи Йоркський і Кентерберійський, а також деякі єпископи запровадження інституту довічних перів полягала в активізації діяльності Палати лордів і посиленні позицій правлячої партії у парламенті. Довічними перами є представники політичної, економічної та культурної еліти, які набувають свій статус через власні заслуги та досягнення. Титул довічного пера не передається за спадщиною. У зв'язку з тим, що Палата лордів є вищою судовою інстанцією у Великобританії, до складу Палати лордів були запроваджені ординарні лорди з апеляцій, які є видатними юристами країни. Вони призначаються довічно. Палата лордів має свого голову – лорда-канцлера, який призначається Монархом на пропозицію Прем'єр-міністра строком на 5 років. Лорд-канцлер також займає посаду міністра юстиції, є головою Апеляційного суду та канцлерського відділення Високого суду. У Палаті лордів лорд-канцлер здійснює досить важливі функції:

- а) виступає від імені уряду та є його головним радником з правових питань;
- б) бере участь у дебатах і голосує;
- в) у попередньому порядку оцінює запити членів Палати лордів тощо.

На перший погляд Палата лордів є більш консервативною у Британському парламенті. Водночас на сучасному етапі у Палаті лордів проводяться демократичні реформи. Палати лордів, то її можна розподілити на:

- а) законодавчу;
- б) контрольну;
- в) судову.

У зв'язку з тим, що Білль про права 1689 р. встановив верховенство нижньої палати в галузі законодавства, законодавча компетенція Палати лордів дуже обмежена. У руках верхньої палати є тільки право затримати прийняття закону на один рік (Палата громад долає вето Палати лордів простою більшістю голосів на наступній сесії), а фінансових законопроектів – лише на місяць [4, с. 201]. Палата лордів є вищою судовою інстанцією Об'єднаного Королівства. Нижня палата парламенту

Великобританії – Палата громад формується на основі загальних, рівних виборів шляхом таємного голосування на базі мажоритарної системи відносної більшості.

Відповідно до Акта про парламент 1911 р. строк повноважень Палати громад не може перевищувати 5 років. Для того щоб зареєструватися як кандидат до Палати громад, особа повинна подати відповідну заяву до місцевого органу влади, заручитися підтримкою 10 осіб, наділених виборчим правом, та сплатити виборчу заставу у розмірі 500 фунтів стерлінгів. Якщо кандидат перемагає у відповідному виборчому окрузі, то виборча застава йому повертається [5, с. 178]. Депутати Палати громад наділені індемнітетом, але у разі порушення депутатом етико-моральних норм його можуть позбавити мандата. Депутати мають імунітет від притягнення до цивільно-правової відповідальності, який, однак, не поширюється на кримінальні справи проти них.

До складу Палати громад входить Опозиція Її Королівської Величності. Офіційна опозиція створює «тіньовий кабінет», який у разі приходу опозиції до влади може запропонувати альтернативну програму дій [1, с. 269]. Важливим структурним елементом Палати громад є парламентські комітети. Для того щоб організувати роботу Палати громад, з числа депутатів палати обирають голову Палати громад – спікера. Спікером стає найбільш авторитетний та старіший за кар'єрою депутат. Незалежність спікера забезпечується політичною нейтральністю, високою заробітною платнею та пенсією. Основне призначення спікера Палати громад – забезпечення зв'язку між Палатою громад і Монархом [1, с. 273].

Спікер Палати громад наділений дуже серйозними повноваженнями у сфері організації роботи палати. Під час дебатів спікер має право застосувати так звану процедуру «гільйотина». Він може на власний розсуд визначити порядок виступів членів палати, слідкувати за змістом їх промов. Спікер має право самостійно обирати час розгляду конкретних статей законопроектів [7, с. 321]. Офіційно усі британські законопроекти (біллі) розподіляються за сферою регулювання. Публічні біллі складають переважну більшість серед інших біллів, які приймаються сучасним британським парламентом. Публічні біллі регламентують сферу загальнонаціональних інтересів і встановлюють загальні нормативні приписи. За конституційною угодою ініціаторами публічних біллів можуть виступати депутати Палати громад та депутати – члени уряду. Законопроекти, що вносяться останніми, мають назву «урядові біллі» та є пріоритетними серед інших при розгляді у парламенті. Члени Палати лордів володіють правом подання приватних біллів [2, с. 115].

Список використаної літератури:

1. Алебастрова І.А. [Конституційне](#) право зарубіжних країн: Курс лекцій .- М.: Юрайт-М, 2002 – 345с.
2. Вейдемюллер К. За рубежом. Финансовый билль и палата лордов/ К. Вейдемюллер // Современный мир. - СПб., 1909. - №10. - С. 113 – 125
3. Галеви Э. История Англии в эпоху империализма/ Э. Галеви. - М.: Соцэкгиз. 1937. - Т. I. - 408 с.

4. Гельберштаб Л. Иностранная политика. Внутренний кризис в Англии/ Л Гельберштаб // Русская мысль. - 1909. - №12. - С. 192 – 208
5. Кертман Л.Е. География, история и культура Англии/ Л.Е. Кертман. - М.: Высшая школа, 1979. - 384 с.
6. Мортон А. История Англии/ А.Мортон.-М.: Изд-во иностранной литературы, 1950. - 460 с.
7. Трухановский В.Г. Новейшая история Англии/ В.Г. Трухановский. - М.:Соцэкгиз, 1958. - 592с.

К.В.Гонтарук

ПАРТІЙНА СИСТЕМА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Актуальність даної статті полягає у тому що, Велика Британія є однією з провідних країн європейського регіону, тому важливим є визначення головних концепцій функціонування політичної системи даної держави для використання її як прикладу в нашій державі.

Значний внесок у розробку теорії партій і партійних систем зробили західноєвропейські соціологи: М. Дюверже, Я. Лейн, С. Ерссон, Г. Алмонд, Дж. Лапаломбара, М. Вейнер та Є. Вятр та соціологи на теренах колишнього СРСР: І. Бекешкіна, Є. Скакунов, Е. Головаха, Н. Анохіна, Е. Мелешкіна Т. Шмачкова, Б. Макаренко, О. Вишняк, А. Зоткін

Ключові терміни: політичні партії, партійна система, біпартійна система, Консервативна і Лейбористська партії.

У політичній системі будь-якої розвинутої країни важливе місце займають політичні партії. Як самостійний елемент політичної системи, вони відокремлені від держави. З іншого боку, партії і держава активно взаємодіють.

Політичні партії – певні групи людей, яких єднають спільні цілі та інтереси, здійснюють взаємозв'язок між різними рівнями й гілками державної влади, між державою та громадянським суспільством.[1, с.664] Головним призначенням партій є досягнення державної влади; оволодіння апаратом управління для реалізації соціальних інтересів, які вони представляють; участь у розробці політичного курсу країни та вплив на висування і призначення державних лідерів. Поступово розширюється також впливовість трудових колективів на функціонування політичної організації суспільства.

Від партійної системи, як важливого складника політичної системи, безпосередньо залежить стабільність та ефективність розвитку кожної держави, зокрема, тривалість існування уряду в даному складі, відсутність політичних конфліктів тощо.

Британські політичні партії займають дуже суттєве місце в суспільно-політичному житті країни. Практика свідчить, що звичайні британці на парламентських виборах, як правило, підтримують партійних кандидатів.

Сьогодні провідну роль у політичній системі Великобританії відіграють дві партії: Консервативна і Лейбористська. Всього, ж у парламентських виборах беруть участь

понад 10 партій. Проте, Великобританія - це країна із класичною біпартійною системою: дві потужні партії формують уряд і визначають основні напрями внутрішньо- і зовнішньополітичного курсу країни.

Починаючи з Першої світової війни, саме Консервативна і Лейбористська партії є фаворитами виборців, які по черзі змінюють одна одну біля керма державної влади. Домінування двох партій у політичному житті Англії протягом тривалого часу пов'язане, з одного боку, з політичними традиціями та консерватизмом британців, а з іншого боку – з бажанням зберегти стабільність у суспільстві та державі.

Консервативна партія – найбільша партія країни, яка нараховує близько 2 млн. постійних прибічників. Офіційно сформувалася в 1867 р. на базі партії торі, що відображала інтереси поміщиків і вищого духовенства.[3, с.645] Сьогодні соціальну основу партії складають крупні фінансові, земельні та промислові власники, частина державних службовців, інтелігенція. Ця партія організаційно не оформлена: членські квитки не виписуються та членські внески не сплачуються. Партія не має постійної програми та статуту. Як правило, партійна програма знаходить вираження у передвиборних маніфестах, які складаються з програмних положень консерваторів на наступних виборах.

Наприклад, торі тетчерівського періоду виступали за розвиток особистої ініціативи та приватного підприємства, обмеження державного регулювання, забезпечення правопорядку та законності. Консервативний уряд під керівництвом М. Тетчер здійснив часткову децентралізацію, в два рази зменшив максимальний рівень податків (з 83% до 40%), провів розпродаж частини муніципальних приміщень.

На сучасному етапі Лейбористська партія є першою за значенням у країні. На загальних парламентських виборах у 2005 р. лейбористи отримали частку в 35,3% голосів і 356 місць (абсолютна більшість) в парламенті. Тоні Блер став першим лідером лейбористів, який привів партію до перемоги на виборах три рази поспіль.

Лейбористська партія створена у 1900 р. за ініціативою профспілок та низки соціалістичних організацій з метою підтримки обрання представників робочих до парламенту. Членами цієї партії є близько 7 млн чоловік. Соціальну основу партії складають працівники з середнім рівнем доходів різних секторів економіки. Порівняно з Консервативною структура Лейбористської партії більш децентралізована. І роль партійної конференції у лейбористів вище, ніж у торі. У Лейбористській партії існує індивідуальне та колективне членство, партія має свій статут. Водночас постійної партійної програми партія не має. Програмні положення формулюються у період передвиборних кампаній. Британські лейбористи виступають за збереження державного регулювання економіки, розширення програми соціальних послуг, залучення профспілок до управління підприємствами, конституційних реформ, які спрямовані на децентралізацію влади, тощо.

На відміну від інших партійних систем двопартійна система має очевидні переваги. Вона забезпечує більшу стабільність уряду. У поєднанні з партійною дисципліною та традицією зберігати пост глави уряду за лідером партії, що перемогла

на виборах (у такий спосіб зосереджуючи у своїх руках всю повноту і державної, і партійної влади), дана система гарантує більшу ефективність виконавчої влади. Створюючи певні труднощі для діяльності третіх партій, відсуваючи їх від влади, ця система ставить надійний бар'єр на шляху радикально налаштованих політичних сил. Інакше кажучи, на відміну від багатопартійності, біпартизм, безумовно, набагато більш надійний і ефективний інструмент захисту демократичного режиму.

Двопартійність, однак, не виключає істотних змін, альтернативних варіантів розвитку суспільства й держави. Перехід влади від однієї політичної партії до іншої, особливо коли остання займає інші соціально-політичні позиції – значне потрясіння не лише для державного механізму, але й для всього суспільства.

Прихід до влади лейбористів замість консерваторів, наприклад, у Великобританії, завжди різко активізує соціальної функції держави, спричинює чергову хвилю націоналізації, перерозподіл бюджетних ресурсів, зміну податкової політики тощо. Зі зміною політичних позицій партій усе повернеться назад. Проте слід зазначити, що біпартизм чітко фіксує припустимі рамки змін у державній політиці, не дозволяючи ставити під питання основу існуючого ладу – ринкову економіку й демократію.

Деякі політологи відзначають також залежність між кількістю партій та політичною стабільністю. Двопартійна система, як вважає М. Дюверже, не лише виглядає найбільш відповідною природному порядку, але також потенційно стабільнішою, ніж багатопартійна. На думку багатьох політологів, саме двопартійна система оптимально зближує інтереси партії та держави. Двопартійна система створює однорідну та стабільну парламентську більшість, яка спирається на підтримку більшості виборців.[3, с.648]

Сьогодні Великобританія це держава, яка відзначається достатньо високим соціально-економічним розвитком. Це в певній мірі свідчить про переваги біпартійної системи. Двопартійна система виявляється практично більш гнучкою, ніж багатопартійна. І, зрештою, двопартійній системі не дошкуляє представництво в парламенті дрібних партій. Двопартійна система у Великобританії забезпечує велику стійкість політичного життя: стабільний однопартійний уряд, домінування протягом довгого часу єдиного політичного курсу. Ефективність та стабільність двопартійної системи можна пояснити властивостями та потребами політичної системи, про які зазначали ще Алмонд Г. та Д. Істон.[2, с. 505]

Використовуючи принцип «маятника» Д.Істона, стержень політичної системи постійно вимушений коливатися то праворуч, то ліворуч від умовного політичного центру. І саме тому є ефективною біпартійна система, оскільки в ній коливання політичної системи закладається організаційно. Однопартійна система ж, або спроба створення єдиної партії-центру, завжди програватиме в гнучкості і стабільності двопартійній системі.

Багатопартійність, яка існує на сьогоднішній час в Україні менш стабільна і створений нею уряд також нестійкий. Розбіжності між партнерами по коаліції не завжди сприяють створенню ефективного уряду. Пошуки компромісів під час

формування уряду і в періоди ухвалення важливих рішень призводять до великої витрати часу і засобів на узгодження різних проблем, конфліктам і навіть розпуску уряду, що в кінцевому результаті негативно впливає на соціально-економічний розвиток держави.

Багатопартійність системи має яскраво виражені елементи демократії, а саме право людей обирати своїх представників в законодавчий орган влади (який формує уряд) в залежності від партійних уподобань та партійних програм, які подають громадянам політики. Однак як показує практика, така система має великі ризики політичної нестабільності при ухваленні тих чи інших для держави рішень, часту зміну політичних партій з їхніми програмами на політичній мапі України. Це в кінцевому результаті призводить не до розвитку суспільства, а до конфліктів, політичної нестабільності та ризиків неспроможності побудови розвинутого демократичного суспільства, соціальної захищеності населення України, а то можливо і ризиків втрати державності. Отже, можна зробити висновок, що при порівнянні двох політичних систем, виходячи із наявного стабільного розвитку Великобританії перевага в організації політичної системи знаходиться на боці біпартійної системи. Вона є набагато ефективнішою і зарекомендувала себе як партійна система , яка спроможна набагато оперативніше та якісніше реагувати на сучасні виклики в світі.

Список використаної літератури:

1. Політологія. Політика і суспільство. Кн. друга: Держава і політка / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина, В. Харченко. – 2-е вид., перероб. Та доп К.: Ельга, Ніка-Центр, 2003.- С.664.
2. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем/ Ю.Шведа - Львів: Тріада плюс, 2004. - С.505.
3. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія./ 3. Гелей С. Д. – Навч. Посіб. – К., 2004 – С.645-648.

Т.А.Косаківська

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ КАНАДИ

У статті аналізуються особливості політичної системи Канади.

Ключові слова: політична система, Генерал – губернатор, парламент, ЗМІ, лобізм, партійна система.

Сучасні політичні системи та політичні режими країн світу у ході глобалізаційних процесів переживають значні зміни як структурно, так і організаційно. Такі зміни можуть бути швидкими або тривалими, залежать від напрямку розвитку, який офіційно обирає уряд держави та від багатьох інших чинників і умов. Канада вважається сьогодні високо розвинутою країною як в економічному так і в політичному плані. Її можна охарактеризувати як стабільну, у порівнянні з деякими іншими країнами, проте і в її законодавствах відбуваються численні зміни, які є основою зміни політичних систем.

Особливості політичної системи Канади досліджували у своїх працях С. Ю. Данилов, В. С. Ажаєва, Е. Г. Комкова, В. И. Соколов, А. Н. Комаров, М. В. Василенко, Е. Ю. Кремянская та інші.

Мета статті: з'ясувати компоненти і особливості політичної системи

Канада - багатомовна і багатокультурна країна, яка займає більшу частину півночі Північної Америки і має багато природних ресурсів. Канада отримала статус самоврядної колонії домініону в 1867 році. В 1931 році отримала фактичну самостійність. Економічно і технологічно, нація розвивалася паралельно з США.

За А. Колодій, політична система – це впорядкована сукупність взаємодіючих компонентів, яка виникає і функціонує для досягнення певної мети і володіє інтегративними якостями, що не властиві окремим компонентам, які її утворюють [4, с. 63].

Компонентами політичної системи є:

1. Конституційний устрій.
2. Політична культура та соціалізація.
3. Артикуляція інтересів та групи інтересів.
4. Агрегація інтересів: вибори, партії та партійна система [7, с. 63].

Конституція Канади складається з неписаних і письмових актів, звичаїв, судових рішень і традицій, починаючи з 1763; письмова частина конституції складається з Конституційного акту від 29 березня 1867 р., який створив федерацію чотирьох провінцій, та Закону про Конституцію від 17 квітня 1982; кілька поправок до Закону Конституції 1982 року, в минулому в 2011 (2011).

За формою правління Канада - конституційна парламентська монархія. Згідно з Конституційним законом 1982 р. є главою держави Королева (Король) Великобританії, що представляє в Канаді Генерал - губернатор. Його призначає Королева за порадою Прем'єр-міністра. Термін його повноважень - 5 років, але на вимогу голови Уряду він може бути відсторонений від посади і раніше. 20 Система державного управління Канади

Генерал-губернатор стверджує законопроекти, скликає нижню палату парламенту і вправі розпустити її до закінчення терміну повноважень, призначає Прем'єр-міністра та вищих посадових осіб. Він вирішує питання зовнішньої політики: ратифікує міжнародні договори, проводить призначення дипломатичних представників. Йому належить право помилування. Однак діяльність Генерал-губернатора носить багато в чому формальний характер, оскільки більшість своїх повноважень він здійснює «за порадою» уряду [3, с. 13].

Законодавча влада належить Королеві в особі Генерал-губернатора і Парламенту. Парламент Канади складається з Палати громад та Сенату. Палата громад складається з 301 депутата і обирається шляхом загальних прямих виборів строком на 5 років. У складі Сенату- 104 особи, що призначаються Генерал-губернатором довічно. Сенатори провінцій представляють інтереси тих, від яких

вони призначені. Законом встановлено, що сенатором може бути особа не старше 75 років, яке проживає в провінції не менше 30 років і яка володіє нерухомим майном вартістю як мінімум у 4000 доларів. Палати мають рівні права [35С Система державного управління Канади]. Парламент повинен збиратися на сесії не рідше одного разу на рік. Сесія починається в жовтні- листопаді і продовжується до липня - серпня з перервами на канікули. Перше засідання відкривається Генерал-губернатором, який вимовляє тронну промову від імені Королеви. У ній викладаються основні напрямки урядової політики [9].

Повноваження Парламенту достатньо обширні: він видає закони приймає бюджет створює Уряд і контролює його діяльність вирішує питання зовнішньої політики. Законопроекти подаються на розгляд окремими депутатами та Урядом (фінансові законопроекти можуть вноситися тільки Урядом). Для ухвалення того чи іншого законопроекту потрібна проста більшість голосів. Після схвалення обома палатами він відсилається на затвердження Генерал-губернатора.

Влада Виконавча Королеві належить в особі Генерал-губернатора та здійснюється урядом-Кабінетом Міністрів. До його складу входять Прем'єр-міністр, міністри-глави окремих міністерств і міністри без портфелів. Прем'єр-міністр призначається Генерал-губернатором; їм стає лідер партії, одержала на останніх виборах більшість місць Палаті громад. Він формує Уряд з числа найбільш відомих членів своєї партії. Засідання Кабінету проводяться приблизно раз на тиждень. Фактично Уряд виконує всі функції Генерал-губернатора: від його імені скликає і розпускає Парламент, призначає на вищі державні посади, виробляє основні напрями внутрішньої і зовнішньої політики, керує армією і федеральною поліцією. Воно, крім того, володіє деякими правами Парламенту: може на виконання законів видавати різні розпорядження, що стосуються найважливіших питань державного життя. Уряд володіє виключною прерогативою вносити на розгляд Парламенту фінансові законопроекти і становить переважну частину всіх інших законопроектів. Воно відповідальним перед Парламентом. Якщо Палата громада висловила недовіру уряду, він повинен піти у відставку. Прем'єр-міністр може вимагати відставки будь-якого члена уряду; відставка самого глави Уряду тягне за собою відставки всього Кабінету [8, с. 25].

Політична культура Канади є в певному сенсі частиною північноамериканської і європейської політичної культури, в якій підкреслюється конституційні закон, свобода віросповідання, особиста свобода і регіональна автономія ці ідеї, що впливають різною мірою від британського загального права та Французької цивільної юридичної традиції [3, с. 29].

Мир, порядок і хороша влада є заявлені цілі канадського уряду. Ці слова показують багато про історію канадської політичної культури. Існує сильна традиція лояльності, компромісу і толерантності в канадській політичній культурі. Загалом, канадська політика працює через зміни, як правило, повільні і

розроблені на основі компромісу між зацікавленими групами, регіональними консультаціями.

Канада також має традицію лібералізму. Індивідуальні права піднялися на перший план політичної і правової значущості для більшості канадців, про що свідчить підтримка хартії прав і свобод, вільної економіки і соціальних ліберальних відношення до гомосексуальності, прав жінок та інших егалітарних рухів.

Канадські ЗМІ – це друковані видання, телебачення, радіо і кіно. У Канаді виходять дві загальнонаціональні щоденні газети- The Globe and Mail і National Post (обидві англomовні). Найстарішою канадською газетою, що видається з 1778 р., є The Gazette, Montreal. Крім того, в провінції Онтаріо публікуються місцеві щоденні або щотижневі газети. Громадської організацією мовлення Канади є Канадська мовна корпорація (Canadian Broadcasting Corporation). CBC забезпечує тілі і радіомовлення на всій території Канади, передаючи національні та регіональні програми англійською та французькою мовами [9].

Національна рада з кінематографії (National Film Board) виробляє фільми і здійснює аудіовізуальні проекти, а також підтримує колекцію канадських фільмів. Продукція NFB демонструється в театрах і по телебаченню, а також доступна для особистого або навчального використання в бібліотеках і магазинах.

Канада має одну з найбільш широку та чітку нормативно - правову базу в сфері лобізму серед країн світу. Інститут лобізму в Канаді має прозорий характер, розгалужену правову базу, сталі форми представництва суспільних інтересів та законні механізми впливу на державні структури.

Регулювання лобіювання політичних інтересів суспільства в Канаді здійснюється в рамках Закону про реєстрацію лобістів 1988 року (Lobbyists Registration Act) в його редакції від 20 червня 2005 р. (Закон про лобіювання –

Lobbying Act). Найбільш істотні зміни було внесено в редакцію 2008 року після ухвалення Закону про лобіювання (Lobbying Act). Після десятиріччя чинності Закону про реєстрацію лобістів легітимація лобіювання в Канаді за федеральним зразком поширилася і на рівень провінцій [2, с. 1].

Додатком до Закону про реєстрацію лобістів 1995 р. було деталізовано категорії лобістів, розширено перелік інформації, яка потребує оприлюднення лобістами, запроваджено електронну систему реєстрації лобістів з метою

зменшення бюрократизації цього процесу, розширено контрольно-наглядові повноваження Реєстратора стосовно суб'єктів лобіювання [6]. Основний зміст канадського законодавства полягає в тому, що особи, які отримують грошове винагородження за взаємодію з посадовими особами державних органів влади з метою сприятливого вирішення питань законодавчого, організаційного або фінансового характеру повинні дотримуватися вимог до розкриття інформації. Законодавство передбачає єдину систему реєстрації лобістів, що працюють в інтересах бізнесу або некомерційних організацій [5, с. 20].

У преамбулі Закону про лобіювання відображені його чотири основоположні принципи, на які посилаються і інші документи в сфері лобіювання:

1) вільний та відкритий доступ до державного управління є важливим аспектом відстоювання суспільних інтересів;

2) лобіювання посадових осіб державних органів влади є легітимною діяльністю;

3) необхідно, щоб члени державних установ та суспільство мали інформацію про осіб, які здійснюють лобіювання;

4) система реєстрації лобістів, що отримують винагороду за свою діяльність, не повинна перешкоджати вільному та відкритому доступу до державної влади [1].

Канадський федеральний Парламент складається з двох палат: Палати громад та Сенату. До його складу також входить Генерал-Губернатор, який представляє Королеву. Палата громад, членів якої обирає народ, відіграє лідируючу роль, а Сенат, члени якого призначаються за рекомендацією Прем'єр-міністра, пропонує альтернативні "тверезі думки" щодо законів. Обидві палати мають право законодавчої ініціативи, але Сенат не може представляти законопроекти щодо витрат публічних фінансів або оподаткування. Система державного управління Канади ссилка

Палата громад обирається шляхом загального, рівного, прямого і таємного голосування строком на п'ять років. Право голосу мають всі громадяни Канади, що досягли 18 років. Активного виборчого права позбавляються особи, визнані у встановленому порядку божевільними, особи, які перебувають у місцях позбавлення волі, а також посадові особи, відповідальні за проведення виборів, і судді, призначувані генерал-губернатором.

У Канаді політичні партії не одержують офіційного визнання у виборчому процесі. Процедура виборів побудована таким чином, що всі кандидати, хто беруть участь в ній, виступають як приватні особи. Кандидатуру

повинні підтримати 25 виборців, чиї підписи завіряються свідками. Кандидат зобов'язаний присягнути в тому, що він погоджується з висуненням своєї кандидатури, і внести заставу в розмірі 200 канадських доларів. Застава покликана звільнити виборчу кампанію від «несерйозних» кандидатів, він повертається кандидату, якщо за нього проголосувало щонайменше 15 % виборців, що взяли участь у голосуванні в даному окрузі [5, с. 24].

У Канаді, як і в інших англосаксонських країнах, застосовується мажоритарна виборча система відносної більшості. Обраним вважається той кандидат, який набрав голосів більше, ніж кожен з його противників окремо, хоча б це становить менше половини. Подібна система результативна, оскільки хтось завжди отримує відносну більшість; в Палаті громад звичайно буває міцна більшість, що забезпечує стабільність уряду. При цьому вона позбавляє

представництва малі партії і спотворює відповідність між числом поданих голосів і кількістю мандатів, завойованих тією чи іншою партією.

У Канаді існує двопартійна система. Насправді, лише дві партії набирають достатньо голосів, щоб отримати владу. В даний час це Консервативна партія Канади та Ліберальна партія Канади. Проте дві інших партії досить впливові, щоб утворити меншість в уряді і таким чином досягти балансу влади, це Квебекський блок і Нова демократична партія Канади.

Позиції обох партій-лібералів і консерваторів-орієнтовані на підтримку національної єдності, перерозподіл ресурсів від процвітаючих провінцій в периферійні регіони у формі грошових трансфертів та на збереження ініціативної і діяльної «держави загального добробуту» [3, с. 17].

Партійна система в Канаді розділена на 2 гілки. Тільки у «нових демократів» партійне членство на рівні провінції автоматично означає і членство в партії на федеральному рівні. Керівники партії і федерального рівня, і рівня провінцій разом виробляють загальнопартійну ідеологію, при цьому провінційні лідери партії відіграють ключову роль при виборі лідерів федерального рівня. Однак Нова демократична партія на федеральному рівні є, безсумнівно, партією меншини.

Основний її вплив зосереджено на рівні провінцій. Партія торі («консервативна») - це партія, організована на основі конфедеративного принципу, де внутрішньопартійні зв'язки між федеральним рівнем і провінційними партіями виражені досить слабо. Кожна «провінційна партія» самостійно формує власні фінанси, висуває кандидатів, виробляє політичну позицію і, по суті, є автономним інститутом. Для визначення

Ліберальної партії найбільше підходить термін «пухка федерація» - тут немає такої явної розбіжності між федеральним і провінційними відділеннями, як у торі, а й унітарний принцип організації, характерний для НДП, також виражений менш явно [9].

Слабкість зв'язків, що існують між федеральним і провінційними відділеннями партії, породжує певний характер представництва в партії, який сприяє формуванню ворожого ставлення до партійного керівництва. Гасла, взяті партією на озброєння, можуть набувати різний зміст на різних рівнях. А виборці в такій ситуації можуть віддати перевагу одній партії для представлення своїх інтересів на федеральному рівні і іншій на рівні провінції, ідентифікувати свої інтереси з політикою однієї партії на провінційному рівні, і з політикою іншого – в контексті федеральної політики [3, с. 28].

Таким чином, Канада - конституційна монархія з парламентарною системою, яка є двомовною і багатокультурною країною, де англійська і французька мови визнані офіційними на федеральному рівні. Сталі традиції лобістських відносин у політичній системі Канади та прозорість впливу груп суспільства на державні органи визначає здебільшого позитивне сприйняття канадцами лобістської діяльності, цьому також сприяє проведення інформаційно-освітньої роботи з боку

владних структур щодо сутності лобізму та діяльності лобістів, вимог законодавства в цій сфері, відкритість інформації про лобістів широкій громадськості. Наразі у Канаді на федеральному рівні представлені чотири політичні партії: Консервативна партія Канади, Ліберальна партія Канади, Нова Демократична партія і Квебекський блок. Чинний уряд країни сформований Консервативною партією Канади. Для набуття офіційного статусу політична партія має бути зареєстрована у виборчих органах, але статус парламентських фракцій набувають лише ті партії, які змогли виграти вибори хоча б на одній з федеральних виборчих ділянок. Технологічно і промислово розвинена держава, Канада має багатогалузеву економіку, що базується на багатих природних ресурсах і торгівлі (зокрема з США, з якими Канада комплексно співпрацює з часів існування колоній і заснування Конфедерації).

Список використаної літератури:

1. Political System in Canada [Electronic recourse]. – Access mode: <http://ca.mfa.hr/?mh=377&mv=2207>.
2. Горещька А.В. ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ УПРАВЛІННЯ УПОВНОВАЖЕНОГО З ПИТАНЬ ЛОБІЮВАННЯ КАНАДИ: аспірантка спеціальності 23.00.02 / А. В. Горещька – 3с.
3. Кашкина Е. Политическая система Канады. Учебное пособие по специальности 030701 – Международные отношения по дисциплине ОПД. Ф. 01.02. – Практический курс второго иностранного языка / Е. Кашкина, А. Мотт. – Воронеж, 2004. – 39 с.
4. Колодій А. Політологія: Кн. перша: Політика і суспільство. Кн. друга: Держава і політика / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина, В. Харченко. – К.: Ельга, Ніка - Центр, 2003. – 664 с.
5. Кремянская Е. Избирательная система Канады. Порядок организации выборного процесса / Е. Кремянская // Право и управление. XXI век. – 2011. -№ 3 (20). – С. 19-26
6. Нестерович В.Ф. Конституційно-правові засади системи реєстрації лобістів у Канаді [Електронний ресурс]/ В.Ф. Нестерович // Віче. — 2009. — № 21. — Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/1725/>
7. Ровдо В. Сравнительная политология. Учебное пособие в 3 ч. Часть 2. Политические системы отдельных государств / В. Ровдо. – Вильнюс: ЕГУ – М.: ООО Вариант, 2008. – 372 с.
8. Система державного управління Канади: досвід для України / уклад. О. І. Максимова ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. - К. : НАДУ, 2010. - 60 с. - (Серія видань з міжнародного досвіду державного управління).
9. Уроки демократії для України [Електронний ресурс]/ Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень. – 2007. – Число 27 (374). – Режим доступу: http://icps.com.ua/pub/files/47/24/nl_ukr_20070730_0374.pdf.

О.В.Кравець

КРИЗА ЧЕТВЕРТОЇ РЕСПУБЛІКИ У ФРАНЦІЇ ТА ПРИХІД ДО ВЛАДИ ШАРЛЯ ДЕ ГОЛЛЯ

У статті висвітлюються суспільно-політичні процеси, що відбувалися у Франції в період першого повоєнного періоду і передумови, що призвели до

створення п'ятої Французької Республіки та приходу до влади Шарля де Голля.

Ключові слова: Четверта та П'ята республіка, післявоєнна криза, уряд, Шарль Де Голль.

За умов післявоєнної кризи Четверта республіка виявилася недостатньо міцною конструкцією. Уряд, відповідальний перед парламентом, був нездатний здійснювати ефективне управління країною. Францію потрясли постійні урядові кризи, деякі кабінети не змогли проіснувати і двох тижнів, як відправлялися у відставку. За 12 років змінилося 45 урядів. Франція втратила статус великої європейської держави, її зовнішня політика цілком залежала від Сполучених Штатів Америки, країна потрапила у складне економічне становище. Франція потребувала твердої і сильної влади. З ідеєю об'єднання народу під керівництвом сильної влади виступала голлістська партія "Об'єднання французького народу", яка сформувалася у 1947 році. Вона виступала за скасування Конституції 1946 року і концентрацію влади в руках сильної особистості, яку вона вбачала в генералі Шарлі де Голлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій по даній темі свідчить про суттєве зацікавлення дослідників політичною ситуацією, яка склалася після Другої світової війни у Франції та її вплив на становлення та розвиток Франції як однієї з провідних економічно розвинутих країн Західної Європи і світу. Праці, в яких аналізується та узагальнюється цей період оприлюднили такі вчені, як Арзаканяна М., Сюдюкова І. та Лозовицького О. Чарльза У., роботи яких ми і взяли за основу нашого дослідження.

Завдання наукової статті полягають у вивченні суспільно-політичних процесів, що відбувалися у Франції в період першого повоєнного періоду і передумови, що призвели до створення п'ятої Французької Республіки та приходу до влади шарля де Голля.

У 1946 р. було прийнято конституцію Четвертої республіки. Франція проголошувалась «неподільною, світською, демократичною і соціальною республікою». У країні вводилось загальне виборче право, рівноправність чоловіків і жінок. До звичайних політичних прав були додані права на працю, відпочинок, соціальне забезпечення, освіту. Також проголошувались права трудівників на участь у керівництві підприємства, право на профспілкову і політичну діяльність, право на страйк. У конституції передбачалась можливість націоналізації, усупільнення власності, якщо вона набувала «рис національної суспільної служби або фактичної монополії». Зрівнювались у правах громадяни Франції і колоній. «Французька імперія» замінювалась терміном «Французький союз». Франція зобов'язувалась уникати «всілякої системи колонізації», обіцяла «не вести війн з метою завоювання і ніколи не застосовувати свої збройні сили проти слободи будь-якого народу». Країна проголошувалась парламентською республікою. Головну роль у житті країни повинен був відігравати двопалатний

парламент, який обирав президента з обмеженими повноваженнями. Вибори 1946 р. в новий парламент закріпили провідну роль у політичному житті країни ФКП, СФІО, МРП. Режим Четвертої республіки не був стабільним. Значний вплив на розвиток внутрішньополітичних процесів мала "холодна війна". ФКП підтримувала СРСР і це неодмінно впливало на роботу парламенту й уряду. (З 1946 р. по 1958 р. змінилось 24 урядів (у середньому кожен уряд знаходився при владі не більше пів року, а деякі – два-три дні). Наростала напруга у відносинах між комуністами і соціалістами, що згодом призвело до розриву їхніх відносин. Падав життєвий рівень населення. Промисловці були невдоволені проведенням політики націоналізації. У листопаді 1947 р. ФКП продемонструвала свою силу, організувавши загальнонаціональний страйк, який поставив під загрозу існування республіки. Напруги в суспільстві додавали невдалі колоніальні війни в Індокитаї (1946-1954 рр.), Алжирі (1954-1962 рр.), в інших куточках колоніальної імперії Франції. Франція опинилась перед лицем загальнонаціональної кризи. Прощання з колоніальним минулим для Франції було тривалим і болючим. Франція змушена була залишити Індокитай, надати незалежність Марокко, Тунісу, але надавати незалежність Алжиром вона не бажала. Це і стало причиною глибокої кризи. Алжирські французи (близько 1 млн. осіб) були категорично проти незалежності Алжиру і стали основою для консолідації прихильників збереження колоніальної імперії – ультраколоніалістів, або просто ультра. Визвольна війна алжирського народу примусила Францію втягнутися у тривалий конфлікт, в якому французи знищили 2 млн. алжирців. Війна внесла розкол у французьке суспільство: одна частина населення виступала за припинення війни, інша (ультра і військова верхівка) – за її продовження. Скориставшись таким становищем, у країні на політичну арену вийшли крайні сили. У 1956 р. комуністи набрали більшість на виборах у парламент. Зовнішня політика Франції часів Четвертої республіки була повністю підпорядкована США і логіці «холодної війни». Франція була членом НАТО і вела активні колоніальні війни (Індокитай, Північна Африка, Мадагаскар), намагаючись втримати залишки своєї колоніальної імперії [2, с.56-60].

Агонія Четвертої республіки настає в травні 1958 р. 8 травня Коті доручає сформувати черговий уряд Пфлімлену, прихильникові припинення війни в Алжирі шляхом переговорів. Наступного дня чотири генерали французької армії в Алжирі звернулися з телеграмою в Генеральний штаб, у якій говорилося, що армія не примириться із втратою Алжиру, тому що саме так розглядалося призначення Пфлімлена. Армія в Алжирі вийшла з покори центральній владі. 15 травня в засобах масової інформації була опублікована заява де Голля: “Деградація держави спричинила за собою відхід колоніальних народів, повстання армії, національну ворожнечу й втрату незалежності; режим політичних партій винний у цій катастрофі, далі, як і раніше, коли країна повністю довірила мені вести її до порятунку, сьогодні, коли перед нею коштують нові випробування, нехай вона знає, що я готовий взяти на себе всю повноту влади в Республіці” [3, с.8-12]

Після відставки уряду Пфлімлена, де Голлю було доручено сформувати уряд. Одним з перших заходів, проведених де Голлем після його приходу до влади, була поїздка в Алжир. Він відправився туди, щоб “умиротворити” армію й ультраколоніалістів. 4 червня 1958 року де Голль поїхав до Алжиру. Коли він вийшов на балкон Будинку алжирського уряду, натовп ревів. “Потім у промові, що тривала декілька хвилин – писав де Голль – я кинув їм слова, які здавались спонтанними, але насправді були ретельно обдумані... “Я вас зрозумів”...”[4, с.606]. Ця двозначність майстерно була подана натовпу. Після цієї промови у столиці де Голль вирушив у подорож країною. Де б він не був він завжди підкреслював, що армія це слуга країни, а Комітет громадянського порятунку – лише тимчасовий феномен. 8 червня 1958 року генерал повернувся до Парижу. Його перший візит до Алжиру був не більше ніж операцією по утриманню позицій, як стверджує англійський науковець Чарльз Уільямс. Перш за все він зрозумів, що вся система Комітетів суспільного порятунку була у політичному змісті створена на абсолютно нереалістичній основі. Люди, які їх очолювали здавалось не знали простого факту, що в Алжирі мешкає всього лише 1 мільйон європейців і більше 9 мільйонів місцевого населення. Таким чином, думка де Голля про те, що Франція не зможе утримати Алжир залишилась незмінною. Другий візит до Алжиру де Голль здійснив на початку липня, але тепер він провів зустрічі не з натовпом населення, а з армією, розміщеною у військових частинах. Він відвідував гарнізони, вів розмови з молодими офіцерами, але відмовив у аудієнції військовій верхівці. Таким чином, позиція президента поступово ставала більш зрозумілою. Де Голль намагався отримати підтримку з боку армії. Після повернення з Алжиру де Голль разом з міністрами свого уряду цілком присвятив себе роботі над проектом нової конституції. Він був закінчений до початку осені й винесений на загальний референдум, що відбувся 28 вересня 1958 року. Тепер центральною фігурою всієї французької політики ставав президент республіки. Важливо зазначити, що у новій конституції у статті, що регулює положення заморських територій, надавалось будь-якій французькій території за межами метрополії право на самовизначення та незалежність [1, с.27-58].

На відміну від попередньої, яка утверджувала режим парламентської республіки, конституція 1958 р. проголошувала президентську республіку. Вона надавала широкі повноваження президентові, який обирався парламентом" тобто непрямым голосуванням, терміном на сім років (з 1962 р. — прямим). Таким чином, президент став незалежним від парламенту. Він — глава держави, головнокомандувач, призначає прем'єр-міністра, вищих військових та цивільних осіб, затверджує закони, може повертати їх на повторний розгляд, розпускає Національні збори, відповідно до статті 16 Основного закону, оголошує надзвичайний стан і бере всю повноту влади до своїх рук. Парламент — Національні збори та сенат — не може змістити президента. На референдумі 28 вересня 1958 р. 79 % французів схвалили нову конституцію. На результати

референдуму вплинули такі чинники, як розчарування мас у режимі Четвертої республіки, а також авторитет де Голля. У Франції встановилася П'ята республіка. Основою нового режиму стала новостворена партія — Союз на захист нової республіки (ЮНР) [5].

Підсумовуючи вищесказане, ми дійшли до наступних висновків. Криза Четвертої республіки у Франції і прихід до влади генерала Шарля де Голля були закономірним історичним явищем. Адже дії КПФ і падіння авторитету РПФ неминуче вели до цього. Своїм авторитетом і незаплямованою репутацією де Голль переважив шальки терезів на свою сторону. Активна підтримка збоку його прихильників (голістів) дала додаткову перевагу генералові. Таким чином, враховуючи всі обставини, що склалися в країні, було встановлено режим П'ятої республіки на чолі із Шарлем де Голлем.

Список використаної літератури:

1. Арзаканян М. Падіння Четвертої республіки й прихід де Голля до влади в мемуарах і історіографії // Французький щорічник, 1989р. — №4. — С. 27-58.
2. Лозовицький О. Голлізм: шок чи терапія: (Геополітичні імперативи ідеології П'ятої республіки Франції) // Віче. — 2004. — №8. — С. 56-60.
3. Лозовицький О. Голлізм — державотворча ідеологія П'ятої республіки Франції // Історія України. — 2002. — №41. — С. 8-12.
4. Уильямс Чарльз. Последний великий француз. Жизнь генерала де Голля. — Москва: АСТ Ярмак, 2003. — 606 с.
5. Сюдюков І. Шарль де Голль — великий французький націоналіст. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.day.kiev.ua/168408.

В.О.Кришталь

АНАЛІЗ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті автор аналізує особливості виборчої системи України, як основного інструменту формування органів влади.

Ключові слова: виборча система, виборчі процедури.

В сучасній Україні існує проблема пошуку оптимальної моделі виборчої системи, оскільки з моменту здобуття незалежності в нашій державі існували і мажоритарна, і змішана, і пропорційна системи, проте жодна з них не стала ключовою для країни. Власне тепер суперечки точаться не з приводу необхідності змін, а з приводу того, яка ж система на сучасному етапі розвитку громадянського суспільства є найбільш оптимальною. Задля визначення шляхів удосконалення існуючої в Україні виборчої системи необхідно проаналізувати її слабкі та сильні сторони, щоб знати, що саме треба змінити.

В Україні застосовуються різні виборчі системи: при виборах Президента України та на місцевих виборах - мажоритарна, при виборах народних депутатів України - змішана [1].

Суть змішаної виборчої системи полягає в тому, що одна частина депутатських мандатів розподіляється на основі принципів мажоритарної системи, а інша — відповідно до принципів пропорційної системи. Змішана виборча система являє собою певний компроміс між пропорційною і мажоритарною системами, тобто компроміс між парламентською і урядовою стабільністю, яку забезпечує мажоритарна складова виборчої системи, та справедливим представництвом політичних сил і регіональних інтересів у парламенті, що має місце при застосуванні пропорційної виборчої системи. До переваг змішаної системи відноситься те, що вона сприяє укрупненню політичних партій, забезпечує формування стійкого уряду, надає можливість збереження зв'язку між виборцями й обраними ними депутатами; в умовах становлення багатопартійності сприяє розвитку політичних партій. Важливо й те, що дана виборча система вбирає в себе переваги пропорційної і мажоритарної виборчої систем: 1) наявність постійного зв'язку між кандидатом і виборцями округу; 2) виборці голосують за конкретну людину, яку можуть побачити і оцінити; 3) можливість контролю за діяльністю депутата, персональна його відповідальність перед виборцями; 4) відбувається сприяння розвитку партійної системи та партійної ідеології [2].

В результаті застосування змішаної виборчої системи протягом останніх десятиліть в багатьох країнах світу, було підтверджено привабливість цієї системи для пересічного виборця порівняно з мажоритарною системою, що пояснюється зростанням мотивації виборця, який, окрім впливу на вибори у своєму одномандатному окрузі, отримує змогу долучатися до загальнонаціональної політики через наявність партійних виборчих списків.

Змішана виборча система здебільшого застосовується у тих країнах, де відбувається пошук і становлення виборчих систем або існує необхідність досягнення компромісу між принципом представництва у парламенті різних політичних сил та стабільністю сформованого уряду [6].

Пропорційна виборча система має такий порядок організації виборів і визначення результатів голосування, за якого розподіл мандатів між партіями, які висунули своїх кандидатів у представницький орган, проводиться згідно з кількістю отриманих партією голосів. Існує кілька різновидів застосування пропорційної виборчої системи: голосування за звичайний список кандидатів і жорсткий список (звичайний список кандидатів – це розташування прізвищ кандидатів у списку в алфавітному порядку; жорсткий – це розташування прізвищ кандидатів у списку в пріоритетному порядку). Крім того, існують пропорційні виборчі системи, де виборець, хоча і голосує за список в цілому, проте визначає, якому з кандидатів у середині списку він надає перевагу (відкритий список). Пропорційна виборча система закритих списків такої можливості виборцю не надає, розподіл місць у виборчому списку здійснюють партії на власний розсуд.

Варто відзначити, що вона має такі переваги: розподіл голосів виборців пропорційно, зменшується можливість їх втрати; врахування інтересів різних

суспільних груп; мінімізуються можливості для фальсифікацій результатів волевиявлення громадян; відбувається сприяння розвитку партійної системи та партійної ідеології; унеможливує потрапляння в парламент радикальних регіональних політичних партій; депутат маючи підтримку політичної партії має набагато більше можливостей, щоб виконати передвиборні обіцянки.

Однак пропорційна виборча система має і багато негативних рис: виборці голосують не за конкретних людей, а за партійний список, в якому можуть виявитися невідомі, некомпетентні, непопулярні політики; відсутність тісного зв'язку, контактів між депутатами і виборцями, оскільки депутата обирають не виборці конкретного виборчого округу, а виборчий корпус усієї країни; доволі складна система підрахунку голосів; до парламенту потрапляє багато політичних сил, що ускладнює процедуру формування парламентської більшості і часто робить уряд у країні нестабільним; відсутність персональної відповідальності депутата перед виборцями за свої дії; обмеження свободи дій депутата, його залежність від партійного керівництва, якому він завдячує своїм обранням; купівля місць у партійних списках.

Нині вибори за пропорційною системою відбуваються у 49 країнах світу, в тому числі у 25 європейських (Іспанія, Португалія, Австрія, Швеція, Фінляндія, Норвегія, Бельгія, Росія). Ця виборча система застосовується, як правило, в тих країнах, де є кілька впливових партій, але жодна з них історично не має стабільної більшості в парламенті. Разом з тим пропорційна система стимулює розвиток багатопартійності, оскільки при її запровадженні виборець обирає політичну платформу і програму майбутньої діяльності політичних партій і блоків [5].

Історично першою виборчою системою стала мажоритарна, в основі якої лежить принцип більшості: обраними вважаються такі кандидати, які отримали встановлену більшість голосів. При даній системі територія всієї країни ділиться на приблизно рівні за кількістю виборців округу, від яких обираються депутати [3]. В якості безперечних достоїнств мажоритарної системи називають простоту, можливість участі виборців у процедурі висунування кандидатів, поіменне перерахування всіх претендентів. До того ж вважається, що ця система більш універсальна, так як дає можливість враховувати і партійні інтереси, і інтереси виборців, які не входять у громадські організації.

Разом з тим їй властиві і недоліки: небезпека спотворення співвідношення політичних сил у парламенті порівнянні з дійсно існуючих в суспільстві; неможливість точного обліку реального впливу організацій, передвиборних спілок, партій. В залежності від мінімальної кількості голосів виборців, необхідної для обрання кандидата, розрізняють такі різновиди мажоритарної системи: абсолютної більшості, відносної більшості, кваліфікованої більшості [1]. Один з головних недоліків системи - нерезультативність підсумків голосування, коли жоден з кандидатів не набирає необхідної кількості голосів. У таких випадках зазвичай проводиться другий тур голосування, для участі у якому, як правило,

допускаються тільки два кандидати, що зібрали найбільшу кількість голосів у першому турі. У ряді країн передбачено, що для перемоги у другому турі кандидатові досить отримати відносну більшість.

Найпоширенішим є повторне голосування, яке проводиться по двох кандидатах, які набрали найбільшу кількість голосів (як правило, за такою схемою проходять вибори президента, наприклад, у Польщі). У деяких країнах у другому турі беруть участь всі кандидати, які отримали встановлену законом відсоток голосів (при виборах депутатів парламенту, наприклад Франції, він становить 12,5%).

Поряд із недоліками можна виділити такі переваги мажоритарної виборчої системи: наявність постійного зв'язку між кандидатом і виборцями округу; персоніфікація виборів: виборці голосують за конкретну людину, яку можуть побачити і оцінити; потенційний демократизм, оскільки переможця підтримує більшість виборців; простота у підрахунку голосів; можливість контролю за діяльністю депутата, його відповідальність перед виборцями; праця депутата в інтересах виборців округу; сприяння проходженню в парламент великих політичних партій і відповідно сприяння парламентській та урядовій стабільності; свобода дій депутата, оскільки він залежить лише від виборців округу.

Загальним для всіх різновидів виборчих систем є те, що вони можуть застосовуватися як за будь-якої явки виборців на виборах, так і при встановленому обов'язковому відсоток явки (25%, 50%), в цих випадках вибори визнаються такими, що відбулися. До недавнього часу вибори в парламент України проводились за лінійним змішуванням – із 450 депутатів 225 обиралися в одномандатних виборчих округах на основі відносної більшості, а інші 225 – за списками кандидатів у депутати від політичних партій, блоків партій у багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі на основі пропорційного представництва. Вибори в органи місцевого самоврядування в Україні проводяться на основі мажоритарної системи відносної більшості.[2]

Отже, вітчизняна практика змін виборчих систем показує те, що досконалої виборчої системи у природі не існує і існувати не може, однак, я вважаю, що змішана система найоптимальніша модель виборчої системи для України. Сам вибір тієї чи іншої системи повинен залежати безпосередньо від тієї ситуації, яка склалась у цій державі, від типу її партійної системи, форми правління та функціонування політичної системи взагалі.

Список використаної літератури:

1. Цюрупа М.В. Основи сучасної політології. - К., 2011. - 354 с.
2. Бучин М. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку, випуск 21, 2009.
3. Вегеш М. М. Політологія: підручник : 3-тє вид., перероб. і доповн. - К. : Знання, 2013. - 384 с.
4. Сенік Г., Селіванова М., Ципняк О. Посібник з розробки виборчих систем. Науково-практичне видання/ (англ. вид-тво). -168.

5. Виборча система як категорія державознавства: конституційно-правовий аспект // Підприємництво, господарство і право. - 2009. - №4. - С.7-9.
6. Вагіна О. Змішана виборча система: світовий досвід застосування [Електронний ресурс].

В.М.Луцька

ІСТОРИЧНІ, КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ФРАНЦІЇ: ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНИЙ ВИМІР

У статті проаналізовано основні напрями зовнішньої політики і дипломатії Французької Республіки в контексті безпекової складової її політики. Особливу увагу приділено інституціональному розвитку, історичним здобуткам, проблемам і перспективам сучасної національної безпеки Франції.

Ключові слова: зовнішня політика, дипломатія, безпека, інституціоналізація, модель дипломатії, Франція.

Протягом багатьох століть Франція відігравала провідну роль у європейській і світовій політиці та безпеці. Її історія насичена вагомими за своєю значущістю внутрішніми й зовнішніми подіями, багато з яких вийшли за національні рамки Франції та справили величезний вплив на подальший політичний, соціальний, безпековий, науковий і культурний розвиток Європи та світу в цілому, а також позначилися на еволюції та інституційному розвитку систем безпеки, політико-дипломатичних систем і систем міжнародних відносин.

У яскравій палітрі історії Франції чільне місце посідає французька дипломатія, з діяльністю якої пов'язують блискучі зовнішньополітичні успіхи та безпекові концепції, які давали змогу цій державі послідовно обстоювати свої національні інтереси навіть у найбільш скрутні моменти її історії. А вміле, майже філігранне поєднання військової могутності, безпекових тонкощів і дипломатичної майстерності неодмінно забезпечувало Франції місце в авангарді європейських націй, яке вона посідає донині.

Французькі дипломати з давніх часів вважалися беззаперечними майстрами дипломатичного мистецтва. Протягом своєї багатовікової історії французька дипломатична служба, модель французької дипломатії динамічно розвивалися й на сьогодні активно вдосконалюються, намагаючись знайти адекватні рішення проблем дипломатичної діяльності в нових умовах глобалізації міжнародних відносин і безпекової нестабільності глобалізованого простору. Водночас, дипломатична служба Франції була й досі залишається ефективним інструментом обстоювання національного суверенітету та національних інтересів, проведення дійсно незалежної зовнішньої політики та вираженої безпекової політики Франції, яка керується об'єктивними національними інтересами. Усе це забезпечує Франції місце провідного гравця в європейській спільноті та місце провідного актора у світовій політиці.

Особливості соціально-політичної структури сучасної Франції, бурхливий і суперечливий розвиток політичної історії цієї країни, зокрема, у період після Другої світової війни, який характеризувався гострою поляризацією політичних сил, історично сформували специфічну внутрішньополітичну панораму цієї країни.

Необхідно також підкреслити значення набутих у процесі історичного розвитку Франції традицій політичної культури, які впливають на функціонування політичної системи: боротьба революційних і консервативних традицій, універсалізму та націоналізму тощо. У громадському житті та національній політичній культурі Франції склалися традиції критичного ставлення до соціальних ідеалів рівності, справедливості, республіканської солідарності. Наведені особливості національної політичної культури проявляються і в методах діяльності різних ланок зовнішньополітичного механізму Франції. Хоча для його вищих елементів характерна певна сталість адміністративно-управлінських структур (у цьому плані зміни в зовнішньополітичному курсі країни рідко мають радикальний характер, забезпечується його спадкоємність, що слугує гарантією збереження основних зовнішньополітичних і безпекових пріоритетів). Разом із цим деякі зовнішньополітичні ініціативи можуть мати чітко виражене ідеологічне забарвлення, спираючись на традиції національної політичної культури.

Сучасна модель дипломатії Франції функціонує в інституційних рамках політичної системи П'ятої Республіки, що базується на Конституції 1958 року. Похідним від цієї політичної системи є якісно новий механізм формування зовнішньої політики, який відбиває відмінний від попередніх політичних систем розподіл повноважень між гілками влади, зокрема, у зовнішньополітичній і безпековій сферах. У внутрішньополітичному плані Конституція 1958 р. та конституційна реформа 1962 р. встановили особливий, такий, що не підлягає під традиційні визначення, політичний режим, який мав різні назви: напівпрезидентський, змішаний, президентсько-парламентський, режим особистої влади тощо. У сфері зовнішньої політики період П'ятої Республіки також позначений істотними змінами, суть яких полягає в проведенні політики, спрямованої на повернення і закріплення за Францією ролі світової держави.

Центральною фігурою системи державних інститутів сучасної Франції та її зовнішньополітичного механізму є Президент Республіки, вплив якого на зовнішньополітичну діяльність є, безумовно, вирішальним. Таке становище президента досить часто дає привід вважати, що зовнішню політику держави формує виключно Президент Республіки. При цьому, у сучасній Франції зовнішньополітичний механізм включає, окрім Президента Республіки, низку інших інститутів як загальнополітичного керівництва - уряд, парламент, так і спеціалізовані органи виконавчої влади, особливе місце серед яких належить міністерству закордонних справ. Специфічне становище цього відомства пов'язане не лише з його вузькою спеціалізацією, а й із тим, що дипломатія як інструмент

проведення зовнішньополітичного курсу традиційно відігравала у Франції значну роль.

Особливості зовнішньополітичного курсу Франції концептуально обґрунтовані й політично виважені. Сучасні напрями зовнішньополітичного курсу країни та особливості її безпекової політики базуються на історичному досвіді та практичних здобутках. Французька зовнішньополітична стратегія та бачення світового порядку традиційно ґрунтуються на таких елементах: прагнення до багатопольярної моделі світоустрою та відкидання домінування двох (як за часів "холодної війни") чи одного (після розпаду СРСР) полюсів сили; гуманізація процесу глобалізації та подолання його "односторонності" - глобалізація не повинна втілюватися в "американізацію" (вестернізацію) світу; усвідомлення історичної місії Франції бути провідником і захисником базових прав людини, демократії, прав суверенних народів і міжнародного права.

В умовах обмеженості ресурсів і можливостей Франції саме європейський інтеграційний проект розглядається як інструмент реалізації цієї стратегії. Побудова Європи як міжнародної потуги (*Europe-puissance*) повинна бути своєрідним множинником впливу і ваги Франції у світі. Це, у свою чергу, передбачає необхідність забезпечення лідируючої ролі країни в ЄС, її активності та ініціативності. Така політика справедливо робить Францію (поряд із Німеччиною) провідним локомотивом євроінтеграції.

Ця країна розглядає подальший процес розширення ЄС крізь призму його здатності приймати нових членів. Чергове розширення повинно зміцнювати Євросоюз, а не послаблювати його, а сам процес має бути контрольованим, зрозумілим і схваленим населенням держав-членів ЄС. Франція поряд з іншими країнами та інституціями Євросоюзу підтримала рішення про відтермінування приєднання Болгарії та Румунії до Шенгенської зони з огляду на їхню неготовність забезпечити відповідний рівень безпеки кордонів.

Традиційно важливими для офіційного Парижа напрямами залишаються американський і російський вектори зовнішньої політики, а також врегулювання ситуації навколо ізраїльсько-палестинського конфлікту, який Франція розглядає як джерело тероризму.

Нині остання проводить реформу дипломатичної служби, яка полягає, насамперед, у тому, щоб перетворити Міністерство закордонних справ на центр координації та втілення в життя всієї міжнародної діяльності французької держави, зокрема, безпекової, і таким чином забезпечити в цій сфері єдність дій. Реформа також передбачає адаптацію посольств Франції в країнах Європейського Союзу з урахуванням того, що все більша кількість питань, які входять до компетенції посольств, обговорюються в структурі самого Союзу. Ця реформа є частиною реорганізації державного апарату Франції в цілому.

У постбіполярному світі Франція утвердилася як середня держава з глобальними бажаннями, позиція якої в міжнародних справах характеризується

самостійністю та безпековою рівноваженістю. При цьому зовнішньополітична стратегія країни виходить не тільки з факторів силової могутності, а й з ідеї багатополярності (поліцентричності), тобто з конструктивістського ("праксеологічного") посилення. Факторами, що компенсують недолік військово-політичного потенціалу, є належність до Євросоюзу та Північноатлантичного альянсу. Внутрішнє благополуччя країни, універсальний характер її цінностей, привабливість культури та способу життя - усе це, на думку французької політичної та інтелектуальної еліти, сприяє зближенню інтересів Франції з інтересами інших держав. Успіх глобального проекту Парижа, а також його роль у новій міжнародній системі безпеки залежать, з одного боку, від збереження ідентичності суто французького суспільства, а з іншого боку – від широкої міжнародної підтримки як усередині Європейського Союзу і Великої Європи, так і за їх межами.

Національна безпека Франції гарантується Президентом Республіки, що визначено конституцією 1958 р., згідно з якою президент є гарантом національної незалежності, територіальної цілісності, дотримання угод і договорів Спільноти (ЄС), а також главою збройних сил. Президенту ж надано виняткові права, коли незалежність нації, цілісність її території або виконання нею міжнародних договорів опиняються під серйозною і безпосередньою загрозою. Роль президента була закріплена юридично і практично створенням так званого Президентського сектору політики безпеки і зовнішньої політики, тобто надання виняткових повноважень президентові, до яких віднесено питання зовнішньої політики, дипломатії, оборони, відносин із членами Спільноти.

Участь інших ланок виконавчої влади в розробленні питань національної безпеки є значно скромнішою. Однак прем'єр-міністр і уряд мають значні можливості в цьому питанні. Особливо слід згадати про підпорядкований прем'єр-міністрові Генеральний секретаріат національної оборони, що відповідає за міжвідомчу координацію питань оборони, значення якого аналогічне ролі Ради національної безпеки в США. Так, розпорядженням від 7 січня 1957 р. оборона включає у себе сфери війни, дипломатії, економіки, цивільної оборони, наукових і технічних досліджень.

Слід зазначити, що багато теоретиків національної безпеки з держапарату, що переходять на роботу у приватний сектор, часто продовжують свою теоретичну діяльність. У результаті формуються групи інтересів, що поєднують державні погляди і прагнення приватного бізнесу, а це, у свою чергу, впливає на формування і коригування політики національної безпеки.

Концепції національної безпеки Франції мають свої історичні традиції та сучасні новації. Французькі національні традиції щодо національної безпеки збігаються з американськими в частині, що стосується їх ідеологічного забарвлення. Останнє пояснюється традиційною історико-літературною культурою французької дипломатії: на зовнішньополітичній службі у свій час

перебували Руссо, Вольтер, Шатобріан, Стендаль та інші, – а також глибокими революційними традиціями країни. Оскільки національні традиції перебувають у прямій залежності від політичної практики, концепція національної безпеки Франції фактично визначається ідеологічними настановами національної доктрини.

Серед національних особливостей формування політики національної безпеки можна виділити такі. У Франції існує стійке, загальне розуміння того, що країна є могутньою світовою державою. У цьому й полягає голлістська традиція, сформульована Шарлем де Голлем: "Франція лише в тому разі є справжньою Францією, якщо вона перебуває на перших позиціях". Витоки цієї традиції лежать у "націонал-кольбертизмі", за ім'ям державного діяча епохи абсолютизму Ж.-Б. Кольбера - послідовного прихильника централізованої держави, який проголосив культ верховного авторитету, всевладдя держави та недопущення заподіяння їй будь-якої шкоди. Політику кольбертизму покладено в основу Конституції П'ятої Республіки. Економічна політика Ж. Кольбера - кольбертизм - одна з відгалужень меркантилізму.

Особливою умовою, що вплинула на формування французької політики безпеки, була необтяженість комплексом провини через своє колоніальне минуле (на відміну від деяких країн, наприклад, Японії). Цей фактор також додає Франції впевненості претендувати на глобальне місце у світі. Передусім це виявляється в прагненні відігравати роль посередника між провідними західними країнами і державами третього світу. Характерною рисою французької політики безпеки є також і те, що ця країна на відміну від США, ніколи не прагнула до одностороннього гегемонізму. Гарантування власної безпеки нею традиційно розглядається в спільній діяльності та за допомогою провідних держав в умовах багатополярного світу. Звідси й традиційне прагнення Франції до проведення гнучкої політики балансування і відмова від будь-яких двосторонніх союзів на користь багатосторонніх. Складовою основою реалізації політики безпеки країна також розглядає військові інструменти, що знаходять підтвердження в тривалому відокремленні в питаннях національної оборони від НАТО та інших держав Європи, а також у проведенні власної ядерної політики [3; 4].

У геополітичному плані Франція вважає себе не тільки континентальною і водночас морською державою, а й європейською країною з особливим геополітичним розташуванням, що одночасно виходить до Атлантики і Середземного моря. Таке географічне положення Французької Республіки вплинуло й на формування її геополітичної моделі.

Якщо й є у світі країна, для якої переконання у своєму великодержавному призначенні важливіші реальних фактів, що його підтверджують, то це Франція. Таким чином, щоб зберегти глобальну роль країни, французькі дипломати розробили подвійну стратегію реалізації цього задуму. Її першим напрямом є прогрес у справі європейської інтеграції, перетворення Європейського Союзу на

чинник примноження міжнародного впливу Франції, самостійний полюс сили, чому відповідає поняття "Державна Європа". Другий стратегічний напрям - посилення ролі міжнародних організацій у врегулюванні криз і в обговоренні глобальних питань. Обидва напрями тісно пов'язані та взаємно доповнюють один одного. Сьогодні Франція в міжнародних справах вирізняється самостійністю. Це потужний актор міжнародного рівня, який має амбітні проекти, зростаючі масштаби проведення зовнішньої політики та реалізації своєї дипломатії, що уособлюються в її методах і підходах до планування глобальної стратегії за різними напрямками, зокрема - у галузі безпеки.

Список використаної літератури:

- 1.Зверева Т.В. Внешняя политика современной Франции: монография / Т.В. Зверева. - М., 2014. - 344 с.
- 2.Косенко С. Мягкое могущество в твердой упаковке. Особенности культурной политики Франции// МГИМО-Университет – 2011. – 416.
- 3.Макаренко Є. А. Інформаційне суспільство, політика, право в програмній діяльності ЮНЕСКО, Київ –2002.
4. Манфред А.З. Внешняя политика Франции в 1871-1891 гг. - М., 1952.

О.І. Макарова

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

У статті автор аналізує особливості політичної культури народних депутатів України, як основних суб'єктів державотворчих процесів в Україні.
Ключові слова: політична свідомість, політична культура.

Україна – це відносно молода держава, яка тільки формує свою політичну систему. Первинними суб'єктами цього процесу є народні депутати України, діяльність яких зокрема визначається типом політичної культури.

Політична культура - сукупність соціально-психологічних настанов, цінностей і зразків поведінки соціальних верств, окремих громадян, які стосуються їх взаємодії з політичною владою. Політична культура охоплює рівень знань та уявлень про політику, емоційне ставлення до неї, що мотивує політичну поведінку громадян [1] .

Політологія вивчає насамперед політичну культуру, що характеризує розвиток теоретичних, ціннісних, нормативних, реальних і підсвідомих уявлень та ставлень громадян. Вони допомагають нам усвідомити й розвинути всебічні зв'язки з інститутами влади і між собою. Від політичної культури людей значною мірою залежать політичні процеси в суспільстві, стабільність і демократизм політичної системи тощо. Цей термін в політологію ввів Г. Алмонд (США). Існує багато уявлень щодо визначення політичної культури. Одні дослідники вважають, що політична культура це якісний бік системи політичних уявлень і політичної поведінки мас, це їх рівень політичних знань, міра включеності у політичний процес, компетентність і професіоналізм. Інші схильні вважати, що політична

культура це не якість і не стан політики, а конкретні політичні феномени, які самі формують механізми політичного життя. Г.Алмонд гадав, що за допомогою цього поняття можливо провести порівняльний аналіз різних політичних систем, бо воно охоплює такі явища як політичні теорії і цінності, ідеології, відмінності національного характеру, культурне середовище, рівень загальної освіти та інше. Це був інструмент, за допомогою якого можна було провести якісний аналіз характеру і рівня розвитку політичної системи.

В даній статті я більшою мірою хочу проаналізувати політичну культуру і етику наших обранців: депутатів Верховної Ради України. Логічно було б припустити, що людина, яка потрапляє в такий орган, як ВРУ повинна відрізнятися великим професійними навичками, високою культурою, твердими ідеологічними поглядами і невтомним бажанням працювати на користь країни і народу. Під великим сумнівом наявність цих чеснот у більшості з тих, кого ми обрали нині і обирали раніше. Про професіоналізм красномовно говорить рівень життя українців. З ідеологією теж не все гаразд, про що свідчить біганина з фракції у фракцію в залежності від зміни політичних вподобань виборців, та політичні обіцянки, які виголошуються лише заради отримання омріяного депутатського крісла і ніколи не будуть виконані. Бажання депутатів працювати наочно видно з кількості пустих місць під час засідань ВР. Про політичну культуру і етику взагалі не йдеться. Еспресо ТВ запросило американського випускника юридичного університету поспостерігати за роботою ВР з балкона, та розказати про свої враження від побаченого. Американця найбільше вразило те, що ніхто не слухає доповідачів. Окремі групки жваво спілкуються між собою, деякі розважаються з гаджетами, багато хто взагалі стоїть в проході спиною до трибуни. Адріан Декурсель казав: “Слухати - це ввічливість, яку розумна людина дає дурню, але на яку цей останній ніколи не відповідає тим самим”.

Для пересічної людини не припустимо показувати таку зневагу до виступаючого з промовою, що вже казати про депутатів, які знаходяться на роботі, і ця робота вимагає від них прийняття рішень на підставі інформації, яку доповідають.

Нормальним стало явище обливання «брудом» и обзивання супротивника. Звичайно, набагато легше дискредитувати когось, ніж отримувати прихильність електорату, звітуючи про свої власні корисні для громади справи, бо для такого звіту треба ці справи робити.

Але одними словесними образами справа не закінчується. Розпускання рук стало нормальним явищем. З яким завзяттям збігається більшість депутатів до локальної бійки і намагаються прийняти в ній участь. Вчитель в школі або мати дома вчить дитину, що будь-яку проблему і конфлікт можна вирішити словом, розумним переконанням і терпінням. Ці настанови, нажаль, не для народних обранців.

Ми вперто спостерігаємо за бійками у Верховній Раді і потім із захватом смакуємо найпікантнішими моментами – коли перемагають «наші» - ми аплодуємо, коли «їхні» - обурливо висловлюємо своє невдоволення.

Коли нардеп Тетерук нібито вдарив свою колегу Кужель склянню пляшкою по голові, то суспільство миттєво розділилося на два ворожі табори. Хоча насправді реакція мала бути одна – вигнати з парламенту обох.

Коли президент найпотужнішої країни світу США Клінтон мав амурні походеньки з практиканткою у Білому домі, то це коштувало його партії перемоги на наступних виборах. Людей обурило не так президентська зрада, як те, що це відбулося у стінах самого Білого дому.

Стіни нашого парламенту, без перебільшення, бачили ще не таке – від бійок до політичної проституції. Але думка, що тільки наші депутати - безсоромні забіяки, а ось в інших країнах все зовсім інакше не відповідає дійсності. Не можна заперечувати, що в нашій країні народні обранці віднедавна захопили світове лідерство за кількістю влаштованих бійок в законодавчому органі. Однак, у парламентах інших країн депутати час від часу також з'ясовують стосунки з допомогою кулаків, радуєчи всюдисущих фотографів. Часто б'ються депутати на Далекому Сході, в Італії, Іспанії, Мексиці, Туреччині - мабуть, гаряча кров південних народів дає про себе знати.

Політичні суперечки часом перетворюються у вельми неприємне видовище. Бійки в парламентах стали звичайним явищем як для країн третього світу, так і для розвинених держав.

Доки в Україні не розвинеться та не сформується політична культура (і не лише у депутатів чи політиків, але і у пересічних людей), доти ми будемо спостерігати за цим гостросюжетним серіалом.

Депутатські будні стали одними з самих скандальних в робочій кар'єрі героя Майдана Володимира Зіновійовича Парасюка. Саме через його нестриману поведінку сталась перша бійка в новому парламенті. Крикуна, що галасав на опонентів, необачно намагалися втихомирити фразою: "Тут тобі не майдан". Почалася масова бійка і сезон бійок був відкритий. Потім "мушкетер" кидався в сесійній залі на Володимира Литвина. Після телевізійного ефіру бився з іншим нардепом - Максимом Курячим. Перепало від галицького правдолюбця і Роману Насірову, що не здав вчасно мандат. Мірявся силою Парасюк і з начальником Луганської міліції.

РІА Новини Україна: зі "свіженького" - бійка в Печерському суді, де зіткнулися прихильники Геннадія Корбана, народні депутати та прокурор [2]. В.Парасюк дивним чином опиняється в центрі скандалів. Іноді вони йому дуже на руку, як наприклад, під час засідання Центральної Вибірчої Комісії. А іноді йому доводиться добряче постаратися, щоб врятувати репутацію. З найгучніших непорозумінь останнього часу - ситуація з броньованим джипом, який закордонний меценат купив для участі в бойових діях в АТО. Нардепа

звинуватили в нецільовому використанні "гуманітарного" транспорту під час акції з продуктової блокади Криму. Аргументом на свій захист В.Парасюк використовував версію самого мецената про те, що джип проходить тест-драйв.

Та в чому В.Парасюку точно не відмовиш, так це в умінні емоційно озвучити думки, які регулярно з'являються в головах людей, які розчарувалися в новій владі. Нещодавно в Facebook він адресував президенту таке послання: « ... Той, хто став проти свого народу, своїм народом і буде знищений. Думай, Петро, добре думай, тому що зима вже близько...». Є такі, хто сприймає такі спічі захоплено, але є й ті, хто критикують. “Сотник Володя відмінний хлопець, але коли і він дає вказівки президенту, міністрам, генералам, Євросоюзу і США, як треба воювати, стирається межа між ним і диванним сотником”, - написав у соцмережах Андрій Черніков. Після того, як з'явилася інформація, що В.Парасюка викликають до Генпрокуратури народ знову ділиться на співчуваючих і тих, що зловтішаються

Дуже шкода, що людина яка героїчно поводи́ла себе під час подій на Майдані, викликала повагу і захоплення у багатьох громадян, тепер підтримує свій імідж такими методами, тим більше що вимогою Майдану були європейські цінності, які передбачають верховенство права. Якщо звичайна людина або політичний діяч скоїли злочин вони мають відповідати за законом, а не отримувати по пиці чоботом В.Парасюка.

Нажаль, в нашій країні патріархально-провінційна політична культура. Ми не усвідомлюємо того, що якщо людина стає публічною особою, а особливо, політичним діячем – її життя як приватної особи завершується. І вона потрапляє під пильну увагу суспільства. І відповідальність перед цим суспільством і перед собою набагато більша, аніж звичайної пересічної людини. Якщо поміркувати, то з цим погодилось би дуже багато людей.

Першочергово мають змінитися самі люди, вимоги до політиків і, звичайно, самі політики. Спікер В.Гройсман натхненно і обурено говорив про те, що треба посилити відповідальність за негідну поведінку, але час проходить, бурі вщухають і потреби щось змінювати вже нема. Велика наука слухати, давати можливість іншій людині сказати, переконувати лише мовними засобами, вміти опанувати себе і не опускатися до використання сили.

«Я можу бути не згодним з Вашою думкою, але я готовий віддати життя за Ваше право висловлювати його» Ф.Вольтер

Список використаної літератури:

1. Wikipedia.org [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0 (дата звернення 12.11.2015). – Політична культура.

2. Ria.com/uk/ [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://www.ria.com/uk/>

РОЛЬ КАНАДСЬКОЇ ДІАСПОРИ В ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Стаття присвячена опису взаємовідносин між українською діаспорою в Канаді та Україною, а саме її допомога протягом останнього часу.

Ключові слова: діаспора, політична діяльність, громадянське суспільство.

У Канаді мешкає близько 1 млн. україноканадців, в основному у провінціях Манітоба, Саскачевань, Альберта, Онтаріо (2,3%), де створені національні громадські організації, школи, філії університетів. Українська діаспора в Канаді також прагне зберігати національні традиції.

На відміну від країн ЄС еміграція українців в Канаду має глибокі коріння, які беруть початок в ХІХ ст., задовго до незалежності України і Канади.

Саме тому, по кількості українських мігрантів (1,2 млн. чол.), Канада поступається лише Росії, де мешкає 2,9 млн. чол. Активною міграція українців в Канаду залишається і на сучасному етапі. За даними МЗС України, з 2001 р. кількість українських мігрантів, що не повертаються, збільшилася на 138 тис. чол. За словами представників Посольства Канади в Україні, сьогодні Канада переживає нову хвилю української міграції. Наприклад, щорічно за робочою візою в Канаду звертається 800 громадян України, за студентською візою - 600 чол., а за туристичною візою до 8 тис. українців. Найцікавіше те, що Канада не створює будь-яких бар'єрів в еміграції українців і тому візи отримують 80-90 % наших громадян. Хоча, на сучасному етапі помітна тенденція посилення міграційного режиму, з метою скорочення припливу мігрантів, в популярних країнах міграції включаючи держави-члени ЄС, США і Росію [7].

В Квебеку мешкає 31,9 тис. українців, в Онтаріо - 336 тис. Крім того, в провінціях Альберта, Манітоба, Саскачеван, українці активні в органах місцевого самоврядування. Наприклад, нинішній прем'єр-міністр провінції Альберта Ед Стельмах має українські корені. Понад 10 університетів країни мають курси україністики, при Альбертському університеті засновано Канадський інститут українознавчих студій (КІУС), при Торонтському університеті - Центр українознавства. В Канаді, як і в США, діють українські музеї, бібліотеки, архіви, школи українознавства, встановлені пам'ятники Т.Шевченку, князеві Володимиру, Іванові Франкові, Лесі Українці, Василю Стефанику, Маркіяну Шашкевичу. Як і в США, в Канаді стали відомими вченими, політиками ряд наших земляків: А.Глинка, Б.Гущак, Е.Гоголь, С.Юськів, В.Юрко, Р.Романів, Д.Струк, Я.Рудницький, письменники У.Самчук, О.Зуєвський[2].

Канадці не тільки підтримують дух, а й активно діють для підтримки українців сьогодні. Зокрема, канадська діаспора активно працює з країнами НАТО, щоб донести необхідність підтримки України.

Також Канада активно підтримувала Революцію Гідності . Українці з екранів телевізорів бачили, як діаспора підтримувала нас, брала участь в пікетах, акціях на підтримку Майдану.

Насправді Революція гідності дуже сильно згуртувала українську діаспору як в самій Канаді, так і в цілому світі. Коли тільки починались події і ще не було таких телепроектів на кшталт "Громадського" чи "Еспресо ТБ", україноканадці дивились "стріми" з майдану Незалежності, наприклад, Аронця. Люди дуже часто приходили з роботи і всю ніч спостерігали за подіями на Майдані. Українська громада, максимально швидко згуртовувалась, і виходили на акції підтримки Майдану, щоб показати всьому світу, що ці події надзвичайно важливі, що українців в Канаді багато , що треба допомагати Україні. Збирали кошти, допомогу, передавали через авторитетних людей. Дехто навіть поїхав на Майдан, а дехто, через роботу чи інші обставини, не міг собі цього дозволити. Але все одно, серцем та душею, українська діаспора була з нами[5].

Машини швидкої допомоги для українських військових госпіталів також були передані діаспорою Канади.

Машини не нові, але у гарному стані й оснащені усім медичним обладнанням та ліками. Коштували вони близько \$100 тис., кошти надала тамтешня громада. Благодійники гроші зібрали швидко, бо зізнаються, що їх надихнула мужність українських військових. "Швидкі" відправлять до військових шпиталів Харкова, Дніпропетровська та Вінниці. На черзі ще понад 10 машин, які канадці найближчим часом також планують доправити до України[1].

"У нас зараз знаходиться багато поранених, яких привезли з АТО. У нас два нормальні реанімобілі, це буде третій, мені здається, що це буде кращий у нашому центрі", - зазначив командир автомобільного відділення вінницького клінічного центру Микола Чернов.

"Це справді громадська ініціатива, як ініціатива провінційних урядів, приватних фірм швидкої допомоги та медичної спільноти Канади, які в нашому випадку без єдиного долара федеральних грошей зорганізували цей проект і логістику", - сказав Надзвичайний і Повноважний Посол Канади в Україні Роман Ващук.

Україна отримає від Канади військове обладнання для заходів з розмінування вартістю 2,5 мільйона доларів. Крім того, у відомстві показали фото з тренування українських саперів інструкторами з Канади [4].

Через «Комітет допомоги Україні міста Монреаль» було зібрано і відправлено більше 110 тисяч канадських доларів

Спочатку активні громадяни акціями підтримували Майдан, а після початку військових дій, почали збирати поміч на підтримку армії.

Про те, як створився і як зараз працює комітет, розповіла його член Олена Ємченко:

«Комітет взагалі створився спочатку неофіційно. То були громадські активісти і то було на підтримку Майдану. В листопаді 2013. І перші акції були в центрі міста, власне, маніфестації на підтримку Майдану. І Автомайдан був на підтримку Майдану. А офіційно комітет утворився 1 березня. Ми тоді зібрали наше перше віче, в той день коли Рада Федерації Росії проголосувала одноголосно за введення військ в Україну», — каже член комітету.

Вона наголосила, що за покликом серця на віче вийшло багато людей, і коли постало питання подальшої координації дій, вирішили створити комітет. Поповнення фонду відбувається через пожертвування людей і організацій. Члени комітету використовують будь-яку можливість, щоб залучити громаду.

«Була акція «Зігрій солдата», ми її проводили з усіма церквами Монреаля, коли люди приносили туди речі, і ми вже по церквах їх розбирали. Більше того, ми використовуємо будь-який захід, який відбувається в громаді — виступ, концерт, якась подія, щоб зібрати кошти. Зараз відбувся фестиваль, ми мали скриньки на фестивалі, в неділю буде виступати театр ім. Марії Заньковецької ми будемо там», — розповідає Олена.

З часів Майдану комітетом зібрано більше 110 тисяч канадських доларів:

«Власне, під час Майдану загалом від громади через нас пройшло сорок тисяч канадських доларів. Вже коли почалась війна, ми почали рахувати окремо. Сорок, плюс уже після війни сімдесят. Туди входить 10,5 тисяч на поранених, бо ми окремо збираємо на поранених, а решта грошей — на армію. Власне те, що ми закуповували і відправляли посилки, бо посилки теж дорого коштують, але ми їх шлем».

Спочатку війни комітет надсилав допомогу в декілька підрозділів, а з появою поранених з'явилася потреба в адресній допомозі. Щоб уникнути зустрічей з шахраями, з сім'ями знайомляться особисто:

«Щодо поранених ми шукали інформацію скрізь. Але ми старалися, щоб у нас був контакт чи дружини, чи мами напряму. Щоб ми могли перевірити. Бо, на жаль, це не ми в цьому винні, але є люди які шахраюють, які з нелихої волі використовують, або крадуть гроші», — говорить Олена Ємченко.

Жінка сподівається, що війна якнайшвидше скінчиться, але визнає, що допомога батьківщині буде завжди:

«Звичайно, дай Боже щоб війна скінчилась, ми перемогли, вигнали ворога з нашої землі. Але ми знаємо, що діаспора завжди допомагала, чи родинам, чи на відбудову чогось. То наша така доля тут. І від того ніхто не відмовляється. Це не означає, що як настане мир, ми перестанемо слати допомогу. Ми нікого не забули. Нам болить. Ви там, а нам болить тут!».

Член комітету Інна Іллющенко-Бондарєва приготувала особливе звернення до жителів Сходу, де зараз мешкає її матір Олександра Стародубцева, яка кожного дня виходить в центр Артемівська на мовчазний пікет проти політики Президента РФ Володимира Путіна:

«Мы очень поддерживаем ваше сознание и дух, и верность родной земле. Не важно по-украински вы говорите, по-русски вы говорите. Вы живете на этой земле и свою землю надо любить и защищать. Мы вам всем желаем успеха, и главное, выжить в этом маразме!» [1].

Висновок. Отже Канада стала справжнім домом для багатьох українців, але багато з них є патріотами не лише теперешнього місця проживання але і своїх українських коренів. Українська громада активно підтримує своїх співвітчизників у такий важкий для України час. Ця допомога виявляється не лише промовами, а й реальними діями, що справді рятують життям багатьом українцям.

Список використаної літератури:

1. Національна концепція співпраці із закордонними українцями. // Офіційне Інтернет-представництво Президента України.
2. Недужко Ю. Kordan B. Ukrainian Studies Courses at Canadian Universities: Trends, Prospects and Implications. – Edmonton: CIUS, 1983. – 30 p.
3. Заячук Ю. Освітня діяльність вищих українознавчих інституцій Канади: історичний контекст і тенденції сьогодення // Український вимір. Міжнародний збірник інформаційних, освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. – Ч.4. – Кн.2.- Ніжин: Видавництво НДУ ім.М.Гоголя, 2005. – С.111-126.
4. Щербак Ю. Освітньо-культурна діяльність Української Католицької Церкви в Канаді // Збірник доповідей Першої Міжнародної Наукової Конференції “Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті” 8-10 березня 2006 року, м.Львів: Видавництво “Сполом”, 2006. – С.283-289.
5. Петриченко К. Українська освіта у Канаді // Збірник доповідей Першої Міжнародної Наукової Конференції “Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті” 8-10 березня 2006 року, м.Львів: Видавництво “Сполом”, 2006. – С.290-295.
6. Богданюк А. Роль української дитячої літератури Канади у національному вихованні підростаючого покоління // Український вимір. Міжнародний збірник інформаційних, освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. – Ч.4.- Кн.2.- Ніжин: Видавництво НДУ ім.М.Гоголя, 2005. – С.164-175.
7. Піскун В. Освіта українського зарубіжжя: питання взаємокультурного проникнення в країнах проживання // Освіта в українському зарубіжжі: Освітньо-виховні аспекти діяльності. – К., 2014.

Т.В. Мельник

РОЛЬ НІМЕЧЧИНИ У ВРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

У статті розглядається позиція Німеччини стосовно конфлікту на території України. А саме оголошена війна на Донбасі та анексія Криму, що відбулися всупереч міжнародному праву і стали значним тягарем для економіки та суспільства України.

Ключові слова: інтереси, конфлікт, позиція, санкції.

У сучасний час Німеччина стала центром вирішення двох кризових ситуацій в Європі. Перша з цих ситуацій стосується критичної, досі невирішеної

економічної ситуації в Греції, що може обернутися для Європи та навіть всього світу фінансовим крахом. Інша ситуація стосується подій в Україні, де вторгнення та окупація російськими військами частини країни може призвести до світової війни. У ході конфлікту, який вибухнув в Україні в 2014 році, Німеччина перша взяла ініціативу у намаганні вирішити масштабну міжнародну кризу. Головним центром дій і координації Заходу є Берлін. Париж ослаб за останні роки. Лондон стає все більш від'єднаний від ЄС. Вашингтон зробив крок назад від європейських справ. І Брюссель не має достатньо повноважень, щоб очолити Європейський союз у питаннях зовнішньої політики. Але чому ж Німеччина вирішила відігравати значну роль в українсько-російському конфлікті?

На думку більшості політичних оглядачів, саме Німеччина є ключовим гравцем у вирішенні конфлікту. І на це є серйозні підстави.

По-перше, Німеччина є основним економічним партнером Росії. По-друге, значна частина німецької політичної еліти, починаючи з екс-канцлера Герхарда Шредера і закінчуючи Франком-Вальтером Штайнмайером, - в минулому його правої руки, має хороші особисті, у тому числі неформальні, контакти з вищими керівниками Росії. Хоча провідні політики блоку ХДС (Християнсько-демократичний союз), в першу чергу Ангела Меркель і Хорст Зеєхoffer, підтримують з Росією виключно офіційні контакти [4].

Варто відмітити, що зі всіх західних країн, які на даний момент перебувають у конфлікті з Росією, Німеччина проявляє по відношенню до неї найбільшу лояльність. Зокрема, Армін Лашет, один із заступників Ангели Меркель по партії, нещодавно виступив проти різкої критики президента Росії, яку він назвав «одностороннім анти-Путін-популізмом». Він висловив думку, що лише критикою навряд чи чого можна домогтися і що у В.Путіні потрібно, в першу чергу, бачити партнера за столом переговорів.

І все це не випадково. З теорії нам відомо, що економіка є первинною, а політика – вторинна. Стратегія Німеччини в конфлікті Заходу з Росією є наочною ілюстрацією цього принципу. Європейська та трансатлантична солідарність - це чудово, але не менш важливим спонукальним чинником для Німеччини є її власні економічні інтереси. Товарообіг між Німеччиною і Росією становить 76,5 мільярдів євро на рік і продовжує зростати. Багато німецьких фірм продовжують вважати російський ринок найважливішим для збуту своєї продукції і для отримання високих прибутків. Продукти «Made in Germany» затребувані в Росії як ніякі інші.

Основною метою стратегії Заходу очолюваної Берліном щодо України є перехід конфлікту з військового рівня до рівня дипломатії та економіки. Берлін пішов на все, щоб наполягти на переговорах у різних форматах: багато зустрічей і телефонних дзвінків між Меркель і Путіним, переговори з українськими та західними лідерами, і схожі переговори на рівні міністрів закордонних справ на чолі з Штайнмаєром. Крім того, окрім Росії та України, до дипломатичних

переговорів на різних етапах залучені також різні країни, переважно Польща, Франція, Великобританія, Італія та Сполучені Штати.

Попередньою метою всіх цих зусиль було привести Росію та Україну за стіл переговорів, що призвело до двох Мінських угод. Остання на даний час угода забезпечує основу для зусиль Заходу згорнути конфлікт у Східній Україні, а тому саме на реалізацію цієї угоди до кінця 2015 року зосередженні всі зусилля Заходу [1].

Іншою основою стратегії Заходу, очолюваної Берліном, було застосування санкцій. Перший етап обмежувальних заходів ЄС був введений у дію після анексії Криму Росією у березні 2014 року, і лідери ЄС домовилися, що введуть так звані три рівневі економічні санкції у липні 2014. Ці санкції мають дві мети.

Перша мета – внутрішня - досягнення консенсусу всередині ЄС. На початку конфлікту були значні розбіжності серед 28 країн-членів ЄС відносно спільної відповіді. Кожен раз, коли європейські лідери домовлялися про новий етап санкцій, ЄС був змушений спочатку досягти внутрішньої згоди стосовно розробки єдиного підходу, і єдність ЄС під час кризи будувалася власне навколо політики санкцій.

Рішення про введення санкцій показувало позицію країн-членів ЄС окремо та Союзу в цілому, як і зсередини самого ЄС по відношенню до громадськості, так і ззовні по відношенню до Росії і світу загалом. Кремлю, ймовірно, на свій подив, довелося дізнатися, що ЄС єдино голосно виступив проти анексії Криму та нападу Росії на Східну Україну, і що йому потрібно бути готовим заплатити за цю єдність у вигляді економічних санкцій, які вплинуть як на ЄС, так і на Росію [3].

Друга мета санкцій - обмежити можливості Кремля в Україні. У поєднанні із падінням ціни нафти, санкції привели до економічної кризи у Росії, які можуть призвести до політичної кризи нинішнього режиму. Важко сказати, яку роль відіграли заходи ЄС у зупиненні просування керованими Росією військами у Східній Україні, але російський лідер опозиції Олексій Навальний стверджував, що без санкцій, російська армія вторглася б у південну частину України аж до Одеси.

Проаналізуємо вплив санкцій проти Росії на економіку Німеччини. Здавалося б, що запровадження санкцій Євросоюзом проти Росії допоможе вирішити конфлікт на сході України. Але пройшло чимало часу з початку конфлікту, а він досі є. Звичайно, санкції завдали Росії негативних наслідків, але це не допомогло, потрібно застосовувати «сильніші» санкції. Чому ж Німеччина не спішить застосувати впливовіші санкції?

Тому, що німецький бізнес не хоче погіршення відносин з Росією, в першу чергу в енергетичному секторі. На німецькі фірми припадає третина загальноєвропейського експорту в Росію. Для Німеччини російський ринок є дуже перспективним, незважаючи на те, що за об'ємом експорту він знаходиться на 11-мі місці.

Якщо вплив санкцій на німецьку економіку в цілому мінімальний, то для частини компаній, які працюють у РФ, вони становлять серйозну проблему. У Росії, згідно з даними Російсько-німецької зовнішньоторговельної палати, працює близько 6 тис. німецьких підприємств. Санкції призвели до того, що ряд компаній почали згортати свою роботу в РФ. Інші, навпаки, розширюють свій бізнес, як, наприклад, Siemens. Ця компанія спільно із «Силовими машинами» офіційно відкрила завод «Сіменс технології газових турбін». Загалом від санкцій постраждали малі та середні підприємства, які були орієнтовані переважно на російський ринок і не змогли вчасно переключитися на інші ринки збуту [1].

Найсерйозніше санкції зачепили німецькі машинобудівні компанії, що поставляють до Росії верстати, турбіни тощо. Як зауважив Е.Хайман, це пов'язано з тим, що німецькі виробники верстатів і промислового устаткування живуть за рахунок поставок на зовнішні ринки – за кордон ідуть дві третини

їхньої продукції. Також німецькі машинобудівники втрачають замовлення з Росії. Російські замовники відмовляються від поставок через побоювання можливого введення заборони на експорт обладнання в рамках санкцій. Майже всі німецькі автомобільні виробники мають заводи по збиранню автомобілів у Росії.

Керівник Східного комітету німецької економіки Екхард Кордес від компаній, що працюють в Росії, висловив наполегливе прохання до політиків, щоб замість санкцій сідати за стіл переговорів. «Під загрозу поставлено підсумки роботи цілого покоління» – сказав він [1].

Наразі немає ніяких ознак того, що Німеччина намагається якнайшвидше вирішити конфлікт на сході України шляхом запровадження ефективніших санкцій проти Росії чи, навіть, постачанням українським військовим зброї. Наслідком цього стало те, що Україна передала контроль над "промисловим серцем" Донбасу російським довіреним, яких Росія потім може використовувати для подальшої дестабілізації української держави, можливо, для захоплення більшої території, можливо, для загроз НАТО. Президент Росії В.Путін обмежений депресивним станом економіки, але, через кризу у Греції Європа незабаром також може опинитися перед важкими економічними проблемами. Якщо дві кризи (Греція та Україна) будуть загострюватися одночасно, момент несподіваної відокремленої позиції Німеччини може скоро почати виглядати як зарозумілість країни і матиме вкрай негативні наслідки.

Список використаної літератури:

1. НІМЕЧЧИНА. Мотор санкцій у човні ЄС. http://gazeta.dt.ua/international/nimechchina-motor-sankciy-u-chovni-yes-_.html
2. Битва за Германию. <http://www.odnako.org/almanac/material/bitva-za-germaniyu/>
3. How Angela Merkel became Europe's undisputed leader <http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/feb/15/angela-merkel-germany-ukraine-putin-obama>.

4. Stopping Putin: Can Merkel Succeed Without Force? <http://www.newsweek.com/stopping-putin-can-merkel-succeed-without-force-319086>
5. What was the minority position towards the Russian aggression has become the majority one in the EU. The main driver of this was Russia itself <http://ukrainianweek.com/Columns/50/130730>

О.М. Нагорна

ВИБОРЧА СИСТЕМА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

У статті розглядається організація виборчої системи Великобританії. А саме описано поділ британського конституційного парламенту на три складові: монарх, Палата лордів та Палата громад, та зазначено особливості вибору членів до кожного них.

Ключові слова: монархія, Палата Лордів, Палата Громад, спадкові лорди, духовні лорди, довічні пери, ординарні лорди, мажоритарна система відносної більшості.

Вивчення принципів і порядку організації і проведення виборів у Великобританії, так само як і аналіз відповідності британського виборчого законодавства міжнародним і загальноєвропейським електоральним стандартам, є надзвичайно актуальними і плідними на даний момент часу. Цілий ряд нормативних положень, які здавалися з глибини століть реальним проривом в сферу демократичної парламентської репрезентації, зараз виглядають не просто застарілими, але і, часом, суперечать базовим демократичним стандартам і стандартам дотримання прав людини у сфері виборчого права і виборчого процесу.

Самі британці справедливо називають свій парламент пульсуючим серцем політичного життя країни. Усі міністри кабінету міністрів є членами однієї з палат парламенту і відповідальні перед ним за свої вчинки і за дії своїх підлеглих. Будь-який уряд може залишатися при владі лише до тих пір, поки йому забезпечена підтримка Палати громад, яка володіє винятковим правом на розгляд усіх законопроектів. Зрозуміло, в теорії європейського конституціоналізму про розподіл влади знаходження усього складу уряду (виконавча влада) одночасно і у складі парламенту (законодавча влада) виглядає у край не демократичним нонсенсом. Проте все ті ж подвійні стандарти виводять і цю проблематику за межі західноєвропейських моніторингових звітів про ту або іншу міру демократичності британської парламентської виборчої системи.

Законодавча влада у Великобританії належить парламенту, але по точному змісту британської конституції парламент – триєдине установа: вона включає главу держави (монарха), палату лордів (історично – палату знаті і вищого духовництва) і палату громад (історично – палату простолюдинів). Під парламентом розуміються лише дві палати: нижня, яка здійснює законодавчі функції, і верхня. Хоча глава держави за конституційній доктрині є складовою

частиною парламенту, з точки зору концепції поділу влади він відноситься все ж до виконавчої влади.

Палата лордів – унікальне явище в практиці сучасного європейського парламентаризму. Наскільки унікальне, так і рудиментарне. Ще в XIII столітті заради гарантій дотримання умов Великої хартії вільностей до складу спеціальної колегії, яка базувалася на принципах станового представництва, спочатку увійшли 25 вищих феодалів Англії. Проте, знову створений орган, що носить чіткий відбиток станового представництва, грав швидше дорадчу роль при монарху. Вже за Вестмінстерським статутом в 1330 році парламент було розділений на верхню і нижню палати. Проте, незважаючи на досить важливі функції, верхня палата парламенту з часом як би відійшла на другорядні ролі в британській політичній системі, а вже з початку XX століття Палата лордів остаточно стала вважатися проявом загальновідомого британського консерватизму. Ще з давніх часів своєї освіти вона складалася із спадкових і духовних лордів, довічних перів, а також ординарних лордів по апеляціях, загальна кількість яких перевищувала 1200 чоловік.

Спадкові лорди до ухвалення закону про відміну цього інституту в 1999 році під час правління лейбористів Тоні Блера складали абсолютну більшість в палаті – близько 800 чоловік. Це представники старовинних дворянських прізвищ не нижчі за баронів, які отримували місця в палаті через своє походження і передавали свій титул і місце в Палаті лордів у спадок.

Духовні лорди – це вищі ієрархи англіканської церкви, які до XVII століття складали більшість верхньої палати. Проте бурхливі історичні події привели до значного скорочення їх кількості : залишилися лише архієпископи Йоркський і Кентербері, а також 24 єпископи.

Довічні пери, що призначаються відповідно до Акту про перів 1958 року, є представниками політичної, економічної і культурної еліти Великобританії і свій статус придбавають у зв'язку з власними заслугами і досягненнями. Тому їх звання не передається у спадок, хоча це і не означає, що їх нащадкам за їх власні заслуги не дарує титул довічних перів. Дарування довічного перства здійснюється монархом за поданням Кабінету.

Ординарні лорди по апеляціях призначаються довічно. Ще з середньовічних часів Палата лордів виконувала функції вищої судової інстанції. Проте поступовий розвиток правової системи вимагав того, щоб юридичними питаннями займалися кваліфіковані фахівці. З кінця XIX століття до складу Палати лордів почали вводитися юристи, завдання яких полягало в розгляді конкретних апеляційних справ. Юрисдикція Палати лордів поширюється на усі цивільно-правові справи у Великобританії і на усі кримінальні справи в Англії, Уельсі і Північній Ірландії. Палата не розглядає ці справи у повному складі, вона лише вимушена погоджуватися з думкою фахівців в цій галузі, тобто з ординарними лордами по апеляціях.

Спікер палати – лорд-канцлер – наділений функціями в законодавчої, судової та виконавчої гілках влади. Він головує під час дебатів, є членом кабінету уряду і головою юридичної служби. Це вища цивільна особа країни, він має переваги (після членів королівської сім'ї) порівняно з іншими підданими, за винятком архієпископа Кентерберійського.

До 1911 р. лорди мали право відкинути будь-який законопроект, який був прийнятий Палатою громад. Але зараз за ними збережено тільки право відкладального вето – відстрочки, термін якої за різними проектами може варіювати від року до місяця. Офіційний звіт про засідання парламенту називається “хенсард”.

Ми бачимо наявність в структурі британського парламенту, як Корони, так і Палати лордів, які в принципі не мають ніякого відношення до демократичного змагального виборчого процесу. Повноваження Палати лордів абсолютно не можуть вважатися такими, що як-небудь урізають з правової точки зору у зв'язку з тим, що різноманітні самообмеження останньою виводилися на рівень деякої домовленості і, практично, ніколи не фіксувалися в законодавчих актах Великобританії. Ми тут навіть не говоримо вже про саму монархічну модель державного правління, що дозволяє призначати парламентарів верхньої палати парламенту особисто монархові, виходячи з виборчих і дуже суб'єктивних міркувань.

Палата громад складається з 651 члена. Обирається по одномандатних виборчих округах за мажоритарною системою відносної більшості. Вона обирається на 5 років. Депутати (у Великобританії їх прийнято називати членами парламенту) мають індемнітет та обмеженим імунітетом, причому тільки під час сесії, а також 40 днів до початку і після її завершення.

Кожен член нижньої палати має трьох оплачуваних державою помічників. Всім членам палати відшкодовуються транспортні, канцелярські, поштові витрати. За вихідні дні організовуються зустрічі з виборцями. Депутати приймають їх заяви для передачі парламенту і т.д. Спікер керує засіданнями палати та її обслуговуючим персоналом. Має трьох заступників, які, зокрема, керують засіданнями, якщо палата перетворює себе в комітет усієї палати. Спікер обирається на весь термін повноважень палати і виходить зі складу своєї партії (вважається безпартійним), тому що повинен бути обличчям безстороннім (він не в праві навіть обідати разом з депутатами, щоб ті не чинили на нього впливу). Спікер не може голосувати, він подає вирішальний голос тільки в тому випадку, якщо голоси членів палати розділилися порівну. Він не має права коментувати виступи членів палати і виступати сам. У палаті громад утворюються постійні і тимчасові комітети.

У Великобританії парламентарі обираються народом лише в нижню палату парламенту – Палату громад. Вона обирається строком на п'ять років шляхом

загальних і рівних виборів при таємному голосуванні на основі мажоритарної системи відносної більшості.

Розрізняють два види виборів в Палату громад :

а) загальні (general elections), які проводяться одночасно на усій території країни;

б) додаткові (by-elections), які проводяться додатково в окремих виборчих округах у зв'язку з появою вакантного депутатського мандату в період між загальними виборами. Якщо в парламенті вивільняються відразу декілька місць, то такі додаткові вибори можуть проводитися одночасно в декількох округах для заміщення вільних місць. Так, протягом терміну дії парламенту місце може стати вакантним у зв'язку з відмовою або позбавленням кого-небудь з парламентарів депутатського мандату, в результаті порушення вимог несумісності депутатського мандату з іншою забороненою законом діяльністю або смерті. Крім того, відповідно до закону депутата можна позбавити депутатського мандату у разі його банкрутства, психічного захворювання або звинувачення в скоєнні важкого злочину. Зміна депутатом політичної партії не є обов'язковою основою для проведення додаткових виборів. До того часу, поки не буде обраний новий депутат, інтереси цього виборчого округу представляє член парламенту, що належить до тієї ж партії, обраний в сусідньому виборчому окрузі. За загальним правилом, що склалося за довгі роки, додаткові вибори організовує Голова політичної партії, представник якої займає вільне місце в парламенті.

Активним виборчим правом згідно з Актом про народне представництво 2000 р. наділяються особи, які (а) зареєстровані в реєстрі виборців парламентських виборів в конкретному виборчому окрузі; (б) є правоздатними; (в) є громадянами Співдружності або Республіки Ірландія; і (г) досягли виборчого віку – 18 років. Обличчя, які проживають за кордоном, можуть брати участь в парламентських виборах за умови, що вони виїхали з країни менше 15 років тому. Обличчя не має права голосувати на виборах, якщо воно зареєстроване в одному виборчому окрузі більше одного разу або одночасно в декількох виборчих округах.

У Великобританії реєстрація виборців в реєстраційних списках обов'язкова. Виборці реєструються по місцю свого постійного проживання. Постійне проживання особи за цією адресою не рахується перерваним у разі його тривалої відсутності у зв'язку з виконанням будь-яких обов'язків, які виникають або пов'язані з його службовими або трудовими функціями, за умови, що: (а) така особа має намір відновити фактичне проживання протягом 6 місяців після останнього від'їзду; (б) це місце є для цієї особи постійним місцем проживання і було б фактичним місцем його проживання, коли б не його відсутність у зв'язку з виконанням вищезгаданих обов'язків.

Цікаво відмітити, що реєстраційні списки у Великобританії складаються чиновником-реєстратором не на основі цих муніципальних органів, а за даними домовласників. Дана, дуже сумнівна з точки зору демократичних стандартів,

практика має вже укорінене історичне значення і реально позбавляє права голосу значне число виборців, по волі домовласників або з інших причин транспарентних договорів найму житла, що не мають.

Складені списки виборців вивішуються для ознайомлення у кінці листопада кожного року в приміщенні бібліотеки або в будь-кому другому громадському місці. Оскаржити неправильність списків можна двічі, включаючи і апеляційний суд. Остаточне складання таких списків здійснюється до 16 січня, і вони діють упродовж одного року для усіх виборів. Через рік списки складаються знову. Згідно з Пунктом 5 Части 2 Статті 1 Акту про народне представництво 2000 року особа має право реєструватися в списках виборців у разі, якщо воно досягне виборчого віку упродовж наступних 12 місяців з моменту реєстрації. В цьому випадку в реєстрі вказується дата, коли така особа досягне 18 років. До настання цієї дати особа не має права брати участь у виборах.

За законодавством Великобританії не мають права брати участь у виборах : (а) особи, якою призначено покарання у вигляді позбавлення волі за рішенням суду; (б) обличчя, які знаходяться на службі у військово-повітряних, військово-морських силах або сухопутних військах; (в) особи, поміщені в психіатричні лікарні; (г) іноземці. Тут слід звернути увагу на те наскільки принципово підходять моніторингові місії БДИПЧ/ОБСЕ в східноєвропейських країнах до дискримінаційної проблематики позбавлення права голосу осіб, що знаходяться в ув'язненні і наскільки індиферентно вони підходять до абсолютно аналогічних проблем в країнах Західної Європи.

Пасивним виборчим правом користуються особи, які досягли 21 року і мають право голосу. Виключенням є: (а) іноземці (це положення не торкається громадян Ірландської республіки); (б) священики англіканської церкви; (в) обличчя, які визнані винними в застосуванні "нечесних і незаконних прийомів на виборах"; (г) банкрути; (д) психічно хворі; (е) обличчя, які знаходяться на державній службі (до них відносяться і судді, які здійснюють свою діяльність на професійній платній основі); (ж) військовослужбовці (окрім офіцерів у відставці). Тут слід зазначити, що цей дискримінаційний список є одним з найбільших у рамках загальноєвропейського правового простору.

Громадяни, по відношенню до яких застосовується принцип несумісності, повинні подати у відставку ще до висунення своєї кандидатури. Це правило передбачено спеціальною урядовою постановою про висунення громадськими службовцями кандидатур на вибори. Принцип несумісності поширюється і на цілий ряд осіб, що обіймають посади в інших державних установах. Перелік таких посад знаходиться в спеціальному законі. Серед них можна назвати керівників публічних корпорацій (Бі-Бі-Сі, Незалежне телевізійне управління і тому подібне), клерків місцевих рад і інших. Поясненням існуючих обмежень є потреба в політичній неупередженості, суддівській витримці і тому подібних речах, несумісних з членством в Палаті громад.

Отже, у Великобританії застосовується мажоритарна система відносної більшості. Це найпростіша система, при якій обраним є той кандидат, який отримав найбільшу кількість голосів, тобто більше ніж будь-який інший з його суперників. Потрібно відмітити, що ця система є досить результативною: єдиним випадком, коли результату може не бути, це отримання однакової найбільшої кількості голосів двома або більше кандидатами. Але такі випадки є досить рідкісними і законодавчим дозволом такої ситуації стає доля. Ця система може застосовуватися як в одномандатних, так і в багатомандатних виборчих округах. При цій системі переважно не встановлюється обов'язковий мінімум участі виборців в голосуванні: навіть якщо проголосує лише одна особа, вибори - дійсні. Якщо ж на виборах був висунений лише один кандидат, він вважається обраним без голосування. Тут досить, щоб за нього проголосував, принаймні, один виборець (навіть, якщо таким єдиним виборцем буде він сам).

Список використаної літератури:

1. Колачинський М. Причини та фактори політичного абсентеїзму британських виборців. – К., 2009.
2. Великобританія: аналіз виборчого законодавства. <http://donklass.com/2010-03-15-15-40-59/109-analiz-zakonodatelstva-raznyx-stran/596-velikobritanya-analz-viborchogo-zakonodavstva.html>.
3. Партийна система і основні політичні партії Великобританії. http://studme.com.ua/167904224434/pravo/partiynaya_sistema_osnovnye_politicheskie_partii_velikobritanii.htm.
4. Порядок формування парламенту і строк його повноважень. http://pidruchniki.com/1381011448852/pravo/poryadok_formuvannya_parlamentu_strok_yogo_povno_vazhen.

В.В.Неживенко

ХАРАКТЕРИСТИКА ТА РОЗВИТОК ПОЛІТИКИ НЕОКОНСЕРВАТИЗМУ

Стаття присвячена аналізу політики неоконсерватизму в теоретичному та практичному аспектах. Особлива увага прикута до еволюції неоконсервативного руху, його основних принципів та характерних рис. В статті робляться висновки щодо характеру ідеологічних засад, хронологічних і територіальних меж розповсюдження, а також розвиток неоконсерватизму в сучасному світі.

Ключові слова: політична ідеологія, консерватизм, неоконсерватизм.

Наприкінці другого президентського строку Джорджа Буша-молодшого почали активно поширюватися заяви щодо згортання неоконсервативного зовнішньополітичного курсу, як наслідок, зникнення неоконсерватизму як такого. Неоконсервативний рух, що з'явився на території США у другій половині XX століття повністю пройшов свій життєвий шлях, а відсторонення від влади Джорджа Буша спонукало до краху усієї політичної течії

неоконсерватизму. Слабкість неоконсерватизму пояснюють його нездатністю самостійно існувати і безпосередньою залежністю від консервативного руху.

Серед основних дослідників феномену неоконсерватизму слід виділити Метью Коннелі, Джошуа Муравчика, Майкла Харрінгтона, Марію Райан, Майкла Аллена, Брайна Шміда та Патріка Бьюкенена. У вітчизняній та пострадянській політичній науці темарозроблена недостатньо і представлена роботами Максима Момота, Олексія Громика, Юрія Замошкіна, Андрія Мельвиля та Олексія Кандюка. Представником сучасної політичної думки з приводу неоконсерватизму є Авксент'єв А.О., праця якого була взята за основу нашого дослідження.

Завдання наукової статті полягають у дослідженні ідеологічної та практико-політичної сторони неоконсерватистського руху. Звернення особливої уваги на історію виникнення феномена, еволюції основних принципів та його перспектив.

Термін «Неоконсерватизм» введений в 1970 році соціалістом Майклом Харрінгтоном використовувався для позначення політичної групи інтелектуалів. Неоконсерватизм є реакцією з боку ліберальних технократів і власників на появу альтернативних пізньому капіталізму ідеологій лівого і правого напрямку. Американські неоконсерватори мали рацію, коли зазначали, що неоконсерватор — це ліберал, що визначає значення традицій та соціокультурних факторів суспільного розвитку. [2] Згідно з більшістю вчених неоконсерватизм та консерватизм мають тісний зв'язок. Самостійне існування неконсерватизму на пряму залежить від консервативного руху. Неоконсерватизм - сучасне політичне направлення, що пристосовує традиційні цінності консерватизму до сучасних реалій життя та визначає політичний розвиток країн. Першопочатково консерватизм був захистом соціально-політичних порядків, традиційного суспільства, а також інтересів монархічної влади та аристократії та духовенства.

До основних принципів консерватизму можна віднести : дотримання моральних традицій, враховуючи історичний досвід та збереження вікових традицій; негативне відношення до революції; визнання соціальної ієрархії (правління суспільством еліти, яка має знання та соціальні якості); відстоювання ідеалів сильніших в суспільстві.

Неоконсерватизм- був відповіддю на виклик кризового стану науково - технічної цивілізації і ослаблення духовно-моральних устроїв. Він виступає за пріоритетність принципів свободи та рівності. Захищаючи ідею свободи та права людини, ця ідеологія акцентує увагу на обов'язок людини перед самим собою та суспільством. В економічному плані неоконсерватизм відстоює обмежений вплив держави в ринкову економіку. Соціальна доктрина це – принцип солідарності, принцип справедливості, принцип субсидіарності. А державі залишається вирішення тільки тих питань, які не можна вирішити цими принципами. В політичній сфері демократія повинна бути вертикальною та

елітарною. Політична діяльність не як монополія однієї групи, а професія, яку може здобути будь-яка гідна людина.

Проте в ході проведеного дослідження цей зв'язок було поставлено під сумнів: по-перше самі неоконсерватори, що були й троцькістами, й демократами, потрапивши в 1972 (після так званої „революції Макговерна”) році у табір консервативної республіканської партії, так і не стали ототожнювати себе з партією, сформувавши надзвичайно впливове автономне крило. По-друге, основні ідеологічні засади та принципи неоконсерватизму в рівній мірі запозичені з лібералізму та з консерватизму, тому неоконсерватизм можна визначити як синтетичну ідеологію, проте аж ніяк не можна вважати за похідну від консерватизму. Щодо цих основних принципів та характерних рис, то це, насамперед, наступні: агресивна зовнішня політика та перенесення своїх національних інтересів за межі кордонів США, розуміння військової сили як найважливішого фактору зовнішньої політики. [5, с. 141] Саме через це виникла потреба у постійному збільшенні видатків бюджету на військові цілі, проти чого рішуче протестували консерватори. В економіці неоконсерватори всупереч традиційним нормам консерватизму, проводили політику перенесення великих підприємств за межі території США, збільшили обсяги імпорту. В соціальній сфері неоконсервативне правління адміністрації Джорджа Буша-молодшого позначилось доволі лояльною міграційною політикою за принципом „Відкритому суспільству – відкриті кордони”, а також збільшенням видатків на соціальні програми, що викликало шквал критики з боку консерваторів. [1, с. 61]

Відповідно до проведеного науковцями дослідження, було виявлено два основних підходи до визначення територіальних і хронологічних рамок феномену неоконсерватизму. Згідно з першим до неоконсерваторів відносять Тетчер, Рейгана, в деяких джерелах європейських „нових правих” (Гельмута Коля, Жака Ширака, Тоні Блера). [4, с. 93] В цьому випадку відображається нове розуміння економічної політики— концепції вільного, саморегульованого управління господарською діяльністю. Набагато більш поширеним й аргументованим є другий підхід, згідно з яким неоконсерватизм ототожнюється з американським неоконсерватизмом. Врешті ніхто окрім американських неоконсерваторів не іменував себе цим терміном, а тому будь-які спроби віднесення тих чи інших діячів постфактум видаються хибними.

Варто зазначити, що й самі неоконсерватори вважають цю ідеологію і політику виключно американською знахідкою. Так „хрещений батько неоконсерватизму”, Ірвінг Крістол називав неоконсерватизм консерватизмом з „американською кісткою”, а, наприклад, інший провідний діяч неоконсервативного руху Роберт Каган у своїй роботі „Of paradise and power” говорячи про сучасне „охолодження” відносин США та Європи зазначав, що неоконсервативна [3, с. 36] Америка ніколи не буде зрозумілою для

постмодерної Європи, яка вже звикла до дипломатичного та політичного (а не воєнного) вирішення конфліктів.

На початку 90-х рр. ХХ ст. неоконсерватизм відіграв досить значну роль у поступальному розвитку країн Західної Європи. Для цього періоду були характерні орієнтацією на проблеми освіти, культури, якості життя. Нові консерватори домоглися найбільшого економічного зростання, піднесення національної свідомості. Неоконсерватизм виступає як могутня інтелектуальна сила в більшості країн Заходу. Це торі у Великобританії, голісти у Франції, республіканці в США, християнські демократи в багатьох європейських країнах. Спостерігається поширення консерватизму від США і Канади до Австралії та Японії. [4, с. 98]

Таким чином, підводячи підсумки потрібно зазначити, що неоконсерватизм це унікальне поєднання особливостей як і консервативних, так і ліберальних принципів. Неоконсерватизм виокремився у самостійний політичний рух на початку ХХст. і набув свого розквіту за часів перебування при владі адміністрації Джорджа Буша-молодшого. Основними рисами сучасного неоконсерватизму є :в економіці — заміна реформістської моделі розвитку монетаристською моделлю, у соціальній сфері - існуючий гнучкий ліберально-реформістський курс поступається "жорстокій економії", "економічному реалізму", соціальні витрати скорочуються;у політичній сфері- переорієнтація щодо проблем політичної влади, демократії, функцій і прерогатив держави, бюрократії в бік посилення елітарних тенденцій та антибюрократичних настроїв. Неоконсерватизм міг би бути моделлю ідеології сучасного розвитку суспільства, враховуючи ті соціально-економічні та політичні зміни у суспільстві, які викликані технологічною революцією та суперечностями сучасної цивілізації.

Список використаної літератури:

1. Халпер С. Неоконсерваторы новая политическая группа интересов / С. Халпер, Дж.Кларк. // Прогнозис: журнал о будущем. – 2006. – №2(6). – С. 57–86.
2. Подгорец Н. Мертва ли доктрина Буша? [Електронний ресурс] / Норман Подгорец. – Режим доступу: <http://www.russ.ru/layout/set/print/pole/Mertva-li-doktrina-Busha>.
3. ХалперС. Неоконсерватизм и будущее Америки / С. Халпер, Дж. Кларк. // Русский журнал. – 2004. – Март. – С. 34–39.
4. Боно Д. Нью-йоркские интеллектуалы и рождение неоконсерватизма. Культурный аспект „холодной войны” / Д. Боно // Прогнозис: журнал о будущем. – 2007. – №3(11). – С. 89–96.
5. Бьюкенен П.Дж. Правые и не-правые: Как неоконсерваторы заставили нас забыть о рейгановской революции и повлияли на президента Буша / Патрик Дж. Бьюкенен. – М.: Транзиткнига, 2006. – 348 с.

О.В. Пархоменко

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

У статті автор аналізує політичні партії Великобританії: їх структуру, функції та взаємодію між собою.

Ключові слова: партогенез, монархія, консерватори, лейбористи, партія

В сучасних умовах важко уявити суспільство, його політичну систему без політичних партій, які є неодмінним атрибутом представницької демократії. Партії є активними учасниками політичного життя, а партійна конкуренція часто визначає напрями розвитку держави. Однак партії не відразу стали повноправним політичним інститутом, здатним впливати на державну владу. Процес формування і функціонування інституту політичних партій (партогенез) має складну багатовікову історію, партії і партійні системи є результатом тривалої соціально-економічної і соціокультурної еволюції суспільства.

Мета дослідження – ознайомлення з основними політичними партіями Великобританії.

Форма державного устрою Великобританії – конституційна монархія. Монархія є найдавнішою з усіх нині існуючих форм державного правління, причому у Великобританії наступність королівської влади була порушена усього лише один раз за десять століть існування держави.

Монарх у Великобританії є головною особою держави. Юридично монарх керує виконавчою владою, є верховним головнокомандуючим Британською армією. Але фактично, у результаті змін, що відбувалися протягом багатьох століть, монархи втратили абсолютну владу. Королева править державою за згодою кабінету міністрів, тобто «царює, не править». [1, с. 233]

Органом законодавчої влади є двопалатний парламент, що складається з Верхньої палати – палати Лордів і Нижньої палати – палати Громад. Засідання проходять у будинку Парламенту, що є однієї з визначних пам'яток Лондона. 650 членів Палати Громад обираються громадянами Великобританії один раз у п'ять років, у той час як членство в Палаті Лордів передається в спадщину в родинах потомствених дворян. [2, с. 411]

Серед різноманіття політичних партій Великобританії ведуча роль належить двом найбільшим партіям. Це - консерватори (торі) і лейбористи (вігі). Консерватори відображають інтереси земельної аристократії і частини великої буржуазії. Ліберали користуються підтримкою буржуазії і значної частини робітничого класу.

Компетенцію Палати Лордів можна розділити на законодавчу, контрольну і судову. Законодавча компетенція є досить обмеженою. Верхня палата володіє лише правом відкладового вето. Контрольна функція полягає в проведенні днів «Уряду» та утворенні комітетів, які досліджують окремі питання діяльності Уряду. [3, 150]

Проаналізуємо політичні партії Великобританії. Попередники сучасних політичних партій з'явилися в XVII—XVIII ст., в час буржуазних революцій, в період зародження політичних систем держав Західної Європи й Америки. На передній план виходить політичний конфлікт між аристократією та буржуазією.

В Англії конкурували політичні угруповання знаті — "торі" (прихильники монархії, привілеїв державної церкви) і "вігі" (прибічники верховенства парламенту). Зміцнення парламенту і послаблення королівської влади було результатом діяльності вігів. Ці аристократичні угруповання дали початок розвитку сучасних політичних партій Великобританії, які зберегли певну ідеологічну наступність. [4, с. 342]

В середині XIX ст. бере свій початок наступний етап партогенезу. В цей період розвитку індустріального суспільства з гостротою проявляються класові протиріччя, що є додатковим стимулом розвитку партійних утворень. Партії зміцнили своє становище в політичній системі, ставши важливим механізмом представництва інтересів суспільства. Цей етап партогенезу пов'язується з виникненням масових партій.

У XIX ст. у Великобританії невеликі об'єднання аристократичної знаті (партії торі і вігі) поступово перетворюються у досить численні угруповання, які розбудовують центральний апарат, структуру на місцях. Таким чином в середині XIX ст. організаційно оформлюються партії масового типу — Ліберальна партія (1861 р.) і Консервативна партія (1867 р.). [4, с. 380]

Ліберальна партія Великобританії, політична партія, спадкоємець вігів, заснована на ідеології лібералізму. У 19 столітті представляла інтереси комерції і промисловості. Її видатними лідерами були Пальмерстон, Вільям Гладстон, Девід Ллойд Джордж. З 1914 почався занепад, посилена Лейбористська партія відсунула Ліберальну партію на середні позиції. Ліберали об'єднали сили з Соціал-демократами (СПД) на виборах 1983 і 1987. У 1988 більшість СДП проголосувало за об'єднання з лібералами для створення Соціал і лібералів демократів. [5, с. 470]

Третя за величиною і впливом політична партія Великобританії - Ліберал-демократична партія була утворена в 1988 році в результаті об'єднання Ліберальної і Соціал-демократичної партій. У британському політичному спектрі «лібдеми» займають найбільш центристську позицію з невеликим ухилом вліво. Лідер партії Нік Клегг дотримується більш правоцентристських позицій, ніж більшість його соратників у керівництві партії.

Ліберал-демократи найбільше страждають від відсутності пропорційної виборчої системи у Великобританії. Так, на парламентських виборах 2005 року вони отримали 22,1% голосів виборців, але лише 62 місця в Палаті громад (менше 10% від загального числа мандатів). Саме тому «лібдеми» активно просувають ідею переходу до пропорційної виборчої системи замість нинішньої мажоритарної.

Крім цього, в програмі партії сильна екологічна та проєвропейська складова, вони виступають за виборність Палати лордів; в економіці — за менше втручання держави. «Лібдеми» завоювали повагу тим, що, на відміну від лейбористів і консерваторів, не підтримали свого часу участь Британії в іракській кампанії.

Найактивніше партію підтримують жителі південно-західної Англії, Корнуолл, сільських районів Шотландії та Уельсу, а також університетських міст Оксфорда і Кембриджу. [5, с. 481]

Консервативна партія - британська політична партія, заснована в 1834 році в результаті перетворення партії Торі. Одна з двох (поряд з Лейбористською партією) основних партій у Великобританії.

Першу програму Консервативної партії (Tamworth Manifesto) розробив Роберт Піль і опубліковував її у 1834 році. Маніфест містив традиційні консервативні тези, підтримував елітизм. Пізніше Бенджамін Дізраелі у 1868–1874 роках дещо реформував програму, відкривши Консервативну партію для більш широкої групи виборців.

На початку ХХ століття Консервативна партія, у тому числі під впливом зростаючої впливовості Лейбористської партії, стала більш «близькою до народу». Консерватори продовжили зміцнювати позиції і після Другої світової війни.

Значне зрушення в програмі партії пройшло у 1976, під час керівництва Маргарет Тетчер. З 1979 Тетчер, як прем'єр-міністр послідовно проводить політику економічного лібералізму та монетаризму, приватизацію багатьох галузей промисловості, небажання поглиблення європейської інтеграції. Після відставки Тетчер в 1990 році, ця політика була дещо згладжена за рахунок нового лідера партії і прем'єр-міністра Джона Мейджора, зокрема підписання Великобританією Маастрихтський договір.

Консерватори залишили владу тільки в 1997 році, після програшу лейбористам на чергових виборах. Новим лідером був обраний Вільям Хейг, противник тіснішої європейської інтеграції. Після послідовної поразки на виборах в 2001 році, Хейг був замінений на Ієна Дункана Сміт, ще більшого євроскептика. Зміна керівництва не поліпшила рейтинг партії, які були гіршими за багато років. У 2003–2005 головою партії Майкл Говард. З 2005 р. консерваторів очолює Девід Кемерон, який з 11 травня 2010 є діючим прем'єр-міністром. [5, с. 501]

Лейбористська партія - одна з провідних британських політичних партій. Лейбористська партія заснована на початку 20-го сторіччя при активній участі представників робітничого руху лівої спрямованості («labour» у перекладі з англійської означає «праця», «робоча сила»). У 1900 був організований «Комітет робочого представництва»; з 1906 називається «Лейбористська партія». Вже у лютому 1918 року було прийнято Статут Лейбористської партії — Конституція ЛПВ.

У серпні того ж року було прийнято програмний документ «Праця та новий соціальний порядок».. Протягом довгих років лейбористи займали ліву частину політичного спектру Великобританії. Профспілки як і раніше продовжують грати помітну роль в партії.

У 1920-х рр. замістила ліберальну партію в ролі головного супротивника консервативної партії Великої Британії.

Лейбористи виступають за збереження необхідної ролі держави в економіці, ліквідацію суспільної нерівності і підтримку соціальних програм у галузі освіти, охорони здоров'я та боротьби з безробіттям, наявність обмеженою економічними потребами імміграції, захист прав меншин та активну європейську інтеграцію. [5, с. 523]

Таким чином, провідну роль у політичному житті Великобританії відіграють Консервативна, Лейбористська та Ліберальна партії.

Консервативна партія – заснована в 1834 році в результаті перетворення партії Торі, ідеологією партії є консерватизм та м'який євроскептицизм.

Лейбористська партія – заснована на початку 20-го сторіччя при активній участі представників робітничого руху лівої спрямованості, ідеологією партії є соціал-демократія та демократичний соціалізм.

Ліберальна партія – була утворена в 1988 році в результаті об'єднання Ліберальної і Соціал-демократичної партій. У своєму передвиборному гаслі ліберал-демократи поєднували основні сили Лейбористської і Консервативної партій — «Зміни, які працюють на вас: побудова справедливої Британії»

Крім цих трьох провідних партій, в політичному житті Великобританії беруть участь і наступні політичні угруповання:

- Демократична Юніоністська партія - партія за збереження Північної Ірландії у складі Великобританії.

- Шотландська національна партія - лівоцентристська партія, що виступає за незалежність Шотландії.

- Шинн Фейн - партія у Північній Ірландії, підтримує демократичний соціалізм. Виграла 5 місць на виборах у Парламент, але не бере участі в його засіданнях.

- Плайд Камрі — Партія Уельсу - лівоцентристська партія, що виступає за незалежність Уельсу.

- Соціал-демократична і лейбористська партія - легальна націоналістична ірландська партія у Північній Ірландії з лівоцентристською соціал-демократичною орієнтацією.

Список використаної літератури:

1. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навч. посібник / Віктор Бесчастний, Олександр Філонов, Владислав Субботін, Сергій Пашков,; За ред. В. М. Бесчастного,. - К.: Знання, 2007. - 467 с.
2. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник / За заг. ред. В.О. Ріяки; М-во освіти і науки України. - 2-ге вид., перероб. і доп.. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 543 с.
3. Лісничий В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн: Навчальний посібник / Василь Лісничий,; М-во освіти і науки України . - 2-ге вид., виправлене. - К.: Професіонал, 2004. - 335 с.
4. Політологія: Підручник для вищих навчальних закладів / За ред О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. – К.: Видавничий центр «Академія», 2007. – 528с.

5. Политология : Учебное пособие для вузов / ред. и сост. Н. И. Сазонов. — Харьков: Фолио, 2011. — 831 с.

В.В.Патратій

ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ КНР

У статті висвітлюються особливості політичного устрою в КНР, структура та основні закони .

Ключові слова: політичний устрій, Конституція.

Ця тема є актуальною так як КНР є однією з країн, які розвиваються швидкими темпами, і необхідно мати поняття про діяльність влади в країні, її основні риси.

Тему політичного устрою КНР досліджували такі науковці як Селезнев Н., Марей А., Ван Я. та багато інших.

КНР є соціалістичною країною демократичної диктатури народу, яка керується робочим класом і заснована на союзі робочих і селян.[1, с. 35]

Конституція КНР є основним законом країни. У ній містяться основні принципи соціального і державного ладу, основні принципи по організації і дії державних органів, основні права і обов'язки громадян, державний прапор, державний герб, столиця КНР, і інші важливі положення, що стосуються різних сторін державного життя. Конституція має найвищу юридичну силу, є основою для проведення, розробки і ухвалення законів. Жоден законодавчий акт, ухвала, розпорядження не повинні суперечити положенням Конституції, що діє.

«Загальна програма Народної політичної консультативної ради Китаю», прийнята ще до утворення КНР, була програмою єдиного демократичного фронту, а також використовувалася як тимчасова конституція Китаю. «Загальна програма» була прийнята на Першій сесії Народної Політичної Консультативної Ради Китаю. Вона була опублікована 29 вересня 1949-го р. [4, с. 91]

Після оголошення КНР в 1949 р. в Китаї було прийнято чотири Конституції КНР: Конституція 1954р., Конституція 1975р., Конституція 1978р. була прийнята на 5-ій сесії ВЗНП 5-го скликання.

Четверта конституція КНР (що діє) була опублікована 4 грудня 1982 р. на 5-ій сесії ВЗНП 5-скликання. Ця Конституція успадковує і розвиває основні принципи Конституції 1954р. Крім того, вона також узагальнила досвід розвитку китайського соціалізму, враховуючи міжнародний досвід. Вона є основним законом КНР, прийнятим відповідно до китайської специфіки і вимог будівництва соціалістичної модернізації. У ній декларуються політичний і економічний устрій країни, права і обов'язки громадян, державні установи і їх повноваження, основні державні завдання і ін. Її головними функціями є: встановлення основних принципів політичного курсу країни, затвердження основного курсу, направлено на здійснення «чотирьох модернізацій», реформ і відкритості. У ній визначено: народ Китаю і всі організації вважають Конституцію основною

нормою для здійснення своїх дій. Ніякі організації і окремі особи не мають права діяти поза сферою Конституції і законів.

Конституція складається з 5 частин, 4-х розділів, 138 статей, в ній містяться передмова, загальні положення, основні цивільні права і обов'язки, державні органи, державний прапор, державний герб і столиця. Після публікації Конституції 4 рази вносилися поправки з метою її безперервного вдосконалення.[3, с. 125]

На щорічній сесії ВЗНП депутати повинні заслуховувати доповідь про роботу уряду і інші важливі доповіді. Депутати ВЗНП також розглядають і затверджують ці доповіді. У перервах між сесіями ВЗНП його функції виконує Постійний комітет ВЗНП. Повноваження ПК ВЗНП: тлумачення конституційних норм і контроль за їх виконанням, встановлення і внесення поправок до законодавчих актів, за винятком тих законів, які були прийняті на сесії ВЗНП. ПК ВЗНП несе відповідальність за діяльність ВЗНП.

ВЗНП володіє наступними основними правами: законодавче право, контрольна функція, право рішення важливих завдань і право на призначення і звільнення. У Китаї затвердження планів соціально-економічного розвитку країни стало важливим завданням розвитку китайського суспільства. Всі ці плани вступають в силу після затвердження їх на сесії ВЗНП. У законах КНР затверджено: ВЗНП обирає голову КНР, голови ПК ВЗНП і інших вищих посадових осіб держави. На сесіях ВЗНП також здійснюється призначення кандидатур на посаду прем'єра Держради і міністрів. ВЗНП має право звільняти від займаних постів голову ПК ВЗНП, голову КНР, прем'єра Держради і інших державних керівників.[3, с. 126]

Система багатопартійної співпраці і політичних консультацій є однією з основ політичного устрою КНР.[2, с. 459]

Китай - багатонаціональна держава. Окрім правлячої партії КПК, в Китаї існує ще 8 демократичних партій. Ці демократичні партії були створені ще до утворення КНР. Вони приймають політичне керівництво з боку Комуністичної партії, що є їх історичним вибором в ході довгострокової співпраці з КПК і сумісною боротьбою. Комуністична партія Китаю і демократичні партії в своїх діях керуються положеннями Конституції, що діє. Демократичні партії мають незалежне керівництво, володіють політичною свободою, рівністю юридичного положення в межах конституції. Основний принцип співпраці між КПК і демократичними партіями - «тривале співіснування і взаємний контроль, ставитися один до одного з повною довірою, разом ділити радість перемог і гіркоту поразок».

Демократичні партії Китаю не знаходяться в опозиції, а є партіями, що беруть участь в політичному житті країни. Головний зміст діяльності демократичних партій в політичному житті: участь в проведенні консультацій з питань державної політики, участь в роботі за призначенням кандидатур на посади вищих керівників

держави; участь в управлінні державними справами, участь в затвердженні і впровадженні державного курсу, політики, законодавчих актів і інструкцій. [5, с. 97]

Для реалізації важливих заходів, які стосуються рішення важливих економічних проблем і питань, пов'язаних із збільшенням народного добробуту, КПК проводить консультації з демократичними партіями і представниками безпартійного населення, прислухаючись до висунутих зауважень і пропозицій. Представники від демократичних партій і безпартійні мають певні квоти у державних структурах, у ВЗНП і його Постійному комітеті, а також в комітетах спеціальних комісій і регіональних представництвах ВЗНП, щоб якомога активніше брати участь у роботі уряду і виконувати контрольні функції, а також щоб якомога повніше розкрити роль демократичних партій і безпартійних в Народній політичній і консультативній раді Китаю. Здійснюється також висунення представників від демократичних партій і безпартійних на керівні пости в урядових і законодавчих органах на різних рівнях.

Форми багатопартійної співпраці і політичних консультацій здійснюються таким чином: По-перше, за допомогою Народної політичної і консультативної ради (НПКР). Народна політична і консультативна рада є головною установою, за допомогою якої представники різних партій, народних організацій і представники громадськості беруть участь в роботі уряду. По-друге, Центральний комітет КПК і місцеві парткоми проводять співбесіди з представниками демократичних партій і безпартійними, а також проводять політінформацію. НПКР також проводить консультації з представниками від демократичних партій і безпартійних, враховуючи їх зауваження і пропозиції, при формуванні важливих політичних установок, стосовно складу керівників вищого державного уряду і регіональних урядів, по складу ВЗНП і НПКР. По-третє, вибрані від демократичних партій депутати ВЗНП беруть участь на правах народних представників в роботі уряду і обговоренні політичних рішень. Вони також беруть участь в контролі за роботою урядових структур. По-четверте, члени демократичних партій висуваються на керівні пости в Держраді і його відповідних комісіях, в регіональних урядах і їх підрозділах на рівні повіту і вище. По-п'яте, члени демократичних партій, що відповідають всім вимогам, висуваються на посади керівників в органи прокуратури і судові органи.

Таким чином, дослідивши політичний устрій КНР, ми бачимо що багатопартійна система влади полегшує прийняття важливих для країни рішень. Конституція КНР, в свою чергу, є гарантом того, що всі дії представників партій є законними.

Список використаної літератури:

1. Pletcher, Kenneth. The History of China. Britannica Educational Publishing, 2001. - p. 35.
2. Graham Hutchings. Modern China: A Guide to a Century of Change. Harvard University Press, 2008. - p.459.

3. Селезнев Н., Марей А. Китай // Католическая Энциклопедия, т. 2. М.: Изд-во Францисканцев, 2005,- С.125 – 127.

4. Капицын В. М., Ван Я. Синьцзян-Уйгурский автономный район Китая: территориальное самоуправление и национальная политика // Ars Administrandi. — 2013. — № 3. — С. 113.

5. Трощинский П. В. Влияние традиций на право современного Китая // Журнал российского права. — 2014. — № 8 (212). — С. 99.

В.В.Слободян

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ ДАНІЇ

У статті автор розглядає особливості та характерні ознаки політичного режиму Данії.

Ключові слова: політичний режим, повноваження, гілки влади.

В сучасних умовах реформування політичної системи України актуальним є врахування світового досвіду. Зокрема, Данії – європейської, розвиненої країни.

Дослідженню політичного режиму Данії присвячені роботи Тулупова Д.С., Палудана Х., Ульсіга Е., Расмуссена К.П., Поульсена Х. та ін.

У даній статті ми виконуємо такі завдання: визначити особливості політичного режиму Данії; проаналізувати політику та соціальне життя Данії з часів створення держави; встановити головні ознаки політичного режиму Данії; визначити спрямованість політичної діяльності Данії.

Данія – це держава із давньою історією розвитку. Так, згідно з «Історією Данії», назва держави вперше зустрічається в описі подорожі по берегах Балтійського моря, яке в IX ст. скоїв англосаксонський мореплавець Вульфстан. Набагато раніше з'являється прикметник «датський». Вже в середині VI ст. остготський історик Йордан і візантійський історик Прокопій говорять про скандинавський народ - герулів, що кочували по Європі після вигнання їх плем'ям данців з колишніх місць проживання далеко на півночі. Спільним для цих свідочств є інтерес до герулів, які протягом приблизно двох сотень років пропонували послуги в якості найманців римлянам, в той час як данці для обох істориків - це народ, який проживав значно далі. Як в той момент самі данці називали місце свого проживання – невідомо [2, с. 9].

Ми не можемо сказати, що у давні часи в Данії було королівство, адже вони не мали ніякого уявлення про конституцію. Натомість, там проживали вікінги, які прагнули завоювати як і сусідні землі, так і землі, що знаходились в Англії. Вікінги були відомі своєю силою, винахідливістю та походами на кораблях заради поживи та збагачення.

Проте, з часом, все змінювалось – умови життя, бажання людей, соціальний устрій. І через століття Данія перетворилась в конституційну монархію, де Королева виконує роль голови держави, а уряд формується з парламенту. У повоєнні роки, на засадах однопалатності, парламент у Данії був реформований [1, с.398]. Данці, як і більшість скандинавів, люди ліберально налаштовані, і такий

світогляд відбивається на політичному та соціальному устрої країни. Післявоєнний розвиток Данії був заснований на угоді, що дозволяла країні зберегти кращі досягнення і при цьому відповідати вимогам сучасної демократичної держави. Результатом такого розвитку стало злиття монархії, демократії та ринкової економіки, підкріплене однією з найрозвинутіших систем соціального забезпечення у світі.

Діюча Конституція Данії, прийнята 5 червня 1953. Політичний режим - демократичний. У відповідності до «Закону про престолонаслідування» від 27 березня 1953 року, королівська влада передається у спадщину по чоловічій і жіночій лініях. Конституція закріплює за Королем вищу владу в управлінні державою. Король призначає і звільняє членів уряду та вищих посадових осіб, відкриває парламентські сесії, має право розпускати парламент. Він стверджує закони, а в перервах між сесіями сам видає тимчасового характеру законодавчі акти. Король є верховним головнокомандуючим, вирішує питання зовнішньої політики (щоправда, без згоди парламенту Король не може денонсувати міжнародний договір, щоб застосувати силу проти іноземної держави і т.д.). Король володіє правом амністії та помилування. Усі акти Короля повинні закріплюватись підписом Прем'єр-міністра або відповідного міністра, які несуть за них відповідальність. Король за власні дії ні перед ким не відповідає. За Конституцією вибори повинні проходити кожні чотири роки. Якщо розподіл місць після виборів чітко вказує на певну партію або партії, монарх призначає їх як уряд. У випадку, якщо результат виборів не є чітким, Король організовує ряд нарад, на яких обрані партії висловлюють свої побажання. Тоді голова держави призначає королівського повіреного, щоб він провів перемови з приводу формування уряду з обраними партіями. По закінченні переговорів проводиться ще одна нарада на чолі з Королем, після якої монарх призначає нового прем'єр-міністра [3, с.1].

Данія поділена на п'ять регіонів. Кожен регіон має свою виконавчу владу, яка обирається кожні чотири роки. Ця виконавча влада забезпечує утримання лікарень, доріг та планування регіонального розвитку [7, с.1].

Одним із напрямків політичної діяльності Данії є підтримання прав і свобод людини. У 1771 р. Данія прийняла перші закони, котрі гарантували віротерпимість у межах християнського віросповідання, які були зазначені в «Білль про права» (1689р.). Закінченого визнання принцип свободи віросповідання одержав у конституційних правах кінця 18 – першої половини 19 ст., але потім, у силу різних причин, у багатьох конституціях було закріплено привілейоване чи єдино офіційне становище якого-небудь одного віросповідання (у Данії - лютеранства) [1, с. 461].

Цікавим є питання про членство Данії у ЄС. Данія, разом з Великобританією, Норвегією та Ірландією, подавали заявки на членство у Європейському Союзі у 1961 та 1967 роках. Однак, в обох випадках Президент Франції Шарль де Голль

наклав вето на членство Великобританії у ЄС, і Данія, не бажаючи вступати до Союзу без Великобританії, також залишилася поза Європейським Союзом. Лише у січні 1973 року Данія разом з Великобританією та Ірландією стала членом ЄС [3, с. 1].

Іноді, Данія поводить досить примхливо, особливо у відносинах з ЄС. Адже, незважаючи на невелику територію, Данія є абсолютно незалежною країною. Найяскравішим прикладом такої поведінки може слугувати випадок, коли країна проголосувала проти Маастрихтської Угоди, що сприйнялося як затримання просування на шляху до єдиної Європи, на референдумі у 1992 році (Угода була потім ратифікована внаслідок перемовин у наступному році). Також Данія проголосувала проти приєднання до європейської валюти, євро, на референдумі 2000 року. Данія багато зробила для того, щоб підтримати НАТО як основний інструмент досягнення політичної безпеки у Європі, і для Данії особливо важливо, що США є активним членом НАТО. В галузі політики безпеки Данія займає позиції близькі до позицій США. Данія також є членом Організації з безпеки та співробітництва у Європі [3, с. 1].

У соціальній політиці Данії вирішальну роль грали попереджуючі та реабілітаційні заходи. У 60-ті роки країна переживала підйом, коли попит на робочу силу перевищував пропозицію, і забезпечення повного використання людських ресурсів уявлялося сприятливою можливістю для досягнення добробуту. Поряд з широкою муніципальною реформою 1970 р. спрямованою на скорочення кількості міських рад, докорінній реструктуризації була піддана соціальна система. Соціальні пільги забезпечувалися на базі податкових надходжень і принципу безприбуткової; допомоги по безробіттю значною мірою виплачувалися за рахунок податкових надходжень і практично не обмежувалися за часом; пенсії по старості почали виплачуватися повністю з податкових надходжень, причому базова пенсія не залежала від рівня доходу. Ширилася мережа дитячих ясел, дитячих садків та інших установ з низькою вартістю послуг для споживачів [4, с. 1].

Датський партійно-політичний спектр можна умовно розділити на два ешелони, приналежність до яких визначається політичною «ваговою категорією» кожної партії. У першому ешелоні розташовуються партії-лідери, які борються за право формувати кабінет міністрів: «Венстре», «Консервативна народна партія» (КНП) і «Соціал-демократична партія Данії» (СДПД). Другий ешелон займають «партії підтримки»: «Новий альянс» і «Радикальні Венстре» (з політичних пререференцій займають двоїсту позицію: або «Венстре», або СДПД), «Датська Народна партія» (ДНП більше тяжіє до «Консервативної народної партії» в силу схожості позицій з питань про зниження податків, суспільним цінностям і т. д., проте партія готова на компроміс і з «Венстре») і «Соціал-народна партія» (традиційно надає підтримку СДПД). Важливу роль у політичному житті Данії відіграє «Датська Народна партія» (ДНП). Між датськими партіями завжди

зберігається запасне поле для взаємодії. Розбіжності між ними можуть бути дуже серйозними, але лише з деяких питань. При наявності очевидних переваг для обох сторін конкуруючі партії можуть дійти взаємної згоди в досить короткі терміни [5, с. 1].

Сьогодні в Данії суперечки між партіями і групами інтересів з питання про імміграцію розгортаються як в політичному і культурному вимірах, так і в економічному. Зазначимо, що сьогодні частка іммігрантів становить 7% від загального числа жителів Данії, а до 2020 р прогнозується приріст цієї частки до 13-14%. Багато датських дослідників відзначають очевидні перегини як у системі суспільного сприйняття, так і на національному ринку праці, які надзвичайно ускладнюють процес інтеграції іммігрантів. Так, на думку Кірстена Сімонсена з Університету Роскільді, сьогодні в датському суспільстві панує культурний расизм - концепція, що припускає відторгнення і неприйняття цінностей іммігрантів. Це яскраво спостерігається по відношенню до мусульман, які прагнуть потрапити в Данію. Це може пов'язано також і з тим, що ісламська культура ворожа датській [5, с. 1].

Північ завжди була і залишається важливим ідеологічним партнером для співпраці, що можна спостерігати у роботі Північної Ради та нової Ради країн Балтійського регіону. Перетинання культурних інтересів, так як і північний паспортний союз та вільний внутрішній ринок праці, створили тісні зв'язки між Данією та іншими північними країнами. Одним із завдань Данії стало поєднання північних інтересів з Європейською політикою. Після вступу до ЄС Швеції та Фінляндії, Данія перестала бути єдиною північною країною, членом ЄС, однак, Норвегія, Ісландія, Гренландія та Фарерські острови залишаються за межами ЄС, а північне співробітництво на сьогодні багато в чому базується на вступі балтійських країн до Євро Союзу [3, с. 1].

Данія також є важливою країною-співробітником з Україною. На початку грудня 2015 р. Данія та Ісландія спростили процедуру оформлення шенгенських віз для громадян України. Згідно з документом, розміщеним на сторінці міністра Клімкіна, обидві країни ввели 5-річні візи для громадян України. Данія передбачає можливість оформлення 5-річних багаторазових віз протягом 3 діб. Передбачається скасування візового режиму для власників біометричних службових паспортів. Також передбачається спрощення порядку оформлення безкоштовних багаторазових віз для представників громадських організацій, релігійних громад [6, с. 1].

Таким чином, аналіз джерел, які характеризують політичний режим Данії, свідчить, що Данія – високорозвинена європейська держава, режим управління якої – конституційна монархія. Данія посідає дуже високі місця у низці рейтингів. Данія часто оцінюється, як одна з найщасливіших країн у світі в крос-національних дослідженнях рівня щастя. Країна посідає перше місце у світі у рейтингу соціальної мобільності, одну з провідних позицій у рейтингу країн з

найкращими показниками рівності доходів, має один з найвищих у світі номінальним ВВП на душу населення, і один з найвищих у світі податок на індивідуальний дохід. Більшість данців є членами народної церкви, хоча, конституція гарантує свободу віросповідання. У країні переважає демократичний політичний режим, що помітно по методам і способам управління та функціонування політики. Також, у світлі останніх подій, Данія приймає участь у політичному житті України.

Список використаної літератури:

1. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн // Л.М. Бостан, С.К. Бостан – К.: 2008. – 728 с.
2. История Дании. XX век. - М.: Наука, 1998.
3. <http://ukraine.um.dk/uk/about-denmark-ukr/political-and-social-affairs-ukr/>;
4. http://vasilieva.narod.ru/18_4_97.htm.
5. <http://www.politex.info/content/view/406/30/>
6. http://www.aif.ua/politic/world/daniya_i_islandiya_uprostili_oformlenie_viz_dlya_ukraincev
7. <http://www.expatinDenmark.com/livingindenmark/pages/the-danish-political-system.aspx>

А.В.Рябчук

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОСНОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ГРЕЦІЇ

У статті проаналізовано діяльність головних партій Греції, їх взаємодію із Європейським Союзом та вплив на політичне життя країни.

Ключові слова: партія, Ципрас, Нова демократія, Європейський Союз.

Політична система Греції характеризується двопартійністю. Домінантними впродовж останніх десятиліть залишаються партії Нова демократія та Ципрас.

Для того, щоб проаналізувати діяльність цих партій, охарактеризуємо їх, вказуючи на основні події та реформи, що відбулися у партіях.

1. Коаліція радикальних лівих, також СІРІЗА— коаліція лівоорієнтованих партій Греції, заснована 2004 року. Ядро коаліції формує політична партія Сінаспімос, її лідери послідовно очолювали коаліцію в Грецькому парламенті: Алексос Алаванос (2007—2009) та Алексіс Ципрас (2009 — нині). 25 січня 2015 р. партія перемогла на парламентських виборах у Греції з результатом 36,34 %, отримавши 149 із 300, і сформувала уряд на чолі з Ципрасом, у коаліції з право-популістською партією «Незалежні греки».

В партії існує крайнє ліве крило на чолі з колишніми членами уряду Ципраса міністром енергетики Лафазанісом та фінансів Варуфакісом, яке влітку 2015 планувало вивести Грецію з Єврозони та запровадити драхму як національну валюту, що стало відомо як «Грексіт».

2. «Нова демократія»— правоцентристська партія Греції, заснована 1974 року Константіносом Караманлісом. Після початкового періоду успіхів у 1970-х роках, партія у період 1980-х — 90-х років знаходилась в опозиції. На дострокових парламентських виборах 2004 р., «Нова демократія» повернулась до влади під

керівництвом Костаса Караманліса, племінника Константіноса Караманліса, і до 2009 року перебувала при владі: формувала більшість у Грецькому парламенті та Кабінет міністрів Греції.

У 2009 році Антоніс Самарас очолив партію. Він швидко проявив себе як вкрай принциповий та непримиренний політик. Так, 7 травня 2010 він виключив зі складу партії колишнього міністра закордонних справ Греції Дору Бакоянні після того, як вона проголосувала за ратифікацію програми фінансової допомоги Греції від ЄС та МВФ задля відвернення дефолту, всупереч позиції партії. 14 червня 2010 року про свій добровільний вихід із парламентської фракції Нової демократії повідомив Костас Кільтідіс, колишній Міністр агропромислового розвитку¹.

В продовження низки скандалів про підкуп керівництва грецьким відділенням Siemens, що тривала з 2009 року, 30 травня 2010 року Антоніс Самарас оголосив про намір очистити партію від членів, чиє ім'я причетне до корупційних скандалів, серед яких зокрема Аристотель Павлідіс, Теодорос Руссопулос і Георгіос Вулгаракіс. Оскільки 28 травня 2010 року колишній міністр транспорту та комунікацій Греції Тасос Мантеліс зізнався парламентському комітету, що взяв хабар на суму 100 тисяч євро (123,5 тисячі доларів) у компанії Siemens в 1998 році.

Діяльність обох партій пов'язана з ЄС.

Урядова коаліція СІРІЗА на чолі з Ципрасом прийшла до влади на хвилі радикальних гасел про відмову від фінансової допомоги з боку ЄС, також відмову від повернення ЄС попередніх кредитів та відмову від економічних та соціальних реформ, боротьби з корупцією, на яких наполягав ЄС і під які і давав багатомільярдні кредити. Одночасно деякі міністри уряду вели переговори з Путіним про вихід з Єврозони та отримання кредиту від РФ. Після того, як в липні-серпні 2015 стало зрозуміло, що це неможливо, Ципрас під тиском об'єктивних обставин був змушений відмовитися від своїх гасел прийняв програму європейської допомоги та черговий кредит в розмірі €86 млрд, одночасно подавши у відставку 20 серпня 2015. В свою чергу, Нова демократія проголосила новим завданням відміну меморандуму, підписаному Грецією із ЄС та МВФ задля подолання боргової кризи.

Варто також зазначити вибори, що відбулися у вересні 2015 році.

Вибори до парламенту Греції мали відбутися у 2019 році, за 4 роки по парламентським виборам у січні 2015. Але 20 серпня прем'єр-міністр Греції Алексіс Ципрас оголосив про свою відставку і закликав провести дострокові парламентські вибори. 28 серпня президент Греції призначив вибори на 20 вересня 2015. Це вже четверті вибори за менш ніж чотири роки (попередні були у травні і червні 2012 року і січні 2015).

Після виборів у лютому 2015 перемогла партія «СІРІЗА» (інша назва - «Коаліція радикальних лівих») сформувала правлячу коаліцію, домовившись про співпрацю з вкрай правою партією «Незалежні греки».

Головною метою коаліції, як було оголошено, стане боротьба із заходами економії, які Греція зобов'язана виконувати, щоб отримати економічну допомогу від МВФ і ЄС.

Після кількох місяців переговорів прем'єр-міністр Греції Алексіс Ципрас уклав угоду з кредиторами за новою програмою допомоги через Європейський стабілізаційний механізм. За цією програмою Греція отримає 86 млрд євро з 2015 по 2018 рік. Для підтримки економічного зростання і створення робочих місць в Греції Європейська комісія додатково мобілізує для країни до 35 мільярдів євро до 2020 року. Інвестиційний план Європейської комісії для Європи (англ. European Commission Investment Plan for Europe). Також надасть фінансову допомогу Греції поряд з іншими країнами ЄС, страждаючими від падіння економіки і безробіття.

У свою чергу, Греція зобов'язалася впорядкувати систему ПДВ і розширити податкову базу для збільшення доходів; реформувати пенсійну систему; забезпечити повну юридичну незалежність Грецької статистичної служби; прийняти закон про обов'язкове скорочення витрат бюджету, якщо бюджетний профіцит не досягає встановлених значень; реформувати правосуддя з метою прискорити судовий процес і знизити витрати; модернізувати законодавство про ринок праці; провести реформу державної адміністрації для підвищення її ефективності та зниження витрат; розробити програму приватизації та передати приватизовані активи в спеціальний фонд, керований грецькою владою під наглядом європейських інститутів, кошти якого підуть на виплату кредиту, скорочення рівня боргу, рекапіталізацію банків і інвестиції в економіку.

14 серпня після дебатів, що затяглися за північ, парламент підтримав план економічної допомоги в обмін на реформи. Більше 40 депутатів правлячої партії «СІРІЗА» не підтримали документ, його прийняття було забезпечено голосами трьох опозиційних партій: «Нова демократія», «ПАСОК» і «Річка».

Хоча твердження цього документа не спричинило за собою голосування про недовіру уряду, то, що більше 40 депутатів від «СІРІЗА» з 149 не підтримали (проголосували проти або утрималися) запропонований прем'єр-міністром документ, означало, що правляча коаліція втратила більшість у парламенті. Тож 20 серпня після отримання країною першого траншу міжнародного кредиту Алексіс Ципрас подав у відставку. У телезверненні до народу Ципрас визнав, що не досяг тих умов угоди, яких хотів досягти в січні 2015 року, але зазначив, що домігся для країни найкращого з можливих угоди. У відповідь на це 25 депутатів парламенту від «СІРІЗА», які виступають проти угоди з міжнародними кредиторами, вийшли з партії і 21 серпня заснували нове політичне об'єднання під назвою «Народна єдність (англ. Popular Unity)».

Відповідно до конституції президент передав право на формування уряду лідерам другої (Вангелісу Меймаракісу від «Нової демократії»), а потім третьої (Панайотіс Лафазанісу (англ. Panagiotis Lafazanis) від «Народної єдності») за величиною фракцій у парламенті. Коли ні той, ні інший не змогли заручитися

більшістю в парламенті, 28 серпня президент Греції розпустив парламент, призначив вибори на 20 вересня і доручив голові Верховного суду Греції Василика Тану-Христофілу очолити тимчасовий уряд до обрання нового парламенту.

У Греції після провалу партії "Нова демократія" право сформувати урядову коаліцію перейшло до партії Алексіса Ципраса Syriza ("Коаліція ліворадикалів"), яка посіла на парламентських виборах друге місце, передає Reuters. Така ситуація виникла у зв'язку з тим, що "Нова демократія" на чолі з Антонісом Самарасом не змогла домовитися з членами інших політичних сил і сформувати коаліцію.

Партія Syriza відома своїм неприйняттям заходів жорсткої економії, прийнятих в Греції для отримання фінансової допомоги від Євросоюзу (ЄС) і Міжнародного валютного фонду (МВФ). Ципрас заявив, що не має наміру співпрацювати з правоцентристською "Новою демократією" і лівоцентристською ПАСОК у питанні антикризової політики, й готовий формувати з ними коаліцію тільки в тому випадку, якщо вони відмовляться від зобов'язань перед ЄС і МВФ.

"Алексіс Ципрас звернувся до Антоніса Самараса і Євангелоса Венізелоса (голова ПАСОК) з вимогою відправити листа партнерів у ЄС і МВФ з метою анулювати взяті раніше зобов'язання щодо заходів бюджетної економії", - заявив представник партії Syriza Нікос Папас.

Нагадаємо, за підсумками дострокових парламентських виборів 6 травня 2012 р. основні грецькі партії - правоцентристська "Нова демократія" і лівоцентристська ПАСОК навіть на двох не змогли набрати достатньої кількості голосів, щоб отримати парламентська більшість (151 місце). "Нова демократія" набрала 18,9% голосів, забезпечивши собі 108 мандатів (включаючи 50 мандатів, отриманих автоматично за перше місце на виборах). ПАСОК вибори провалила, набравши лише 13,2% порівняно з 43,9% на попередніх виборах в 2009 р. і зайнявши третю сходинку. Друге місце несподівано зайняла партія Syriza з результатом 16,8%.

Як одна, так і друга партія обіцяли подолати кризу в Греції та ніхто з них не дотримався обіцянки. Прагнучи зберегти привабливий імідж в очах громадськості провідні грецькі партії не цікавляться життям народу, а ведуть боротьбу за владу, яка триває до сьогоднішнього дня.

Список використаної літератури:

1. Булик М.В. Політична система Греції в умовах Світової економічної кризи. – К., 2014.
2. РБК – Україна. Після провалу партії "Нова демократія" коаліцію в Греції намагаються сформувати ліві радикали.
3. ВВС Україна. Греція: Ціпрас пішов у відставку і оголосив дострокові вибори.

М.Л.Свистун

ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО

У статті розглядаються перспективи та можливості вступу України до НАТО, враховуючи теперішню ситуацію, що склалась в нашій країні.

Проаналізовано переваги та недоліки вступу України до НАТО, та підтримку перспективи вступу України до НАТО серед населення.

Ключові слова: інтеграція, альянс, НАТО, колективна безпека.

Актуальність для українського суспільства питання євроатлантичної інтеграції не викликає сумніву. Сам факт використання дискусій навколо вступу України до НАТО у передвиборчій риториці різними політичними силами є свідченням його вагомості для суспільно-політичних орієнтирів. В той же час політична заангажованість, брак об'єктивної інформації, пострадянський стереотип НАТО як «агресивного військового блоку» значно ускладнює процес формування неупередженого ставлення до проблеми.

Питання перспектив на можливостей вступу України до НАТО досліджували: О. І. Соскін, Л. І. Даниленко, Г. Перепелиця, В. І. Хірдаєва та багато інших, так як дане питання є досить актуальним для нашої країни.

Анексія Криму та воєнний конфлікт на сході України, викликані збройною агресією Росії, стали саме тим каталізатором, який призвів до трансформації як економічної так і політичної площин сучасного геополітичного простору нашої держави. Питання захисту національної цілісності та суверенітету України як у зовнішньому середовищі, так і всередині країни набули світового значення. Дослідження вступу України до НАТО як основи формування оптимальної моделі національної безпеки та стабільного розвитку набуло актуальності з погляду стримування агресії, що виразно проявляється зі сторони Російської Федерації.

Глибоке реформування НАТО і посилення його ролі у вирішенні цілого ряду принципових проблем розвитку Європи перетворили Альянс не тільки в ключову ланку в ланцюзі інститутів регіональної безпеки, а й в один з вирішальних чинників становлення системи колективної безпеки на Європейському континенті в цілому. У Європі, беручи участь у вирішенні міжнаціональних конфліктів та забезпеченні режимів нерозповсюдження, НАТО постало як ефективний механізм подолання загроз безпеці. У той же час, перебудова регіональної системи міжнародних відносин, здійснювана в процесі розширення Альянсу, розглядається деякими державами Європи як загроза. Подібна неоднозначність у оцінках місця НАТО в контексті регіональної безпеки пояснюється складністю і багатомірністю сучасного етапу еволюції Північноатлантичного блоку. [1 с.13]

На сьогоднішній день НАТО є надзвичайно потужною політико-військовою ор-ганізацією, яка об'єднує найбільш розвинуті країни світу і забезпечує кожній із них захист та національну безпеку. Посткомуністичні держави, які приєдналися до Альянсу, суттєво посилили систему національної безпеки і зменшили витрати на розвиток військово-оборонного сектору. [2 с 71]

НАТО сьогодні перебуває в стадії трансформації в глобальну і універсальну організацію безпеки. В умовах активізації процесів євроінтеграції, коли стратегічний інтерес безпеки для НАТО в Північноатлантичному регіоні і Західній

Європі значною мірою є вичерпаним, з появою нових загроз та джерел нестабільності в різних регіонах світу, дедалі більшого значення в діяльності Альянсу набувають глобальні інтереси.

Здобувши незалежність, Україна отримала геополітичний спадок як держава у своєрідній щілині між двома світами – євроатлантичним (ЄС, США, Канада) та євразійським (із центром у Росії) [2, с. 76], тому її роль у балансуванні між новітніми глобальними загрозами є досить суттєвою [1, с. 64].

Зважаючи на стратегічну позицію України як моста між Східною та Західною Європою, відносини між НАТО і Україною мають провідне значення для розбудови миру і стабільності в євроатлантичному регіоні. В 1994 році Україна стала першою країною — членом СНД, яка приєдналася до Партнерства заради миру, 1997 року було підписано Хартію про Особливе партнерство між НАТО і Україною. У 2002 році було затверджено План дій Україна — НАТО, метою якого є чітке визначення стратегічних цілей і пріоритетів України на шляху до цілковитої інтеграції в євроатлантичні структури.

Щорічно укладаються Індивідуальні програми партнерства між Україною і НАТО, проводяться регулярні спільні військові навчання, 2005 року започатковано Інтенсифікований діалог з НАТО з питань набуття членства.

Б. Парахонський та Г. Яворська відзначають, що перебуваючи поза членством НАТО, Україна не може брати повноцінну участь у формуванні механізмів європейської безпеки і, не маючи власної потужної та ефективної системи безпеки й оборони, фактично перебуває в зоні «вакууму безпеки» [3, с. 40]. У сучасних умовах зростає небезпека міждержавних збройних конфліктів та їх неконтрольованого розвитку, частішою стає практика односторонніх, нелегітимних під кутом зору міжнародного права, дій, які серйозним чином підривають стабільність [3, с. 39]. У цих процесах «українська криза» набуває особливого значення і як окремий акт глобального переходу, і як драма незалежної держави, змушеної виживати та робити свій вибір в умовах «конфліктної трансформації» світу [4, с. 3].

В умовах необхідності протистояння «жорстким загрозам» Північноатлантичний Альянс стає основою європейської безпеки [3, с. 38]. Ідеологи НАТО висловлюють думку, що не тільки НАТО, усі держави й міжнародні організації повинні адаптуватися до нових викликів безпеки [1, с. 44]. Заступник Генсекретаря НАТО А. Вершбоу стверджує, що «кожен член Альянсу повинен взяти на себе частину колективної відповідальності задля забезпечення миру та безпеки в Україні».

Ключові позиції займають провідні держави світу, які домінують у глобальних економічних процесах та впливають на вирішення проблем міжнародної безпеки [3, с. 4]. Окреслюючи провідну роль США, З. Бжезінський відзначає, що «сучасна міжнародна система не зможе запобігати конфліктам, якщо Америка не захоче чи не зможе захистити держави, які вона колись підтримувала

через національні інтереси чи з доктринальних міркувань» [6, с. 85]. Дж. Фрідман вважає, що головний стратегічний інтерес США – не допустити гегемонії Росії, а ціль РФ – не підпускати США до своїх кордонів [17]. Відтак, найважливішою в стратегічному плані для США і НАТО, стала необхідність реагувати на виклик європейській системі безпеки, що виходить від агресивної політики Кремля [7, с. 3].

Речниця Державного департаменту США М. Харф заявила: «Двері до НАТО відчинені для України» [8]. Уряд США висловив рішучу підтримку проєвропейських сил в Україні, засуджуючи агресію Росії. Зокрема, Б. Обама зазначив: «Байдужість до протиправних дій рівноцінна ігноруванню уроків, які написані на кладовищах цього континенту. Сполучені Штати не можуть дозволити Росії підірвати європейську систему безпеки» [8].

Вступ України до Альянсу остаточно вирішив би геостратегічну дилему в Європі, пов'язану з відновленням геополітичного суперництва [9], адже відносини України з НАТО мають важливе значення для розвитку миру та стабільності в євроатлантичному регіоні, враховуючи стратегічну позицію України як «моста між Сходом та Заходом» [10].

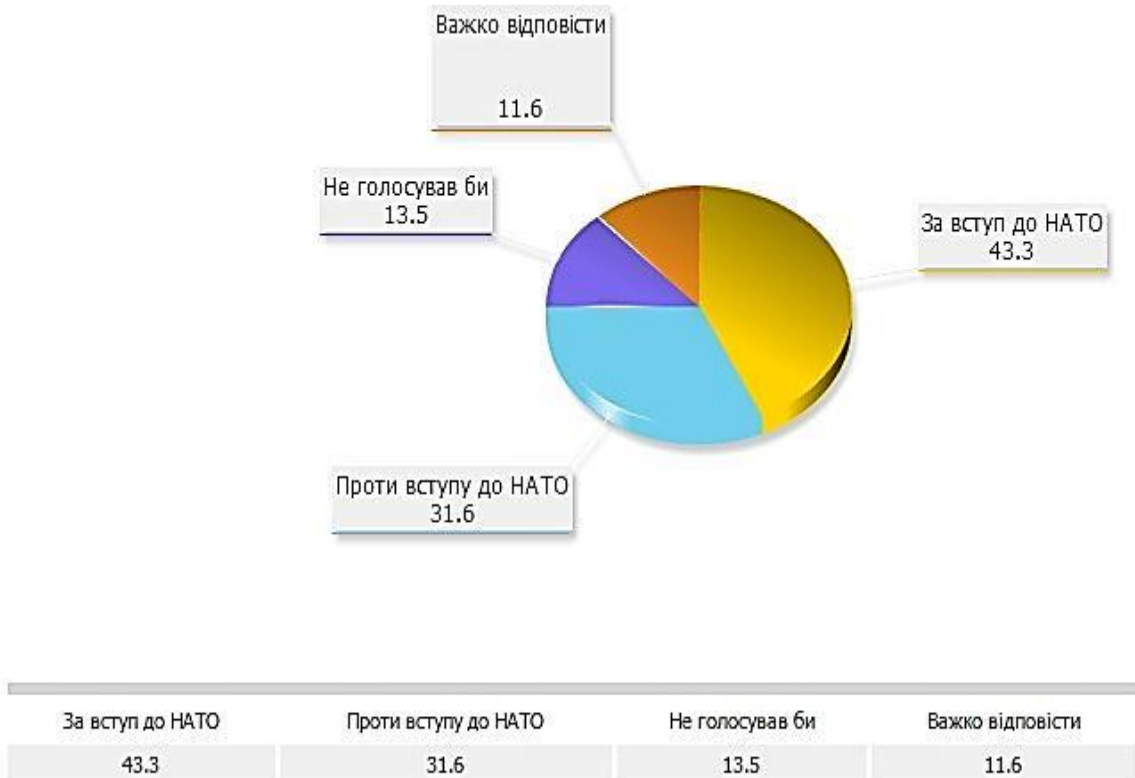
Отже, що може дати Україні вступ до НАТО:

- Збереження територіальної цілісності держави;
 - Захист від будь-якої зовнішньої агресії;
 - «квиток» до Європейського Союзу – НАТО є невід'ємною частиною євроінтеграційного процесу;
 - Підвищення обороноздатності України;
 - Запровадження західних оборонних стандартів;
 - Вступ до НАТО істотно знижує ризик війни проти України;
 - НАТО не вимагає розміщення на території України своїх баз в обмін на членство;
 - У результаті вступу до НАТО Україна зміцнить свою територіальну цілісність. Сепаратизм втратить силові основи для своєї можливої реалізації;
 - Вступ до НАТО є імпульсом іноземним інвесторам для приходу в Україну;
 - Вступ до НАТО пов'язаний з покращенням клімату для здійснення підприємницької діяльності в Україні, зокрема з покращенням міжнародного інвестиційного іміджу України;
 - Через дотримання процедур та норм, які підтримує НАТО, та через стабілізацію ситуації з зовнішньою безпекою, зміцніє демократія в Україні.
- Водночас є деякі слабкі сторони у разі членства України в НАТО:
- Україні необхідно буде надавати збройну підтримку союзникам НАТО, якщо на їхню територію буде здійснено напад;
 - Ймовірно певне збільшення витрат на оборону в Україні (до 2%)

•Вартість членського внеску України до бюджету НАТО за попередньою оцінкою перебуватиме в межах 40-50 млн. доларів США на рік.

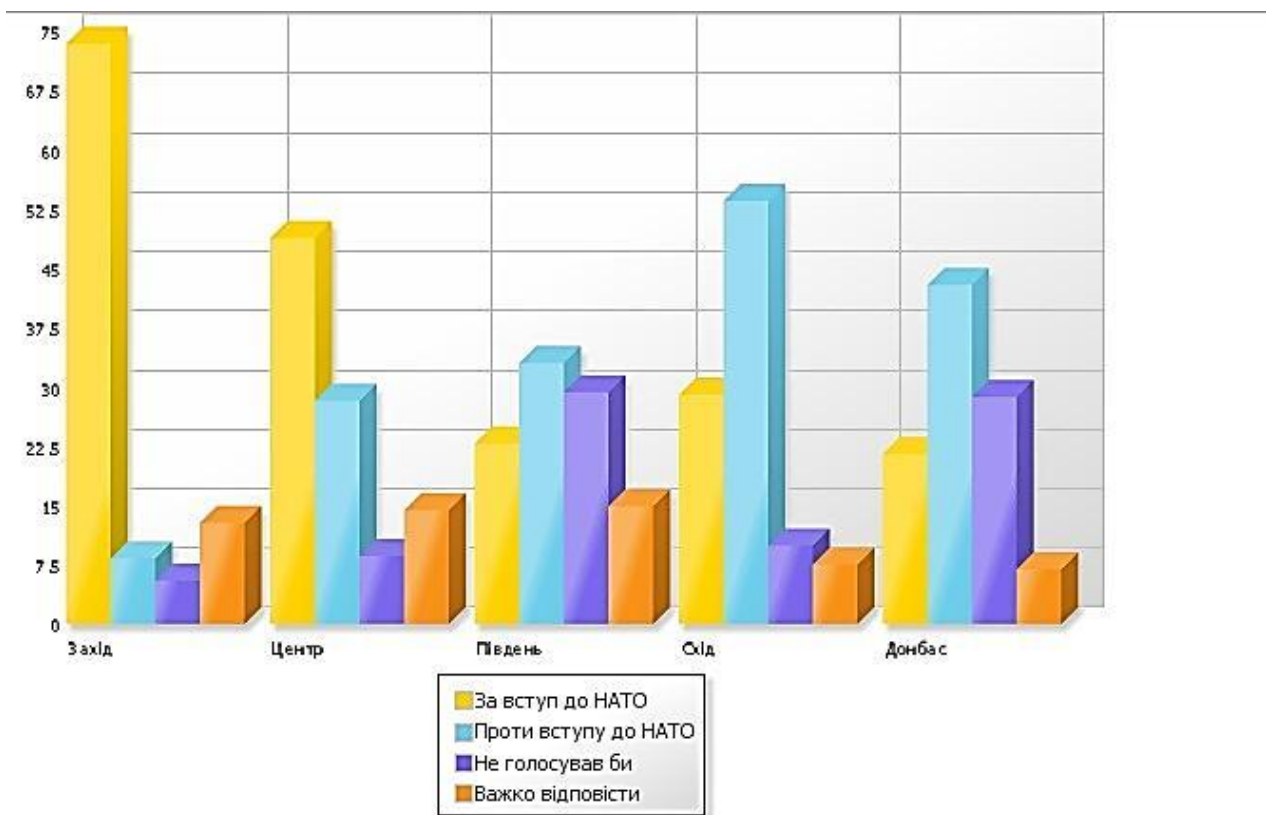
Як ми бачимо, переваг від вступу України до НАТО є набагато більше, ніж недоліків. Однак, велика частина населення нашої держави вважає по іншому. Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова було проведено опитування у 2015 році.

Якби наступної неділі відбувався референдум щодо вступу України до НАТО, як би Ви проголосували?

Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 6 по 12 березня 2015 року. Було опитано 2009 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей за вибіркою, що репрезентує доросле населення України за основними соціально-демографічними показниками. Вибірка опитування будувалася як багатоступенева, випадкова із квотним відбором респондентів на останньому етапі. Теоретична похибка вибірки (без врахування дизайн-ефекту) не перевищує 2,3% з імовірністю 0,95.

Якби наступної неділі відбувався референдум щодо вступу України до НАТО, як би Ви проголосували? (регіональний розподіл)

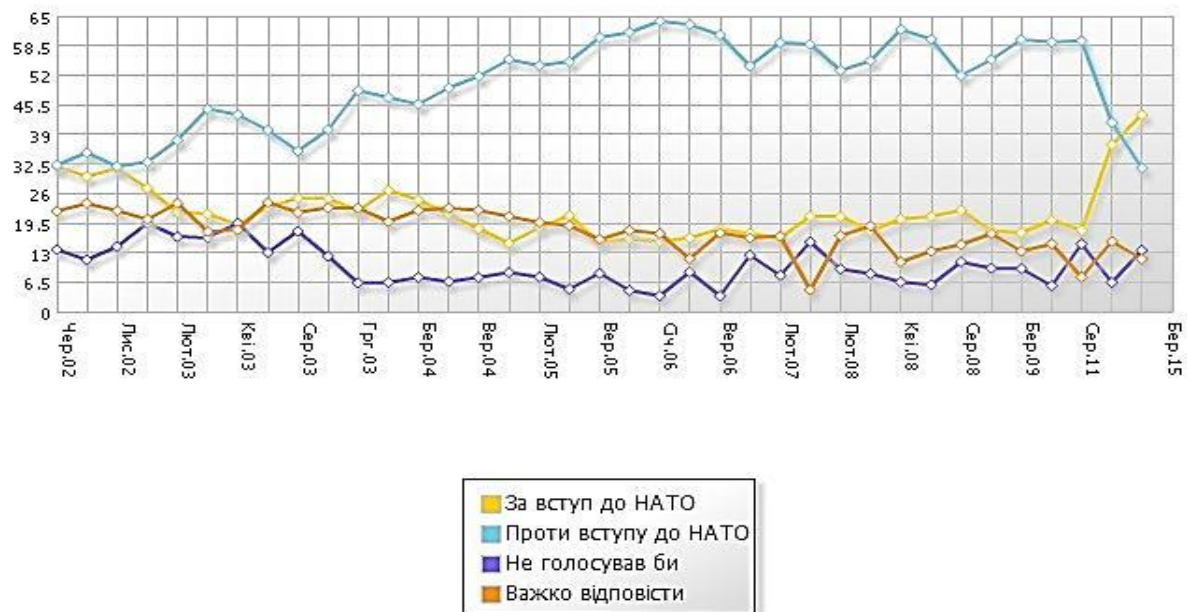
	Захід	Центр	Південь	Схід	Донбас
За вступ до НАТО	73.4	48.8	22.8	29	21.5
Проти вступу до НАТО	8.3	28.2	33	53.5	42.9
Не голосував би	5.5	8.6	29.3	9.9	28.7
Важко відповісти	12.8	14.4	14.9	7.5	6.9

Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 6 по 12 березня 2015 року. Було опитано 2009 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей за вибіркою, що репрезентує доросле населення України за основними соціально-демографічними показниками. Вибірка опитування будувалася як багатоступенева, випадкова із квотним відбором респондентів на останньому етапі. Теоретична похибка вибірки (без врахування дизайн-ефекту) не перевищує 2,3% з імовірністю 0,95.

Якби наступної неділі відбувався референдум щодо вступу України до НАТО, як би Ви проголосували? (динаміка, 2002-2015)

Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 6 по 12 березня 2015 року. Було опитано 2009 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей за вибіркою, що репрезентує доросле населення України за основними соціально-демографічними показниками. Вибірка опитування

будувалася як багатоступенева, випадкова із квотним відбором респондентів на останньому етапі. Теоретична похибка вибірки (без врахування дизайн-ефекту) не перевищує 2,3% з імовірністю 0,95.

	За вступ до НАТО	Проти вступу до НАТО	Не голосував би	Важко відповісти
Бер.15	43.3	31.6	13.5	11.6
Лис.14	36.7	41.6	6.4	15.4
Бер.11	17.9	59.6	14.9	7.6
Лют.09	20.1	59.3	5.7	14.9
Бер.09	17.4	59.9	9.5	13.3
Грг.08	17.8	55.5	9.6	17.2
Сер.08	22.3	52	10.9	14.8
Чер.08	20.9	60	5.9	13.3
Кві.08	20.4	62.1	6.5	10.9
Бер.08	17.7	55.2	8.4	18.8
Лют.08	20.9	53.1	9.4	16.7
Грг.07	21	58.9	15.3	4.8
Лют.07	16.2	59.2	8	16.6
Жов.06	17.2	54.1	12.4	16.3
Вер.06	18.2	60.9	3.5	17.4
Лип.06	16.3	63.2	8.7	11.7
Січ.06	15.4	63.9	3.5	17.2
Грг.05	16	61.4	4.7	17.9
Вер.05	15.3	60.3	8.5	15.9
Чер.05	21.1	55	5	18.9
Лют.05	18.5	54.2	7.6	19.7
Лис.04	15.1	55.5	8.6	20.9
Вер.04	18.3	51.8	7.5	22.3
Чер.04	21.4	49.2	6.6	22.8
Бер.04	24.6	45.6	7.5	22.3
Лют.04	26.7	47.1	6.4	19.8
Грг.03	22.2	48.7	6.3	22.8
Вер.03	24.9	40	12.2	22.9
Сер.03	25	35.4	17.7	21.9
Чер.03	23	39.9	13	24.1
Кві.03	19.2	43.3	19.5	18
Бер.03	21.5	44.6	16.3	17.6
Лют.03	21.9	37.7	16.5	23.9
Грг.02	27.2	33	19.5	20.3
Лис.02	31.5	32	14.3	22.2
Жов.02	29.8	35	11.4	23.8
Чер.02	32	32.2	13.7	22.1

Таким чином, в умовах зростання небезпеки повномасштабних воєнних дій та їх неконтрольованого розвитку “українська криза” набуває особливого значення. Збройна агресія Росії в Україні представляє для трансатлантичного співтовариства найбільш серйозну загрозу безпеці за останні 30 років. Дослідження вступу України до НАТО як основи європейської системи захисту стало ключовим фактором політичної перебудови Альянсу. Євроатлантичний курс держави викликав тривогу уряду РФ щодо можливості утвердження російської влади над Україною, а також здобуття впливу на міжнародній арені. Вторгнення російських військ в Україну з одночасним порушенням її суверенітету, територіальної цілісності та незалежності уповільнює процес вступу країни до НАТО та створює явну загрозу європейській безпеці, Північноатлантичному співтовариству та сусідам Росії в Євразії. Це стало викликом для міжнародної спільноти до пошуку нових шляхів укріплення єдності стосовно “українського питання” та прагнення до колективного захисту східних кордонів з метою забезпечення безпеки в регіоні. Територіальна анексія є важливим геополітичним розривом, яка показує, що Росія більше не грає за встановленими всезагальними правилами. Актуальним сьогодні став вислів К. Непота: “Хочеш миру – готуйся до війни”. Тому Україна, попри всі намагання стати державою, яка пов’язує, а не розділяє Європу з Росією, змушена використовувати недипломатичні важелі впливу для врегулювання ситуації на сході країни. Україна закликає США та НАТО гідно прийняти виклик Росії європейській безпеці в післявоєнний час.

Список використаної літератури:

1. Партнерство заради безпеки: досвід країн НАТО та українська перспектива? / За загальною ред. О. І. Соскіна. – К.: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2007. – 336 с.
2. Вступ до НАТО – стратегічний вибір України / За загальною ред. О. І. Соскіна. – К.: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2008. – 192 с.
3. Власюк О. С. Україна в системі міжнародної безпеки: Монографія / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. – К.: НІПМБ. – 450 с.
4. Парахонський Б. О. Актуальні виклики та загрози регіональній безпеці: висновки для України / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, за заг. ред. К. А. Кононенка. – Київ, 2014.
5. Єрмолаєв А. Український конфлікт і майбутнє світової та європейської безпеки / А. Єрмолаєв, С. Денисенко, О. Маркєєва, Л. Поляков // Нова Україна, 2015.
6. Бжезінський З. Стратегічне бачення: Америка і криза глобальної влади/ Пер. з англійської Г. Лелів. – Львів: Літопис, 2012. – 168 с.
7. Фридман. Дж. Интересы РФ и США в отношении Украины несовместимы друг с другом / Дж. Фридман // Коммерсант.ru, 2014.
8. США: двері НАТО відкриті для України // Еспресо, 2014.
9. Перепелиця. Г. Трансформація моделі відносин НАТО-Україна / Г. Перепелиця // Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. – 2004.
10. Хирдаєва В. И. Украина – НАТО: грани сотрудничества / В. И. Хирдаєва, С. А. Жданов // Scientific world.

О.В. Вержибок

ВІДНОСИНИ ІЗ США В ПЕРІОД КРИЗИ НА СХОДІ УКРАЇНИ

У статті досліджується історичний розвиток політичних відносин України та США. Більш детально розглядається період 2013-2015 років, під час якого відбулися події, що призвели до спалаху збройного конфлікту на Донбасі, ставлення США і світової спільноти до ситуації в Україні, а також допомога і дії, які було впроваджено для підтримки українського народу.

Ключові слова: міжнародна політика, міжнародні відносини.

Події, які відбуваються у даний час в Україні, турбують не лише українців, але й всю світову спільноту своєю гостротою, руйнівною силою та невтішними перспективами. 2013 р. став переломним в історії України. Невинний студентський мітинг на підтримку Євроінтеграції перетворився у криваву революцію, що докорінно змінила політичну ситуацію в нашій державі і потягнула за собою такі наслідки як анексія Криму та розгортання військового конфлікту на сході. Два роки тому увесь світ розділився на два табори: тих, хто підтримав український народ, і тих, хто засудив прагнення українців самостійно вирішувати свою долю. Сполучені Штати Америки були одними з перших, хто підтримав Україну на світовій політичній арені, не лише словами.

Вивченням українсько-американських відносин плідно займався науковець О. Сивак, а також ряд політологів та журналістів, однак загальної оцінки відносин часів військової кризи в Україні ще не досліджували.

Після Другої Світової війни центр української політичної еміграції переміщується з Центральної і Західної Європи до Сполучених Штатів. Саме тут розташовуються органи влади УНР у вигнанні. У 1959 році Конгрес США приймає резолюцію, згідно з якою Україну було проголошено «поневоленою нацією». Автором проекту резолюції був Лев Добрянський – президент Українського конгресового комітету, пізніше – посол США на Багамах.

26 грудня 1991 року Америка офіційно визнала незалежність України, а 3 січня 1992 – офіційна дата початку дипломатичних відносин між двома країнами. Однак політична лінія протягом цих років набувала суперечливого характеру: від активної підтримки руху на демократизацію режиму та лібералізацію економіки до стриманого схвалення тенденції щодо досягнення реальної незалежності України і підтримки сприяння підпорядкуванню тенденцій її розвитку економічного і політичного розвитку Росії. Починаючи з моменту анексії Автономної республіки Крим Російською Федерацією, американський уряд інтенсифікував двосторонні відносини з Україною і здійснив ряд спроб щодо стабілізації військової та економічної кризи в Україні. З перших шпальт заголовків американської та решти західних країн не сходить тема «українсько-російського протистояння», або, «проросійського сепаратизму». [1]

При визначенні місця української кризи на Сході в глобальному масштабі, часто висловлюються припущення про так зване протистояння між Росією та

країнами Заходу. Так, у аналітичному звіті Центру Разумкова «Російсько-український конфлікт» кінця 2014 р., йдеться про те, що анексія Криму та військова експансія РФ на Сході України кардинально змінили ситуацію на європейському континенті та у світі. «Україна, по суті, стала плацдармом протистояння Захід-Росія, яке дедалі поглиблюється», йдеться у публікації [2]. За деякими оцінками, інтереси США у регіоні Центрально-Східної Європи полягають у пошуку нових союзників, які могли б обмежувати зростаючий вплив окремих європейських країн-лідерів, насамперед – Франції та Німеччини, які дедалі більше зацікавлені у суверенізації власної політики. На думку науковця О. Сивака, США зацікавлені в обмеженні впливу Росії на Європейському континенті, тому існування й підтримка незалежної України відповідає стратегічним інтересам Вашингтона [3, с. 88]. Але, при цьому зростаюча взаємозалежність між США і Росією робить інших гравців пострадянського об'єктами геополітики, а відтак, об'єктами американсько-російського геополітичного торгу. Сьогодні спостерігається значна активізація допомоги Україні в умовах погіршення стосунків з Росією, що може свідчити про деяку зацікавленість США брати участь у поточному розвитку подій. З моменту приходу до влади в Україні чинної влади та початку окупації Кримського півострову, Сполучені Штати займають досить активну відверту позицію, порівняно з країнами ЄС. Протягом 2014 р. Конгрес на основі єдності демократів і республіканців як в Сенаті, так і в Палаті представників практично одногolosно прийняв три закони і шість резолюцій щодо допомоги Україні. Члени Конгресу у своїх публічних виступах постійно висловлюють осуд «російської агресії» та необхідність надання Україні оборонного озброєння. За словами Надзвичайного і повноважного посла України в США, протягом останнього року Америка надала для офіційного Києва більше допомоги, ніж будь-яка інша держава. В тому числі, кредитних гарантій на 1 млрд. дол. і фінансової допомоги на 340 млн. дол., включаючи 118 млн. дол. на зміцнення безпеки України. «США активно працювали з МВФ, Світовим банком, і багато в чому завдяки Штатам ми отримали кредит МВФ 17 млрд. дол. і близько 3 млрд. дол. від Світового банку» [4]. Крім того, экс-посол США в Україні Стівен Пайфер відзначив, що отримана Україною протягом останнього року нелетальної зброї (на суму 170 млн. дол.) вже цього року може бути збільшена до 1 млрд., причому ця допомога включатиме засоби протитанкової оборони [5].

У період з березня 2014 р. посилилися взаємні візити українських та американських чиновників високого рангу. Так, Прем'єр-міністр України А. Яценюк у 2014 р. у Нью-Йорку провів зустріч з Президентом США Б. Обамою, Держсекретарем США Дж. Керрі, членами Конгресу США, а також керівництвом МВФ та Світового Банку. Влітку новопризначений Міністр закордонних справ України П. Клімкін відбув з робочим візитом до США для переговорів з української кризи з радником Президента США з питань національної безпеки С. Райс, Віце-президентом Дж. Байденом, Держсекретарем США Дж. Керрі. У

вересні 2014 р. Президент України П. Порошенко під час візиту до Вашингтону зустрівся з Президентом США Б. Обамою, Віце-Президентом США Дж. Байденом, Держсекретарем Дж. Керрі, виступив з промовою в Конгресі. Того ж місяця, Віце-прем'єр міністр України О. Сич взяв участь у роботі круглого столу щодо прогнозу безпекових пріоритетів роботи українського парламенту VIII скликання. 25 вересня 2014 р. Прем'єр-міністр України А. Яценюк взяв участь в роботі 69-ї сесії Генасамблеї ООН у Нью-Йорку. Крім того, активізувалися зустрічі представників українського уряду та американських посадовців.

З моменту початку збройного протистояння на Донбасі, світова спільнота, включаючи США спостерігає за розвитком подій і намагається встановити джерела конфліктної ситуації на Сході. Так, 13 листопада 2014 р. НАТО та ОБСЄ вперше визнали факт російського вторгнення в Україну на Сході, коли Філіп Брідлав, американський генерал, верховний головнокомандувач об'єднаними силами НАТО в Європі заявив, що колони російських танків, артилерії, ППО і військових підрозділів були помічені при несанкціонованому перетині кордону в напрямку України. На вимоги Москви надати докази, Ф. Брідлав відмовився повідомити, яким чином була отримана інформація про зазначені дані, і скільки солдатів, танків і БТР в цьому брало участь.

На сьогодні має місце принципова різниця в поглядах на український конфлікт з боку Європи і США. Старий Світ націлений на здійснення конкретних кроків з припинення збройного конфлікту лише дипломатичним шляхом. США займають більш радикальну позицію, наголошуючи на суверенне право України здійснювати контроль над її територією. В той же час, Європа не зацікавлена у продовженні війни на Україні, сподіваючись на швидке скасування режиму санкцій проти Росії, з якою ЄС має серйозну економічну кооперацію, передусім у сфері імпорту дешевих російських енергоносіїв. В той же час, європейські країни Центральної та Східної Європи, які у минулому стикнулись з радянською окупацією, більш радикально налаштовані по відношенню до українсько-російського конфлікту. Зокрема, екс-президент Польщі О. Квасневський переконаний, що Брюссель має зайняти більш жорстку позицію по Донбасу і залучити більшу кількість представників Польщі до переговорного процесу. Так, міністр закордонних справ Литви Л. Лінкявічюс вважає прохання України про розміщенні миротворчого контингенту на сході країни цілком адекватним рішенням. На даний момент, Україна розраховує на більш масштабну підтримку світової громадськості, передусім у аспекті надання оборонного озброєння та направлення миротворчої місії, однак, дана перспектива поки що залишається маловірогідною. Першим кроком назустріч західним партнерам Україна зробила у 2014 р., скасувавши позаблоковий статус, розраховуючи на вступ до НАТО. Але, як зазначають уповноважені представники альянсу, питання вступу наразі стоїть не на часі.

У відповідь на українські очікування, першим з американців, хто закликає надати зброю Україні і перейти від принципу «занепокоєння» до рішучих дій щодо стабілізації ще 10 вересня 2014 р., радник президента США, консультант Центру стратегічних і міжнародних досліджень З. Бжезинський, який зробив заяву виступаючи перед комісією Сенату США з питань озброєння. «Розповім вам про свій найбільший жах. Одного разу Путін захопить Ригу і Таллінн, тому що вони не зможуть самі себе захистити. А ми на Заході будемо говорити, що це скандал і шок, будемо висловлювати обурення і не будемо робити більше абсолютно нічого» [11]. Так само 22 січня Голова комітету зі збройних сил Сенату Сполучених Штатів Америки Дж. Маккейн заявив, що «Для президента (Б. Обама – Ред.) настав час, щоб продемонструвати дух рішучості, надавши Україні допомогу летальною зброєю, якої вона потребує для захисту. Недотримання цієї вимоги буде чіткою ознакою слабкості не тільки для Путіна, але і для потенційних агресорів у всьому світі» [12].

Отже, ситуація на Сході України залишається вкрай складною і непередбачуваною – існує ймовірність створення чергового «замороженого» конфлікту-джерела нестабільності та загрози для Європи, плацдарму для подальшої експансії РФ. США та ЄС зацікавлені у стабілізації ситуації, але не поспішають приймати участь у цьому відмінними від дипломатії і санкцій способами. Вірогідно, що ЄС більш зацікавлений в якнайшвидшій стабілізації, ніж США, оскільки має спільні кордони з Україною. США імовірно, не вдаватимуться до радикальних кроків відносно РФ, обмежуючись лише експресивною риторикою у ЗМІ і економічною ізоляцією геополітичного суперника. Не виключено, що вичікуватимуть від РФ нових агресивних кроків, залишаючись осторонь і не встаючи на бік миротворчих операцій. Підтримка України скоріше, за все, буде супроводжуватись матеріально-технічними засобами, кредитами та спільними навчаннями військових за межами гарячих точок, і вірогідно, навіть за межами України. В такій ситуації міжнародний імідж Росії як стабільного партнера, передусім, в галузі економіки, буде остаточно втрачений, що стане для США виграшем у сенсі здобуття нових союзників, зокрема у найбільш важливому для США регіоні – Південно-Східній Азії і Океанії. Таким чином, проблема місця України в системі національних інтересів США в умовах конфлікту з Росією потребує подальшого дослідження як з погляду її вагомості для теорії і практики зовнішньої політики України, так і перебігу подій, які відбуваються у сьогоденні.

Список використаної літератури:

1. Russia's Continuing Support for Armed Separatists in Ukraine and Ukraine's Efforts Toward Peace, Unity, and Stability [Електронний ресурс]. – Washington, DC. - July 14, 2014. – Режим доступу: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/07/229270.htm>.

2. Російсько-український конфлікт. Аналітична доповідь Центру Разумкова // Національна безпека і оборона. – К.: 2014. -№5-6. – С.58-67.

3. Сивак О. Новітні українсько-американські відносини / О. Сивак, П. Черник // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: Збірник наукових праць. – 2010. - Вип. 22. - С. 87-93

4. Інтерв'ю Посла України в США: Ставлення США до України кардинально змінилося. - 27 січня 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/press-center/interviews-and-articles/3389-stavlennya-ssha-do-ukrajini-kardinalyno-zminilosyaposol-mocik>

5. Экс-посол США Пайфер: «Мы предлагаем предоставить Украине легкое противотанковое оружие» [Електронний ресурс] // Газета «Сегодня». – 2 февраля 2015. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/ukraine/eks-posol-ssha-payfer-my-predlagaem-predostavit-ukraine-legkoeprotivotankovoe-oruzhie-590039.html>

6. Бжезинский призвал сенаторов США предоставить оружие Украине [Електронний ресурс] // ЛигаБизнесИнформ. – Режим доступу: http://news.liga.net/news/politics/5064921-bzhezinskiy_prizval_senatorov_ssha_predostavit_oruzhie_ukraine.htm

7. Statement by senator John McCain on the situation in Ukraine / U.S. Senator John McCain web. – Washington, D.C. – Jan 22, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mccain.senate.gov/public/index.cfm/press-releases?ID=65a3df88-3b31-4c7f-9064-61ef46c3bcef>.

Ю.А.Сливка (Сторчак)

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ ЯПОНІЇ

У статті автор аналізує особливості політичного режиму Японії, як однієї із найбільш розвинених держав світу.

Ключові слова: політичний режим, політичний устрій, повноваження.

Протягом ХХ-початку ХХІ ст. Японія незмінно привертає до себе увагу дослідників та спостерігачів зі всього світу, які намагаються з'ясувати “загадки” дуже неординарного розвитку країни вранішнього сонця. У ХХ ст. - на перше місце поставало питання: як правителям цієї невеличкої і, по суті, слаборозвиненою острівної країні вдалося уникнути долі основної маси азіатських країн? Як вдалося в короткий термін досягти успіхів у справі модернізації економіки та суспільства, забезпечивши собі місце серед провідних країн світу.

Особливо сильний сплеск зацікавленістю Японією був викликаний феноменом її фантастичного відродження, після нищівної поразки у Другій світової війні, у результаті якого країна до початку ХХІ сторіччя перетворилася на одного з світових лідерів, одного з локомотивів світової економіки.

Японія – унітарна держава. Форма правління – конституційна монархія, де влада імператора дуже обмежена. Імператор Японії є формальним главою країни і визначений конституцією як «символ держави і єдності народу». Влада знаходиться, головним чином, в руках прем'єр-міністра Японії та інших виборних членів парламенту, в той час як верховна влада належить народу Японії. Фактично імператор Японії виступає в ролі глави країни в дипломатичних справах. Імператор Акіхіто править з 1989 р, під девізом «Мир і спокій». Законодавчим органом Японії є національне законодавче зібрання у вигляді двопалатного парламенту. Парламент Японії складається з Палати представників(складається з

480 депутатів, які обираються прямим народним голосуванням кожні 4 роки або в разі розпуску) і Палати радників (складається з 242 депутатів, які обираються народом терміном на 6 років). Загальним правом голосу наділені всі громадяни Японії старше 20 років. Голосування на всіх виборах є таємним. Ліберально-демократична партія (ЛДП) перебуває при владі з 1955 р. за винятком нетривалого періоду правління коаліційного уряду, сформованого з опозиційних партій у 1993 р., та періоду правління представників демократичної партії з 2009 по 2012 рр. Найбільшою опозиційною партією є соціально-ліберальна Демократична партія Японії. Прем'єр-міністр Японії є главою уряду. Кандидат на цю посаду призначається парламентом з числа своїх членів і затверджується імператором Японії. Крім того, прем'єр-міністр Японії повинен користуватися довірою Палати представників для того щоб зберегти свою посаду. Прем'єр-міністр є главою Кабінету міністрів (буквальний переклад його звання з японської - «Прем'єр-міністр Кабінету міністрів»). Він призначає і звільняє державних міністрів, більшість з яких повинні бути членами парламенту. В даний час посаду прем'єр-міністра Японії займає Сіндзо Абе. Японські закони приймаються в законодавчому органі країни, яким є парламент Японії, і формально схвалюються імператором. Судова система Японії має чотири основних рівня: Верховний суд і три рівні низових судів. Основою статутного права Японії є збір законів, званий «Шість кодексів».

Конституція Мейдзі набула чинності 29 листопада 1890 р. Конституція засновувала дуалістичну монархію, де імператор проголошувався главою держави, що з'єднує у своїй особі всі права верховної влади. До спадкування трону повинні допускатися виключно нащадки Імператора чоловічої статі. Особистість Імператора оголошувалася священною і недоторканною Імператор здійснює законодавчу владу разом з парламентом. Парламент засновувався як двопалатна законодавча установа, що складалося з Палати перів і палати представників. Палата перів формувалася на основі поєднання принципів призначення Імператором, успадкування та виборності. Палата представників формувалася на основі принципу виборності. Строк повноважень Палати представників становив 4 роки.

Сприяти Імператору в здійсненні ним своїх конституційних повноважень були покликані Кабінет міністрів, Таємна Рада і т. зване «Генро» - радники Імператора.

Міністри були відповідальні не перед парламентом, а перед Імператором, їм вони призначалися і зміщувалися.

Передбачений ст. 73 К. порядок внесення до неї змін припускав, що проект змін повинен був вноситися в парламент виключно імператорським указом і затверджуватися більшістю у дві третини голосів присутніх членів у кожній з палат. При цьому кворум у палатах парламенту під час обговорення поправок у К. становив дві третини від загального числа їх членів.

14 серпня 1945 Японія прийняла умови Потсдамської декларації від 26 липня 1945 р. Декларація, крім вимог про беззастережну капітуляцію Японії, демілітаризації держави і повного усунення впливу військових на політику, покладала на японський уряд зобов'язання поваги до основних людських прав.

Окупаційна адміністрація прийняла рішення підготувати власний проект Конституції, який, разом з ультимативними вимогами прийняти його за основу при розробці нової Конституції був переданий японській владі 13 лютого 1946

У червні 1946 р. проект нової К. був внесений в оновлений проведеними 10 квітня 1946 виборами парламент (Вперше брали участь жінки, вік активного виборчого права - 20 років), який затвердив його 7 жовтня. Вступила в силу Конституція 3 травня 1947

Конституції була прийнята згідно з процедурою внесення поправок до Конституції згідно ст. 73 останньої. Це дозволяє стверджувати, що нова Конституція - лише виправлена стара.

Однак така позиція йде врозріз з положеннями нової Конституції, якими була оформлена зміна конституційного ладу Японії. Таким чином, нова К. у своєму фундаментальному принципі радикально пориває зі старою Конституцією.

Конституція може бути віднесена до категорії нерозгорнутих. Її положення носять загальний характер і деталізовані слабо. Вона складається з преамбули, 11 глав і 103 статей. Конституція проголосила принципи народного суверенітету, відмови від війни, визнання і гарантування основних прав людини, верховенства права, поділу влади, забезпечивши тим самим формування в Японії демократичного політичного режиму.

Японія - це парламентська монархія. Форма державного устрою - унітарна держава.

Система конституційного контролю в Японії побудована за американською моделлю.

Вся повнота судової влади належить Верховному суду і таким судам нижчих інстанцій, які будуть засновані законом.

Конституція є жорсткою. Внесення змін до неї вимагає схвалення проекту 2/3 голосів від загальної кількості членів в кожній з палат парламенту. Після цього проект повинен бути затверджений народом Японії. Поправки до Конституції будуть вважатися затвердженими, якщо за них висловились більшість голосуючих, або в порядку окремого референдуму, або шляхом виборів - у відповідності з рішенням Парламенту. В даний час Конституція не містить ніяких поправок. Серйозним кроком у напрямі внесення поправок до Конституції Японії стало прийняття закону про конституційний референдум в 2007 р., який набув чинності в 2010 р.

Проаналізуємо правове положення імператора. Ст.4 Конституції встановлює, що імператор здійснює лише ті дії, які передбачені Конституцією і не наділений повноваженнями, які пов'язані зі здійсненням державної влади. Конституція

проголошує імператора символом державної влади і єдності народу, одночасно підпорядковуючи його народу як носію суверенітету.

Імператор є виключно церемоніальною фігурою, ст.3 Конституції визначає, що всі дії імператора, які відносяться до державних справ, можуть бути здійснені ним не інакше як зі згоди та поради Кабінету Міністрів, і Кабінет Міністрів несе за них відповідальність. В той же час Конституція містить достатньо обширний перелік «державних справ», виконання яких передбачає участь Імператора. Він призначає визначеного Парламентом кандидата Прем'єр-міністром, а визначеного Кабінетом Міністрів кандидата – Головою Верховного суду. З поради і згоди Кабінету Міністрів Імператор:

- Оприлюднює поправки до Конституції, закони, договори, представницькі укази;
- скликає Парламент і розпускає Палату представників;
- у відповідності з законом підтверджує призначення і усунення міністрів та інших посадових осіб;
- підтверджує повноваження та вірчі грамоти послів і посланників;
- підтверджує загальні і часткові амністії, пом'якшення та відстрочки покарань, відновлення в правах;
- у відповідності з законом підтверджує ратифікаційні грамоти і ін. дипломатичні документи;
- приймає іноземних послів та посланників;
- здійснює церемоніал.

Власністю Імператора та Імператорського Дому розпоряджається держава. Витрати Імператора повинні покриватися виключно за рахунок коштів цивільного листа, який затверджується Парламентом.

Також згода Парламенту необхідна для здійснення будь-якого переходу права власності від Імператора і членів Імператорського Дому чи до них, навіть якщо мова йде про отримання подарунків.

Отже, Японія - конституційна монархія, як, наприклад, Англія, Данія чи Швеція. І подібно самодержцям цих країн, імператор Японії не має ніякої законодавчої і виконавчої влади. Одним словом - це символ Японії. Але все ж таки імператор дещо може. Так, за конституцією, він має право хоча б формально призначати прем'єр-міністра та головного суддю Верховного суду, скликати парламент, підписувати закони і договори і присуджувати нагороди, але все це за поданням і за схвалення Кабінету міністрів.

На рівні всіх 47 префектур адміністративна влада зосереджена в руках губернатора і зборів. Губернатор і члени зборів обираються прямим голосуванням жителями префектур. Під наглядом префектуральної влади знаходяться адміністрації міст і селищ. Члени муніципальних зборів також обираються прямим голосуванням.

Список використаної літератури:

1. Анісімцев Н. В. Конституційні проблеми сучасної Японії. Право і політика. - М.: Справа, 2007.
2. Баглай М. В. Конституційне право зарубіжних країн. - М.: Юрист, 2005.
3. Данилов С. Ю. Правові демократичні держави (нариси історії). - М.: Статут, 2008.
4. Куріцин В. М. Досвід становлення конституціоналізму в США, Японії, Росії. - М.: Статут, 2006.
5. Мещеряков А. Н. Японський імператор. - М: Юрайт, 2006.

С.В.Юрчак

ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2015 р.

У статті проаналізовано основні порушення виборчого процесу під час місцевих виборів до міських та сільських рад України у 2015р.

Ключові слова: агітація, підкуп, адміністративний ресурс.

Вибори – це складна система заходів та процедур, яка спрямована на формування органів влади. Порушення виборчого процесу можуть негативно впливати як на процес, так і результати виборів[1]

Проаналізуємо порушення, виявлені під час місцевих виборів. Зокрема, у Харкові 18 жовтня 2015 р. офіційними спостерігачами зафіксований бігборд на фасаді залізничного вокзалу “Харків-Пасажирський” (пл. Привокзальна, 1) з політичною рекламою кандидата на посаду Харківського міського голови Олександра Давтяна (БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА “СОЛІДАРНІСТЬ”). На місце спостерігачами були викликані працівники поліції. Була написана заява та пояснення, а також складений Акт про виявлення правопорушення Закону України “Про місцеві вибори”. У місті Первомайське (Харківської області), 17 жовтня офіційним спостерігачем було зафіксовано чисельні агітаційні плакати партії «Наш край», які не мали вихідних даних. Плакати були розміщені по вулиці Леніна, 16, та Леніна, 23. Також агітаційні матеріали тієї ж партії розміщувались на невідповідних для того місцях, зокрема на стовпах.

На будівлі автостанції у смт. Верховина (Івано-Франківської області) було виявлено масове розміщення друкованих матеріалів агітації із символікою «Блоку Петра Порошенка «Солідарність». Стосовно цього факту спостерігач звернувся в міліцію. Так само в Херсонській області «БПП «Солідарність» масово використовує автостанції у сільських районах для розміщення агітаційної продукції. Розміщення агітації на автостанціях Нова Каховка (6 жовтня), Горностаївка (16 жовтня). Після зауваження та повідомлення про можливе звернення до міліції незаконна агітація була знята.

В приміщенні центрального автовокзалу в Чернівцях по вулиці Головні, 219 виявлено рекламу політичної партії «Блок Петра Порошенка «Солідарність» та кандидати на посаду Чернівецького міського голови від цієї партії Наталії

Якимчук. Агітація трансливалась на рекламному табло терміналу для оплати разом з іншою комерційною рекламою. Було викликано міліцію, яка прийняла заяву. Як стало згодом відомо, після втручання правоохоронців вказану рекламу було знято.

Як здійснення агітації іноземними особами в Одесі може бути розцінена участь білоруського гурту «Пісняри» в агітаційних заходах кандидата на посаду Одеського міського голови Світлани Фабрикант (партія «Відродження»). Концерти відбулись в період з 15 по 18 жовтня в кожному районі міста (всього 4 райони)[3].

Проаналізуємо приклади підкупу виборців. В Чернівцях агітатори від імені кандидатів в депутати Чернівецької міської ради від політичної партії «Рідне місто» (Тетяна Бешлей, Володимир Бешлей, Анатолій Чесанов, Василь Дутчак, Марина Гаєвська) адресно роздають виборцям так звані соціальні проїзні на можливий безкоштовний проїзд в громадському транспорті. Пластиковий соціальний квиток міститься в агітаційному матеріалі за кандидата на посаду Чернівецького міського голови цієї політичної сили Віталія Михайлішина. В листівці, на котрій вписано ПІБ виборця, йдеться, що соціальний квиток запрацює з 1 грудня 2015 року, коли мером буде обрано саме цього кандидата. В брошурі «Разом відновимо справедливість» Віталій Михайлішин адресно звертається до особи, яка отримує соціальний квиток та пояснює, що цей квиток дасть змогу безкоштовно користуватися громадським транспортом. Нагадує, що такі проїзні вже діяли впродовж всього терміну, коли він керував містом (Віталій Михайлішин виконував обов'язки міського голови в 2011-2014 роках). Також там зазначено, що якщо особа проголосує за «Рідне місто» на виборах 25 жовтня, то «відновить справедливість – поверне свій соціальний квиток, який буде діяти з 1 грудня. Зважаючи на те, що в брошурі, на так званому соціальному квитку міститься ПІБ виборців, а ця продукція доставляється адресно, виникає питання стосовно бази персональних даних, яка є у агітаторів. Стосовно персональних даних, якими володіють кандидати, працівники їхніх штабів, учасники громадських організацій звернулися до УМВС в Чернівецькій області перевірити вказані дії кандидатів на відповідність закону «Про захист персональних даних». Спостерігачі зауважують, що безкоштовні проїзні – це передвиборча обіцянка з конкретною матеріальною вигодою у майбутньому. Якщо би це були справді діючі зараз проїзні, їх роздачу можна було би розцінювати як підкуп виборців.

За повідомленням спостерігачів, у гуртожитку №2 ЧНУ ім. Ю. Федьковича студентам пропонували 350 грн за голос на користь Віталія Михайлішина.

18 жовтня у м. Красноград Харківської області на площі біля автовокзалу, що розташований по вул. Полтавська, 91, спостерігачем було виявлено проведення передвиборчої агітації на користь партії "Відродження" шляхом надання виборцям на пільгових умовах товарів, а саме картоплі та моркви по 1 грн. за кг., що можна кваліфікувати як непрямий підкуп виборців.

В Херсоні, 12-18 жовтня по дворах кількох мікрорайонів обласного центру розміщувалися листівки із таким змістом: «У вашому дворі буде проводитися ремонт доріг. Наполегливе прохання не перекривати проїзд в цей час. Наш край (та прізвище кандидата)».

В м. Біла Церква (Київської області), по вул. Інститутській, Ак. Вула, роздавали по 100 грн. за кандидата від ПП «Радикальна партія Олега Ляшка» Поляруша Олександра Олексійовича. Справа була розглянута судом й винних притягнуто до відповідальності.

В місті Київ 17 жовтня близько 17:00 між житловими будинками за адресою Щусева, 6-7 представники кандидата в депутати Київради від політичної партії «Єдність» Олександра Бродського (117 округ) організували продаж молочної продукції за заниженими цінами. За літр молока просили 9 гривень, кілограм сиру коштував 30, а півлітра вершків – 22 гривні. Під час імprovізованої ярмарки агітатори спілкувались із громадянами, а покупки торговець загортав у фірмові пакети з надписами «Олександр Бродський». Вбачаючи факт порушення виборчого законодавства, спостерігач Громадянської мережі ОПОРА викликав слідчо-оперативну групу Шевченківського РУ ГУМВС України в місті Києві. Правоохоронці склали протокол, зібрали свідчення та вилучили агітаційні матеріали Олександра Бродського.

12 жовтня кандидат до Рівненської обласної ради Володимир Ковальчук від Радикальної партії (балотується по місту Здолбунів) організував для мешканців міста Здолбунова поїздку у Київ на футбольний матч Україна – Іспанія. Було організовано 2 автобуси вболівальників, зокрема частина з них колишні бійці АТО зі Здолбунова. Квитки на матч коштували 300 гривень.

17 жовтня у Вінниці на телефон Громадянської мережі надійшли повідомлення від місцевих мешканців вулиць Свердлова та Стахурського про факт підкупу виборців. Як виявили в подальшому, за адресою вул. Р. Скалецького, 41 у приймальні народного депутата України Геннадія Ткачука роздавали матеріальну допомогу у розмірі 150 гривень. За повідомленням людей, їх просили голосувати за кандидата у депутати міської ради Ігоря Ткачука (брат нардепа Геннадія Ткачука). Та зазначали, що кошти видаються із депутатського фонду народного депутата.

У Волинській області найхарактернішими прикладами непрямого підкупу виборців є використання фонду «Новий Луцьк» Олександром Товстенюком та Ігорем Палицею під час виборчої кампанії. А саме: організація фондом безкоштовних вистав для окремих категорій громадян, видача безкоштовних сертифікатів на ліки, на продукти, організація безкоштовного санаторного відпочинку для ветеранів, для переможців олімпіад, будівництво та облаштування дитячих спортивних майданчиків у школах, організація різноманітних концертів та роздача під час концертів подарунків. 15 жовтня у Колківському вищому професійному училищі від імені благодійного фонду І.Палиці «Новий Луцьк»

батькам дітей-переможців районних олімпіад вручали безкоштовні путівки в Буковель Артек на 5 днів з 26.10.2015 до 01.11.2015. Разом з путівкою давали плащі від дощу, блокнот, ручку та пакет з логотипами фонду. 16 жовтня у Луцьку на безоплатне оздоровлення від імені благодійного фонду І. Палиці «Новий Луцьк» відправляли також ветеранів.

В Житомирській області працівники ДП Чуднівська філія «Житомирський лікєро-горілочний завод» (Чуднівський спиртзавод) провели ремонтні роботи опалювальних систем в Дідковецькому ДНЗ, Чуднівській гімназії та Дідковецькій ЗОШ І-ІІІ ст. Про це широко описувалось у місцевій пресі. Директором заводу є Владислав Лаврухін – кандидат в депутати обласної ради від «БПП «Солідарність». Також від цього кандидата 14 жовтня було організовано безкоштовну екскурсійну поїздку учнів Чуднівської №2, Тютюнниківської та Короченської шкіл до музеїв м. Києва.

В міському Палаці культури в м. Новоград–Волинський на честь дня Покрови о 15-00 відбувся концерт Партії Пенсіонерів України. Наприкінці концерту було зафіксовано роздачу продуктових наборів пенсіонерам[3].

Приклади зловживання адміністративним ресурсом. В Одесі партія Довіряй Ділам продовжує використовувати в своїй зовнішній агітації, а також під час зустрічей із виборцями, Міську цільову програму надання соціальних послуг і других видів підтримки незахищеним верствам населення, а також Міську цільову програму підтримки ветеранів війни, сімей загиблих воїнів та дітей війни міста Одеси. Наприклад, під час ярмарку, який було організовано від імені кандидата в депутати міської ради від партії Довіряй Ділам, що відбувся в обласному центрі 14 жовтня, пенсіонерам видавали соціальні картки на хліб за якою хлібопекарські вироби продаються за зниженою ціною. «Соціальна картка Одесита» – один із видів допомоги Міської цільової програми надання соціальних послуг та інших видів підтримки незахищеним верствам населення.

В Києві 8 жовтня за адресою вул. Костянтинівська, 26 відбулося урочисте відкриття столичного кінотеатру «Жовтень», який постраждав від пожежі минулого року. Поблизу кінотеатру і на самій будівлі були розміщені щити із зазначеною датою відкриття «Жовтня» та гаслами партії БПП «Солідарність»: «18 жовтня відкріємо «Жовтень». Реальними справами змінюємо наше місто. Віталій Кличко». Біля входу в кінотеатр був встановлений величезний екран, на якому розмістили агітацію партії «Блок Петра Порошенка «Солідарність», лідером якої є кандидат на посаду міського голови Віталій Кличко. Крім того, з екрану присутнім постійно нагадували під яким номером у виборчому бюлетені знаходиться партія столичного мера.

Голова Львівської обласної державної адміністрації, взявши відпустку, їздить по районах та агітує за партію “Солідарність”. Однак в деяких інформаційних матеріалах вказується, що разом з тим він здійснює офіційні візити як голова ОДА. Так, зокрема, в Городку та Яворові під час візиту голови ЛОДА Олега

Синютки на зустріч з ним, яка ніде не була анонсована, збирали працівників освітніх та культурних закладів (шкіл, садочків, народних домів тощо).

В Черкаській області чинний голова міста Ватутіне проводить свої зустрічі з виборцями у робочий час, наприклад, 15 жовтня о 8 ранку в міській поліклініці, 19 жовтня о 9 ранку на цегляному заводі та 20 жовтня з трудовим колективом школи №5 о 10 ранку (перенесена)[3].

Таким чином, під час проведення місцевих виборів було зафіксовано ряд порушень, які вплинули на виборчих процес: підкуп виборців, незаконна агітація, використання адміністративного ресурсу. Завдання діючої влади проаналізувати такі порушення та внести зміни до Законодавства з метою їх недопущення у подальшому[2, с.15]

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про вибори народних депутатів України» станом на 25 березня 2004 р. № 1665-IV. – К., 2004 р. – 202 с.
2. Закон України "Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" від 14.01.1998р. № 14/98-ВР//Відомості Верховної Ради України - 1998. - № 3-4 - Ст. 15.
3. Проміжний звіт за результатами спостереження ОПОРИ на місцевих виборах 25 жовтня 2015 р. <http://www.oporaua.org/news/9257-promizhnyj-zvit-za-rezultatamy-sposterezhennja-opory-na-miscevyh-vyborah-25-zhovtnja-2015-r>

О.Г. Цимбалюк

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ ПІВНІЧНОЇ КОРЕЇ : ОЗНАКИ ТОТАЛІТАРИЗМУ

У статті розглянуто модель тоталітарного режиму та охарактеризовано політичний режим Північної Кореї. У статті детально проаналізовано культурологічну основу тоталітаризму, інформаційну ізоляцію суспільства від зовнішнього світу, порушення свободи вираження, віросповідання і релігійної діяльності, обмеження прав людини.

Ключові слова: політичний режим, тоталітаризм.

Провідні експерти характеризують політичний режим Північної Кореї як найбільш тоталітарний у світі. На сьогоднішній день кордони країни закриті і інформацію, яку ми отримуємо, надають північнокорейські біженці. Форма правління в КНДР не має аналогів у світі. Тому важливим є аналіз політичного режиму у Північній Кореї, і які ознаки тоталітаризму в ньому присутні.

Перш за все необхідно зазначити, що Північна Корея функціонує у вигляді однопартійної системи під контролем тоталітарної сімейної диктатури, що іноді характеризується як абсолютна монархія з Кім Ір Сена і його спадкоємців.

9 вересня 1948 року перша сесія Верховних народних зборів Кореї проголосила створення Корейської Народно-демократичної Республіки (КНДР).

Кабінет міністрів КНДР очолив Кім Ір Сен. У Північній Кореї був встановлений тоталітарний режим.

На думку Б.Захарова, тоталітаризм – це суспільно-політична та культурно-ідеологічна система, що передбачає:

- Юридично закріплену або фактичну однопартійність;
- Ідеологію на озброєнні, що проникає в усі сфери життя людини й суспільства.
- Ідеологічну індоктринацію з використанням усіх сучасних засобів масової інформації (ЗМІ), за якими держава встановила повний контроль.
- Монополію держави на професійну й економічну діяльність людини.
- Державний апарат контролю, нагляду і придушення.
- Масовий державний терор як засіб досягнення цілей [2].

Північнокорейська модель тоталітарного режиму цілком підпадає під це визначення:

1. Трудова партія Кореї – єдина в КНДР;
2. ідеологія Чучхе, що нав'язується усіма ЗМІ країни;
3. адміністративно-командна система керування економікою;
4. силові структури, спрямовані на боротьбу як із "зовнішніми" ворогами, так і з "внутрішніми"; масовий терор тощо [3].

У КНДР законодавство абсолютно декларативне. Конституція 1948 року і нова Конституція 1972 року містять низку демократичних статей, виконання яких неможливо за тоталітарного режиму. Стаття 53 Конституції КНДР 1972 року декларує: "Громадянам гарантується свобода слова, преси, зборів, об'єднань і демонстрацій. Держава гарантує умови для вільної діяльності демократичних політичних партій і громадських організацій". Проте у південнокорейському "Політичному словнику" сказано: "Свобода вираження може бути широко гарантована тільки під керівництвом партії і контролем держави"[5].

Культурологічною основою тоталітаризму є спроба переривання природних культурних традицій і створення на базі культурологічних підмін і фальсифікацій нової, особливої, агресивної субкультури, що претендує на тотальність.

На зміну буддизму, християнству та іншим традиційним для Кореї релігійним і філософським навчанням прийшла ідеологічна система Чучхе. У її основі лежить такий принцип: "Творці історії, так само як і усього світу, і тому природу та суспільство можна змінити руками цих творців... Маса – рушійна сила революції... але вони можуть діяти як творці тільки під керівництвом великого вождя..."

Культ особистості Кім Ір Сена і, меншою мірою, його сина і спадкоємця Кім Чен Іра є основою індоктринації у Північній Кореї. Про це свідчить те, що в країні Кім Ір Сену поставлено більше п'ятисот пам'ятників. Крім того, цілий ряд об'єктів та організацій названий ім'ям Кім Ір Сена. Його біографію починають вивчати ще в дитячому садку [4].

"Перші речення, які вчать немовлята – це "Дякуємо тобі, великий отче Кім Ір Сен" і "Дякуємо тобі, дорогий лідере Кім Чен Ір", – згадує один із біженців. – Ми мусимо дякувати керівникам за все. Портрети Кім Ір Сена та Кім Чен Іра висять в кожній школі, у кожному класі і навіть у залізничних вагонах".

Вже після смерті, в 1998 році Кім Ір Сену дали звання Вічного президента КНДР. Таким чином відбулося фактичне його обожнювання. Хоча і в менших масштабах, був так само розвинений культ особистості Кім Чен Іра. Його біографію вивчають у школах, а день народження є національним святом. Після смерті Кім Чен Іру було присвоєно звання генералісимуса і героя КНДР. Політичний режим Північної Кореї явно має авторитарний і автократичний характер.

У 14 статті Конституції 1948 року сказано: "Всі люди мають право на свободу віросповідання і релігійної діяльності". У новій Конституції додана фраза: "Громадяни мають свободу антирелігійної пропаганди". Але в перші роки існування КНДР поступово було зруйновано 2000 церков і 400 храмів, у результаті чого 50 тисяч католиків, 300 тисяч протестантів і мільйони буддистів залишилися без культових споруджень. Зараз стверджують, що в Північній Кореї залишилося 10 тисяч буддистів, 15 тисяч католиків і 10 тисяч віруючих інших християнських церков. Боротьба з релігією – один із ключових аспектів політики і пропаганди правлячої верхівки КНДР.

Умовою встановлення тоталітарного режиму є закрите суспільство, тобто таке суспільство, у якому зв'язки із зовнішнім світом підконтрольні державі, інформація про зовнішній світ проходить крізь призму державної пропаганди, а інформація про внутрішнє становище приховується та фальсифікується. Таким чином, за тоталітарного режиму суспільство ізолюється у часі (фальсифікація історії, переривання культурних традицій) та у просторі (інформаційна ізоляція суспільства від зовнішнього світу і влади від громадян). Усі публікації, статті та радіопередачі в КНДР візуються із самого початку, щоб не припустити критики політичної системи чи урядової політики. ЗМІ велено діяти виключно як засобам для поширення політики, вказівок партії й уряду. Крім того, радіоприймачі виробництва Північної Кореї приймають тільки державні станції і радіопрограми. Навіть радіоприймачі іноземного виробництва спочатку проходять реєстрацію в Службі безпеки, де піддаються регуляції і настроюються тільки на одну хвилю – Центральної радіомовної станції Північної Кореї. Спецслужби перевіряють шкали усіх радіоприймачів країни раз на три місяці, і якщо пломба порушена, то вважається, що власник приймає радіопередачі Південної Кореї та інших "імперіалістичних" держав. Тоді він може бути покараний, як "ідеологічний правопорушник". Виняток становлять тільки радіоприймачі дипломатів інших країн. При цьому уздовж державних кордонів КНДР встановлені "глушилки".

Так само постають справи із телебаченням, хоча телевізори у сільських районах практично відсутні, у містах, за винятком Пхеньяна, їх теж небагато. Крім

невеличкого числа представників елітної групи, населення Північної Кореї абсолютно не має уявлення про події за кордоном. ЗМІ КНДР зосереджені на тому, щоб створити у людей уявлення про становище у світі, яке потрібне владі. Про цей красномовно свідчить той факт, що населення Північної Кореї абсолютно нічого не знало про події у Центральній та Східній Європі наприкінці 80-х років і про возз'єднання Німеччини. Жителі Північної Кореї щиро вірять у легенди про стихійні лиха, що відбуваються виключно у капіталістичних країнах [1].

Розглянемо ще одну проблему. Стаття 60 Конституції Північної Кореї проголошує свободу творчості: "Громадяни вільні у заняттях науковою, літературною і творчою діяльністю". Проте при цьому вони не повинні відходити від методу соціалістичного реалізму. А стаття 56 Кримінального кодексу передбачає смертну кару і грошове стягнення з сім'ї страченого за:

- Наклеп на урядову політику або поширення чуток контрреволюційного толку;
- Видання, збереження і поширення контрреволюційних публікацій;
- Складання текстів або поширення листів, призначених для збудження мас протиурядовими настроями.

Державною зрадою громадянина КНДР вважається навіть "надання такої допомоги, як послуги гіда, перекладача, створення комфорту або іншої матеріальної допомоги ворогу або тим іноземним організаціям чи особам, що виступають проти Північної Кореї", за що теж передбачена смертна кара.

Варто додати, що оцінка ситуації з [правами людини](#) в [КНДР](#) ускладнена через закритий характер північнокорейської держави. Уряд Північної Кореї обмежує доступ до країни іноземцям. Хоча КНДР щорічно відвідують понад триста тисяч [туристів](#), зокрема, близько 1500 — з країн Заходу, переважна більшість з них бувають у районі гір [Кимгансан](#). Лише невелика частина туристів відвідує [Пхеньян](#). Іноземцям заборонено відвідування деяких [регіонів](#) країни, що мають, згідно з офіційними заявами влади КНДР, стратегічно важливе значення. Заборонено також будь-яку фото- та відео-зйомку без дозволу супроводжуючого.

Громадяни КНДР не мають права вільно залишити свою країну, і тому інформація надходить від біженців, не повернутих та інших осіб, які залишили Північну Корею. Хоча інформація від цих категорій осіб найчастіше має суб'єктивний характер, на підставі великої кількості повідомлень біженців низка організацій робить висновки про загальну ситуацію в Північній Кореї.

Північнокорейські біженці повідомляють про факти голодної смерті і знищення людей з обмеженими можливостями. Тоталітарний режим Північної Кореї вважає людей з обмеженими можливостями та психічно хворих людей некорисними для суспільства, і прагне до їх знищення. Про це повідомляє «[The Telegraph](#)». Біженець з Північної Кореї повідомив виданню, що інваліди і психічно хворі люди зникають в КНДР. "У Північній Кореї систематично проходить "очищення" населення", - сказав він. 32-річний Джі Сон-хо зазначає, що інваліди в

КНДР розглядаються як "пляма" і "припинення" правлячого режиму. У статті також зазначається, що хворих, як правило, залишають напризволяще. Дітьми з труднощами у розвитку нехтують. Режим, навпроти, демонструє, що всі живуть добре [6].

Таким чином, політичний режим країни являє собою приклад класичного тоталітаризму із відсутністю всіх громадянських прав і свобод, зокрема свободи вираження поглядів. Крім того, для північнокорейського режиму характерна спадкова зміна влади і крайня закритість у відносинах з іншими країнами світу. Нагнітається рівень протистояння зі Сполученими Штатами Америки. На жаль, найближчим часом істотних змін у політичній системі КНДР не передбачається.

Список використаної літератури:

1. Жебин А. З. Эволюция политической системы КНДР в условиях глобальных перемен / А. Жебин — М. : Русская панорама. - 2006. — 4с.
2. Захаров Б. Порівняльний аналіз двох стадій радянського тоталітаризму – класичної та загниваючої / Б. Захаров – Харків, ХДІК. - 1994. – С.12.
3. Захаров Б. Тоталітаризм і свобода вираження поглядів у Північній Кореї. – [Електронний ресурс] / Б. Захаров – Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1007461144>.
4. Політичний режим Північної Кореї: ознаки тоталітаризму. Політичний устрій Північної Кореї. – [Електронний ресурс] / Новини та суспільство – Режим доступу: <http://faqukr.ru/novinita-suspilstvo/146465-politichnij-rezhim-pivnichnoi-korei-oznaki.html>.
5. Політичний словник. – Пхеньян: "Суспільні науки". – 1973. - С.1306-1307 ; 6. У Північній Кореї знищують інвалідів та психічно хворих. – [Електронний ресурс] / Ліга. Новини–Режим доступу: http://news.liga.net/ua/news/world/4386742-u_p_vn_chn_y_kore_znishchuyut_nval_d_v_ta_psikh_chno_khvorikh_zm.htm

Л.М.Шварц

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ АВСТРАЛІЇ

У статті здійснено загальний огляд створення та діяльності політичних партій Австралії.

Ключові слова: партія, функції, Австралія, класифікація партій Австралії, парламент.

Одним із первинних суб'єктів політичної діяльності в будь-якій державі є політична партія. Політична партія - це політична організація, яка виражає інтереси певних соціальних груп або сил, об'єднує їх як найактивніших представників та керує ними для досягнення певної мети. Аналіз сучасних досліджень у партології (галузі знання про партії) дозволяє виділити три основні ознаки, що притаманні політичній партії як політико—правовому інституту.

У більшості країн світу статус і діяльність партій регулюються спеціальними законами чи конституційними нормами.

Головними ознаками політичних партій є ідейна єдність, організованість, виразна політична платформа, внутрішньопартійна дисципліна, здатність брати

дієву участь у політичній боротьбі і здійсненні влади, виконання низки незамінних соціально-політичних функцій у демократичній державі.

В британських домініонах тенденції партійного будівництва подібні до європейських. Комуністичні партії були слабкими, хоча місцями їм вдавалося здобути певні впливи (наприклад в Австралії). Фашистські рухи теж не знайшли для себе тут сприятливого ґрунту. Країни ці залишаються в рамках традиційних для них партійних систем. В Австралії в міжвоєнний період і після війни мало місце послаблення Лейбористської партії. Комуністична партія Австралії, хоча була і нечисельною, але займала важливе місце в політичному житті держави. Тут ані Лейбористська партія, ані конкуруюча коаліція лібералів і аграріїв не могли втримати влади довший період часу.

Мета дослідження – вивчення особливостей партійної системи Австралії.

Австралійський Союз або Австралія (англ. Commonwealth of Australia) — держава у Південній півкулі Землі на Австралійському материку і острові Тасманія. До складу країни входять також багато невеликих островів, серед яких Норфолк і Лорд-Хау в Тихому океані, Кокосові острови в Індійському та інші. Найближчими сусідніми країнами є Індонезія, Східний Тимор і Папуа-Нова Гвінея на півночі, Соломонові острови, Вануату і Нова Каледонія на північному сході і Нова Зеландія на південному сході.

Австралійський Союз входить до складу Британської Співдружності Націй. Конституція Австралійського Союзу набула чинності з 1 січня 1901 р. Австралійський Союз складається з 6 штатів і 2 самоврядних одиниць, до яких належать - столиця Канберра і Північна Територія. Найвища законодавча влада належить федеральному парламентові, до складу якого входять король (королева) Великої Британії, що його (її) представляє призначений ним (нею) генерал-губернатор і дві палати: палата представників, що обирається пропорційно до загальної кількості населення штату на 3 роки, і сенат, куди обирається по 10 сенаторів від кожного штату строком на 6 років. Виконавча влада належить генерал-губернатору і кабінету (уряду). Штати Австралійського Союзу мають свої конституції, парламенти і губернаторів. Австралійський Союз є федерацією. Місцевими справами відають органи самоврядування — виборні ради. Ці ради перебувають під наглядом урядових органів.

Сучасні вищі посадові особи. Глава держави — королева Єлизавета II з 1952, представлена генерал-губернатором Квентін Брайс, яка була призначена на цю посаду 5 вересня 2008 р. після виходу на пенсію Майкла Джеффері. Вона стала першою в історії жінкою, призначеною на цю посаду. Прем'єр-міністр — Малкольм Тернбулл з 15 вересня 2015 р.

Хоча громадяни Австралії отримали франшизу ще 1850-х роках, минуло 40 років, перш ніж у країні склалися сучасні політичні партії. Народження і майже миттєвий успіх Австралійської лейбористської партії (АЛП) в 1890-х рр.. викликав консолідацію консервативної ідеології. На момент виникнення в 1901 р.

Австралійського Союзу вже сформувалися дві згуртовані групи правлячої еліти – фритредерів і протекціоністів, які у 1910 р. об'єдналися в Ліберальну партію, яка, зазнавши ряд трансформацій, в сучасному вигляді оформилася до 1944 р. Зазвичай, ліберали діють у коаліції, із Аграрної національною партією [1, с. 57].

Австралія має м'яку двопартійну політичну систему, при якій переважну роль у політичному житті країни мають дві основні політичні партії (або коаліції партій), інші партії в парламенті. Тим не менш, використання системи преференційного голосування (при якій виборець проставляє у виборчому списку цифри проти прізвищ кандидатів, відповідні порядку, в якому він за них голосує) робить попадання в парламент для партій, що не входять в так звану дуополію, дещо простішим завданням, ніж в інших англomовних країнах, включаючи США [4, с. 225].

В австралійському політичному житті домінують три політичні партії, дві з яких становлять правлячу ліберально-національну коаліцію:

- Ліберальна партія Австралії (Liberal Party of Australia) - партія правого центру, яка представляє інтереси ділових кіл, середнього класу і деяких груп сільського населення.

- Молодший партнер по коаліції - Національна партія Австралії (National Party of Australia) – раніше мала назву Аграрна партія (Country Party) - консервативна партія, що представляє інтереси сільського населення і взагалі жителів сировинних районів.

- Австралійська лейбористська партія (Australian Labor Party) - соціал-демократична партія, тісно пов'язана з профспілками, що представляє інтереси міського робітничого класу і частини середнього класу [2, с. 176].

Ліберально-національна коаліція перебувала при владі з 1996 по 2007 рр., Однак на парламентських виборах 2007 року перемогу здобули лейбористи.

Серед дрібних партій в першу чергу можна відзначити такі, як:

- Аграрна ліберальна партія (Country Liberal Party) - третій партнер ліберально-національної коаліції, що представляє її в Північній Території.

- Австралійські демократи (en: Australian Democrats) - ліберально-центристська партія середнього класу.

- Австралійські зелені (en: Australian Greens) - ліва екологічна партія.

- Родина передусім насамперед (en: Family First Party) - партія, що проповідує консервативні християнські цінності.

Виборча система пропорційного представництва дозволяє цим партіям мати місця в Сенаті і у верхніх палатах законодавчих зборів штатів і територій, але не в Палаті представників [3, с. 112].

Профспілки в Австралійському Союзі виникли у 50-х рр. 19 сторіччя. 1956 налічували близько 1700 тис. членів. Більшість профспілок (з загальної кількості 370) входить до об'єднань: Австралійської ради профспілок (заснована 1927,

входить до Міжнародної конфедерації вільних профспілок) та Австралійського робітничого союзу, очолюваного реформістами.

Отже, провідну роль у політичному житті Австралії відіграють Ліберальна партія Австралії та Лейбористська партія.

Ліберальна партія Австралії, заснована у 1945 році, є правонаступницею партії «Об'єднана Австралія» (1931-1945), яка у свою чергу походить з Націоналістичної партії Австралії (1917-1931), а далі попередниками були Союзна Ліберальна партія (1909–1916), Партія вільної праці (1889-1909), Протекціоністська партія (1889-1909).

Лейбористська партія заснована у 1901 році, ідеологією партії є соціал-демократія.

З 1901 року заснування Австралійського Союзу 71% часу при владі була Ліберальна партія Австралії та її попередники, 29% — Лейбористська партія.

Крім цих двох провідних партій в останні десятиліття активну політичну роль на федеральному рівні відіграють: Ліберальна Національна Партія Квінсленду, Національна партія Австралії, Аграрна ліберальна партія, Австралійська партія зелених, парія Родина передусім, Ліберально-демократична партія Австралії, Австралійська партія автолюбителів, Об'єднана партія Палмера.

Список використаної літератури:

1. Брегеда А. Ю. Політологія: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / А. Ю. Брегеда. — К.: КНЕУ, 2009. — 108 с.
2. Політологія: Підручник // За загальною редакцією проф. Кремень В. Г., проф. Горлача М. І. — Харків: Друкарський центр «Єдинорог», 2010. — 640 с.
3. Політологія: Підручник для вищих навчальних закладів / За ред О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. — К.: Видавничий центр «Академія», 2007. — 528с.
4. Політологія: Підручник / Ред. О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко. — К.: ВЦ «Академія», 2010. — 450с.
5. Политология : Учебное пособие для вузов / ред. и сост. Н. И. Сазонов. — Харьков: Фолио, 2011. — 831 с.
6. Попов К. Социология и психология власти / К. Попов // Драма обновления. — М., 2013. — С. 370.
7. Фарукшин М. Х. Политическая система общества / М. Х. Фарукшин // Социально-политические науки. — 2013. — № 5. — С.32
8. Херманн М. Г. Составные части лидерства / М. Г. Херманн // Политология вчера и сегодня. — Вып. 2. — 2014. — С. 17-22.

СТАТТІ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4ДН

О.В. Баланюк, М.О.Росавицька

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ ТА ПРАВЛІННЯ НІМЕЧЧИНИ

У статті на основі аналізу законодавчих актів досліджуються особливості державного устрою Німеччини.

Ключові слова: Конституція, федеративний устрій, адміністративний округ, федеральний канцлер.

Актуальність теми статті визначається зростаючою увагою політичних та державних діячів до особливостей німецької практики федеративного будівництва. Німецька політики та експерти стурбовані тим, що федералізм втрачає субстанцію. Звідси численні дискусії, спрямовані на відновлення федералізму, посилення його конкурентного характеру.

Мета даної статті: дослідження особливостей державного устрою Німеччини.

Питання державного устрою Німеччини знайшли відображення у роботах американських (А.Гунлікс, А.Магхан, С.Петтерсон), німецьких (Х.Лауфер, У.Мюнх, Г.Рішер, В.Рудціо, Р.Штурм), та вітчизняних дослідників (В.Васильєв, О.Штерел-Май).

Основи сучасної державно-правової системи Німеччини були закладені після створення у 1867 р. державами на чолі з Пруссією Північно-Німецького союзу й утворення на їх базі 1871 р. Німецької імперії. До виникнення загального німецького права на території нової держави залишалися чинними законодавчі акти і продовжували діяти звичаї колишніх держав та державних утворень. Особливу роль при цьому відігравало законодавство Баварії, Пруссії, Саксонії й інших впливових у той період німецьких держав. Серед загальних німецьких законодавчих актів, що помітно впливали на весь подальший розвиток законодавства у країні, виділяють такі як Торгівельний (1866 р.) і Карний (1871 р.) кодекси, Цивільно-процесуальне і Кримінально-процесуальне уложення, Закон про судоустрій 1877 р. У структурі сучасного законодавства Німеччини застосовуються також деякі адаптовані до нинішніх умов акти, прийняті ще в період існування Веймарської республіки (1919-1933 рр.).

Зберігають чинність і деякі законодавчі положення й акти, прийняті у період існування в країні фашистської диктатури (1933-1945 рр.). З часу об'єднання в 1990 р. ФРН з НДР величезну роль у законодавчій сфері почали відігравати державні договори "Про економічний, валютний і соціальний союз ФРН і НДР", що набули чинності з 1 липня 1990 р., і "Про механізм входження НДР у ФРН", підписаний 31 серпня 1990 р. Відповідно до першого договору усе законодавство НДР в економічній, валютній і соціальній сферах цілком анулювалося, а на заміну йому на ці сфери поширювалося законодавство ФРН [1, с. 175]. Відповідно до

другого договору й інших актів у процесі возз'єднання двох німецьких держав на території НДР було послідовно поширене все законодавство і судова система Німеччини на федеральному рівні.

У сучасній державно-правовій системі Німеччини вирішальне значення має Конституція, прийнята 23 травня 1949 р., і розроблені на її основі конституційні акти. Конституція ФРН закріплює основи державного і суспільного ладу, конституційні права, свободи й обов'язки громадян ФРН, форму правління (республіка), форму державного устрою (федерація), структуру державних органів і порядок їх формування, ієрархію нормативно-правових актів, виданих на основі і на виконання Конституції ФРН. Законодавство, згідно з п. 3 ст. 20 Конституції ФРН визначається конституційним ладом, виконавча влада і правосуддя – законом і правом. Як Основний Закон федеративної держави Конституція ФРН закріплює так само компетенцію центральних органів державної влади і управління, характер взаємовідносин органів державної влади і управління та суб'єктів федерації – земель; визначає загальні принципи побудови і функціонування організації управління землями. Державний устрій земель згідно зі ст. 20 Основного Закону ФРН має відповідати “основним принципам республіканської, демократичної і соціальної, правової держави у дусі чинного Основного закону”. У землях, округах і громадах народ повинен мати представництво на підставі загальних, прямих, вільних, рівних і таємних виборів. Поряд з конституцією і законами важливе значення серед джерел сучасної Німеччини мають постанови, видані центральним урядом федерації й урядами земель.

Німеччина має федеральний устрій, який визначає поділ політичної системи держави на два рівні: федеральний, на якому приймаються загальнодержавні рішення міжнародного значення, і регіональний, на якому

вирішуються завдання федеральних земель. Кожен рівень має власні органи виконавчої, законодавчої і судової влади. Німецький Бундестаг (парламент) і Бундесрат (орган представництва земель) здійснюють законотворчу і законодавчу функції на федеральному рівні і уповноважені більшістю голосів у дві третини в кожному з органів вносити зміни до конституції. На регіональному рівні законотворчість здійснюється парламентами земель – ландтагами і бюргершафтами (парламенти міст-земель Гамбург і Бремен). Вони ухвалюють закони, що діють у межах земель. Виконавча влада на федеральному рівні представлена Федеральним урядом, на чолі якого стоїть бундесканцлер. Главою органів виконавчої влади на рівні суб'єктів федерації є прем'єр-міністр. Федеральною і земельними адміністраціями керують міністри.

Проаналізуємо особливості місцевого самоврядування Німеччини. В країні основною територіальною одиницею місцевого самоврядування є адміністративні округи. У межах кількох сотень округів діють міські, комунальні і сільські органи місцевого самоврядування, які обираються населенням на основі пропорційного представництва. Податки на нерухомість і виробництво, так само як і прибуткові

податки, йдуть на різні операції місцевої влади, але більшість громад і муніципалітетів отримують додаткові субсидії від федерального уряду [2, с. 26].

У компетенції федеральних земель перебувають питання політики у сфері культури і освіти, охорони правопорядку і навколишнього середовища. Федеральне законодавство застосовується в землях з урахуванням їх широкої автономії. При цьому розподіл федеральної допомоги між регіонами країни узгоджується з керівництвом Європейського союзу (ЄС) у Брюсселі.

Землі ФРН, будучи відносно самостійними суб'єктами федерації, автономно визначають структуру своїх органів виконавчої влади. Як правило, ці структури очолюють прем'єр-міністри земель, які обираються парламентами і формують земельні уряди. У межах своєї компетенції земельні уряди формально повністю незалежні від уряду ФРН. У питаннях, що належать до компетенції федерації, на них покладене виконання відповідних федеральних законів. Завершують структуру органів виконавчої влади місцеві адміністрації (муніципалітети). Вони підлеглі земельним урядам з питань, віднесених до компетенції самих земель.

За винятком Баварії всі землі ФРН мають однопалатні парламенти, що всенародно обираються (ландтаги); у Баварії, крім того, є ще й сенат, який обирається як орган, що представляє інтереси десяти груп населення. Повсюдно глави уряду (у Гамбурзі – перший бургомістр, у Бремені – бургомістр, у Берліні – правлячий бургомістр, в 13 інших землях – прем'єр-міністри) залежать від більшості у ландтагах.

Федеративна Республіка Німеччина (ФРН) за формою правління – парламентська республіка. Такий конституційний лад, на відміну від інших, акцентує увагу на ролі парламенту в системі органів державної влади. Основний Закон Німеччини закріпив п'ять постійно діючих конституційних органів: Федеральний президент, Федеральний уряд (виконавчі), Бундесрат, Бундестаг (законодавчі), Федеральний конституційний суд (судові). Основне навантаження щодо управління на загальнодержавному рівні несуть федеральні міністерства.

У Німеччині діє двопалатний парламент: верхня (більш “слабка”) палата – Бундесрат; нижня (більш “сильна”) – Бундестаг. Розбіжності по законопроекті між Бундестагом і Бундесратом узгоджуються в об'єднаних комітетах (спільних комісіях) двох палат [4, с. 242].

Бундестаг – парламент Німеччини. Згідно з Конституцією Бундестаг (нім. Bundestag – З'їзд Федерації) – це вищий орган влади, який здійснює представництво німецького народу та має значні законодавчі повноваження. Бундестаг є найвищим демократичним органом ФРН. Він відіграє ключову роль у системі органів державної влади і формуванні політичної волі. Саме тут висловлюється багато різних, часто протилежних позицій, ведуться дебати з найбільш актуальних питань. Основне призначення парламенту, за словами самих німецьких громадян, – бути “форумом нації”. Його депутати організовані у фракції та обирають зі свого кола президента. Одним з найважливіших завдань Бундестагу

є обрання Федерального канцлера й підтримка його на цій посаді, схвалення його політики. Бундестаг може звільнити канцлера, висловивши йому недовіру. Діяльність Бундестагу є публічною. За свою історію він ще жодного разу не скористався правом проведення закритого засідання. Протягом чотирирічного терміну повноважень Бундестагу в його стінах в середньому буває близько 1 млн відвідувачів (у тому числі і з інших країн). Щорічно понад 20 тис. громадян користуються правом подання петицій, тобто протягом усього терміну повноважень Бундестагу до нього звертається кожен тисячний громадянин Німеччини. Повноваження Бундестагу є досить широкими, що характерно для парламентської республіки. Він здійснює законодавчі функції, бере участь у формуванні федеративних органів (підпорядкованих Федеральному Президенту, Федеральному Канцлеру, призначенні членів Конституційного Суду та вищих суддів держави); здійснює парламентський контроль над Урядом, бере участь у бюджетному процесі тощо.

Важливими структурними підрозділами Бундестагу, що створюють умови для його ефективного функціонування, є комітети. Законодавство і практика парламентської діяльності дають змогу виділити постійні, спеціальні та слідчі комітети. Основний Закон передбачає створення п'яти постійних комітетів: з іноземних справ, з питань оборони, бюджету, петицій, а також з перевірки результатів виборів, імунітету та регламенту. Кількість інших комітетів, їх склад та напрями роботи визначаються самим Бундестагом. Слід зауважити, що діяльність слідчих комітетів, які визначені в конституції, не регламентується Бундестагом.

Бундесрат або Федеральна рада Німеччини є інституцією, яка представляє та відстоює інтереси земель у процесі прийняття федеральних рішень. Члени Бундесрату не вибираються населенням, а делегуються кожним із земельних парламентів. Голова Бундесрату обирається по черзі і за традицією одноголосно з числа прем'єр-міністрів усіх 16 земель терміном на один рік. Делегація, що представляє ту чи іншу федеральну землю, голосує в

Бундесраті відповідно до інструкцій земельного уряду. У складі Бундесрату ФРН (до її об'єднання з НДР) були представлені 45 делегатів з 10 західнонімецьких земель, а також спостерігачі із Західного Берліна, які не брали участі у голосуванні. У грудні 1990 р. після об'єднання країни кількість місць у Бундесраті було збільшено до 68. Федеральні землі з населенням понад 7 млн осіб посилають у Бундесрат по 6 делегатів кожна; землі з чисельністю жителів від 6 до 7 млн осіб – по 5 делегатів; від 2 до 4 млн – по 4 делегати, до 2 млн – по 3 делегати [3, с. 158].

Основою роботи Бундесрату є постійні комітети, які не приймають остаточних рішень, а лише розробляють рекомендації для пленуму. Трапляються випадки, коли над однією проблемою працює кілька комітетів, які часто одноголосно приймають рекомендації протилежного характеру. У таких випадках

уряд кожної із земель повинен визначитися, якій позиції віддати перевагу. Усього у Бундесраті налічується 17 комітетів, до складу яких входить по одному члену від 16 земель Федерації; розподіл збігається з розподілом функцій федеральних міністерств. Це, зокрема, аграрний, фінансовий, юридичний комітет, комітет із внутрішніх справ, з питань зв'язку та транспорту тощо. Представниками від земель у комітеті з іноземних справ та у комітеті з питань оборони, як правило, є прем'єр-міністри земель. В інші комітети делегуються міністри, відповідальні за певну сферу діяльності. Такий порядок формування приводить до того, що Бундесрат іноді іронічно називають “парламентом вищих державних службовців”.

Питання, що стосуються суверенних прав федеральних земель, особливо фінансові й адміністративні, звичайно є предметом дискусій і суперечок, і тому в середньому трохи більше від половини всіх законопроектів проходить через верхню палату парламенту. Крім того, Бундесрат має право сформулювати негативний висновок щодо будь-якого із законопроектів, але лише невелика їх кількість не отримує схвалення у верхній палаті. Ми і залежить від їх підтримки, то стане зрозуміло, що земельні уряди є важливими гравцями у федеральній політиці. З вересня 2006 р. реформа федералізму по-новому регулює повноваження федерації та земель. Мета реформи полягає в поліпшенні дієздатності і здатності приймати рішення федерацією та землями, а також у чіткішому визначенні політичної відповідальності.

Характерною особливістю Німеччини є те, що не існує єдиної точки зору на правове становище Бундесрату (нім. Bundesrat – Рада Федерації). Деякі німецькі вчені розглядають Бундесрат як другу чи верхню палату Парламенту, оскільки саме таку роль цей орган відіграє на практиці, інші вважають його окремим конституційним органом.

Федеральний канцлер (бундесканцлер) є головою виконавчої гілки влади. Як правило, канцлером стає заздалегідь визначений лідер тієї з політичних партій, яка отримала найбільшу кількість голосів на загальнонаціональних виборах. Канцлер пропонує кандидатури членів кабінету міністрів для їх формального затвердження президентом країни і визначає основні напрями внутрішньої і зовнішньої політики. У той час як багато парламентських систем допускають відставку уряду через механізм вотуму недовіри, у Німеччині в цьому разі має бути одночасно запропонована (з боку законодавчої влади) альтернативна кандидатура на пост канцлера, прийнятна для більшості парламентарів. Таке обмеження в Основному Законі, що називається “конструктивним вотумом недовіри”, має на меті підтримку політичної стабільності.

Глава держави – федеральний президент, який виконує швидше представницькі функції і призначає федерального канцлера. Федеральний канцлер є главою Уряду Німеччини. Він керує діяльністю Федерального уряду. Тому форму правління Німеччини часто ще називають канцлерською демократією. Федеральний президент репрезентує Федеративну Республіку Німеччина як глава

держави. Він представляє країну за кордоном і призначає членів уряду, суддів та високих посадовців. Своїм підписом він надає чинності законам. Він розпускає уряд і може у виняткових випадках, як це трапилося влітку 2005 р., достроково розпустити парламент. Федеральний президент виконує свої обов'язки протягом п'яти років і може бути обраний ще раз на такий самий термін. Обирають його Федеральні збори, до складу яких, з одного боку, входять члени Бундестагу, з другого – така сама кількість інших членів, обраних від парламентів 16 федеральних земель.

Таким чином, Німеччина – це республіка з федеративним державним устроєм та особливим самоврядуванням. Такі характеристики забезпечують єдність відносно різних за соціально-економічними і суспільно-політичними характеристиками земель та можливість їх продуктивного загальнодержавного розвитку. Результатом цього є високе геополітичне становище ФРН у ЄС та світі.

Список використаної літератури:

1. Бойко-Бойчук Л. Політична наука Німеччини: основні етапи формування / Л. Бойко-Бойчук // Політичний менеджмент. – 2009. – № 4 (36). – С. 173 - 184.
2. Кудряченко А. Досвід соціально-економічних перетворень малих європейських країн / А. Кудряченко // Віче. – 2010. – № 5. – С. 25–27.
3. Нойман О. Німецький Бундесрат: особливості формування і повноваження / О. Нойман // Політичний менеджмент. – 2009. – № 6 (35). – С. 155–161.
4. Шаповал В. Державний лад країн світу / В. Шаповал. – Київ : Укр. Правн. Студій, 1999. – 320 с.

А.Ю. Бичкова

ПОГЛЯДИ ІММАНУЇЛА КАНТА ПРО ДЕРЖАВУ ТА ПРАВО

У статті аналізується внесок великого філософа Іммануїла Канта у розвиток вчення про право та державу.

Ключові слова: право, держава, до критичний період, критичний період, буржуазний правопорядок, суверенітет народу, проект «вічного миру».

Іммануїл Кант (1724—1804) — родоначальник класичної німецької філософії і німецького лібералізму, основоположник одного з найбільших напрямків у сучасній теорії права.

В юриспруденції Канта виділяють два етапи.

I. До критичний (1755-1781);

II. Критичний (1781-1804).

У ранніх філософських роботах «до критичного періоду» Кант викладає ідеї про системний устрій світобудови, про розвиток у неорганічній і органічній природі, формулює висновок про нескінченність процесу розвитку світу. У наступних роботах «критичного періоду» він установив, що джерелом достовірного знання є незалежні від досвіду і передуючі досвіду (апріорні) знання,

форми чуттєвості і розсудку. Тільки за допомогою можна розуму можна розпізнати сутність предмета, визначити його внутрішні властивості і причини. Філософ досліджує межі, яких сягає здатність розуму, інших здібностей, форм пізнання.

Учення Канта про державу і право викладено в роботах "Ідея загальної історії у всесвітньо-громадянському плані" (1784), "До вічного миру" (1795) і трактаті "Метафізика нравов" (1797 р.), в якому він узагальнив усі свої ідеї. Кант усвідомлював важливість проблеми право розуміння. Він також зрозумів, що цю проблему необхідно правильно поставити і належним чином сформулювати. "Питання про те, - писав Кант, - що таке право становить для юриста такі самі труднощі, як і для логіки становить питання, що таке істина" [3, с. 117].

Правова теорія Канта тісно пов'язана з етикою. Право і мораль у нього мають те саме джерело (практичний розум людини) і єдину мету (утвердження загальної свободи). Правові закони – це перший ступінь (чи мінімум) моральності. Право забезпечує зовні сприятливі, цивілізовані відносини між людьми, цілком допускаючи, що люди залишаються у стані взаємної антипатії і навіть презирства один до одного. У суспільстві, де панує тільки право (без моралі), між людьми зберігається "повний антагонізм".

Кант дав визначення, що таке право – це сукупність умов, за яких свавілля однієї особи зіставлене зі свавіллям іншої з погляду загального закону свободи. До таких умов належать:

1. Наявність примусово здійснюваних законів.
2. Гарантований статус власності.
3. Гарантії особистісних прав індивіда.
4. Рівність членів суспільства перед законом.
5. Вирішення опорів у судовому порядку.

Політико-правове вчення Канта про право – це вищий ступінь у розвитку західноєвропейської політичної думки XVIII ст. У цьому вченні були порушені питання, що є фундаментальними. До них належать:

1. Методологічне обґрунтування наукової теорії права.
2. Пояснення інтелектуально-вольової природи нормативності.
3. Розмежування права і моралі.
4. Виділення філософії права в самостійну дисципліну.
5. Надання характеристики правових відносин як взаємозалежних суб'єктів прав і обов'язків.

Феодальному беззаконню і безчинству Кант протиставляє буржуазний правопорядок, який спирається на загальнообов'язкові закони. Він засуджує юридичні привілеї, які виникають із володіння власністю. І наполягає на рівності сторін в правових відносинах. Однак І. Кант робить серйозну поступку феодалській ідеології, коли визнає об'єктом феодального права, не тільки речі і поведінку

людей, але й саму людину. Подібний крок приводить його до виправдання влади чоловіка над дружиною, пана над слугою.

І.Кант розробив положення про суверенітет народу. Але побоювався як би з цього положення не було б зроблені вкрай радикальні практичні висновки. Тому, вважав він, на право народу обговорювати питання про походження влади треба накладати «вето». Закон про верховну владу виходить від вищого законодавця, він священний. «Усяка влада походить від Бога» - така відповідь Канта народу [4, с. 49].

Правитель стосовно підданих одержує тільки права, але не обов'язки. Народ має право карати главу держави, коли він порушує свій обов'язок перед країною. Народ не має право на повстання. Допускається тільки пасивний опір владі. Однак людина завжди зобов'язана виконувати закони і розпорядження державної влади.

І.Кант вважав, що індивід може не почувати себе внутрішньо пов'язаним з державною владою, не відчувати свого обов'язку перед нею, але зовні, формально він завжди повинен виконувати її закони і вимоги. Таким чином І.Кант виправдовує політичне не покорення особливого роду. Така непокора виступає, якщо дотримуватися ходу думки І. Канта, формою боротьби за право, в той же час як прямі революційні дії по суті своїй це є відкритою боротьбою за владу.

І. Кант, звичайно, розумів, що по ходу історичного розвитку настає необхідність міняти політико-юридичні установи. Але здійснювати такі зміни, вважав він, треба виключно шляхом неспішних, плавних реформ зверху і в ніякому випадку не методами відкритої озброєної боротьби, яка введе народ в безлад анархії і злочинів.

У роботі "До вічного миру" Кант виступає проти усіх війн - загарбницьких, грабіжницьких і навіть проти самої ідеї чи думки про підготовку війни. Він розробив і запропонував проект "Вічного миру". Його суть така: "Федерація самостійних рівноправних держав республіканського типу, космополітичний союз, укладає "вічний мир" на основі освіти, виховання народів і доброї волі правителів, а також економічних, комерційних потреб нації" [5, с. 54]. Так уявляв "вічний мир" Іммануїл Кант.

Ідеальну державу можна побудувати тільки ненасильницьким шляхом, без революцій. Правовий статус суспільства неможливо досягти протиправними діями. Війна буде заважати будувати ідеальну державу. Створення проекту "вічного миру" привело Канта до розробки концепції міжнародного права.

Отже, можна з упевненістю сказати, що І. Кант зробив великий внесок у розвиток вчення про державу. Він дав визначення праву та розвинув думку про мирне співіснування держав у своїй роботі «Вічний мир».

Список використаної літератури:

1. Кант І. Критика чистого розуму. – К., 2000. – С. 52.
2. Кант І. Метафізика нравов // Критика практического разума. СПб., 1995. – С. 356.

3. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право: Навч. посібник. посібник. — К.: Правова єдність, 2009. — 312 с.
4. Музика І.В. Історія вчень про державу і право. - К.: Видавництво Вищої школи права при Ін-ті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2000. — 86 с.
5. Пролєєв С. Кант проти Канта автономія влади та упокорення владі / С. Пролєєв // Філософська думка. - 2005. - № 2. - С. 51-66.
6. Семенов В. А. К вопросу о философских основаниях права. Семенов В.А., Шаповалов В.Н., Шульженко Ф.Ф. — К., 1995.

В.В. Велика

ХАРАКТЕРИСТИКА БЕРЕЗНЕВИХ СТАТЕЙ Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

У статті аналізуються основні тези березневих статей Б.Хмельницького

Ключові слова: Березневі статті, угода, договір, автономія, держава, суверенітет, Україна.

В умовах агресії Російської федерації актуальним є питання угоди між Б.Хмельницьким та Російським царем, укладеної у 1654 р. Російська федерація надає даній угоді величезного значення, акцентуючи давню залежність і взаємозв'язок між Україною та Російською федерацією. Здійснюючи аналогію, на даному етапі знову прослідковується втручання та бажання правителів Російської Федерації, загарбувати Українські землі та державу в цілому.

Дана тема знайшла відображення у роботах В.Смолія та В.Степанкова, а також у відомій дослідниці цієї проблеми О.Апанович.

Визвольна війна українського народу на початку 50-х рр. XVII ст. велася з перемінним успіхом. Знесилені були обидві сторони. В цих умовах, шукаючи надійного союзника для боротьби, частина козацтва на чолі з Б. Хмельницьким вирішує звернутися за допомогою до Московії. 1 жовтня 1653 р. Земський собор у Москві ухвалив рішення про прийняття України «під руку царя». На Україну виїхало посольство на чолі з боярином Бутурліним. 8 січня 1654 р. московська делегація прибувала до м. Переяслав, де на неї чекав Богдан Хмельницький з козацькою старшиною. Після переговорів було досягнуто угоди про те, що Військо Запорізьке має присягнути на вірність московському цареві. В умовах нового карального наступу поляків український уряд змушений був погодитися скласти присягу на вірність Московії.

Переговори у Москві проходили з 23 березня по 6 квітня 1654 р. і завершилися підписанням договору, який увійшов в історію як «Березневі статті». Цікавим є той факт, що 21 березня було ратифіковано нову редакцію статей, в документі уже залишалось тільки 11 статей [4, 43].

За умовами договору передбачалось:

1 - збір податків на користь царської скарбниці доручалось вести українським урядникам;

2 - встановлювалась платня військовому писарю та підпискам (1000 польських злотих), військовим суддям (300 польських злотих), судовим писарям (100 польських злотих), полковим писарям і хорунжим (50 польських злотих), сотенним хорунжим (30 польських злотих) та гетьманському бунчужному (50 злотих);

3 - козацькій старшині, писарю, двом військовим суддям, всім полковникам, і військовим та полковим осавулам надавались у володіння млини;

4 - встановлювалась платня генеральному обозному (400 злотих) та генеральному хорунжому (50 злотих);

5 - заборонялись зносини гетьмана з турецьким султаном та польським королем;

6 - підтверджувалося право київського митрополита і всього духовенства на маєтності, якими вони володіли;

7 - московський уряд зобов'язувався вступити у впну з Польщею весною 1654;

8 - передбачалось утримання російських військ на кордонах України з Річчю Посполитою;

9 - гетьманський уряд просив встановити платню полковникам (100 єфімків-талерів), полковим осавулам (200 польських злотих), військовим осавулам (300 польських злотих), сотникам (100 польських злотих) і кожному козакові (30 польських злотих), однак дане прохання було відкладено до перепису всіх прибутків, що мали поступати до царської скарбниці з України, а також до укладення реєстру в кількості 60 тис. козаків;

10 - у випадку татарських нападів на Україну передбачалось організувати проти них спільні походи з боку як України, так і Московії;

11 - гетьманський уряд просив встановити утримання для козацької залоги у фортеці Кодак (400 чол.) та для запорожців, виконання даного прохання також було викладене до окремого рішення. Тут же містилась вимога до гетьмана: негайно приступити до укладення реєстру в кількості 60 тис. козаків і після завершення роботи надіслати його до Москви [6, 611].

Слід додати, що український оригінал договору 1654 року досі не знайдено, (у час Руїни весь гетьманський архів було знищено) є лише списки-перекази російською мовою, копія одного із них передана російським презедентом Б. Єльциним Л. Кравчуку в 1990 році, і опублікована в журналі «Памятки України, № 2, 1991 рік [5, 48].

Московія зобов'язувалась обороняти Україну від Польщі, але обмежила право гетьмана на зносини з іноземними державами, зокрема, з Кримом і Туреччиною. За цим договором Україна увійшла під протекторат Московії на широких правах автономії. Оцінка московсько-українського союзу в працях істориків залишається неоднозначною. У складі монархічної Московії Українська держава з її республікансько-демократичною формою правління була позбавлена

можливостей дальшого розвитку. В наступні після 1654 р. десятиріччя йшов поступовий, але невблаганний процес втрати Українською державою своїх етнічних рис, ліквідації демократично-республіканських органів влади. Після укладення союзу між Україною та Московією відбулося перегрупування основних учасників війни: кримські татари перейшли на бік Польщі. У березні 1654 р. польська армія перейшла в наступ на Правобережжя. Основна маса московських військ і загони козаків під командуванням Золотаренка розгорнули бойові дії на Смоленщині і в Білорусії. Восени 1654 р. Польща спрямувала свій удар на Поділля. У січні 1655 р. польсько-татарське та українсько-московське війська зішлись під Охматовом. Польсько-татарське військо зазнало поразки. У липні 1655 р. українсько-московське військо рушило в Галичину-19 вересня 1655 р. під м. Городок (біля Львова) польські війська були розбиті. Польща виявилася неспроможною вести бойові дії. Скориставшись цим, війну Польщі оголосила Швеція, яка окупувала значну частину її території. Москва, будучи суперником Швеції, припинила війну проти Польщі і за спиною України уклала з нею Віленське перемир'я (24 жовтня 1656 р.). Б. Хмельницький вирішив продовжувати боротьбу. Він укладає союз із Швецією та Трансильванією [4, 51]. Але напередодні великого повороту в долі України (27 липня 1657 р.) Б. Хмельницький помирає.

На думку українського історика і юриста А. Яковліва, в проекті “гарантувалася повнота внутрішньої автономії держави й усувалось будь-яке втручання влади московського царя у внутрішні справи України” [7, 3]. Значення договору полягає в наступному: 1. В міжнародному плані він засвідчив юридичну форму відокремлення й незалежність Козацької України від Речі Посполитої. 2. Договір служив правовим визнанням Росією внутрішньо- політичної суверенності Української держави. Формально договір проіснував до 1658 р., коли І. Виговський, уклавши Гадяцьку угоду з Польщею, намагався розірвати відносини з Москвою. З боку Росії в результаті укладення Андрусівської угоди (1667р.) було віроломно порушено українсько-московський договір 1654 р.

Список використаної літератури:

1. Гелей С. Державницький світогляд В'ячеслава Липинського. –Л., 1994 р.
2. Полонська - Василенко Н. Історія України].-К.:Либидь, 1993 р.
3. Субтельний О. Україна. Історія. – К.: Либидь, 1993 р.
4. Грушевський М. Історія України-Руси. – К., 1996. – Т. 9. – Ч. II.
5. Липинський В. Україна на переломі 1657-1659. Замітки до історії українського державного будівництва в XVII-ім столітті // Вячеслав Липинський та його доба. Науковий збірник. Відп. ред. Ю. Терещенко. – Київ-Житомир, 2008.
6. Українсько-російський договір 1654 р.: нові підходи до історії міждержавних стосунків. – К., 1995.
7. Історія держави і права України. Академічний курс. У 2-х т. / За ред. В.Я. Тація та А.Й. Рогожина. – Т. 1.

УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

У статті досліджується положення України на міжнародній політичній арені. Становлення держави як суб'єкта міжнародних відносин. Національні інтереси держави та їх реалізація через зовнішню політику. Головні сфери зовнішньої діяльності.

Ключові слова: Україна, незалежність, міжнародна політика, зовнішня політика, міжнародні відносини, міжнародна арена.

Міжнародні відносини як цілісна, впорядкована система зв'язків між суб'єктами міжнародного життя складаються внаслідок зовнішньополітичних курсів окремих держав. Серед таких держав Україна прагне посісти рівноправне місце. Актуальність даного питання постає також і у тому, що авторитет країни на міжнародній арені залежить головним чином від результатів її зовнішньої політики. Тільки лише виважена, прагматична, раціональна і далекоглядна зовнішня політика створює передумови для прискорення політичного, економічного і соціального розвитку країни.

24 серпня 1991 р. відбулася подія, про яку мріяли багато поколінь українців. На карті Європи з'явилася незалежна Україна. Набуття державної самостійності набагато посилило значення міжнародних факторів у її розвитку.

Послідовно реалізовувався курс, проголошений Декларацією про державний суверенітет. Верховна Рада законодавчо закріплювала право на самовизначення, передбачене Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами.

З початку 90-х років XX ст., після проголошення державного суверенітету, розгорнувся процес міжнародного визнання України. 2 грудня 1991 року першою незалежність України визнала і вирішила встановити дипломатичні відносини Польща[3, 5]. Тоді ж Канада заявила, що визнає Україну як незалежну державу. 4 грудня це зробили Литва і Латвія, 5 грудня — Росія і Болгарія.

Тільки у грудні 1991 р. Україну як повноправного суб'єкта міжнародних відносин було визнано 66 державами світу. Серед них Аргентиною, Великобританією, Естонією, Ізраїлем, Італією, Німеччиною, США, Францією, Китаєм, Японією. Найвизначальнішими стали останні дні 1991 р.: Україну визнали і всі держави Великої сімки. Це свідчило про остаточний перелом у позиції світової громадськості з приводу незалежності України. Вона стала членом Ради безпеки та співробітництва в Європі (тепер — Організація з безпеки та співробітництва в Європі). 10 березня 1992 року — приєдналася до Ради Північноатлантичного співробітництва (з 1998 року — Рада євроатлантичного партнерства) [5, 109].

Важливим кроком на шляху становлення України — повноправного суб'єкта міжнародних відносин — стало введення атрибутів державності. Зокрема визначення громадянства України, національної символіки, введення власної

грошової одиниці. Зафіксовано та визначено правовий статус державного кордону України.

З огляду на це особливої уваги заслуговує вивчення її досвіду формування зовнішньополітичної стратегії. А також реалізації адекватної національним інтересам зовнішньої політики у сучасному динамічному та взаємопов'язаному глобалізаційному світі.

Беручи до уваги активну політичну діяльність, яку було проведено за роки незалежності, слід зазначити сучасне положення України у політичному просторі [2, 17]. Країна посідає відповідне місце у системі сучасних міжнародних відносин. Основні цілі, геополітичні акценти, пріоритети та напрями зовнішньої політики сучасної України сформульовано в Акті незалежності України. Також у Декларації про державний суверенітет України, виступах Президента країни та інших документах.

Головною метою зовнішньої політики України є забезпечення її національних інтересів. Захист прав та інтересів її громадян за рубежом, створення сприятливих умов для соціально-економічного розвитку нашої держави.

Слід зауважити, що за роки незалежності в Україні з'явилися сотні праць. Актуальність яких пов'язана із проблемами становлення основних принципів і концептуальних засад зовнішньої політики нашої держави. Розвитку двосторонніх міждержавних відносин, діяльності у міжнародних організаціях.

Цим питанням присвятили праці О. Івченко, В. Головченко, В. Матвієнко, Б. Корнєєнко, А. Зленко, С. Віднянський, Ю. Макар, М. Алексієвець, Я. Секо [7]. Науковий аналіз запропонованої проблеми робиться у публікаціях С. Василенко, В. Горбуліна, О. Ковальнової, Д. Табачника, А. Гальчинського, Л. Чекаленко та багатьох інших вітчизняних авторів [4, 193].

Проте становлення України як суб'єкта міжнародних відносин є складним, суперечливим і довготривалим процесом. Пошук оптимальних концептуальних підходів до зовнішньої політики країни триває й досі. Варто зазначити, що зовнішня політика України упродовж майже усього періоду її незалежності залишається заручницею складних внутрішньополітичних процесів. Доводиться констатувати, що за добу Незалежності, так і не вдалося їй визначитися остаточно з пріоритетами своєї зовнішньої політики. Місцем і роллю на європейській та світовій арені. Все це актуалізує означену проблему.

Зовнішню політику Україна здійснює в напрямках: розвитку двосторонніх міждержавних відносин; розширення участі в європейському регіональному співробітництві; співробітництва в межах Співдружності незалежних держав (СНД) [1, 221]; діяльності в ООН та інших міжнародних організаціях.

Кожен з напрямків має комплекс пріоритетів, що зумовлюються національними інтересами України. Її прагненням сприяти підтримці регіонального і загального миру. Забезпеченню міжнародної безпеки, реалізації глобальних проблем людства. Зокрема, пріоритетом у сфері двосторонніх

відносин є активний розвиток політичних, економічних, науково-технічних, культурних та інших відносин з прикордонними країнами. Також із західними державами — членами Європейської співдружності та НАТО; географічно близькими країнами; державами Азії, Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Африки та Латинської Америки.

На сучасному етапі пріоритетними функціями зовнішньої політики України є: забезпечення національної безпеки; створення умов, необхідних для нормального функціонування національної економіки. Сприяння науково-технічному прогресу, розвитку культури та освіти; участь у розв'язанні глобальних проблем сучасності; зв'язки з українською діаспорою; інформаційна діяльність [6, 489].

Географічно близькі країни разом з деякими прикордонними державами є своєрідним мостом між Україною і заходом Європи. Україна прагне до розвитку з ними повномасштабних дружніх відносин. Співробітництво з географічно близькими державами розширює смугу стабільності і миру навколо України. Сприяє її утвердженню як впливової європейської держави. Прокладає шлях до широких політичних, економічних, культурних, наукових, гуманітарних відносин з Центральною, Північно-Східною Південно-Східною Європою.

Розгалужені і стабільні відносини України з географічно близькими державами є необхідною умовою повноцінного інтегрування України в сім'ю європейських народів. Її активної участі в регіональному і субрегіональному співробітництві. З огляду на географічну близькість та історичні зв'язки з країнами Балканського регіону, Україна розвиває широкі партнерські відносини в різних галузях.

Україна постійно підтверджує готовність брати участь у спільних з Організацією Об'єднаних Націй, Співдружністю безпеки Європи та іншими зацікавленими сторонами. Геополітичне становище України, а також наявність істотних історичних, економічних, культурних та гуманітарних зв'язків обумовлюють необхідність збереження і розвитку дружніх взаємовигідних відносин з країнами Кавказького регіону.

Розгорнутий після відновлення політичної самостійності Української держави процес становлення її зовнішньої політики протікав складно і неоднозначно. З одного боку, відбулися, як зазначено вище, позитивні зрушення. Здобуті певні досягнення на міжнародній арені, водночас, українська зовнішня політика все ще перебуває на етапі формування. Йде пошук найоптимальніших шляхів її реалізації у сучасних умовах облаштування світового устрою [6, 491]. Проблемою залишається невизначеність Європи щодо України, з одного боку, і цілком очевидні претензії Росії на домінування в пострадянському просторі. На жаль, варто констатувати, що в Україні відсутня внутрішньополітична консолідація політичних сил із приводу зовнішньополітичних питань.

Це істотно впливає на зовнішню політику України, її міжнародне становище у сучасному глобалізаційному світі. Нині триває процес утвердження України на

міжнародній арені. Активно розбудовуються двосторонні стосунки й стратегічне партнерство з важливими для неї державами світу. Розгортаються зв'язки з НАТО і ЄС, захист національних інтересів у складних взаєминах із окремими державами-сусідами. Відстоюючи свої національні інтереси, Україна намагається встановити баланс політичних та економічних відносин з країнами Заходу і Сходу, Півночі й Півдня. Політичний реалізм допомагає Україні розв'язати завдання збереження національного суверенітету за умов глобалізації та дальшого завоювання гідного місця на міжнародній арені.

Сьогодні, коли Україна є незалежною державою, взаємини зі світом та Європою мають широке наповнення. Спираються на всезростаючу політико-правову базу міжнародних відносин. Вийшовши з тривалого спільного радянського минулого, Україна, на відміну від багатьох пострадянських держав, намагається будувати своє майбутнє на основі європейських демократичних цінностей. Український народ зробив чіткий цивілізаційний вибір на користь європейської демократії. Утвердження прав і свобод громадянина й, тим самим, суспільно-політичного входження до Європи. Інтегруючись до сучасних міжнародних відносин та реалізуючи євроінтеграційний курс, Україна разом з європейською спільнотою намагається творити спільне майбутнє континенту. Забезпечує незалежний поступ і входження до кола високо розвинутих постіндустріальних держав Європи та світу[4, 198]. Особливу увагу Україна надає розвитку двосторонніх відносин із сусідніми країнами, державами Заходу, Азії, Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТР), Африки і Латинської Америки. В процесі розвитку міжнародних відносин Україна диверсифікує напрями своєї зовнішньої політики.

Провідними партнерами України залишаються Сполучені Штати Америки та країни Європейського Союзу. А зважаючи на сучасну внутрішньополітичну кризу, можна говорити про втрату попереднього статусу відносин із Російською Федерацією.

Ключовими орієнтирами у сучасній зовнішній політиці України є здійснення відкритого, послідовного, виваженого й передбаченого зовнішньополітичного курсу. Прагнення до рівноправного співробітництва з усіма зацікавленими партнерами. Розбудова відносин з іншими державами та міжнародними організаціями на основі принципів добровільності, взаємоповаги, взаємовигоди й невтручання у внутрішні справи кожної зі сторін. Засудження війни як знаряддя національної політики і намагання вирішення будь-яких міжнародних спорів виключно мирними засобами. Невисування територіальних претензій до сусідніх держав і невизнання жодних територіальних претензій до себе. Дотримання принципу неподільності міжнародного миру та міжнародної безпеки, обстоювання у зовнішній політиці підходу «безпека для себе – через безпеку для всіх». Дотримання верховенства права в зовнішній політиці й визнання пріоритету міжнародного права [5, 111].

Коротко підсумовуючи усе вищезазначене, можна зробити наступні висновки:

Складовою та невід'ємною частиною політичної діяльності держави є зовнішня політика, покликана регулювати взаємовідносини між державами та народами на міжнародній арені.

Зовнішньополітичний курс будь-якої держави є продовженням її внутрішньої політики та відображає характер державного та суспільного устрою. Головна мета та основні напрями зовнішньої політики України – забезпечити сприятливі умови для вдосконалення та демократизації суспільства, просування його шляхом соціального прогресу, досягнення загальної безпеки й роззброєння, розвитку міцних дружніх, добросусідських відносин і різностороннього співробітництва, а також участь у розв'язанні глобальних проблем сучасності, сприяння зміцненню та прогресу світової спільноти.

Список використаної літератури:

1. Мартинов А. Ю. Міжнародні організації / А. Ю. Мартинов // Україна в міжнародних організаціях. Енциклопедичний словник-довідник. Вип. 3. Предметно-тематична частина: К-О / Відп. ред. М. М. Варварцев. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2012. – С. 220–221.
2. Алексієвець М. Цивілізаційні аспекти еволюції української зовнішньої політики в період незалежності / Микола Алексієвець, Ярослав Секо // Україна – Європа – Світ. Вип. 3: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – С. 11–24.
3. Камінський Є. Критерії ефективності зовнішньої політики України: теоретичний та практичний виміри // Дослідження світової політики: Зб. наук. пр. / ІСЕМВ НАН України. — 2001. — Вип. 18. — С. 3–12.
4. Мере Ж. Принцип суверенітету. Історія та основи новітньої влади / Пер. з фр. Л. Коконовича. – Львів: «Кальварія», 2003. – С. 216.
5. Гетьманчук М. Проблема націоналізму в умовах розширення НАТО та Європейського Союзу. – Львів: Центр політичних досліджень ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – С. 108–111.
6. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної думки): Підручник [Електронний ресурс] / П.П. Шляхтун. – К. : Либідь, 2002. – С. 576.
7. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / Збігнев Бжезінський. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – С. 203.

О.О. Гаврилюк

ОСМИСЛЕННЯ ЗМІСТУ НАЦІОНАЛ-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

У статті досліджується проблеми національно-патріотичного виховання. Розкрито сутність концептуального осмислення нової концепції та його основні вимоги, визначено та схарактеризовано складники системи національно-патріотичного виховання виходячи з реалій сьогодення.

Ключові слова: концепція, осмислення, національно-патріотичне виховання.

Останнім часом Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для майбутнього. В

сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд з убезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське співтовариство, є визначення нової стратегії націонал-патріотичного виховання молоді. Оскільки саме молодь є активним учасником державотворчих процесів.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як основоположні напрями, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і майбутніх поколінь [1, 5].

Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної Незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді – формування нової особистості, що діє на основі національних та європейських цінностей.

Відтак, враховуючи всі обставини, виникає гостра потреба у осмисленні новоприйнятої концепції, доповненні та подальшому розвитку нової стратегії цілеспрямованого і ефективного процесу виховання суб'єкта громадянського суспільства, громадянина-патріота України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Основи національного виховання закладено вітчизняними філософами та громадськими діячами — Г.Сковородою, М.Драгомановим, М.Грушевським. Значний внесок у висвітлення проблеми розвитку патріотизму, національної свідомості особистості зробили роботи І.Беха, Н.Косарева, , В. Сухомлинського та інших . Питання вивчення, узагальнення й використання досвіду організації національного виховання знайшли відображення в роботах О.Гаврилюка, О. Кузьменко, Т.Рабченюк, Л.Кацинська, О.Пятигиричта інші. Разом із тим можна констатувати недостатню розробленість проблеми щодо впровадження системи національно-патріотичного виховання в школі, вузі, суспільстві саме з урахуванням нових умов.

Метою статті є вивчення навчальних процесів формування національно-патріотичних якостей на основі сучасної геополітичної ситуації та визначення пріоритетних напрямків їх реалізації в сім'ї, школі, університеті. Це передбачає формування національно-патріотичних якостей, вироблення і зміцнення в свідомості кожного громадянина гордості за свою Вітчизну, її історію й традиції, готовність захищати її свободу і незалежність.

Патріотизм як компонент структури особистості, суспільна та індивідуальна цінність.

Патріотизм - складне і багатогранне поняття, один з найважливіших компонентів індивідуального та суспільного способу життя.

На особистісному рівні патріотизм є пріоритетною стійкою характеристикою людини, яка проявляється в її свідомості, моральних ідеалах та цінностях, в реальній поведінці та вчинках. Це звичайний моральний стан життя людини. Він виявляється не лише в незвичайних ситуаціях, а в повсякденному виконанні особистістю своєї роботи, яка приносить користь і людині, і суспільству. Отже, суб'єктом – носієм патріотизму є сама людина. Завдяки її творчій праці, любові, відданості і розвивається почуття патріотизму [2,7].

Патріотизм є творчим актом духовного самовизначення особи. Критеріями патріотизму є любов, вірність і служіння Батьківщині, турбота про забезпечення цілісності і суверенітету України, піклування про її постійний розвиток на шляху демократичного національного відродження, сприяння гармонізації державних, суспільних та особистісних інтересів у повсякденному житті. У випадку загрози національній безпеці патріотизм проявляється у готовності служити Україні, встати на її захист, визнанні пріоритету суспільних і державних інтересів над особистими

Визначальною рисою українського патріотизму має бути його дієвість. Саме вона спроможна перетворювати почуття в конкретні справи і вчинки на користь Батьківщини і держави. Адже патріот це не той, хто говорить красиві слова про Україну, прикрашає дійсність, а той, хто бачить труднощі, помилки, невирішені проблеми, розуміє соціально-політичну ситуацію в країні і світі, проте не панікує, не носиться зі своїми егоїстичними претензіями, не збирається залишати межі країни, а готовий долати перешкоди, зв'язати свою долю з долею Вітчизни. Патріот це той, хто в сьогоденних умовах неправового поля сприяє розбудові демократичної соціальної держави правовими методами. Він не ототожнює Україну, державу з владою, а усвідомлює, що влада має бути лише механізмом, засобом здійснення волі народу [3].

Свідомий патріотизм несумісний з шовінізмом, расизмом, які проявляються у неповазі й ненависті до інших народів і націй, їх культури і прав. Сепаратизм також чужий українському патріоту, бо він завжди дбає про єдність України і це бачимо на числених прикладах нашого сьогодення.

Недооцінка патріотизму як найважливішої складової суспільної та індивідуальної свідомості призводить до послаблення соціально-економічних, духовних і культурних основ розвитку суспільства і держави. Цим визначається пріоритетність патріотичного виховання особистості у виховній системі сім'ї, школи, вишу.

Патріотичне виховання дітей та учнівської молоді – це комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, школи, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини,

турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [4].

Сучасному патріотичному вихованню має бути в певній мірі властива випереджувальна роль у демократичному процесі. Воно мусить стати засобом відродження національної культури, припинення соціальної деградації, стимулом пробудження таких моральних якостей як совість, людяність, почуття власної гідності; засобом самоорганізації, особистісної відповідальності; гарантом громадянського миру і злагоди в суспільстві.

Головною тенденцією патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до свого народу, Батьківщини, держави, нації, всебічного захисту її інтересів.

Таким чином, у сучасних суспільно-політичних умовах, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, Незалежність Української держави, пріоритетного значення набуває патріотичне виховання дітей та учнівської молоді.

Події останніх місяців дають підстави стверджувати, що переважна більшість громадян України, серед яких є і діти, і молодь, виявили високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію. Це є свідченням системної виховної роботи педагогічних колективів навчальних закладів. Тому одним із найважливіших завдань педагогів є продовження роботи з формування у дітей та молоді громадянських якостей, розуміння приналежності до Українського народу

Патріотичне виховання має наскрізно пронизувати весь навчально-виховний процес, органічно поєднувати національне, громадянське, військово-патріотичне, моральне, родинно-сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання, базуватися на національній історії, знанні та відстоюванні своїх прав, виконанні конституційних і громадянських обов'язків, відповідальності за власне майбутнє, добробут та долю країни.

Проявом патріотичного духу, свідченням формування Української політичної нації стало масове використання української національної та державної символіки, українського традиційного одягу, жовто-блакитних кольорів і цей процес потрібно поширювати та розвивати.

Доцільно добирати і поєднувати різноманітні методи і форми як націонал-патріотичного так і військово-патріотичного виховання, уникати формалізму й одноманітності, насичувати їх патріотичними емоціями та переживаннями, активно використовувати приклади мужності й звитяги захисників України як з історичного минулого, так і нинішніх воїнів-героїв, які боронять нашу державу від російської агресії.

Важливо, щоб молоді люди, незалежно від їх національності та регіону проживання, ідентифікували себе з Україною, прагнули жити в Україні; розуміли необхідність дотримання конституційних та правових норм, володіння державною мовою; сприймали регіональну історію як частину загальної історії України, відчували власну причетність до майбутньої долі рідного краю як невід'ємної складової єдиної країни.

Патріотичне виховання громадянина має здійснюватися кожним педагогом на кожному уроці, кожній лекції та в позаурочний час. Разом із цим у процесі такого виховання слід неодмінно враховувати регіональні й етнографічні особливості регіону, краю, тощо.

Список використаної літератури:

1. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. – Київ, 2014. – 29 с.
2. Концепція націонал-патріотичного виховання дітей та молоді. Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015р. №641; [Електронний ресурс]. — <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2015>. — Назва з екрану.
3. Гаврилюк О.М., Національні та патріотичні якості. - Відкритий урок: розробки, технології, досвід. №12, 2014.
4. Закон України «Про освіту» від 23.05.1993р; [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/41-2009-п>.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

Т.М. Остапенко

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ ТА ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ

Стаття присвячена визначенню державного устрою, політичної системи та феномену стрімкого розвитку Республіки Корея. Досліджуються причини динамічного соціально-економічного розвитку Південної Кореї.

Ключові слова: Республіка Корея, Південна Корея, Конституція Республіки Корея, феномен розвитку.

Актуальність теми полягає у дослідженні, обробці та подальшому використанні інформації про державний устрій і феномен розвитку для запозичення і застосування досвіду корейців задля подолання міжнародних конфліктів та внутрішнього розвитку країни.

Мета даної статті: дослідження особливостей державного устрою та феномену розвитку країни.

Південна Корея сьогодні – це сильна, багата, високорозвинена країна. Але так було не завжди. Суворі природні умови та історичний розвиток загартували людей, які згодом змогли побудувати гідну країну для гідних людей. Південна Корея – це унітарна держава, форма правління якої – президентська республіка (проголошена 15 серпня 1948 р.). Чинний президент – Пак Кин Хе. Чинна

Конституція РК була прийнята на референдумі 27 жовтня 1987 р. і набула чинності 25 лютого 1988 р. [3, 106]. Правління здійснюється за рахунок трьох взаємозалежних гілок влади: законодавчої, виконавчої та судової.

Республіка Корея має демократичну форму правління, яка заснована на принципі розділення законодавчої, виконавчої та судової влади при їх взаємозалежності і взаємообмеженні. Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади є народ. Конституція гарантує основні права народу на свободу, соціальне забезпечення і участь в управлінні державою. В цілях максимального захисту прав і свобод громадян Конституція також передбачає самостійність трьох гілок державної влади — виконавчої, законодавчої та судової.

Головою виконавчої влади є президент Республіки, обраний народом. Всім громадянам гарантується особиста свобода, а також свобода слова, друку, зборів і об'єднань. Конституція сприяє встановленню атмосфери національної єдності і гармонії і має за мету досягти об'єднання Південної і Північної Кореї. Вона також поважає міжнародні зобов'язання, договори і загальновизнані норми міжнародного права. Конституція передбачає дотримання принципу вільної конкуренції під час президентських виборів і обмежує перебування президента при владі одноразовим п'ятирічним терміном.

Конституція гарантує громадянам рівність перед законом незалежно від їх статі, віросповідання або соціального статусу, їх особисту недоторканність і захист у разі необґрунтованого арешту, а також свободу у виборі місця проживання. Далі, вона визнає економічні права, зокрема право на приватну власність, право на працю і обов'язок трудитися, свободу вибору професії і право на укладення колективного договору.

Конституція Республіки Корея була вперше прийнята Національними зборами 12 липня і оприлюднена 17 липня 1948 р. 31 травня 1948 р. [3, 106] на першому засіданні Національних зборів, які відбулися після загальних виборів, проведених 10 травня під спостереженням ООН, було затверджено офіційну назву країни — Техан Мінгук (Республіка Корея) [3, 93]. Після обговорення проекту Конституції вона була прийнята і обнародована. Потім відбулися вибори президента країни і на основі принципів ліберальної демократії було сформовано уряд. 15 серпня того ж року було заявлено про утворення Республіки Корея. За минулий час і Конституція, і уряди країни не раз піддавалися серйозним випробуванням.

Законодавча влада в країні належить Національним зборам, що складаються з однієї палати. Дві третини всіх членів Національних зборів обираються на загальних виборах строком на чотири роки, а решта місць розподіляється пропорційно між партіями, які на прямих виборах отримали п'ять або більше мандатів.

Південна Корея — член ООН, АТЕС (форум Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва), Азіатського банку розвитку, ЄБРР, Групи-77,

Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Інтерполу, ОБСЄ (партнер), ЮНЕСКО, Світової організації торгівлі, Організації економічного співробітництва і розвитку.

У другій половині ХХ ст. Республіка Корея чи не найбільшою мірою стала уособленням динамічного соціально-економічного розвитку нових індустріальних країн Азії. Завдяки цьому їй вдалося буквально на очах одного покоління зробити перехід від відсталості до прогресу.

Оскільки країна бідна на природні ресурси, для того, щоб країна стала конкурентоспроможною на міжнародній арені, необхідно було шукати альтернативи. І така альтернатива знайшлася – народ став тим ресурсом, який зміг наздогнати і перегнати у розвитку багато країн сучасності.

Розвиток Південної Кореї після Корейської війни включає в себе кілька послідовних етапів. На першому етапі, ще в другій половині 1950-х рр., перш ніж приступити до більш радикальних перетворень, в країні були здійснені важливі підготовчі заходи. До них слід віднести аграрну реформу, яка передала землю у приватну власність тим, хто її обробляє [1, 40]. А також ліквідацію неписьменності. При цьому були використані національні традиції: згідно з вченням Конфуція, корейці завжди з великою повагою ставилися до знань і боготворили вчителя. Вже до початку 1960-х рр.. кожен кореець міг писати, читати і рахувати.

Менше успіхів було в економіці. На цьому етапі в ній переважала імпортозаміщуюча модель розвитку, орієнтована на забезпечення внутрішнього ринку. Але в цілому вона себе не виправдала. Внутрішній ринок виявився занадто вузьким. До того ж для розвитку власного виробництва необхідно було збільшувати ввезення обладнання, яке країна не виробляла. У результаті імпорт став набагато перевищувати експорт, що теж було не вигідно.

На другому етапі, в 1960-х рр., Південна Корея стала здійснювати політику індустріалізації, причому за класичною схемою, тобто починаючи її з легкої промисловості [1, 40]. При цьому акцент був зроблений на традиційні для країни галузі – текстильну, взуттєву, а також деревообробну. Розвивалися і не менш традиційні галузі харчової промисловості – борошномельна, цукрова. Орієнтація на ці трудомісткі виробництва переслідувала також мета якоюсь зайняти наявну в надлишку дешеву робочу силу, до того ж весь час поповнюється завдяки високому природному приросту населення.

Але головне нововведення полягало навіть не в цьому, а в переході від імпортозаміщуючої до експортоорієнтованої моделі розвитку економіки, що багато в чому було пов'язано з усе ще низькою купівельною спроможністю населення і недоліком валютних коштів. Вже до кінця 1960-х рр.. експорт товарів збільшився в кілька разів, хоча сальдо торгового балансу країни залишалося ще негативним.

На третьому етапі, який охопив в основному 1970-і рр., Південна Корея перейшла до наступної стадії індустріалізації, що передбачала першочерговий розвиток важкої промисловості, в першу чергу металургійної, машинобудівної, хімічної. За короткий час була створена велика чорна металургія, що дозволила значно збільшити виробництво чавуну, сталі і прокату. За розмірами виплавки сталі країна вийшла на друге місце в Азії після Японії, причому з самого початку ця галузь була орієнтована на найбільш прогресивні технології (електросталеплавильні печі, кисневі конвертери). Були побудовані великі металургійні комбінати в Пхохані і Кваньянні. Зросло також виробництво в кольоровій металургії (мідь, цинк, свинець, алюміній).

На основі металургії стали створювати і власне машинобудування. У цій галузі на перший план висунулися верстатобудування, що обслуговувало потреби індустріалізації і пов'язане таким чином з розширенням внутрішнього ринку, і суднобудування, орієнтоване в основному на експорт. Отримала розвиток також побутова електроніка. Стали прискорено розвиватися основна хімія (мінеральні добрива) і нафтохімія (пластмаси, хімічні волокна). Була укріплена енергетична база, насамперед завдяки створенню атомної енергетики; перша АЕС вступила в дію в 1978 р.

Перехід до переважного розвитку важкої промисловості не означав відмови від її експортної орієнтації. Навпаки, в деяких галузях експорт навіть збільшився.

На четвертому етапі, в 1980-ті рр., індустріалізація тривала. При цьому особливо багато уваги приділяли атомній енергетиці, автомобілебудуванню, суднобудуванню (яке за рівнем розвитку міцно зайняло друге місце в світі після японського) [3, 82]. Але все ж головний напрямок економічної політики складався вже не в цьому, а в переході до ще більш високої стадії індустріалізації, пов'язаної з переважним розвитком більш наукоємних і високотехнологічних галузей.

У цілому регіональна політика, що жорстко проводилася корейським урядом, була спрямована на зменшення переважної ролі столичного і на розвиток інших районів. Вона призвела до того, що частка Сеула в промисловому виробництві країни зменшилася з 21% у 1980 р до 14% в 1990 р. [2, 204] Але потрібно враховувати і те, що частка столиці в міському населенні країни за це ж десятиліття зросла з 22 до 25% . І те, що з середини 1980-х рр.. продовжується розвиток ряду міст, які функціонально тісно пов'язані з Сеулом. У результаті населення всього столичного регіону вже перевищило 18 млн. осіб.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що високорозвинена, демократична та конкурентоспроможна країна – це не початок розвитку, а результат кропіткої праці соціально свідомого населення під керівництвом мудрих лідерів. Незважаючи на усі труднощі розвитку Корея зуміла стати взірцем економічного, політичного та соціального життя.

На даний час Південна Корея – це потужна країна, з якої варто взяти приклад і нам, українцям. Адже майже не маючи жодних власних ресурсів, окрім

людських, зробивши це привілеєм, країна досягла колосального успіху у найкоротший строк. Чи не більший потенціал має Україна. Оскільки суверенна демократична держава на чолі з президентом справді керується народом, небайдужим до свого життя та своєї країни.

Список використаної літератури:

1. Иванов А.М., Корчагин А.Г. Законодательный опыт решения вопроса об уголовных наказаниях в соседних странах: Краткий обзор УК КНДР и УК Республики Корея // Правоведение. 1998. N 2.
2. Країни і регіони світу. Економіко-політичний довідник/За ред. А.С. Булатова. – М.: Проспект, 2003.
3. Країни світу. Новітній історико-географічний ілюстрований довідник. – Мінськ: Корвет, 2007.
4. Song Sang Hyun. Introduction to the Law and Legal System of Korea. Hyung Mun Sa Publishing Co, 1983.
5. Kim Chan Jin. Business Laws in Korea. Panmun Book Company Ltd, 1990.

А.І. Петришена

ПОЛІТИЧНІ ПОГЛЯДИ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

У статті досліджуються політичні погляди та діяльність Богдана Хмельницького. Його, як політичного лідера, а також його вплив на розвиток української історії, культури, самобутності, зародження української незалежності та парламентаризму.

Ключові слова: гетьман, запорізьке військо, козацтво, повстання, народ, самостійність, державність, Україна, Хмельницький, Хмельниччина.

Досліджуючи діяльність гетьмана Війська Запорозького Богдана Хмельницького неможна оминати увагою його політику щодо західних регіонів Русі. Так, з початком проведення військових дій у 1648 році проти урядових військ Речі Посполитої, вектор наступу повстанців, від землі Запорожжя, мав західну спрямованість. Звичайно, що саме в цьому напрямку відбувався відступ, після поразок, антиповстанських сил, які переслідувались та підлягали знищенню. Але там же, на Заході, Б.Хмельницький бачив значний масив руських земель та руський етнічний елемент у безпосередньо прилеглому до польських теренів регіоні. Розгляд саме цього питання може стати додатковою рисою у дослідженні політичних і державницьких поглядів Б.Хмельницького та історичної долі західної гілки руського (українського) народу.

У працях, що стосуються даного періоду вітчизняної історії, долі західноруських земель за Бугом приділяється увага лише як території, на якій розгорталися деякі події зумовлені загальним перебігом війни руського народу під проводом гетьмана Богдана Хмельницького. Імовірно, це результат проблематики даної примежової території, яка деякими авторами чомусь навіть не означається як руська. Але саме вона є невід'ємною складовою історико-географічної країни –

Русь. І свідоме розуміння цього було одним з напрямків державотворчої політики Б.Хмельницького.

Переважає більшість українських і закордонних дослідників Національної революції українського народу під проводом Б. Хмельницького справедливо дотримувалися думки, що козацький гетьман, піднімаючи козаків на повстання проти уряду Польщі, передбачав обмежені цілі: припинити свавілля королівської адміністрації в Україні та поновити козацькі привілеї, що були надані козакам у минулому польськими королями, усунути переслідування православної церкви і православних вірян, нарешті, відстояти особисту козацьку честь і гідність. Однак під впливом перемог літа - осені 1648 р., під час дипломатичних перемов уже на початку наступного, 1649 р. Б.Хмельницький, власне, висунув політичну програму українського державотворення, яка для українців виявилася актуальною на декілька століть уперед. Зрештою, визнання національної державності було досягнуто юридично в перші роки національно-визвольної боротьби.

Метою даного дослідження і є спроба з'ясування поглядів Б.Хмельницького, як державного діяча, щодо західноруських земель, історичної їх обґрунтованості та історичної долі русинів цього регіону нашої Вітчизни

Шість років боротьби за Українську державу під час національно-визвольної війни нашого народу під проводом Богдана Хмельницького 1648—1654 років продемонстрували надзвичайно високий, як на той час, рівень громадянської зрілості наших предків. Перемоги українського війська над польською шляхтою, постать Богдана Хмельницького як державного діяча, полководця, дипломата, запорозькі козаки і їхня легендарна відвага та умілість у бойових діях викликали захоплення всього світу. В короткий строк і в екстремальних умовах бойових дій створена Богданом Хмельницьким козацька держава характеризувалася високими демократичними принципами самоврядування. При гетьманові України існував дорадчий орган — Рада Генеральної старшини, яка обговорювала найскладніші питання державного життя та поточні справи. Водночас на Запорозжжі діяла Рада січової старшини на чолі з січовим отаманом, яка приймала рішення, що стосувалися Запорозької Січі. Ще одним важливим органом державного самоврядування була полкова Рада, яка крім поточних питань полкового життя обирала з участю козаків полкову старшину та полковника. Хмельницький запровадив ефективну податкову систему, збирався налагодити карбування власних грошей, встановив і підтримував дипломатичні стосунки з багатьма країнами Європи, зокрема з Польщею, Туреччиною, Молдавією, Волощиною, Австрією, Швецією, Італією, Трансильванією, які визнали Україну як суб'єкт міжнародного права. Водночас він організував ефективну і розгалужену службу безпеки. Великий канцлер литовський Ольбрахт Радзивілл писав у своєму щоденнику «про розвідників Хмельницького, котрих він мав повсюди, навіть у Венеції». Український історик Іван Крип'якевич зауважував, що гетьман «мав не тільки дуже точні відомості про події у Польщі, Криму, Туреччині, карпатських

князівствах, але також стежив за політикою Швеції, Німеччини, Австрії, Італії, збирав потрібні відомості через своїх послів та агентів, користувався повідомленнями чужоземних посланців. Зібрані відомості він умів використовувати для політичних цілей — своїми рішеннями захоплював ворогів зненацька».

Усе вищезазначене, як і продумана, ефективна і злагоджена організація адміністративно-територіального, судового та військового устрою, давало надію Б.Хмельницькому утвердити Українську державу. Навесні 1649 року Хмельницький, після цілого ряду блискучих перемог над поляками, мав щасливу нагоду зробити це. Разом з ордою хана Іслам-Гірея він узяв облогою польське військо під Збаражем. На допомогу обложеним вирушив сам король Ян Казимир з двох-соттисячною армією, але її оточило і блискавично розгромило українське військо. Та доля розпорядилася інакше. Хмельницький взяв у полон самого короля, проте, певно, не усвідомлюючи майбутніх наслідків свого «лицарського кроку», змилостивився над ним і відпустив його, після чого під Зборовом Ян Казимир, скориставшись зрадою Хмельницького кримським ханом, який, підкуплений поляками, перейшов на їхній бік, схилив гетьмана підписати не вигідний для України Зборівський договір, що звів нанівець попередню перемогу.

Збаразька битва та Зборівський договір знаменували собою завершення першого блискучого періоду війни Хмельницького, після якого настали важкі випробування, що закінчилися врешті-решт втратою хисткої державності після підписання Переяславської угоди. Та попри це Українська держава часу гетьманування Хмельницького стала прикладом того, як у результаті прагнення до свободи та незалежності на боротьбу піднялися всі соціальні прошарки українського суспільства, ядром якого виступило козацтво. Основою цієї боротьби стали ідеологічні засади, любов до рідної землі, віра, мова, культура. Підґрунтям цієї ідеологічної скерованості був високий рівень освіти в тогочасній Україні, вірність народу традиціям часів Київської держави, висока духовність православ'я [4, с. 271-273].

Своїми дипломатичними та військовими заходами український гетьман домігся майже повної міжнародної ізоляції Речі Посполитої, яка доти в мілітарному плані вважалася чи не наймогутнішою державою Європи. Він забезпечив Україні збройну допомогу Кримського ханства, досяг прихильного нейтралітету Туреччини й Трансильванії, примусив Молдавію розірвати союз з Польщею, зав'язав дружні стосунки з Венеціанською республікою, вступив у переговори зі Швецією.

Описуючи своє враження від гетьмана Б.Хмельницького, Павло Алеппський підкреслює: «Так ось він, Хмель, якого слава й ім'я рознесли по всьому світу». Багато і захоплено пише мандрівник про освіту в державі Хмельницького: «Всі вони, за винятком небагатьох, навіть більшість дружин і дочок, уміють читати і

знають порядок церковних служб... Число письменних особливо збільшилося з часу появи Хмеля». Алеппського вразила велика друкарня у Києво-Печерській лаврі, де «виходять усі їхні церковні книги дивного друку, різного кольору і вигляду, а також малюнки на великих аркушах, визначні місця країн, ікони святих, вчені дослідження тощо».

Яскраву грань обдаровання Хмельницького становить його талант полководця. Почавши з масових рухів повстанців, Богдан Хмельницький переходить до операцій добре вишколеного, добірного, хоч і не такого вже й численного, війська. Використавши в організації української армії свій попередній великий військовий досвід і залучивши талановитих полководців, таких як Іван Богун чи Максим Кривоніс, Хмельницький сповідував вирішальну роль проводу у війську, роль авторитету командування та його уміння підтримувати дисципліну. Польське військо здебільшого кількісно переважало українську армію, але зазнавало поразки через відсутність серйозного й авторитетного командування. Навпаки, від самого початку боротьби Богдана Хмельницького козацьке військо було згуртоване залізною дисципліною й послухом своєму вождеві. Прикладом того, як Хмельницький виховував своє військо, є факти, коли козаки свідомо йшли на смерть, на тортури як «язики», яких брали у полон поляки, і вони під тортурами давали ворогові невірні відомості й рятували своє військо, або коли в битві під Берестечком козаки вразили світ своєю мужністю, фанатичною вірою в перемогу.

Моральну вартість війська Б.Хмельницького сучасники вбачали не лише в регулярних засадах організації, умінні перемагати з меншими силами, а й у здоровому світогляді козаків, у їхній величезній релігійній і національній згуртованості і зосередженості на єдиній головній меті — перемозі. Саме ці засади завдяки великому талантові Богдана Хмельницького створили у середині XVII століття в Україні непоборну армію, одну з найкращих у тогочасній Європі. Виявом незвичайної на ті часи дисциплінованості війська Богдана Хмельницького було й те, що не лише козацькі, а й наймані татарські загони не наважувалися чинити грабунки у здобутих містах. Навіть вороги, поляки, з подивом висловлювалися про високу дисципліну, послух і нечувану доти карність за порушення у війську Хмельницького. Основами тих чеснот і високої жертвовності та дисципліни були виплекані з часів Київської держави такі риси воїнської доблесті, як честь, хоробрість. Богдан Хмельницький вміло застосовував новітню тактику, яка з'явилася у Європі в часи тридцятирічної війни. Апогеєм його таланту як полководця перемагати з меншими силами була битва під Батогом, блискучий реванш за поразку під Берестечком. Польський історик Людвік Кубаля, котрий присвятив багато років дослідженню життя й діяльності Богдана Хмельницького, порівнював українського гетьмана з його сучасником — вождем Англійської революції середини XVII століття Олівером Кромвелем, відзначаючи при цьому, що завдання у Богдана Хмельницького виявилось набагато складнішим, оскільки

«він не мав у своєму розпорядженні вишколеної інтелігенції й засобів старої, сильної держави»[1, с. 291-293].

Українська держава доби Б.Хмельницького сформувалася на двох принципових засадах, які часто вступали між собою в протиріччя — демократії та авторитаризму. На початковій фазі національно-визвольних змагань переважають демократичні засади, про що свідчить існування таких суспільних явищ та норм:

- функціонування Військової (Генеральної) ради, у якій право голосу мала уся «чернь», тобто все військо;

- виборність усіх посадових осіб від сотника до гетьмана;

- відсутність жорстких міжстанових розмежувань, що давало змогу міщанам і селянам «показачитися» і стати частиною привілейованої верстви — козацтва [3, с. 324-327].

З часом, коли ситуація стає критичною, а демократія дедалі більше набуває рис класичної охлократії (домінування в політичному житті суспільства натовпу, юрби, всевладдя та свавілля мас), під впливом Б. Хмельницького та його однодумців набирають силу авторитарні начала. Безпосередніми виявами цього процесу були:

- поступове обмеження впливу «чорних» рад та витіснення їх старшинською радою;

- зосередження всієї повноти влади в руках гетьмана;

- домінування командних методів управління в державному житті;

- встановлення спадкового гетьманату, тенденція до переростання гетьманської влади в монархічну.

Величезна роль Б.Хмельницького у процесах формування Української національної держави, функціонування її уряду, розробки та здійснення соціально-економічної політики.

Українська держава Б.Хмельницького викликала захоплення численних сучасників — дипломатів, мандрівників, літописців. Італієць Альберто Віміна, який особисто бачив гетьмана 1656 року й неодноразово розмовляв з ним, у своїх спогадах пише про український народ у період його найвищого злету в часи Хмельниччини. Особливо його вразила демократична форма правління козаків — скликання Ради для обговорення важливих державних питань, коли козаки у присутності гетьмана спільно їх вирішують. Подорожні нотатки сирійського архідиякона Павла Алеппського, який описав подорож антіохійського патріарха Макарія по Україні у 1654 і 1656 роках, зафіксували для нас подробиці побуту і звичаїв українців, які здивували його тим, що скрізь зустрічали хлібом-сіллю як символом добробуту. [4,171-174]

Отже, українська козацька державність із перших років національно-визвольної боротьби мала чітко визначену мету - розбудову незалежної держави, що охоплювала б усі землі тодішнього етнічного розселення українців. Однак державотворчий поступ українців напряду залежав від воєнних успіхів армії

гетьмана Б. Хмельницького. Після поразки козацьких військ під Зборовом однойменний договір визначав українську державність як автономну у складі Речі Посполитої. А в період з 1652 р. по 1654 р. Україна і юридично, і фактично виступала як цілком суверенна держава, що "не визнавала над собою іншої влади, крім влади свого гетьмана".

На погляд сучасних аналітиків гетьман Хмельницький, як безумовний народний лідер, мав усі риси та характеристики для створення іміджу загального державного діяча, а саме: він мав свою особистість, яка впливала на сприйняття позитивного іміджу політичного та державного лідера. До складу особистості, на погляд автора, входять наступні характеристики: зовнішні дані, привабливість, вік і здоров'я, наявність харизми, манера одягатися, жести і міміка; індивідуально особисті риси: темперамент, характер, здібності. По - друге, фактором, який впливає на особливості сприйняття політичного лідера громадськістю, є його діяльність та мотиви участі в політиці. При цьому цінною є не лише політична позиція в цілому, а й демонстрація соціальних, моральних, особистісно - професійних рис свого іміджу (розум, компетентність, моральні якості). Третім фактором, який впливає на прийняття іміджу політичного лідера такого рівня, як був гетьман Б. Хмельницький, є гендерні, соціально - психологічні, демографічні особливості.

Аналізуючи історичні героїчні часи відродження українського козацтва і ніскільки не зменшуючи заслуги перед Україною інших видатних державних діячів, необхідно визнати, що перше місце у цьому ряді належить видатному Гетьману України, творцю Української держави Богдану Хмельницькому.

Тому, високо позитивно оцінюючи увічнення пам'яті ХХ століття на території України, на його честь встановлені пам'ятники у багатьох містах нашої держави визначені місця лише його найбільших битв.

Список використаної літератури:

1. Грушевський М.С. Про батька козацького Богдана Хмельницького.- Дніпропетровськ: Січ, 1993.- 55 с.
2. Костомаров М.І. Богдан Хмельницький: Іст. Нарис: Для серед. Та ст. шк. Віку / [Упоряд. І передм. В.О. Замлинського]; Худож. Л.А. Кацнельсон. - К.: Веселка, 1992. – 93 с.
3. Історичні постаті України: Іст нариси: Зб./Упоряд. Та авт. вст. Ст. О.В. Болдирєв. – Одеса: Маяк, 1993. – 384 с.
4. Гнат Хоткевич. Богдан Хмельницький, гетьман України. (Передрук з “Альбома історичних портретів. – [Львів, 1909-1910]).-Друкарня Уділова. Львів.
5. Костомаров М.І. Богдан Хмельницький: Іст. Нарис: Для серед. Та ст. шк. Віку / [Упоряд. І передм. В.О. Замлинського]; Худож. Л.А. Кацнельсон. - К.: Веселка, 1992. – стр. 10.

Д.В. Шведа

НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ СРСР

У статті на основі сучасних позицій аналізується національно-державний устрій СРСР.

Ключові слова: СРСР, УРСР, Конституція, державний устрій, соціалістична держава, комунізм.

Національно-державний устрій СРСР - конституційно закріплена національно-територіальна організація Радянської держави. В ньому практично втілені ленінські принципи національної політики КПРС, ідеї соціалістичного інтернаціоналізму. Відповідно до статті 70 Конституції СРСР за своїм національно-державним устроєм Союз РСР є єдиною союзною багатонаціональною державою, утвореною на основі принципу соціалістичного федералізму, в результаті вільного самовизначення націй і добровільного об'єднання рівноправних радянських соціалістичних республік. Раднська федерація об'єднує понад 100 націй і народностей, які становлять радянський народ. Конституція підкреслює, що СРСР уособлює державну єдність радянського народу, згуртовує всі нації й народності для спільного будівництва комунізму [1,56]. Поняття "національно-державний устрій СРСР" охоплює: характеристику і склад Союзу РСР як союзної держави, обсяг його повноважень, здійснюваних в особі найвищих органів державної влади і управління, правове становище 15 союзних радянських соціалістичних республік і 20 автономних радянських соціалістичних республік, а також 8 автономних областей і 10 автономних округів. Національно-державний устрій СРСР забезпечує гармонійне поєднання інтересів усього народу та окремих націй і народностей, сприяє зміцненню єдності соціалістичного суспільства, дружби і братерського співробітництва всіх народів СРСР.

Мета даної статті: дослідження особливостей державного устрою СРСР.

З прийняттям Конституції СРСР 1936 р. та Конституції УРСР 1937 р. відбулися зміни у системі вищих і місцевих органів влади та державного управління.

Вищим органом державної влади, єдиним законодавчим органом республіки (замість чотирьох законодавчих органів за Конституцією 1929 р. — Всеукраїнського з'їзду Рад, ВУЦВК, Президії ВУЦВК, РНК) стала Верховна Рада УРСР. Вона обиралася громадянами України у виборчих округах на 4 роки за нормою: один депутат від 100000 населення. Вона приймала Конституцію УРСР, видавала закони, встановлювала адміністративно-територіальний поділ республіки, затверджувала народногосподарський план, державний бюджет, керувала галузями народного господарства, відповідно до законодавства СРСР встановлювала місцеві податки, збори й неподаткові доходи, організовувала діяльність судових органів, здійснювала охорону державного порядку і прав громадян тощо. Сесії Верховної Ради відбувалися двічі на рік, позачергові —

скликались Президією Верховної Ради за необхідністю або на вимогу однієї третини депутатів [2,141].

Президія Верховної Ради УРСР діяла як постійний колегіальний орган в період між сесіями Верховної Ради. До неї входили Голова Президії Верховної Ради, два заступники, секретар і 15 членів. Конституція уповноважувала Президію тлумачити закони республіки і видавати укази, проводити референдуми, скасовувати постанови й розпорядження уряду і обласних рад в разі їх невідповідності законам, увільнювати з посад і призначати народних комісарів УРСР, вносячи затим їх на затвердження Верховної Ради, надавати громадянство УРСР, присвоювати почесні звання республіки, здійснювати помилування.

В Конституціях 1936-1937 рр. зроблено спробу відокремити законодавчу владу від виконавчої. Про це свідчить, зокрема, й ст. 27 Конституції УРСР 1937 р., за якою керівництво засіданнями Верховної Ради покладалося на голову Верховної Ради, а не на голову її Президії. Фактично ж Президія Верховної Ради продовжувала здійснювати законодавчі функції — її укази були основними нормотворчими актами. Затвердження Указів Президії на сесіях Верховної Ради мало суто формальний характер [3].

Верховна Рада утворювала Раду Народних Комісарів — найвищий виконавчий і розпорядчий орган республіки [2,87]. Проте уряд УРСР був підконтрольний і підзвітний загальносоюзному центрові. Рада Народних Комісарів УРСР видавала постанови й розпорядження на основі й на виконання законів СРСР і УРСР, постанов і розпоряджень РНК СРСР. До складу Раднаркому, крім керівників республіканських державних органів, входили уповноважені загальносоюзних народних комісаріатів та комітету заготівель СРСР. Уряд керував народними комісаріатами та підпорядкованими йому установами, опікувався реалізацією народногосподарського плану, державного і місцевого бюджету, вживав заходів по забезпеченню громадського ладу, оборони інтересів держави та охороні прав громадян, керував роботою виконкомів обласних рад, за необхідності утворював спеціальні комітети й головні управління при Раднаркомі у справах господарського та культурного будівництва.

Як і раніше, найважливіші сфери життя республіки (оборона, зовнішні стосунки, зовнішня торгівля, важка промисловість, оборонна промисловість, транспорт, зв'язок) управлялися загальносоюзними народними комісаріатами, які не підпорядковувалися урядові республіки. У подвійному підпорядкуванні як Раднаркомові УРСР, так і відповідним народним комісаріатам СРСР перебували 10 союзно-республіканських народних комісаріатів (харчової промисловості, легкої промисловості, лісової промисловості, земельних справ, зернових і тваринницьких радгоспів, фінансів, внутрішньої торгівлі, внутрішніх справ, юстиції, охорони здоров'я). Республіканськими залишалися лише чотири народні комісаріати (освіти, місцевої промисловості, комунального господарства, соціального забезпечення).

Органами державної влади в областях, округах, районах, містах, селищах, станицях і селах згідно з Конституцією УРСР 1937 р. строком на два роки обиралися Ради депутатів трудящих. Вони керували культурно-політичним і господарським будівництвом, органами управління на своїй території, встановлювали місцевий бюджет, забезпечували дотримання законів, охорони державного ладу та прав громадян, сприяли зміцненню обороноздатності країни. Сесії обласних рад депутатів трудящих скликалися не менше як чотири рази на рік, районних — шість разів, міських і сільських — не менше одного разу на місяць. Новою організаційною формою діяльності Рад стали створювані ними постійні комісії.

Виконавчими та розпорядчими органами місцевих Рад були обрані ними виконавчі комітети. У структурі виконкомів створювалися відділи й управління, які у своїй діяльності підпорядковувалися як відповідній Раді, так і галузевим органам державного управління відповідних наркоматів. За результатами виборів 1939 р. було утворено 15 обласних, 583 районних, 164 міських, 10863 сільських і 442 селищних Рад депутатів трудящих. "Соціалістичним перетворенням" на селі сприяли комнезами, які на початок 30-х років об'єднували понад 7 млн. членів [4,112].

Проте органи державної влади всіх рівнів діяли під тотальним контролем монопольно правлячої більшовицької партії. Жодне рішення державного будівництва не набувало чинності без попередньої згоди партійного керівництва.

Утворена за Конституцією 1937 р. система вищих і місцевих органів державної влади й управління майже не змінилася до останніх часів існування СРСР.

Стаття 2-га Конституції СРСР 1977 року проголошувала: "Вся влада в СРСР належить народові. Народ здійснює державну владу через Ради народних депутатів, які становлять політичну основу СРСР. Всі інші державні органи підконтрольні і підзвітні Радам народних депутатів. На виборах висувалися кандидати від трудових колективів, профспілок, молодіжних організацій (ВЛКСМ), самодіяльних творчих організацій, а також від партії (КПРС) [5,48].

До проголошення соціалізму в СРСР Конституцією СРСР 1936 року, в СРСР офіційно проголошувалася диктатура пролетаріату і селянства. Стаття 3-тя Конституції 1936 року була такою: «Вся влада в СРСР належить трудящим міста і села в особі Рад депутатів трудящих».

Радянська політична система відкинула принцип поділу влади й незалежності влади, поставивши законодавчу владу над виконавчою і судовою. Радянська законність характеризувалася невідповідністю державних актів вимогам чинного законодавства. Джерелом права формально були тільки постанови законодавця, тобто Верховної ради СРСР, хоча реальна практика значно розходила з конституційними положеннями. Повсякденна законотворча діяльність на практиці

здійснювалася Президією Верховної ради СРСР, що складався з Голови, 15-ти заступників Голови, секретаря та 20-ти інших членів. Верховна рада СРСР обиралася на 4 роки. Вона обирала Президію Верховної ради СРСР, формувала Раду міністрів СРСР, обирала суддів Верховного суду СРСР і призначала Генерального прокурора СРСР.

Колективним главою держави в 1922–1937 рр. був Всесоюзний з'їзд Рад, у проміжках між з'їздами — його Президія. У 1937–1989 рр. колективним главою держави вважалася Верховна рада СРСР, в проміжках між сесіями — Президія Верховної ради СРСР. В 1989–1990 рр. одноосібним главою держави був Голова Верховної ради СРСР, в 1990–1991 рр. — Президент СРСР[5,61].

Фактична влада в СРСР належала керівництву КПРС (ВКП(б)), яка функціонувала відповідно до свого внутрішнього статуту. Конституція 1977 року, на відміну від попередніх, вперше відбивала фактичну роль КПРС в управлінні державою: «Керівною і спрямовуючою силою радянського суспільства, ядром його політичної системи, державних і громадських організацій є Комуністична партія Радянського Союзу».

Центральна радянська еліта складалася з номенклатури, яка визначала внутрішню і зовнішню політику Країни Рад. Вона не тільки зосереджувалася в серці Росії, а й сама була переважно російською (тобто її становили росіяни або русифіковані іногородці). Периферійні радянські еліти теж були представниками номенклатури, але вони реалізовували виключно політику центру. На кінець періоду існування СРСР апарат управління налічував 18 000 000 осіб.

У СРСР законодавчо ніяка ідеологія не проголошувалася державною або панівною, але, з огляду на політичну монополію Комуністичної партії, такою ідеологією де-факто була ідеологія КПРС - марксизм-ленінізм, яку в пізньому СРСР іменували «соціалістичною марксистсько-ленінською ідеологією». Політична система СРСР розглядалася як «соціалістична держава», тобто як «політична частина надбудови над економічним базисом соціалізму, новий тип держави, що приходить на зміну буржуазній державі в результаті соціалістичної революції». Однак, на думку деяких західних дослідників радянського суспільства, в пізньому СРСР марксизм у реальності трансформувався в націоналістичну ідеологію, тоді як класичний марксизм проголошував відмирання держави при комунізмі.

Список використаної літератури:

1. Історія Росії, М.Н.Зуев, видавництво «Дрохва», Москва, 2001 р.
2. Історія Радянського держави, Н.Верт, видавництво «Весь світ», Москва, 2000р.
3. <http://uris.org.ua/istoriya-gosudarstva-i-prava-ukrainy/derzhavniy-ustriy-pislya-priynyattiyam-konstitutsiyi-srsr-u-1936-g>
4. Історія держави й права України з питань і відповідей. – Ч. 2. – Х.: «Одіссей», 2003р.
5. Актуальні проблеми новітньої історії Росії - Армавір, 2000;

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКОГО ТА БРИТАНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

У статті досліджено характерні риси правового забезпечення гендерної рівності в Україні та Великій Британії. Проаналізовано основні проблеми українського та британського суспільств на шляху до гендерної рівності. Акцентовується увага на соціально-правових аспектах нерівності жінки.

Ключові слова: гендер, гендерна рівність, дискримінація, «гендерне зобов'язання».

Зважаючи на загальносвітові тенденції демократизації, дедалі більшої актуальності набуває проблема забезпечення в суспільстві гендерної рівності. Усвідомлення нерівності між чоловіком і жінкою, втілене у феміністичних працях, бере свій початок наприкінці XVIII сторіччя. Відтоді світова спільнота зробила значний крок уперед задля забезпечення рівності статей. Однак проблему створення такої атмосфери у суспільстві й державі, де жінки мали б однакові з чоловіками права, зокрема, були б усебічно та справедливо представлені у владі і на рівних розділяли б її з чоловіками, наразі не вирішено. Поступовий відхід від застарілих гендерних стереотипів у більшості демократичних країн світу почався лише в останній третині XX століття і триває донині.

Формування національних механізмів забезпечення гендерної рівності є однією з провідних тенденцій для світової спільноти на сучасному етапі її розвитку. Проблема забезпечення рівності статей має особливе значення й для України. За роки незалежності в нашій державі не було сформовано ефективного національного законодавства щодо забезпечення гендерної рівності, хоча певні напрацювання у цій сфері, безсумнівно, є. З огляду на вищезазначене прогресивний досвід формування, вдосконалення й ефективного втілення в життя політики щодо забезпечення рівності статей в інших країнах може бути використаний при створенні українського гендерного законодавства. Однією з держав, що має значний досвід у цій сфері, є Велика Британія, де ще в останній третині XIX століття, у зв'язку з піднесенням першої хвилі жіночого руху, постало питання про рівність статей.

Проблему забезпечення рівності статей в Україні розглядають українські вчені як на рівні світових напрацювань, так і національному. Зокрема, у статті Н.В. Шевченко [7, с. 159-160] досліджено гендерний компонент у світовій політиці II половини XX – початку XXI століття, також автор визначає шляхи вирішення однієї з актуальних проблем утвердження гендерної демократії в Україні – подолання традиційних стереотипів про роль жінок і чоловіків у суспільстві, а також з'ясовує роль освітніх програм у формуванні гендерної культури.

Навчально-методичний посібник «Впровадження гендерних підходів у діяльність державних органів влади, місцевого самоврядування та громадських організацій» [2, с. 54], виданий з метою сприяння розвитку гендерної чутливості та становленню гендерної свідомості в українському суспільстві, присвячено формуванню гендерної політики в Україні, дослідженню гендерних питань і шляхів їхнього вирішення; подано аналіз змісту Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», інших законодавчих актів, програм тощо. У методичному посібнику «Гендерна політика в Україні» [3, с. 44] подано загальну інформацію про основні гендерні проблеми в українському суспільстві, тлумачення гендерної термінології, матеріали щодо кількісного представлення чоловіків і жінок у різних сферах трудової діяльності, зокрема, на керівних посадах та у політичній сфері, рівня освіченості тощо.

Значну увагу питанню забезпечення гендерної рівності у Великій Британії приділено у колективній монографії Інституту Європи РАН «Велика Британія. Епоха реформ» [1, с. 536]. Зокрема, проаналізовано зміни політичного та соціально-економічного становища жінки в останній третині XX – початку XXI сторіччя. Аналітичний опис британського національного механізму забезпечення гендерної рівності на сучасному етапі його розвитку подано у книжці «Гендерна рівність у сучасному світі. Роль національних механізмів» [4, с.772], виданій Московським центром гендерних досліджень.

Попри значний обсяг публікацій вітчизняних авторів з гендерної проблематики, при розгляді особливостей правового забезпечення гендерної рівності в Україні не проведено паралелей з національними законодавствами інших країн світу. На нашу думку, така порівняльна характеристика, а також окремі дослідження гендерної політики провідних держав світу є одним із тих чинників, які здатні сприяти створенню в Україні ефективного законодавства, покликаного забезпечити рівність статей.

Метою пропонованої статті є спроба об'єктивного висвітлення основних особливостей українського та британського законодавства у сфері гендерної рівності. Відповідно до мети завданнями роботи є аналіз основних проблем українського та британського суспільств крізь призму гендерних студій і дослідження гендерного законодавства України та Великої Британії на сучасному етапі розвитку.

Передусім слід наголосити, що в українському суспільстві доволі поширений підхід до питання гендерної рівності як такого, що стосується виключно жінок. Насправді гендерна проблематика стосується рівною мірою обох статей. Саме ж поняття «гендер» (від англ. «gender» – рід) можна тлумачити як соціально-біологічну характеристику, через яку визначаються поняття «чоловік» і «жінка» та психосоціальні, соціокультурні ролі чоловіка і жінки як особистостей, на противагу статі як біологічної категорії.

Проблема гендерної нерівності так чи інакше наявна у всіх країнах світу. Більшість із них не лише визнала її існування, а й поставила за мету подолати останню. Визнання вказаної проблеми та пошук шляхів її вирішення відображені у статутах політичних партій, на рівні національного законодавства, а також в офіційних документах світових організацій. Не становить винятку й Україна, яка активно долучилася до роботи у вищезазначеному напрямку на початку ХХІ сторіччі. Приміром, у схваленому ХХІІІ спеціальною Генеральною Асамблеєю ООН (Нью-Йорк, 2000) Пакті розвитку тисячоліття (2000–2015 рр.) серед восьми пріоритетних цілей (подолання бідності, створення здорового довкілля, зменшення поширення інфекційних хвороб, повага до прав людини, запобігання світовим війнам) третє місце посідає розвиток гендерної рівності та надання повноважень жінкам [7, с. 161]. Серед українських пріоритетів виконання «Пакту Розвитку Тисячоліття. Україна» (2000–2015) гендерна рівність визначена шостим пунктом. У ході вирівнювання гендерного балансу Україною було заплановано до 2015 року забезпечити у представницьких органах влади та на вищих щаблях виконавчої влади гендерне співвідношення на рівні не менше 30% жінок до 70% чоловіків [7, с.164].

Центральне місце в українському національному гендерному законодавстві посідає схвалений 2005 року ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Розділи ІІІ–V цього документа визначають засади забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків у таких сферах, як громадсько-політичне життя (виборчий процес, державна служба і робота в органах місцевого самоврядування); соціально-економічна сфера (праця і одержання винагороди за неї, укладання колективних угод, підприємництво, соціальний захист); галузь освіти.

Попри схвалення спеціального законодавства, на сьогодні успіхи у вирішенні проблеми гендерного дисбалансу в українському суспільстві незначні, 50% українських громадян вважають, що в нашому суспільстві є гендерна нерівність, при цьому 62% зауважують, що порушуються саме права жінок [5, с. 122].

Станом на 2007 рік три жінки були суддями Конституційного Суду, що становило 16,7% його загального складу. У складі Верховного Суду було 13 жінок-суддів (15,7%). Але в керівництві цих органів жінок не представлено взагалі. Загалом серед державних службовців вищого рівня кількість жінки сягала приблизно 15%, серед керівників середнього рівня – 50%, серед спеціалістів – 80%. Водночас у науковому середовищі склалася подібна ситуація: серед академіків – 4% жінок, серед докторів наук – 15,2%. [2, с. 8].

У світлі євроінтеграційних прагнень України вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням рівності статей, набуває особливого значення. У «Переліку пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС на 2011–2012 роки» у частині, в якій йдеться про соціальну співпрацю, зазначено, що «...Сторони співпрацюють з метою підготовки до імплементації спільного доробку ЄС у

сферах гендерної рівності, антидискримінації, охорони здоров'я та безпеки праці, трудового законодавства та умов праці, зазначеного у відповідних додатках до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, ... зокрема, посилення практичних заходів у сфері гендерної рівності з метою зменшення різниці в оплаті праці за ознаками статі...» [6].

Задля ефективнішого впровадження означених в українському законодавстві механізмів сприяння гендерній рівності, а також розробки й реформування гендерного законодавства українська влада має враховувати досвід інших країн, які вже досягли успіху в цій сфері. Одним з таких прикладів може стати Велика Британія. Ця країна має чималі здобутки у сфері забезпечення рівності статей у суспільстві, попри те, що пальма першості належить скандинавським країнам.

В останній третині ХХ – на початку ХХІ сторіччя в Англії відбулися значні зміни у соціально-економічному і політичному становищі жінок, хоча британське суспільство також не позбавлене проблем у сфері забезпечення гендерної рівності. Зокрема, у Великій Британії спостерігаються певні проблеми при ліквідації гендерного розриву в оплаті праці. Складнощі полягають у тому, що гендерний розрив виникає внаслідок впливу багатьох чинників. Один із них – сегрегація жіночої робочої сили, яка проявляється у двох формах: зосередження жінок в низькооплачуваних галузях і на низькооплачуваних посадах. У 2004 році тамтешні жінки становили 80% зайнятих в охороні здоров'я і серед соціальних працівників, 72% – в освіті (87% вчителів молодших класів і вихователів дитячих садків, 54% – старших класів), 56% – серед працівників готелів і ресторанів. Поступово жінки освоюють професії, які ще на початку ХХ сторіччя вважалися виключно чоловічими: юристів, лікарів, викладачів вишів, журналістів, зокрема міжнародників. У 2005-му британські жінки очолювали 18% підприємств малого бізнесу. Водночас серед директорів великих компаній жінок було лише 10,5%. Загалом жінки відсторонені від розробки і втілення економічної політики в державному і, особливо, в приватному секторі [1, с.142]. На керівних посадах державних установ жінки, як і раніше, залишаються радше винятком, ніж правилом: у 2006-му вони обіймали лише 9,8% посад старших суддів, 12,3 – старших поліцейських чинів, 17,4 – директорів національних музеїв і галерей, 17,4 – редакторів загальнонаціональних газет, 26,3 – вищих менеджерів на державній службі, 37,9% працювали на керівних посадах у Національній системі охорони здоров'я [4, с. 101–102].

Стрімке зростання показників присутності жінок у британському парламенті почалося з 1987 року (майже вдвічі, порівняно з попередніми виборами). Станом на 2010-й у Палаті Громад було 143 жінки (22%) [10, с. 9].

На сьогодні у Великій Британії відбувається гендерна трансформація політичних інститутів у напрямку формування національного механізму гендерної рівності і розгортається процес вироблення й реалізації державної гендерної політики в соціальній та економічній сферах [4, с. 88].

Загалом британський національний механізм гендерної рівності включає в себе дві основні складові. Перша – це національне законодавство щодо забезпечення гендерної рівності, яке систематично вдосконалюється протягом останніх трьох з половиною десятиліть. Друга – це державні структури, які почали формуватися приблизно з середини 1970-х спеціально для просування політики рівних прав та можливостей чоловіків і жінок, а також контролю над її провадженням [4, с.89].

Ще наприкінці 60-х років минулого сторіччя значного поширення у країні набуває друга хвиля фемінізму, або Жіночий визвольний рух. Під тиском його активістів у 1970-х тамтешній уряд ухвалив низку важливих законів, які стосувалися розширення прав і свобод жіночого населення країни та забезпечення гендерного рівноправ'я. Особливе значення мають два з них: Акт про рівну оплату праці (1970) [8, с. 5], за яким жінки та чоловіки Великої Британії повинні були отримувати рівну заробітну плату за однакову роботу, й Акт про дискримінацію за ознакою статі (1975) [9, с.14], спрямований на усунення подвійних стандартів і проявів дискримінації у різних сферах життя суспільства щодо жінок та чоловіків, а також осіб, які перебувають у шлюбі, та поправка до нього, прийнята 1986 року.

Таким чином, попри те, що Україна, як у рамках співпраці зі світовими організаціями, так і на національному рівні, приділяє певну увагу питанню забезпечення гендерної рівності, українське суспільство наразі має дуже значні проблеми, пов'язані з нерівністю статей. Причиною цього є ігнорування наявного гендерного законодавства, відсутність пропаганди цього питання у суспільстві з боку влади та громадських організацій; низька ефективність діяльності виконавчих органів та законодавчих механізмів припинення дискримінаційних дій; брак нагляду за виконанням чинних законодавчих норм; необхідність реформування гендерного законодавства тощо. Не позбавлене гендерних проблем і суспільство Великої Британії, багато з них є подібними до тих, з якими має справу Україна. Але суттєва різниця полягає у гендерній політиці обох країн. На відміну від України, британський уряд активно пропагує та втілює заходи, спрямовані на ліквідацію гендерної дискримінації. До роботи у цій сфері залучено як органи влади всіх рівнів, так й державні та приватні установи, підприємства, діє громадський контроль. В Англії успішно функціонують спеціальні уповноважені органи, чия діяльність спрямована на вирішення гендерної проблеми. Значну активність у забезпеченні статевої рівності проявляють політичні партії.

Варто наголосити, що у своїх прагненнях до демократичних перетворень та долучення до європейської спільноти Україна має приділяти більше уваги гендерному питанню, керуючись у його вирішенні не лише власними напрацюваннями, а й використовуючи надбання розвинених країн, які мають значний досвід та успіхи у цій сфері.

Список використаної літератури:

1. Великобританія. Епоха реформ [Текст] / Под ред. Ал. А. Громыко. – М.: «Весь Мир», 2007. – 536 с.
2. Впровадження гендерних підходів у діяльність державних органів влади, місцевого самоврядування та громадських організацій: навчально-методичний посібник [Текст] / Укл. Артеменко Л.М. // Обласна організація Співки жінок України, Підприємство “Навчально-методичний центр” Федерації профспілкових організацій Чернігівської області . – Чернігів. – 2008. – 54 с.
3. Гендерна політика в Україні. Методичний посібник для державних службовців, представників органів місцевого самоврядування та ЗМІ. – Харків: Райдер, 2007. – 44 с.
4. Гендерное равенство в современном мире. Роль национальных механизмов [Текст] / Отв. ред и сост. О.А.Воронина. — М.: МАКС Пресс, 2008. — 772 с.
5. Звірич Л. Жіноча праця в Україні [Електронний ресурс] / Лариса Звірич // Єдність: он-лайн-співка жінок [сайт]. – Режим доступу: <http://www.ednist.com/?p=3172> (08.04.2012). – Назва з екрану.- 122с.
6. Перелік пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС на 2011 -2012 роки [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України [сайт]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=244830477&cat_id=223345338 (08.04.2012). – Назва з екрану.
7. Шевченко Н.В. Гендерний вимір світової політики у «Пакті Розвитку Тисячоліття» (2000-2015 рр.) та завдання утвердження в Україні паритетної демократії [Текст] / Наталія Володимирівна Шевченко // Політичні науки. Правознавство. Наукові праці. Том 69. Випуск 56. – С. 159–166.
8. Equal Pay Act 1970. Ch. 41 [Electronic resource]. – London: Her Majesty’s Stationery Office, 1967. – 10 p. – Mode of access:http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1970/41/pdfs/ukpga_19700041_en.pdf(07.04.2012). – Title from the screen. – 5с.
9. Sex Discrimination Act 1975. Ch. 65 [Electronic resource]. – London: Her Majesty’s Stationery Office, 1967. – 77 p. – Mode of access:http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/65/pdfs/ukpga_19750065_en.pdf(07.04.2012). – Title from the screen.-13-14с.
10. Women in the House of Commons [Electronic resource] // House of Commons Information Office, 2010. – 12 p. – Mode of access:<http://www.parliament.uk/factsheets> (07.04.2012). – Title from the screen.

С.С.Тумачок

ПОЛІТИКА НІМЕЧЧИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

У статті досліджуються формування зовнішньополітичної стратегії об'єднаної Німеччини, європейська політика та позиція ФРН щодо розширення Європейського Союзу, характер франко-німецької взаємодії у процесі поглиблення європейської інтеграції.

Ключові слова: розширення Європейського Союзу, європейська політика Німеччини, інтеграція.

Протягом усього розвитку Європейського Союзу Німеччина відігравала одну з найголовніший ролей. Займаючи позиції лідера, ФРН брала активну участь в європейських політичних процесах на всіх етапах їх розвитку. Після об'єднання

країни докорінно змінилася її роль в Європі та в світі, а її участь в розвитку європейської політики стала ще більш ваговою. Характерною рисою зовнішньої політики сучасної Німеччини є використання переважно несилових засобів для реалізації політичних цілей. Вона передбачає розширену багатосторонню та двосторонню співпрацю, орієнтацію в міжнародних відносинах на спільні інтереси та цінності.

Метою статті є вивчення зовнішньополітичних завдань ФРН, що в подальшому проводитиме більш активну політику в рамках процесу створення єдиної Європи. Приділяється значна увага основним змінам та сучасним тенденціям в європейській політиці ФРН.

Першим кроком створення сучасного Євросоюзу був зроблений в 1951 році. Німеччина разом із Бельгією, Нідерландами, Люксембургом, Францією та Італією підписали договір про заснування Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЕОВС). Його метою стало об'єднання європейських ресурсів з виробництва сталі та вугілля. В силу даний договір набув з липня 1952 року. Незважаючи на той факт, що Німеччина після Другої Світової Війни все ще була потенційним агресором для Європи, вона взяла активну участь в створенні даного об'єднання. Німеччина, таким чином, стала одним з ініціаторів початку об'єднання Європи.

Завдяки Єдиному європейському акту від 1986 р. і новому Амстердамському договору від 2 жовтня 1997 р. були зроблені важливі кроки щодо об'єднання Європи. Це передбачає введення єдиної валюти – євро. Подальшим кроком на шляху поглиблення європейської інтеграції став новий Амстердамський договір, що створює також передумови для майбутнього розширення ЄС. Німеччина, перша із країн ЄС, ратифікувала цей договір. 1 травня 1999 р. він набув чинності й містить наступні нові моменти:

- у цілому ЄС повинен у більшій мері відповідати потребам громадян. Цю мету переслідує удосконалення основ для охорони навколишнього середовища, захист основних прав (наприклад, загальна заборона на дискримінацію, рівноправність чоловіка й жінки). У новому договорі враховані й інтереси публічно-правових радіо- і телекомпаній, церков, спортивних союзів.

- важливе значення в області політики безпеки має закріплена в договорі перспектива інтеграції Західноєвропейського союзу (ЗЕС) у ЄС.

- частина важливих завдань у сфері юстиції й внутрішньої політики передається в руки ЄС (загальна візова політика, положення, що регулюють режим на зовнішніх кордонах, політика надання притулку й політика відносно біженців, передумови для в'їзду й перебування в державах ЄС громадян із третіх країн, правове співробітництво по цивільних справах, деякі аспекти співробітництва в сфері митної політики).

➤ помітно розширилася роль Європейського суду. Новим моментом є також додання Європолу оперативних повноважень і інтеграція успішного співробітництва по лінії Шенгенської угоди в ЄС.

➤ у Європейській раді рішення всі частіше будуть прийматися кваліфікованою більшістю голосів. Помітно підвищується роль голови Європейської комісії. [2, 16]

На сесії Європейської ради в Берліні (березень 1999 р.) були досягнуті єдності відносно "Повістки 2000" , що визначає фінансові рамки ЄС на період 2000–2006 р. Для Німеччини вона означає скорочення тягара внесків у ЄС на 500 млн. євро (з 2002 р.) і на 700 млн. євро (з 2004 р.). Таким чином, Німеччині вдалося домогтися важливого повороту в питанні про фінансування ЄС.

На сесії Європейської ради в Кельні (червень 1999 р.) був прийнятий Європейський пакт в області зайнятості. Тим самим ЄС удосконалив свій механізм по боротьбі з безробіттям.

На базі "Нової трансатлантичної повістки" Німеччина докладає зусиль до розширення євроатлантичного партнерства в ХХІ столітті. Основний натиск при цьому робиться на такі сфери, як торгівля й економіка. У першу чергу, зниження трансатлантичних торговельних бар'єрів, зовнішньополітичне співробітництво, вирішення таких глобальних проблем, як охорона навколишнього середовища, міграція й боротьба з організованою злочинністю, а також активізація співробітництва між суспільними групами в рамках так званого діалогу "people-to-people".

Установа Ради Європи (РЄ) в 1949 р. ознаменувало собою початок процесу європейської інтеграції й співробітництва. Підтримка прав людини, плюралістичної демократії й правової держави були в центрі діяльності РЄ. У цей час у РЄ входить 41 держава. Починаючи з 1990 р. у РЄ прийняті 17 країн Центральної й Східної Європи, а також Кавказького регіону. Заявки на вступ подали Азербайджан, Вірменія, Боснія й Герцеговина, Югославія, Монако й Білорусія. 1 січня 2000 м іспанець Хиль Роблес зайняв новий пост комісара РЄ по правах людини.

Німеччина, що вступила в РЄ в 1950 р., активно співпрацює з Радою Європи на всіх рівнях при здійсненні її програм. Поряд із Францією, Великобританією, Італією й Росією Німеччина є одним з п'яти найбільших донорів РЄ. Її частка в бюджет організації становить 12,8 проц. (близько 45 млн. марок в 2000 р.). Поряд з матеріальним внеском значення має й ідейний внесок. [4, 89]

Головні цілі РЄ – підтримка прав людини, демократичної й правової держави – мають однакову важливість. Поряд із цим Німеччина особливо зацікавлена в підтримці процесу перетворень у нових державах-членах.

Тому постійний представник Німеччини в РЄ є також головою "групи доповідачів з питань демократичної стабільності". Вона займається специфічними

проблемами молодих демократичних держав і готувить рішення Комітету міністрів про допомогу у формі всіляких програм.

Німеччина використала головування в Комітеті міністрів (з початку листопада 1997 р. по початок травня 1998 р.) для того, щоб внести свої пріоритети в діяльність РЄ. Наприклад, провести захід, що став продовженням Стокгольмської конференції проти сексуальної експлуатації дітей.

Головним досягненням в області захисту прав меншин стала Рамкова угода про захист національних, реалізації якої сприяла Німеччина. Федеральний уряд як і раніше прагне до того, щоб підвищити роль німецької мови в повсякденній діяльності РЄ (офіційні мови РЄ англійська і німецька). У цей час поряд із засіданнями Комітету міністрів і конференцій на рівні міністрів на німецьку мову, за бажанням, переводяться й засідання комітетів. Головною метою залишається перетворення німецької мови в третю офіційну мову РЄ. Для цього, однак, потрібно, щоб дві третини держав-членів погодилися внести відповідні виправлення в устав організації.

Основою європейської політики ФРН традиційно є партнерство з Францією, яке ґрунтується на балансі політичних інтересів. У 90-х роках минулого сторіччя проявилися розбіжності між партнерами в питаннях щодо шляхів поглиблення і розширення ЄС. Політичні зміни у Східній Європі, початок розширення НАТО на Схід відповідали традиційній “східній” політиці ФРН. На відміну від ФРН, Франція наполягала на збереженні політичної рівноваги і відстоювала поглиблення і завершення інтеграції у форматі п’ятнадцяти країн. Проте ці відмінності не зашкодили збереженню німецько-французької взаємодії. Компроміс дозволив поєднати поглиблення політичної інтеграції до схвалення проекту Конституції Європейського Союзу з послідовним приєднанням до інтеграції нових незалежних держав. [1, 8]

Об’єднання Німеччини суттєво вплинуло на її зовнішньополітичні пріоритети. У нових політичних умовах ФРН значно розширила свою політичну вагу відповідно до економічного потенціалу. Посівши чільне місце у структурі європейської співпраці, Німеччина зростає не лише на регіональному, але й на глобальному рівнях. Європейська стратегія ФРН упродовж 90-х років ХХ сторіччя зазнавала поступових змін. Проте вони не призвели до появи якісно нової європейської політики Німеччини. Традиційно ФРН опирається на партнерство з Францією в питаннях європейської інтеграції. Крім того, новим проявом міжнародної активності Берліна стали спільна німецько-французька опозиція прагненню США підпорядкувати інтереси Західної Європи в Афганістані та в Іраку. Криза НАТО, яка проявилась у різних позиціях “старих” і “нових” членів НАТО після 2001 року, сприяла зближенню провідних країн Європи. Нові політичні виклики зумовили нормалізацію європейської політики. Це призвело до відмови від властивих ФРН ідеологічних і політичних табу й обумовило появу

нової європейської політики Німеччини. Її головна мета – завершення європейської інтеграції. [5, 50]

Питання розвитку став особливо актуальним для головування Німеччині ЄС, оскільки ввійшов у повістку її паралельного головування в «Групі восьми». І це підтверджує заяву федерального міністра економічної та розвитку Х.Викцорек-Цойль у тому, що «історична можливість подвійного головування піднесла шанс дати нового потужного імпульсу політиці розвитку».

У межах політики та розвитку для Німеччини особливим пріоритетом стала допомогу підвищення якості управління й економічному зростанню у Африці. Спільна стратегія партнерства ЄС із Африкою, основними аспектами якої почали питання енергетики, поновлюваної енергії, енергетичної ефективності, захисту клімату, є фундаментом подальшого співпраці між Європою і Африкою.

У межах співробітництва з Африкою Європейською Радою також було вказано необхідність створення умов напрями фінансових ресурсів на підтримку Африканського союзу (АС). У межах своїх діях Рада дотримується прийнятої їм стратегії «ЄС і Африка: шляху до стратегічного партнерства», у межах якої ЄС планує до 2010 р. збільшити обсяг допомоги Африці на 56% і 70% до 2015 р.

Отже, німецька політика стосовно Європи беззастережно підтримувала поглиблення інтеграції, її розширення на північ, південь і схід, так само, як і її інституційну побудову. Глобалізований світ ставитиме перед Європою нові виклики. Ззовні ЄС межує із зонами незначної стабільності. Визначальні коаліції та розстановка сил змінюватимуться, буде потрібний новий внутрішній баланс інтересів і претензій, який вимагатиме готовності до компромісів. Це вимагає сповненої довіри політики розвитку й партнерства, не востаннє з країнами середземноморського регіону. В німецькій громадській думці вже протягом багатьох років побутує уявлення, що питання зовнішньої політики та політики безпеки краще вирішувати спільно, зі стабільною більшістю. Це стосується однаковою мірою і далекосяжного порядку денного глобальної стабільності. Спільні дії в європейській енергетичній і кліматичній політиці чи в реагуванні на фінансову кризу є передумовою для забезпечення інтересів і потреб як Німеччини, так і інших країн-членів ЄС.

Список використаної літератури:

1. Зандшнайдер Є. Координати германской внешней политики// Людина і політика. – 2002. – №6. – с.5–11.
2. Кривонос Р.А. Механізми формування та реалізації зовнішньої політики ФРН// Нова політика. – 1998. – № 2. – с. 16–24.
3. Кудряченко О. Нові політичні виміри поступу Німеччини// Людина і політика. – 2007. – №2. – с.21–25.
4. Погорельская С. Некоторые аспекты европейской политики объединенной Германии// Мировая экономика и международные отношения. – 2000. – № 1. – С. 89–95.
5. Рілл Б. Об'єднана Німеччина: світова політика// Політика і час. – 1998. – № 2. – с. 50–60.

СТАТТІ СТУДЕНТІВ ГРУПИ 4РР

Т.В. Балинська, А.М. Кравець

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто поняття політичної еліти, її функції та місце у політиці України. Розглядаються групи та риси політичної еліти в Україні.

Ключові слова: політична еліта, ознаки політичної еліти, групи, функції, риси політичної еліти.

Значення політичної еліти на сучасному етапі розвитку України є надзвичайно важливим, оскільки наша держава є відносно молодою і побудована на доволі хиткому соціально-економічному фундаменті. Основною рушійною силою у процесі державотворення та формування громадянського суспільства є саме представники політичної еліти та політичні лідери.

Сучасний повільний та нестабільний розвиток України зумовлений наявністю низки економічних та політичних чинників, що стримують реформи. Серед економічних можна виділити спад виробництва, безробіття, інфляцію, дефіцит бюджету та зростання зовнішнього боргу держави, а серед політичних - корупцію та клановість у органах державного управління, низьку політичну культуру населення та недостатній рівень адаптованості політичної еліти до соціально-політичних змін у сучасному українському суспільстві та світі.

Ідеї політичного елітизму висловлювали ще Платон, Конфуцій та Н. Макіавеллі. У XX столітті різноманітні ідеї елітизму узагальнили та систематизували соціологи В. Парето та Г. Моска. Щодо проблеми політичних еліт в Україні, то вона займає значне місце у дослідженнях Д. Видріна, Б. Кухти, М. Куксенко, А. Пахарева, В. Полохало та інших, котрі досліджували різні аспекти цього явища. Але, не дивлячись на значні дослідження проблеми політичних еліт України та велику актуальність цієї теми у сьогоденні, окремі еліто-творчі процеси та вплив деяких особливостей політичної еліти України на розвиток держави та суспільства ще не достатньо вивчені.

Метою цієї статті є аналіз становлення сучасної політичної еліти України, її основних характеристик та шляхів її поповнення. Для досягнення поставленої мети передбачається розв'язання наступних завдань:

- 1) визначити поняття політичної еліти;
- 2) окреслити основні функції і типи політичної еліти;
- 3) з'ясувати характерні особливості сучасної політичної еліти в Україні.

В будь-якому суспільстві існує і повинне існувати меншина населення, яка ухвалює найважливіші рішення в суспільстві і править більшістю. Ця меншина, що здійснює функції управління, володіє специфічними особливостями і професійними якостями, що допомагають перебувати при владі і утримувати її. Цей особливий прошарок людей називають правлячою або політичною елітою.

В сучасній політології є два основних підходи до визначення сутності еліти та ролі її в суспільстві – функціональний і ціннісний. Згідно з функціональним підходом, до еліти відносять тих, хто безпосередньо через застосування влади (прийняття рішень) впливає на суспільні події. Ціннісний підхід в основу визначення вкладає своєрідний духовний аристократизм, культуру, освіту, волю, відповідно, до еліти зараховує тих, які є носіями вищого рівня культури, охоронцями справедливості та свободи тощо.

Політична еліта – це досить велика верства суспільства, в руках якої зосереджені великі економічні, фінансові, військові, наукові, інформаційні, політичні, ідеологічні, культурні та інші важелі, за допомогою яких ця частина суспільства впливає на владні структури, важливі політичні рішення, на політичну ситуацію в державі загалом [1]. Їй властиві такі характерні *ознаки*: особливе становище в суспільстві, що дає можливість висувати основних політичних лідерів країни; право на отримання привілеїв; закритість або напівзакритість для решти соціальних верств; психологія вищості, а також тверді переконання; власна ідеологія; доступ до закритої інформації; здатність до самопожертви заради збереження влади тощо.

Звернувшись до історії, можна виділити п'ять генерацій української політичної еліти:

- Родова еліта (XIV - середина XVII ст.) - князі Острозькі, Корецькі, Збаразькі, Вишневецькі, Заславські, Чарторийські і ін.;

- Козацтво (XVII-XVIII ст.);

- Народницька генерація (формується в XIX ст. в умовах відродження української національної культури, яка відбувається на тлі революційних процесів в Європі, що отримали назву «Весни народів»);

- Радянського періоду (1922-1991 рр.);

- Сучасна (сформувалася після отримання Україною незалежності) [2].

Процес формування політичної еліти в Україні складний і суперечливий, що виявляється в наступному: засвоєння форм, методів боротьби за владу, з одного боку, та невміння, нездатність розпорядитися нею в суспільних інтересах, - з іншого.

Сучасна українська політико-управлінська еліта, на думку М. Міхальченка, розподіляється на три групи:

- прихильники ідеалів радянського суспільства;
- прихильники інтеграції до західного суспільства;
- новітні політичні діячі, які не пов'язані ні з першими, ні з другими [3].

Отже, роль еліти в політичній діяльності кожного суспільства відображають її функції:

- 1) вивчення і аналіз інтересів різних соціальних груп;
- 2) віддзеркалення інтересів в політичних установках;
- 3) вироблення політичної ідеології (програм, доктрин, законів);

- 4) створення механізму втілення політичних задумів;
- 5) призначення кадрового апарату органів управління;
- 6) висунення політичних лідерів [4].

Останнє десятиліття політичну еліту складають посадовці владних структур, які є представниками олігархії. У зв'язку з тим, що сучасна політична еліта в Україні за способом формування належить до закритого типу, то в основному механізми поповнення політичної еліти в Україні базуються на принципах кровної рідні, володіння великою власністю, особистої відданості протекціонізму і лише частково на принципах професійної компетентності, патріотизму та твердих ідеологічних переконань [4].

В наш час верхівка влади не розділяє поняття «бізнес» і «політика». Дедалі частіше владні повноваження використовуються для лобіювання певних бізнес-інтересів. Тобто зараз більшість людей, котрі йдуть у політику - бізнесмени, що за допомогою влади, яку отримують, хочуть ще більше покращити своє матеріальне становище. Вони не здатні виробити чітку програму тривалого розвитку країни, бо кожне нове правління має свої інтереси і згідно з ними змінює не тільки політичний курс, а й закони.

Таким чином, можна визначити такі основні *рис*и сучасної політичної еліти:

- зневага суспільними інтересами, тобто домінування власних інтересів над громадськими;
- низькій рівень професійної підготовки;
- низький рівень моральних якостей, що призводить до повної зневіри населення до представників еліти;
- показовість владної верхівки для утримання високих посад;
- прийняття важливих рішень без відома суспільства.

У результаті між владою і суспільством розростається глибока прірва. Влада звертається до суспільства винятково тоді, коли виникає потреба в черговій суспільній легітимації продовження її повноважень або підтримки її політичних рішень.

Таким чином, політична еліта як найактивніша, компетентна і впливова частина суспільства відіграє ключову роль в політичному процесі. Вона бере участь в розробці і ухваленні стратегічних рішень і керує їх реалізацією, визначає напрями суспільного розвитку, формує оборонну політику країни, представляє країну на міжнародній арені. Для України, що взяла курс на проведення демократичних реформ важливим є підвищення ефективності діяльності політичної еліти шляхом створення потрібних умов, щоб нова еліта не стала корумпованою, не відірвалася від народу, не перетворилась у деспотичну. Важливим шляхом для підвищення ефективності діяльності політичної еліти є політичний плюралізм, вільна конкуренція потенціальних еліт, їх взаємна критика і суперництво, проведення вільних та правових вибрав, які відповідають всім правовим вимогам і принципам.

Список використаної літератури:

1. Бабкіна О. В. Політологія : навч. посіб. / О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко. - К. : ВЦ, 2006. - 568 с.
2. Крюков О. І. Політико-управлінська еліта України як чинник державотворення : монографія / О. І. Крюков ; за наук. ред. Е. А. Афоніна. - К. : Вид-во НАДУ, 2006. - 252 с.
3. Михальченко М. Пошук лідерів: чесних, талановитих, справедливих / М. Михальченко // Політ. менеджмент. - 2006. - Спец. вип. - С. 15-22.
4. Пірен М. Українська еліта і проблеми модернізації суспільства [Текст] / М. Пірен // Універсум. - 2000. - № 3-4. - С. 40-46.

А.В. Черпатюк, І.С. Брижак

ПОНЯТТЯ «СВОБОДА» ТА «ІНДИВІДУАЛІЗМ» В РОСІЙСЬКІЙ ТА ЗАХІДНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ

Стаття присвячена осмисленню ідей свободи та індивідуалізму в західноєвропейській та російській суспільно-політичній думці. Аналізуються особливості історичного розвитку Росії, які зумовили специфіку розвитку цих ідей російськими мислителями та їх поширення в країні.

Ключові слова: свобода, індивідуалізм, цивілізація, воля, держава.

В умовах сьогодення поняття «свобода» та «індивідуалізм» звучать дуже часто, особливо по відношенню до Росії. Тому необхідно проаналізувати шлях становлення цих понять, щоб краще зрозуміти сучасний їх стан.

Метою даного дослідження є аналіз осмислення ідей свободи та індивідуалізму в російській та західній політичній думці, їх порівняння. Підкреслити основні спільності та відмінності.

Дана тематика є малодослідженою українськими науковцями. В деякій мірі ці питання висвітлені в працях російських вчених В. В. Леонтовича та М. М. Сперанського.

Ідеї свободи і індивідуалізму, на яких ґрунтується політична культура західного суспільства і які визнаються основними принципами розвитку сучасних міжнародних співтовариств, мають багатовікове минуле. Ці поняття можна розглядати як універсальні категорії філософії, духовні цінності, одночасно пов'язуючи їх з практикою політико-правового життя конкретних історичних спільнот.

Ідеї свободи і індивідуалізму лягли в основу доктрини лібералізму і набули широкого поширення в період революцій XVII -XVIII ст. в Європі і пізніше, у XIX ст., коли в ряді західноєвропейських країн виникли ліберальні партії з відповідними програмами. Лібералізм (від латинського *liberalis* - «властивий вільній людині », той, який стосується свободи) - поняття надзвичайно широке. Для нього характерні свобода від групових, національних і класових забобів,

терпимість, космополітизм, індивідуалізм і гуманізм. Цим словом відзначають таку інтелектуальну і моральну настанову на організацію суспільного життя, яка побудована на визнанні політичних та економічних прав індивіда в межах, обмежених дією законів, прийнятих як узагальнення природних потреб цивілізованих людей [1; с. 154].

Однак ліберальний індивідуалізм не абсолютний, а відносний. Лібералізм як установка аж ніяк не означає, що людина завжди доброчесна і воля її завжди направлена на благі цілі. Навпаки, людина, будучи наділеною більш або менш самостійною свідомістю і відносно вільною волею, може схилитися до зла так само, як і до добра. Тому лібералізм схвалює установи або громадські форми, в яких окрема людина підпорядковується певному порядку й дисципліні і вимагає створення правового державного порядку, протистоїть волі (свавілью) окремих людей і зв'язує їх вимогам закону. Проте лібералізм - індивідуалістична система, оскільки в ній окрема людина стоїть на першому місці, а цінність суспільних груп або установ вимірюється виключно тим, якою мірою вони захищають права та інтереси особистості і сприяють здійсненню цілей окремих суб'єктів [2; с. 3-4].

Тема свободи і індивідуалізму у вітчизняній суспільно-політичній думці з'являється досить пізно, порівняно з країнами західної Європи, і її розробка має свою специфіку. Ці ідеї не набули широкого поширення і суспільного резонансу, а головне - вони не стали основами розвитку суспільства, держави і системи їх відносин.

Об'єктивні умови та політичні завдання, що стояли перед російським суспільством і державою протягом XV-XVII ст., виводили на перший план обговорення та розробку питань, пов'язаних з обґрунтуванням централізації влади, непорушності монархії у формі самодержавства.

Так, в період об'єднання російських земель навколо Москви були затребувані ідеї, що об'єднують людей і уніфікують всі прояви людської активності в рамках єдиної централізованої держави в поєднанні з сильною одноосібною владою. Ці ідеї і смисли були покликані в якійсь мірі заповнити ту роль, яку мали б відігравати в процесі об'єднання і розвитку єдиної держави економічні відносини. Слабкі, не повністю оформлені господарські зв'язки не могли зв'язати воедино міцно шляхом взаємозалежності і взаємозумовленості окремі частини Північно-Східної Русі в єдину могутню державу. Все це посилювалося постійним розширенням російської держави.

Тенденція до захисту ідеї самодержавства і великодержавності стає головною в політичних концепціях і розвивається головним чином в лоні релігійних поглядів. Особливе значення в цій сфері набувають питання співвідношення «священства» і «царства» в реалізації влади, що знайшло в Росії своє специфічне вираження у протистоянні «іосифлян» і «нестяжателів». Торжество прихильників Йосипа Волоцького, з їх антигуманною інквізиторською політикою по відношенню до єретиків, неабиякою мірою сприяло встановленню однодумності,

духовного однаковості. Ідеї свободи стають незатребуваними і, більше того, навіть шкідливими, сприймаються як синонім розбещеності і неподобства.

Свобода приходить із Заходу пізніше у двох формах: у вигляді фактичного розкріпачення побуту і у вигляді політичного визвольного руху [3; с. 232]. Однак треба зауважити, що розуміння свободи в західній та російській традиції має не тільки однаковий зміст, але й істотно різниться.

У російській духовній традиції свобода – спільнослов'янське слово, що схоже до тієї ж основи, що і «особливість», «особа», «свій». Вона розуміється в російській мові як незалежність, відсутність утисків і обмежень, можливість жити, як хочеться.

Суто етимологічно і формально синонімом слова «свобода» в російській мові є воля. Не випадково вислів «на воле» ми розуміємо, як бути «не в ув'язненні» і, перш за все, бути «на волі»; «взять волю» – тобто відчутти свободу у своїх вчинках, почати відчувати себе свавільно. Виходячи з цього, ми можемо говорити про збіг розуміння свободи у російському трактуванні з тією точкою зору, яка утвердилася щодо цього поняття на Заході.

Однак з точки зору змістовного, смислового навантаження ми не можемо не бачити, що європейська «свобода» і «воля» в російській свідомості і традиції не сприймалися як синоніми. Дуже гарно писав про це російський мислитель початку ХХ ст. Г.П. Федотов: «Слово "свобода" досі здається перекладом французького *liberat*. Але ніхто не може оскаржувати російкості "волі". Розводячи два ці поняття в російському сприйнятті, слід сказати, що воля сприймається, насамперед, як можливість жити або проживати по своїй волі, не обтяжуючи себе ніякими соціальними узами, а тільки ланцюгами. Воля торжествує або у відході з суспільства на степовий простір, чи у владі над суспільством, в насильстві над людьми. Свобода ж немислима без поваги до чужої волі; воля – завжди для себе. У даному трактуванні воля не виключає тиранію. Іван Грозний говорив: «Милувати своїх хлопів ми завжди вільні, вільні і стратити.» [3; с. 244].

Воля в народному уявленні пов'язується, насамперед, із звільненням від впливу держави, втечею на околиці. Н.О. Лоський зазначав, що «в суспільному житті волелюбність руських виражається у схильності до анархії, в відштовхуванні від держави» [3; с. 61-63].

Дух волі, свободи, яскрава індивідуальність російської людини поєднувалася з визнанням їх за право на верховне керівництво суспільством. В цьому поєднанні цікава висловлена Г.П. Федотовим думка, що весь процес історичного розвитку на Русі був зворотним західноєвропейському. За словами філософа, це був розвиток від свободи до рабства. Свідомо чи несвідомо народ зробив свій вибір між національним могутністю і свободою.

Помітно, що поширення ідей свободи в Росії пов'язане з особливою роллю держави у суспільно-політичному процесі. Російська держава з часів Петра I отримала два ворожі початки – самодержавність, з характерним для неї

беззаперечним підпорядкуванням особистості державі, і європейське просвітництво, яке внесло в російське суспільство освіченість і дух свободи, створюючи ідейну основу формування майбутньої інтелігенції.

Впровадження західних звичаїв в повсякденне життя дворянства, присвоєння «шляхетному стану» виняткових привілеїв, залучення громадської думки до обговорення питань, які стосуються улаштування держави або місця нижчих класів і, нарешті, ліквідація особистої залежності селян від поміщиків - все це підтверджує думку про своєрідність ролі держави як головного суб'єкта політичних процесів. Під впливом і за безпосередньої участі держави в Росії відбувається поширення ліберальних ідей, а пізніше - і формування самого російського лібералізму.

На Заході в період становлення капіталізму носіями ідей свободи був шар, що протистоїть традиційній консервативній думці і прагне до змін, - буржуазія. В Росії носієм цих ідей стала держава і дворянство. Як зазначав російський історик В.В. Леонтович, суть лібералізму в Росії була абсолютно тотожна з суттю західного лібералізму. Однак у російського лібералізму не було найважливіших історичних коренів [4; с. 2-3]. Ідеї, запозичені із Заходу, трансформувалися, пристосовувалися під російську дійсність.

Ціла плеяда талановитих державних діячів, чиї старання були спрямовані на те, щоб корабель російської державності пішов курсом перетворень ліберального спрямування, були твердо переконані в тому, що тільки державна влада може служити знаряддям прогресу. Особливе місце в списку відомих ліберальних чиновників займає М.М. Сперанський. Говорячи про свободу, він поділяв два її прояви: свободу політичну, вираження якої пов'язував з участю державних класів в дії влади законодавчої і виконавчої, а також з управлінням народу законом, спільною волею прийнятим і охоронюваним, і свободу громадянську, яку трактував як незалежність кожного класу від свавілля іншого в обов'язках особистих або речових. Видатний російський державний діяч і реформатор сполучав встановлення громадянської свободи з утвердженням свободи політичної [5; с. 269-270].

Іншим найяскравішим представником ліберальної думки Росії XIX ст. був Б.М. Чичерін. Розмірковуючи про можливість реалізації ідей свободи в житті Росії, він вважав, що «свобода особи може існувати тільки в державі і в рамках закону. Свобода не любить крайнощів. Вона є перевагою помірних правлінь, де громадяни більш-менш застережені проти зловживань влади. У всякому способі правління необхідні втримання, якщо вони скоро почнуть зникати, то правління перетвориться на деспотію» [6; с. 93].

Ідеї свободи розвивалися в Росії не тільки у зв'язку з політико-правовими аспектами її реалізації. Не менш важливими видаються спроби осмислити можливості реалізації права особи на індивідуальне існування в контексті вивчення особливостей руського народу, його віри та історії. Так, Н.О.

Лоський, який стверджував, що найперші властивості російського народу - «і любов до свободи, і вище вираження її - свобода духу», вважав, що це властивість пов'язана з характерними для російських людей «шукуваннями абсолютного добра» [3; с. 59]. В.В. Розанов і С.Н. Булгаков розуміли під вільним індивідуалізмом стан душі істинно віруючої православної людини. А.Ф. Лосєв пов'язував осмислення індивідуальної волі людини через волю загальну, «коли все окреме, ізольоване, особисте, особливо стверджує себе тільки лише на лоні цілого ... улюбленого, рідного і спорідненого, на материнському лоні своєї Батьківщини».

Таким чином, питання про долю свободи в Росії мало однозначну історію, але й на сьогодні залишається таким же важливим, як і сто років тому. Перед суспільством стоїть завдання виховання громадянськості, усвідомлення кожною людиною своїх прав і обов'язків. Ідеали та цінності свободи повинні знаходити можливість практичного застосування і виходу на реальний ґрунт життя, в першу чергу через призму взаємовідносин особистості і держави. Як писав Г.П. Федотов, «свобода є пізня і тонка квітка культури». Питання сьогодні стоїть вже не про проростання цієї квітки, а про можливість її зростання на ґрунті російської культури.

Список використаної літератури:

1. Политология: энциклопедический словарь. – М., 1993.
2. Леонтович В. В. История либерализма в России./ В.В.Леонтович. - М., 1995.
3. Русский индивидуализм. Сборник работ русских философов XIX-XX веков. - М., 2007.
4. Леонтович В.В. Історія лібералізму в Росії. 1762-1914./ В. В. Леонтович. - М., 1995.
5. Сперанський М.М. Руководство к познанию законов./ М. М. Сперанський - СПб. - 2002.
6. Русские либералы: СБ статей / Под ред.Б.С. Итенберга и В.В. Шелохаева. - М., 2001.

А.Г. Вітенко, В.О. Вишневська

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТІВ

У даній статті проаналізована політична культура студентів, на основі трьох типів політичних культур (патріархальна, підданська, активістська). Схарактеризовано теоретичні аспекти політичної культури.

Ключові слова: політична культура; патріархальний, активістський, підданський типи політичної культури.

В сучасній політичній науці залишається відкритою проблема розвитку молодіжної політичної культури. Молодь України знаходиться на етапі зміни ідейних та моральних орієнтирів. Сьогодні спостерігається зменшення кількості досліджень, присвячених суспільно-виховним процесам молоді, де особливої уваги потребує аналіз політичного виховання студентства. Саме поняття "політична культура молоді" вживається в абстрактних, суперечливих значеннях. Існує переконаність у тому, що політичну культуру молоді потрібно активно

формувати, але мало хто знає, що собою являє політична культура сучасної української молоді, зокрема студентів, та як її вдосконалювати.

Проблеми політичної культури студентів висвітлені у працях Остапенко М. , Головатого М. Ф., Бебека В, Лісового В., Рудкевича О., Комарова Е. Д. та ін. Певні праці, зокрема В. Багрія, Є. Земнова, Л. Єфсеєвої, О. Максимочкиної, П. Щербини, розкривають специфіку формування політичної культури у навчальному процесі.

Завдання статті:

- виявити, який тип політичної культури переважає серед сучасної молоді;
- проаналізувати обумовленість процесу формування політичної культури сучасної студентської молоді історичними, національними, соціально-економічними і регіональними чинниками розвитку суспільства;
- схарактеризувати теоретичні аспекти політичної культури, виокремити основні компоненти та шляхи формування політичної культури.

Молодь України нині знаходиться на етапі зміни ідейних, моральних орієнтирів. Вона надто складно й досить повільно визначає свої позиції як у політичній, так і в інших сферах життя і, відтак, у суспільстві певною мірою порушена природна спадкоємність поколінь загалом. На жаль, далеко не всі, від кого залежить доля молодих людей в Україні, це визнають і розуміють.

Політична культура - це історично і соціально зумовлений продукт політичної життєдіяльності людей, їх політичної творчості, який відбиває процес опанування суспільством націями, класами, іншими соціальними спільнотами та індивідами, політичних відносин, а також розвиток їх власної сутності і діяльнісних здібностей як суб'єктів політичного життя. Політична культура українського народу на сьогодні ще не є цілісною, бо відсутні окремі її компоненти, а багато з існуючих мають ще несформований характер [1,с.24].

Сучасні молоді люди зростають під впливом перебудови не тільки суспільства, але й свідомості попереднього покоління, їхніх батьків. Зараз ідейно-політична зрілість свідомості та культури молоді, а, насамперед, студентської молоді, перебуває на суперечливому етапі становлення, утвердження нових політико-ціннісних орієнтирів, переконань і соціально-політичних почуттів, установок на вироблення політичної компетентності, формування культури толерантності, політичної коректності. Водночас відбувається переосмислення і переоцінка політичних ідеалів, шляхів участі в громадсько-політичному житті вузу, міста, області, у розвитку місцевого самоврядування.

Через свої особливі характеристики молодь є чи не найбільш важливою соціальною опорою радикальних перебудовчих, прогресивних суспільних процесів і одночасно саме вона є однією з найбільш незахищених соціально-демографічних груп суспільства – бо лише готується до життя, до трудової діяльності, тобто інтегрується в суспільство. Суспільство, а, насамперед, держава має враховувати таке протиріччя, розробляючи та практично реалізуючи молодіжну політику.

Проте, поглиблення кризи, труднощі економічних перетворень в країні впливають на характер і спрямованість цінностей, соціально політичних орієнтацій молоді, рівень і форми її активності.

Політична культура передбачає такі основні компоненти: політичну свідомість, політичну поведінку і, на думку Г. Амінева та А. Копаньової, політичний самоконтроль, за допомогою якого відбувається аналіз відповідності власної діяльності, політичних ідеалів тим політичним ідеалам і цінностям, що панують у суспільстві [2, с. 20]. Політологічні знання сприяють формуванню здатності самостійно аналізувати світ політичного, знати закони та правила його функціонування та брати власну участь у процесі владних відносин. Основними компонентами формування політичної культури є: формування політологічних знань, соціальних і інтелектуальних умінь та навичок, системи цінностей. Політична культура передбачає належну політичну компетентність, знання про типи держав, політичне влаштування суспільства, політичні організації та інституції, принципи, процедури й регламенти суспільної взаємодії, виборчу систему. Політична культура виявляється також у лояльному і водночас критично вимогливому ставленні людей до держави, її установ, органів влади, у здатності громадян брати участь у прийнятті рішень, які мають впливати на владу [3]. Важливо зазначити те, що формування політичної культури найбільш ефективно відбувається саме у студентів, оскільки у цьому віці вони стають повноправними членами суспільства, беруть участь у процесах державотворення, отримують право обирати (активне виборче право) органи влади.

Ю.Самарін виокремив характерні риси, що мають місце у розвитку студентської молоді. У цей період молода людина здійснює вибір професії, оволодіває нею і починає випробувати себе в інших сферах життя, самостійно планує свою діяльність і поведінку, активно відстоює самостійність суджень і дій. У цьому віці формуються світогляд, етичні та естетичні погляди на основі синтезу наявних знань, життєвого досвіду, самостійних міркувань і дій. Більшість із них зі сфери теоретичних уявлень переходять у сферу практичних здійснень [4]. У студентському віці відбувається активна участь у громадсько-політичній діяльності і саме тому формуванню політичної культури слід приділити найбільшу увагу.

За даними опитування студентів Вінницького педагогічного університету ім. М. Коцюбинського до патріархального типу політичної культури відноситься 4% студентів, які зовсім не мають жодного прояву інтересу до цього аспекту суспільного життя; до підданського типу політичної культури відноситься 78% студентів, які інколи слідкують за новинами та політичним життям країни; до активістського типу політичної культури відноситься 18% студентів, які постійно слідкують за політичним життям і беруть активну участь в політичному житті (що є позитивним аспектом).

Про рівень політичної культури студентів свідчить також їх ставлення до політичних партій, громадських, молодіжних об'єднань, бажання увійти до складу таких об'єднань. Байдушність та відсутність будь-якого інтересу до особистої участі в будь-яких громадських, політичних об'єднаннях виявили 8%. У молодіжному середовищі спостерігається також низький рівень інформованості та байдушність до існування та діяльності молодіжних громадських об'єднань. Більшість з них молоді просто не відомі.

Також варто звернути увагу на політичні вподобання молоді. Так, наприклад, 52% респондентів відповіли, що вони є прихильниками соціально-демократичної партії, 16% - консервативної. Незначний відсоток опитуваних відповіли, що поділяють ідеологію комуністичної чи фашистської партій - по 4% в кожній зазначеній партії. Отже, це підтверджує, що студенти зацікавлені в діяльності партій, проте 20% опитуваних все ще не визначилися зі своїми вподобаннями.

Більшість студентів вважає, що скоріше за все змогли б займатися політичною діяльністю - таких 44%, точно спромоглися б на це - 12%, і вже займаються політикою - 8% опитуваних студентів. При цьому існує і негативний фактор: 24% опитуваних відповіли, що скоріш за все вони не пішли б до політики через те, що ця робота пов'язана «брудом» точно відмовилися від такої перспективи - 4%, і 8% ще не визначилися.

Також, важливим є питання довіри політичним партіям країни. За даними опитування, 48% респондентів стверджують, що скоріше за все не довіряють нашій владі. А це змушує замислитися наскільки дії влади є правомірними, чесними та відкритими, та відбивають те, що необхідно звичайній людині. Так, 12% - скоріше довіряє владі, 28% - повністю не довіряють владі та відносяться до цього інституту негативно, 12% респондентів ще не визначилися. Найбільш негативним є той факт, що 0% респондентів довіряють владі.

В ході дослідження зроблено ряд висновків стосовно стану та проблем політичної культури молоді України, її особливостей і перспектив розвитку, а також про роль вищого навчального закладу у формуванні демократичної політичної культури студентської молоді, зокрема:

- складне соціально-економічне становище країни призводить до загострення молодіжних проблем, негативно впливає на всі сфери життєдіяльності студентів: можливості задоволення матеріальних і духовних потреб, професійне і громадянське становлення. Ці та інші причини накладають своє відображення на характеристики політичної культури студентів, що в кінцевому рахунку виявляється в оцінці студентами своєї ролі в державному будівництві як незначної;

- загалом студенти стурбовані станом суспільно-політичного життя в Україні, цікавляться проблемами політики, але простежується поверховість, епізодичність звернення до політичних проблем, недооцінка політичного фактора, як чинника виникнення і розв'язання соціально-політичних конфліктів;

- знанням студентів про політику, їх судженням та оцінкам щодо політичних процесів притаманна двоїстість. З одного боку, вони демонструють чітку орієнтацію на державні перетворення, а з іншого – відсутність інтересу до практичної участі в політичному житті. Якщо врахувати досить високу потенційну готовність до активних політичних дій у поєднанні з низьким відсотком свідомої участі в них, то можемо прогнозувати, що у випадку різкого загострення соціально-економічних проблем, або під впливом авторитетних політичних лідерів студенти здатні як до позитивних, так і до соціально небажаних, невиважених і спонтанних дій;

- формування політичної культури молоді тісно пов'язане з формуванням певного типу особистості, таких її характеристик, як спрямованість, саморегуляція, активність, що можливе за умови постійного вивчення потреб, цінностей, мотивацій участі молоді у сфері політичного життя та врахування їх у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу;

- освоєння майбутніми фахівцями політичної культури демократичного, активістського типу неможливе без втілення такої культури у найрізноманітніші реалії оточуючого життя, включаючи вузівське.

В ході дослідження, ми дійшли до таких висновків щодо стану політичної культури в Україні: доля країни у найближчі десятиріччя у вирішальній мірі залежить від рівня політичної активності мас. Без цього неможливо ні вивести економіку із кризи, ні закласти основи правової держави і громадянського суспільства неможливо. Сучасна молодь перебуває в процесі професійного і громадянського становлення. Від її позитивного, оптимістичного, активного ставлення до життя залежить доля суспільно-політичних реформ, доля Української держави сьогодні та в майбутньому.

Список використаної літератури:

1. Боднар В.М. Про деякі питання викладання курсу політології в Угорській і Чеській Республіках/В. М. Боднар, М.М. Вегеш//Політологія в Україні: стан та перспективи розвитку: зб. наук. доп. і ст. - К.: Вид-во Європ. ун-ту. – 2010. – С.24-30.
2. Аминев Г. А. Политическая культура школьников / Аминев Г. А, Копанева А. А. - М., 1987. - 80 с.
3. Сухомлинська О. В. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності / Сухомлинська О. В. [та ін.] // Педагогічна газета. - 2000. - № 6.
4. Самарин Ю. А Психология студенческого возраста и становление специалиста / Самарин Ю. А // Вестник высшей школы. -1969. - № 8. - С. 127-130.

О.А.Горбова, А.В. Сіліфонова

УМОВИ УСПІШНОГО ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ НА СВІТОВІЙ АРЕНІ

В даній статті досліджуються діяхронія української держави з точки зору геополітичного становища та перспектив на світовій арені. Вказано чинники, завдяки яким більшість держав здобула своє визначне положення. звертається

увага на те, що в Україні є достатньо ресурсів для входження до клубу найпотужніших економік, що неможливо, проте, без вироблення національної моделі розвитку.

Ключові слова: геоекономічна стратегія та ситуація, геополітична стратегія, геополітичний центр, економічні та політичні зв'язки.

Враховуючи вивчені нами матеріали (статті, публікації та інші наукові роботи), які торкаються теми само ідентифікації українського народу, ми з упевненістю можемо стверджувати, що Україна як самодостатня держава має всі підстави і можливості для того, щоб інтегруватись до євроатлантичного напрямку. Разом з цим, необхідно прийняти закони, які б давали змогу провести важку роботу з перейняття досвіду життя інших цивілізацій і їх включення до національної геополітичної та геоекономічної стратегії розвитку. А саме: свободи, демократії, поваги прав людини і громадянина, ринкового економічного устрою та громадянського суспільства.[2, 452с.] Передумовами для цього є схожість української ділової культури з американською і північноєвропейською. Адже багато українців готові до змін і поліпшення навколишнього середовища, тому що їм притаманні такі якості: працьовитість, досягнення цілей та відповідальність.

Втілити це все реально, так як ми бачимо цю кропітку працю на прикладі Туреччини. За досить короткий період її влада досягла: членства групи країн «Великої двадцятки», стала впливовішою в регіонах Близького та Середнього Сходу, Центральної Азії, Південного Кавказу та Північної Африки, реструктуризувала оборонно-промисловий комплекс, в досить швидкому темпі розвиває напрямки, пов'язані з космосом, супутниковими, ракетними та інформаційними системами. Також економічний стрибок здійснили такі держави Південно-Східної Азії: Гонконг, Сінгапур, Тайвань та Південна Корея, та країни Латинської Америки: Аргентина, Бразилія, Мексика. Тому Україна може з легкістю створити власне економічне диво. Звісно, переймаючи досвід вищеназваних країн, наші підприємці не завжди повністю усвідомлюють, «...наскільки запозичені методи співзвучні з особливостями українського менталітету. Через це далеко не завжди запозичений досвід в Україні дає позитивні результати.» [3, 442с.] Саме тому, постає нагальне питання розробки законодавства та методів для можливості якомога кращого пристосування зарубіжного досвіду до українського ділового середовища з урахуванням національних особливостей.

Цей перехідний етап кожна з країн переживала по-різному. Наприклад, високорозвинені, на наш час, Німеччина та Японія після Другої світової війни потребували допомоги й підтримки США для реабілітації. Південна Корея і Тайвань, також отримували позики в скрутний для країн час. Сума позики складала близько 70 млрд. дол. Інвестиції в економіку Тайваню з боку США (на початку 20-го ст..) складали понад 24 млрд. дол..

Аналізуючи умови успіху цих країн, є потреба звернути увагу на внутрішні чинники, які були використані: політична стабільність, лояльність до розвинених капіталістичних країн, політика економії валютних коштів стимулюванням національного виробництва імпортозамінної продукції, масштабні преференції ТНК, направлення величезних капіталовкладень у фізичний і людський капітал, вмiле поєднання ринкового механізму та державного регулювання економіки, соціально справедливі методи розподілу(які забезпечили подолання нерівності в доходах). Також, слід брати до уваги зовнішні чинники, які впливають на місце України у новому світовому економічному порядку, а саме відношення до геостратегічних діючих осіб та геополітичних центрів.

На думку Бжезинського, Україна є геополітичним центром, що не входить до ланки геостратегічних діючих держав. І це ніяк не відображається на становищі країни у політичному плані, адже це надає їй ряд геополітичних можливостей впливу на інші держави [5].

В силу історичного розвитку Україна в будь-які часи опиралась на аграрну систему розвитку. Саме завдяки цьому держава почала налагоджувати зв'язки з тогочасними європейськими державами, що є фундаментом для поліпшення відносин з сучасними європейськими країнами.

Останні роки характерні багаторазовими змінами геополітичних центрів. Геостратегічним центром євразійського континенту Україна стала з набуттям незалежності у 1991 році. Саме з того часу вона почала активно діяти на світовій арені здобуваючи своє законне місце.

Таким чином, ХХІ століття – епоха нового світового порядку. І модернізуючись, влада України повинна звертати увагу на історичний розвиток країни та досягнення світу, пристосовуючи їх під особливості рідної нації, яка завжди співпрацювала з Європейським Союзом.

Список використаної літератури:

1. Грищенко К. А. Україна як загальноєвропейський чинник/А. К. Грищенко//Дзеркало тижня.- 2011.-№1.-С.14
2. Филипенко А. С. Экономическая глобализация: истоки и результаты/ А. С. Филипенко, М.:Экономика,2010.
3. Чайка Г. Л. Культура ділового спілкування менеджера/Г. Л. Чайка, Л.: Знання, 2005.-442с.
4. Шабля О. Соціально-економічна географія України/Под ред. О. Шабля, Львов: Свифт.-1998.-640с.
5. Brzezinski Z. The Grand Chessboard. American Primacy and Its Geostrategic Imperatives/ Zbigniew Brzezinski.-1999.

О.О. Мартиновська, Ю.В. Шпачук

ТЕРОРИСТИЧНЕ УГРУПОВАННЯ «АЛЬ КАІДА»

У статті проаналізовано діяльність терористичного угруповання «Аль Каїда».

Ключові слова: теракт, джихад, іслам, міжнародний тероризм, 11 вересня.

Незважаючи на тривалу боротьбу світового співтовариства з тероризмом, знищення значної частини її лідерів та ідеологічних наставників терористичних організацій, терористична мережа організації «Аль-Каїда» до цього часу існує та завдає нових ударів. Навіть в умовах тотальної боротьби з тероризмом організація «Аль-Каїда» знаходить можливості вижити, знайти гідну заміну своїм лідерам, що загинули, розбудовувати нові стратегії існування та діяльності організації, протидіяти місцевій владі, а подекуди укріплювати свої позиції серед населення настільки, щоб впливати на владу та на політику держави.

Дослідження даної проблеми відображені у наукових роботах ізраїльського дослідника, експерта Центру стратегічних досліджень ім. Йоффе Тель-Авівського університету Йорама Швейцера.

(Al-Qa'ida, International Islamic Front for Jihad Against the Jews and Crusaders, Міжнародний ісламський фронт джихаду проти іудеїв і християн - у перекладі з арабської - «основа») - міжнародна терористична організація з розгалуженою мережею філій у багатьох країнах світу. Основною метою організації є скидання світських режимів в арабських країнах і встановлення там теократичного ладу з нормами шаріату (ісламського права), а в перспективі - об'єднання всіх мусульманських країн в один всесвітній Халіфат. Також організація протидіє поширенню впливу західних країн, особливо США, як в регіоні, так і по всьому світу, вважаючи саму західну цивілізацію розбещеною і збитковою. Окремим пунктом є знищення держави Ізраїль[1,55].

«Аль-Каїда» виникла під час афганської війни внаслідок об'єднання мусульман в боротьбі проти Радянського Союзу. Члени організації рекрутувалися з усього ісламського світу. Коли радянські війська пішли з Афганістану в 1989 році, кількість активних членів організації істотно скоротилася. Змінилися пріоритети: тепер, замість боротьби з радянською експансією, головними цілями були оголошені зміна корумпованих і недостатньо «правовірних» режимів і боротьба з Заходом (в першу чергу, в особі США), який ці режими підтримує. Базувалася в Судані на початку 1990-х років угруповання відновила свою штаб-квартиру в Афганістані (бл. 1996), під патронатом «Талібану»[2,24].

Вторгнення США до Афганістану в 2001 році кинуло виклик, в першу чергу, «Аль-Каїді», оскільки в результаті безперервних військових дій постраждала фінансова та оперативна інфраструктура організації. Війна спровокувала структурну еволюцію і зростання угруповання. Тепер замість вертикально-орієнтованої централізованої структури виникла горизонтально-орієнтована з безліччю осередків. Це вкрай ускладнило можливість протидії з боку США і союзників[2,28].

Завдяки цьому «Аль-Каїда» змогла дозволити собі здійснити протягом шести років після 11 вересня більше терористичних акцій, ніж до цього. Зокрема, були здійснені великі теракти в Йорданії, Кенії, Саудівській Аравії, Індонезії,

Туреччини, Великобританії, Ізраїлі, Алжирі і в інших державах. «Аль-Каїда» все частіше почала використовувати інтернет як засіб пошуку, комунікації та вербування, так і в якості міжнародного каналу ЗМІ для пропаганди за допомогою відео-повідомлень і передач[2,29].

Основними цілями «Аль-Каїди» завжди були: вигнання американців і американського впливу з усіх мусульманських країн, особливо Саудівської Аравії; знищення Ізраїлю; повалення прозахідних диктатур по всьому Близькому Сходу. Бен Ладен також говорив, що він хоче об'єднати всіх мусульман і встановити глобальний Халіфат.

Згідно фетви (релігійний указ) бен Ладена 1998 року, священна війна проти американців та євреїв - це обов'язок мусульман усього світу. Мусульмани, які не прислухаються до цього заклик, будуть оголошені відступниками (людьми, які зрадили свою віру) [3,45-46].

Ідеологія «Аль-Каїди» - «джихадизма» - часто інтерпретується як прагнення вбивати «відступників», «невірних», шиїтів. «Джихад» обґрунтований у роботах двох сунітських ісламських мислителів: Мухаммеда ібн Абд аль-Ваххаба і Саїда Кутба [3,52].

Велику роль у розвитку джихадизма зіграв аль-Ваххаб (18-го століття). Він стверджував, що іслам був спотворений після смерті пророка Мухаммеда, засудив будь-які запозичені богословські досягнення та релігійні практики, а також відкинув досягнення ісламу в галузі науки, техніки, літератури. Вчення аль-Ваххаба закріпилося там, де зараз існує Саудівська Аравія - країна, де ваххабізм залишається домінуючою школою релігійної думки[3,53].

У наш час Саїд Кутб, радикальний єгипетський учений, що жив в середині 20-го століття, оголосив західну цивілізацію ворогом ісламу, засудив лідерів мусульманських країн за недостатнє дотримання релігійних звичаїв, і повчав, що джихад повинен проводитися не тільки заради захисту ісламу, але й для його очищення[3,54].

У різний час джерелами фінансування «Аль-Каїди» були різні легальні і нелегальні підприємства, компанії, організації, фонди. Відносно «Аль-Каїди» дослідник І.С.Берг вважає, що «... фінансові потоки, як правило, засновані на процедурі відмивання грошей, яке здійснюється за сприяння певних структур. Найчастіше, шляхом переказу коштів (як правило, не дуже великих, щоб не привертати увагу банківських та фіскальних структур) з рахунку на рахунок, при цьому не обов'язково в межах однієї країни, а цілої групи країн. Мета багатоступеневих перекладів полягає в тому, щоб замаскувати походження коштів і забезпечити їх кінцеву доступність для терористичних груп. Нерідко використовується слушний привід. Приміром, «На благодійні цілі». Таким чином, цілком легально подорожують по світу законні кошти заможних людей або офіційних органів, включаючи релігійні установи, які, в кінцевому рахунку,

призначені для терористичних цілей. Використовується мережа підставних компаній і інші методи доставки засобів[4,110].

Джерела фінансування (станом на 1999-2001 рр., Тобто в період підготовки до теракту в Нью-Йорку): 30-40 відсотків від торгівлі наркотиками; 20-30 відсотків - пожертви. Від окремих осіб і релігійних організацій - 10-20 відсотків (від кримінальних структур, контрабандистів), 10-15 відсотків (від нелегальних торговців алмазами), решта - з невідомих легальних або нелегальних джерел » [4,111].

Розташований в Мілані Ісламський інститут культури також збирав пожертви для «Аль-Каїди», розподіляв гроші, зброю і терористів по світу. До недавнього часу, на думку американських спецслужб, міланський інститут був головним центром «Аль-Каїди» в Європі.

Частина коштів «Аль-Каїда» і Бен Ладен вкладали в легальні бізнес-структури, в тому числі і банки. «Аль-Каїді» належали рибальські підприємства в Кенії, молочні заводи і ферми в Данії, компанія по торгівлі медичним обладнанням у Швеції. Цілком легальна і безневинна торгівля єменським медом стала не тільки джерелом доходів для «Аль-Каїди», але також маскуванню, під виглядом якої проводилася транспортування наркотиків, зброї і самих членів «Аль Каїди». Особисті статки Бен Ладена, сина саудівського мільярдера, за деякими оцінками досягало \$ 300 млн. [4,150-152].

В останні роки дослідники і розвідслужби відзначають, що «Аль-Каїда» близька до банкрутства, оскільки перш ефективні джерела доходу практично повністю себе вичерпали. Існують точки зору, згідно з якими пряме фінансування «Аль-Каїди» здійснюють різні держави такі як США і Франція. Починаючи з 2001-го року керівником і ідеологом був Усама бен Ладен. Біографічні відомості про нього суперечливі. Ймовірно, він народився в другій половині 1950-х в Джидді або Ер-Ріяді (Саудівська Аравія). Усама виріс в Хіджаз. Навчався в школі «Аль-Тагер» (де можливо учавствовав в ісламістському гуртку), потім в Університеті імені короля Абдул-Азіза в Джидді (про отриману ним в університеті спеціальності інформація суперечлива - будівельний інженер, або економіка та менеджмент, або державне управління). У молодості якийсь час служив в саудівській шаріатською поліції. За роки навчання в університеті виявив інтерес до історії розвитку шаріатського права. В університеті він познайомився з ісламським богословом, ідеологом джихаду Абдуллою Аззамом. Пізніше в цілях поглиблення релігійних знань він займався з відомими теологами Саудівської Аравії. Виявляв інтерес до міжнародного політичного життя. Болісно сприймав роз'єднаність і поразки арабської сторони в конфлікті з Ізраїлем[4,160-161].

2 травня 2011 р. Усама бен Ладен був убитий американськими військами військової розвідки в Абботтабаді, Пакистан, за 50 км від Ісламабаду. Операція була проведена американським спецзагоном SEAL («Морські котики»), який досяг

Абботтабада на вертольоті. 16 червня 2011 оголосила Аймана аз-Завахірі, колишнього заступника бен Ладена, новим лідером організації[4,170].

«Аль-Каїда» побудована за принципом політичної партії, з чіткою ієрархією і гнучкою організаційною структурою. Сама організація складається з безлічі підрозділів, очолюваних близькими лідеру людьми. Найчастіше командири і рядові члени підрозділів не знають про існування інших загонів. Якщо один із загонів буде арештований, він не зможе видати інші[5,53].

Очолує «Аль-Каїду» Маджлис аль Шура (консультаційна рада). Маджлис аль Шура керує і контролює діяльністю всієї організації, виробляє і приймає найголовніші рішення. За приблизними оцінками, активних членів організації налічується від трьох до семи тисяч. Для підтримки зв'язку з ними штаб «Аль-Каїди» в Афганістані використовував найсучасніші засоби зв'язку - від Інтернету до супутникового зв'язку[5,60].

За непідтвердженими даними, «Аль-Каїда» має домовленості про співпрацю з Національним Ісламським Фронтом Судану, представниками уряду Ірану і терористичною організацією «Хезболла»[5,115].

Під час здійснення терактів організація як правило застосовує звичайні види озброєння та боєприпасів, однак перебуває в постійному пошуку нових видів озброєння, форм та методів застосування саморобних вибухових пристроїв задля збільшення їх потужності і досягнення максимальної кількості жертв. [5,116].

Таким чином, терористичне угруповання «Аль-Каїда» продовжує залишатись однією з основних загроз світовій спільноті, і неодноразово доводила свою спроможність швидко адаптуватися до нових умов обстановки, нових заходів безпеки та незважаючи ні на що наносити нові жорстокі удари навіть малими силами.

Крім того, «Аль-Каїда» активно працює в напрямку здобуття матеріалів та технології виготовлення боєприпасів зброї масового ураження для подальшого їх використання у своїй терористичній діяльності.

Список використаної літератури:

1. Facenews Аль Каїда: історія, організація, ідеологія.
2. Миньковский Г. «Характеристика терроризма и некоторые направления повышения эффективности борьбы с ним // Государство и право». 1997. - № 8. - С.89.
3. Романюк В.О., Березовський І.Б.. Проблема тероризму в сучасному політичному процесі. – К., 2009. - С.55.
4. Серікова Ю.А. Державна політика у сфері запобігання тероризму. Матеріали науково-практичної конференції від 31 жовтня 2008 р. - К.,2008. - 183 с.
5. Ліпкан В.А. Тероризм і національна безпека України.- К., 2000.- 182 с.

В.В.Милогородська, А.П.Семенюк

ФЕДЕРАЛІЗАЦІЯ ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Стаття присвячена розкриттю поняття федералізації на прикладі Російської федерації, виявленню і аналізу об'єктивних умов федералізації Російської держави в процесі її становлення та розвитку. Також у статті йде мова про осмислення становлення російського федералізму в контексті історичних форм федералізації країни та аналіз процесу формування і розвитку Російської Федерації через призму децентралізації та регіоналізації.

Ключові слова: форма державного устрою, федерація.

Дослідження процесу федералізації, її форм в історії російської державності представляється важливою для аналізу і прогностики розвитку сучасної Російської Федерації. Російська Федерація була утворена на початку 90-х років XX століття і отримала правове обґрунтування в Конституції Російської Федерації (1993 рік), вона є сучасною формою багатовікової федералізації Росії, що включила в себе з минулого багато елементів управління територіями та народами.

Російська Федерація є історично складеною формою державного устрою країни, покликаною забезпечити державну єдність при збереженні різноманіття національної структури суспільства, територіального устрою, різнобічних інтересів в межах територій та народів загальної державності. Історія Росії йшла шляхом зміцнення державності, а принцип федералізації - об'єднання територій, народів і культур - завжди лежав в основі державного будівництва. Географічне, культурне та національне різноманіття визначає природу цього процесу, який в тій чи іншій формі реалізувався в державному устрої країни.

Процес федералізації Росії на сучасному етапі передбачає поряд з урахуванням просторово-територіального та етносоціального компонентів подальшу децентралізацію державного управління. Федералізація як форма децентралізації впливає з потреби перенести на місця частину функцій по управлінню або законодавству держави для здійснення їх згідно місцевих умов. Причому в число цих місцевих умов національні особливості можуть входити лише як складова частина. Росія при величезній своїй величині і величезній різноманітності своїх місцевих умов не може ефективно управлятися з центру. Необхідна не тільки децентралізація управління та місцевого самоврядування, а також і децентралізація законодавства, в якому має бути задоволений цілий ряд місцевих потреб окремих складових її частин.

Початкове становлення російської державності містило в собі елементи федералізації як об'єднавчого аспекту, що містив в собі території і народи, як форми державного управління, який знаходить відображення в працях дослідників цього процесу. Федералізація для Росії - це об'єктивний історичний процес, обумовлений специфікою формування російської державності, її географічними, просторовими, соціально-економічними та етнокультурними особливостями, природними соціокультурними анклавами.

Поняття «федералізація» безпосередньо пов'язане з поняттям «федеративний розвиток» на основі особливостей регіоналізації та децентралізації. Федеративний розвиток - процес поступових змін форм державного устрою і управління з реалізацією елементів федералізму. Федералізм має надзвичайно глибоке коріння в історії становлення та розвитку Російської держави. Однак безперечним слід визнати той факт, що його прояв на російському ґрунті і в російських умовах носило надзвичайно суперечливий і непослідовний характер. Більше того, весь хід історичного процесу формування єдиної держави на території Російської імперії проходив під знаком постійного протиборства федеративного і унітарного начал. У ході історичного розвитку Російської імперії на її величезному і різноманітному просторі склалися великі територіальні спільності (регіони, райони), які помітно виділяються своєю індивідуальністю. Аналіз процесу федералізації дозволяє осмислити ступінь наступності в розвитку російської державності [1, с.20].

Федералізація Росії, як необхідна форма її розвитку, була предметом теоретичних і політичних дискусій XIX - початку XX століття. На початку XX століття необхідність федералізації Росії була поставлена як політичне завдання, у зв'язку з введенням елементів демократизації країни установи в царській Росії представницького виборчого законодавчого органу, що включав представників народів і конфесій - Державної Думи, а також розвитку місцевого самоврядування [2, с.33].

Аналіз позитивних аспектів радянського федералізму, причин розпаду СРСР дозволяють уникнути його недоліків і прорахунків у розвитку Російської Федерації. Російська Федерація формувалася на початку 90-х років минулого століття спонтанно, в процесі розпаду СРСР Федеративною угодою, підписаною 31 березня 1992 року, була «мистецтвом можливого» утримання Росії від розпаду. Незважаючи на різні ставлення до неї, відомо її суперечливість, вона зіграла позитивну роль у створенні федеративних відносин на демократичній основі. Конституція Російської Федерації, закріпивши федералістські основи російської державності, створила принципово нові правові основи розвитку держави, організації владних відносин [3, с.11].

Питання вибору оптимальної для Росії моделі федеративного устрою поки залишається відкритим. Можна припускати, що розвиток федеративних відносин буде орієнтовано на створення більш великих територіальних утворень. Проведена в даний час федеративна реформа не знімає суперечливі думки про розвиток російського федералізму, а навпаки, актуалізує їх [4, с.5].

Перспективи розвитку російської федеративної державності закладені у законодавчому забезпеченні розмежування компетенцій між рівнями влади, в гармонізації законодавства та правозастосовчої практики Російської Федерації і суб'єктів Російської Федерації, в ефективній співпраці між органами державної

влади Російської Федерації і суб'єктів Російської Федерації, у забезпеченні стабільності законодавства.

Проблема регіоналізації, формування ефективної регіональної політики - базовий елемент вдосконалення російського федералізму, оптимізації територіально-політичного устрою країни, її керованості [5, с.15; 2, с.22].

Таким чином, Російська Федерація знаходиться на одному з найвідповідальніших етапів свого історичного розвитку, коли необхідно остаточно подолати наслідки економічної кризи, завершити економічну, адміністративну та муніципальну реформи, провести необхідні реформи, які гостро сприймаються населенням: житлово-комунального господарства, охорони здоров'я та освіти. Від того, як вдасться вирішити ці складні завдання в найближчі п'ять років, буде залежати майбутнє країни на багато десятиліть. Ефективність же проведеної державної політики у сфері федеративних відносин та регіональної політики укладена в максимальної консолідації суспільства, в узгодженості дій усіх ланок управлінської вертикалі, у використанні потенціалу федералізму.

Чинна Конституція Російської Федерації закріпила основи розвитку країни як демократичної, федеративної правової держави з республіканською формою правління. Федералізм був покладений в основу державно-територіального устрою країни.

Федералізм в Російській Федерації, що розвивається на вікових традиціях державного управління, повинен бути основою збереження самостійності кожного народу і території. Саме на базі федералізації країни як процесу вдосконалення федеративних відносин, повинні відбуватися подальші формування і збереження як історико-географічного, так і духовно-культурного, економічного і політико-правового простору країни.

Список використаної літератури:

1. Мсоева Ф.Б. Конституція Російської Федерації і проблеми федералізму // Ф.Б. Мсоева/ Вісник Владикавказького наукового центру, 2006. № 2. - С. 18-23.
2. Гусева Ж.У. Соціально-економічні проблеми підвищення ефективності російського федералізму // Ж.У. Гусева/ Соціологія влади М, вид-во РАГС, 2009. № 2. - С.33-34.
3. Шевоцуков П. Суверенітет республік у складі Російської Федерації // П. Шевоцуков/ Міжнародне життя. 1993. № 3. - С.11-12.
4. Єбзєєв Б.С. Російський федералізм: рівноправність і асиметрія конституційного статусу суб'єктів // Б.С. Єбзєєв/ Держава і право. 1995. №3. - С.4-6.
5. Михайлов В. Союзний договір і національна політика // В. Михайлов/ Вільна думка. 2009. № 5. - С.15-16.

Ю.М. Процюк, А.С. Курбатова

ОСОБЛИВОСТІ МОНАРХІЧНОЇ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

В даній статті розглядаються основні положення англійської монархії, її становлення та трансформація з абсолютної у конституційну. Значна увага

приділяється функціям монархії як форми правління, що характерні і для сучасної Британії.

Ключові слова: монархія, абсолютна монархія, конституційна монархія, королева, функції монархії.

Монархія представляє собою форму державного правління, за якої державна влада повністю чи частково зосереджується в руках однієї особи — монарха, передається у спадщину та не залежить від населення.

Тема монархії, як [форми правління](#), розроблена в [підручниках з теорії держави і права](#) під [редакцією](#) М.Н.Марченко, Л.Р. Сімонішвілі, А.В.Венгерова та ін. Однак, розглядаючи монархію, як форму правління автори [підручників](#) по-перше велику увагу приділяють [історичним](#) типам монархій, по-друге, говорячи про монархіїх сучасних вони абсолютно не зачіпають проблеми їх особливостей, а якщо і зачіпають, то приписують їх до типології монархій. В.Є. Чиркин у своїй статті «Нетипові [форми правління](#) в сучасній державі» і в книзі «Сучасна держава» розглядає монархії сучасності [саме](#) з боку їх особливостей, з точки зору [того](#), що [саме](#) відрізняє сучасні монархії від їх [історичних](#) аналогів.

Монархія є найдавнішою формою правління суспільними організаціями територіальних утворень. Англійська монархія – дуже старий інститут влади, корені якого сягають 829 року, часів короля Егберта, а головними рисами являються спадковість і традиціоналізм. В історії англійської монархії було всього лише 11 років (1649-1660), коли влада королів формально була перервана, але згодом все повернулось на круги своя. Англійська монархія значно старша англійського парламенту, який виник у XIII столітті.

Протягом свого довгого існування англійська монархія зазнала багато змін: вона встигла пройти шлях трансформації від абсолютної монархії до конституційної, що в значній мірі обмежило владу коронованої особи та вплив її сім'ї.

Поняття парламентської монархії з'явилося на світ не так давно. Насамперед, це пов'язано з розвитком людства та розширенням громадської участі в управлінні державними процесами, поширенням гуманістичних та просвітницьких ідей.

Королева не приймає участі в законодавчому процесі і процесі керування країною, це повноваження багато чисельного управлінського апарату. Кожен закон (білль), після його детального розгляду у палатах парламенту, передається монарху на підпис. За монархом зберігається право на повернення документа на його доопрацювання. Але останній випадок відмови у підписанні був у 1707 році (право абсолютного вето). З того часу склалася традиція, яка зобов'язує главу держави підписувати надані парламентом біллі. Королева не вирішує майже жодних державних питань, але може впливати на рішення, котрі приймаються посадовими особами британської держави. У наш час вплив королеви на державні справи носить скоріше неформальний характер. Королева має право виразити

свою думку про управління державою на аудієнції, яка відбувається раз у тиждень. Такі переговори залишаються таємницею. Хоча королева зобов'язана дотримуватися порад міністрів.

Елизавета II також приймає участь у справах армії і є дійсним офіцером Британських Збройних Сил. Королева та члені її сім'ю наділені почесними військовими званнями, не тільки Британії, але й деякими країнами Співдружності.

Поняття «монарх» та «корона» перестали бути тотожними. Однак це не завадило монархії Англії залишитись одним із найсильніших владних інститутів. Королева Великобританії Єлизавета II продовжує вважатися однією з найбільш шанованих і впливових людей на планеті.

Однією з причин, чому монархія виступає сильним інститутом, полягає у тому, що її структура виявляється досить зрозумілою для людей. Конституція, робота парламенту, діяльність різноманітних партій, зміна кабінету міністрів – все це комплекс політичних процесів, який доволі важко усвідомити і зрозуміти простим людям. Дії, слова та образ однієї людини – монарха, якого можна слухати, бачити, для людей куди більш зрозумілі, аніж багатоступінчасті політичні інстанції. Якщо трохи видозмінити постановку запитання про те, як би вони хотіли, щоб ними керували – король чи конституція, питання звучало б так: «Ви хочете, щоб вами керували зрозумілим для вас чином, чи незрозумілим?», - і відповідь, на думку Уолтера Беджета, очевидна, - люди виберуть монарха. Вважається, що у Британії влада існує для політики, а монарх для людей.

Уолтер Беджет виділяє 5 основних функцій монархії, які можуть бути застосовані і до сучасної Британії:

1. Монархи як родина, де король – батько, а його піддані. Це зобов'язує монарха до великої відповідальності і турботі за своїм народом.

2. Монархія як релігія. Цю ідею Беджета можна розвивати у двох напрямках: по-перше, якщо розглядати «релігію» у прямому сенсі цього слова, монарх, як глава Англіканської церкви являється також її захисником та гарантом, що робить поняття церква та монархія дуже близькими. По-друге, слово «релігія» можна інтерпретувати, як «віра у щось», і в даному випадку, це віра у політику. Не дивлячись на те, що майже вся британська політика проводиться без втручання монарха, вона ведеться від його обличчя [1, С. 41].

3. Монарх як голова британської громадськості. Від представляє свою націю на міжнародному рівні, і саме від монарха (а також від членів королівської сім'ї) залежить, буде її авторитет високим, чи ні. Монарх також представляє владу перед своїм власним народом. Не дивлячись на те, що монарх майже нічого не вирішує, він відповідає абсолютно за все. Він – невід'ємний символ країни. Окрім Сполученого Королівства, монарх відповідає за країни Співдружності, що загалом дає більше двох мільйонів людей. Якби монарх, так як президент, мінявся кожні 3-5 років, це, по всій ймовірності, привело б до хаосу і безладу у Британії та Співдружності. Тому з цієї точки зору монархія означає стабільність. Крім того,

слід пам'ятати, що країни Співтовариств не мають спільної раси, релігії, мови, навіть їх прапори різняться, єдине, що їх об'єднує – королева [3, С.25].

4. Монархія як система моральних принципів. Варто нагадати, що Уолтер Беджет жив у епоху королеви Вікторії (19ст), в період, коли Великобританія знаходилася у зеніті своєї міцності. Морально-етичні норми в той час було абсолютно іншими, аніж зараз, а монарх являвся для підданих взірцем. Тому потрібно віддати належне моральності та мудрості королеви Єлизавети II, котра своєю незаплямованою репутацією показує приклад для британців. Але, на жаль, цього не можна сказати про деяких інших членів королівської сім'ї: король Едуард VIII відрікся від британської корони заради сумнівного роману з розлученою американкою Уолліс Сімпсон в 1936 році, що сильно похитнуло авторитет монархії; принц Чарльз (син Єлизавети II) розлучився з улюбленицею англійського народу Діаною Спенсер і віддав перевагу Каміллі Паркер-Боулз, яка протягом багатьох років була його коханкою [4]. Англійці дуже болюче сприйняли цю новину, тому зараз принц Уельський не користується великою популярністю серед свого народу, що може згубно відбитися на його майбутньому наслідуванні престолу. Любов людей являється одним із основоположних принципів успіху монарха. Є і багато інших прикладів недостойної поведінки представників королівської сім'ї, але все ж главою Королівства зараз являється королева Єлизавета II, і вона практично бездоганна. Такої ж поведінки притримується її внук Уільям та його дружина Кейт Міддлтон, цим молода пара вже завоювала любов багатьох людей не лише в Британії, але і по всьому світі.

5. І, нарешті, монархія як «прикриття» для політики. Якщо влада допустить у своїй діяльності помилку, вона завжди може подати у відставку, і у цьому випадку знову уся відповідальність за скоєне і вирішення ситуації, що склалася, формально лягає на монарха.

Слід зауважити, що королівська сім'я веде доволі активну діяльність щодо завоювання, або точніше підтримки любові та відданості своїх підданих, але робить ці природньо і ненав'язливо. Так, наприклад, у 2000 році 18-річний принц Уільям – другий після свого батька принца Чарльза претендент на британський престол – прийняв рішення на загальних засадах пройти спецпідготовку після школи і спробувати себе у важких умовах. Разом із сотнею інших волонтерів він відправився у високогірну провінцію на півдні Чилі будувати мости, пожежну станцію та інші громадські споруди. Усі 10 неділь перебування там принц спав на дерев'яних нарах, носив важкі колоди по 10 годин на день, чергував на кухні, замерзав під крижаним душем. Метою добровольців було безкоштовно допомогти 350 жителям селища Тортель, загубленому в горах Патагонії. Крім того, Уільям зголосився особисто навчити місцевих дітей англійській мові. І, не дивлячись, на усі труднощі, молодий принц тримався скромно і спілкувався абсолютно зі всіма своїми «колегами» незалежно від їхнього походження та статусу [4].

Іноземці, які відвідують Великобританію, а також люди, котрі цікавляться історією і політикою цієї країни, часто задаються питанням: «Навіщо Британії потрібна королева?». Здавалося б ці питання є слушними і досить доречними, але переважна більшість британців ним взагалі не задаються. Те що главою країни є монарх, а не вибірковий президент, не лише не викликає у них ніякого відчуження, але і сприймається як належне. Підґрунтя для цього досить просте – традиційний англійський консерватизм, повага до тисячолітнього інституту монархії та захоплення особистістю королеви Єлизавети II.

Отже, на даний момент в Англії панує конституційна монархія, а королева та її сім'я сприймаються як система традицій, що підвищує імідж Великої Британії на світовій арені, так як асоціюється зі стабільністю. Єлизавета II продовжує вважатися однією з найбільш шанованих і впливових людей на планеті, не дивлячись на те, що не зосереджує у собі законодавчу, виконавчу та судову владу.

Список використаної літератури:

1. Bagehot W. The English Constitution / W. Bagehot. – Oxford: Oxford World's Classics, 2009. – С. 219.
2. Lacey R. A Brief Life of the Queen / R. Lacey. - London: Little Brown, 2012. – С. 166.
3. Laird D. How the Queen Reigns. An authentic study of the Queen's Personality and Life Work / D. Laird. – London: The Penguin Press, 1959. – С. 367.
4. Phillips Ch. Royal Britain / Ch. Phillips. – Cambridge, 2011. – С. 512.
5. Бостан С.К. Поняття форми державного правління та її історичні типи/ С.К. Бостан // Влада, людина, закон. – 2011. – № 1. – С. 22-33.
6. Шаповал В.М. Монархія конституційна/ В.М. Шаповал// Юридична енциклопедія: в 6 томах. – К.: Укр. Енцикл. – 2001. – Т. 3. – 758-759.

Р.С. Сінко

АНАРХІЯ ЯК ПОЛІТИЧНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

В даній статті розкривається поняття анархії як політичного та соціального явищ. Показані основні течії анархізму та вчені, які їх заснували та досліджували. Особлива увага звернена на ідеї та цілі анархічної ідеології, та наскільки ці цілі реальні і чи можуть вони бути втілені в життя.

Ключові слова: анархія, анархізм, індивідуалістичний анархізм, колективіський анархізм, зелений анархізм, комуністичний анархізм.

Поняття «анархія» запозичене у французів і позначає «безвладдя». Корені цього слова походять від грецького «anarchia» — «без керівника».

Анархізм варіював ще задовго до нашої ери. Першими хто задумав поняття анархії були: Діоген (Стародавня Греція) і Лао-Цзи (Стародавній Китай). Вони перші сказали, що анархія – це форма правління.

Анархія – це політична ідея, яка ґрунтується на свободі. Його основна мета придушення влади задля співпраці особистостей і рівноправності. Головними

концепціями анархізму є: свобода і співпраця. Анархісти вважають, що суспільство повинне існувати задля благ індивіда.

Анархізм – це єдина форма правління, в якій людина визначається як повністю вільна і незалежна істота.

Ми можемо часто чути, що анархізм – це безлад, а анархісти - терористи. Дана позиція пояснюється: незнанням ідей політичної системи анархізму, страху перед свободою (так, як свобода – це відповідальність), не вигідність анархізму для людей при владі. Насправді суть анархії лежить у визволенні людини від кайданів влади, та створення організації, яка не допустить влади людини над людиною.

Ідею анархізму вважають утопічною через те, що вона виступає за негайне знищення будь-якої державної влади стихійним бунтом мас, тобто щоб дійти до суцільної анархії, повинна бути масштабна революція, в якій люди підтримали ідею одноголосно, але люди ще не готові бути вільними і жити так як їм хотілось би, соціальні відносини не дають індивідуальності проявити себе в повному масштабі.

Іноді анархізм плутають з нігілізмом (який заперечує суспільство і спрямований на його руйнування), але це хибне ствердження – хоч анархізм і спрямований на індивідуалізацію особистості, але він не відмінняє поняття соціуму, та саме соціуму, який буде організований без державного примусу – індивідами.

Анархізм поділяють на такі напрями:

- Індивідуалістичний
- Колективіський
- Комуністичний
- Анархо-синдикалізм
- Зелений анархізм

Індивідуалістичний анархізм заснував німецький філософ-ідеаліст Макс Штірнер. Він вважав, що єдина реальність,— це «Я», его, а весь світ — його власність. Поняття моралі, права, закону, суспільства і т. д. відкидаються і оголошуються «примарами». Штірнер вважав, що цим він звільняє індивідуальне сприйняття від «соромлячого лушпиння». Кожен сам є джерелом моралі і права. Керівництвом для індивіда має бути принцип «немає нічого вищого за мене». Головною ідеєю є підтримка поняття приватної власності. Іншими представниками цього напрямку були Б.Теккер, А. Боровий [1].

Колективістський (соціальний, революційний) анархізм. Його засновником був Михайло Бакунін. Анархізм М. Бакуніна отримав назву «Бакунізм». Бакунін і його прихильники вважали, що на зміну державній централізації мають прийти федералізм та самоврядування, а замість капіталістичного гноблення - соціалізм і колективна власність. Особливо критикувалася держава. Бакунін вважав, що «там, де починається держава, закінчується індивідуальна свобода і навпаки». За характером ставлення до держави він розрізняв германські народи більш схильні

до державності, централізму, бюрократизму, з одного боку, та романські й слов'янські народи більш схильні до свободи й самоврядування - з іншого. Прихильники Бакуніна закликали до соціальної революції, яка знищить державні інституції. Тобто головними принципами цієї течії є відмова від приватної власності та взаємодопомога [2].

Комуністичний анархізм (Анархо-комунізм) заснував Петро Кропоткін. На його думку анархізм походить з того ж революційного протесту, того ж людського невдоволення, що і соціалізм; і результатом революції він бачить встановлення «бездержавного комунізму», новий суспільний лад бачився йому як вільний федеративний союз самоврядних одиниць (громад, територій, міст), заснований на принципі добровільності і «безначалья». Передбачалося колективне ведення виробництва, колективне розподіл ресурсів і взагалі колективність все, що відноситься до економіки, до сфери послуг, до людським взаєминам. Колектив представляв би собою групу зацікавлених у своїй діяльності людей, які розуміли б, навіщо і для кого вони все це роблять, чого було б достатньо для їх добровільної діяльності [3].

Анархо-синдикалізм, представником якого був Рудольф Рокер передбачував – самоврядування робітників, та робітничу солідарність. Також займався вивченням цієї течії французький соціолог і філософ Жорж Сорель. Він відкидав популярну на той час ідею загального політичного [страйку](#) як інструменту суспільно-політичних перетворень. Замість неї він пропагував ідею загального [пролетарського](#) страйку. Він не сприймав поєднання боротьби за [демократію](#) і соціалізм. Боротьбу за загальні демократичні права він вважав справою суто [буржуазною](#). На його думку, участь робітників у загальному демократичному русі та їх членство у [політичних партіях](#) — в умовах панування буржуазії завжди буржуазних — затуманює цілі робітників та гальмує формування класової свідомості трудящих.

Він виступав з критикою всіляких соціальних [утопій](#) і протиставляв утопію як раціоналізовану хибну свідомість соціальному міфу як стихійному вираженню суспільних потреб. [Міф](#) в його творах постає радше не як оповідь про героїчне і втрачене минуле, а як ідея, що надихає на рух у майбутнє [4].

Зелений анархізм (еко-анархізм) був створений анархо-індивідуалістом і трансценденталістом Генрі Торо. Цей напрям акцентується на екологічних проблемах.

Зелений анархізм містить в собі елементи різних взаємопов'язаних політико-філософських теорій і соціальних рухів, таких як анархо-примітивізм, [глибинна екологія](#), [соціальна екологія](#), [фемінізм](#), пост- і антилефтізм, [ситуаціонізм](#), [сюрреалізм](#), [неолуддизм](#), [антиіндустріалізм](#) і ідеали [мисливців-збирачів](#). Його основними представники: Ф. Перлман, М. Букчин, Б. Морріс [5].

Отже, анархія – це не просто безлад і безвладдя, це ціла система, яка вивчалась в різні часи, різними вченими по всьому світі. Є безліч прикладів з історії де ми можемо побачити її нетривалу дію у соціумі, є безліч трактатів і статей, в яких показується її практична і теоретична значимість, але чи утопічність цієї ідеології стане реальністю покаже лише час.

Список використаної літератури:

1. Штирнер М. Единственный и его собственность / Пер. с нем. Б. В. Гиммельфарба, М. Л. Гохшиллера. — СПб.: Азбука, 2001. — 448 с.
2. Бакунин М.А. Философия, социология, политика. М: Правда, 1989.
3. Кропоткин П.А. Анархия, её философия, её идеал: Сочинения. М: Экмо-пресс, 1999 .
4. Концепция либертарного коммунизма (1936 г.), <http://mpst.org/> Електронна вільна енциклопедія, <http://wikipedia.ru/>

В.В. Щенесневич

ВНУТРІШНЬО-СМИСЛОВА СТРУКТУРНА СХЕМА ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНИХ СИСТЕМ

У статті автор аналізує основні внутрішньо-сміслові структурні схеми політико-ідеологічних систем.

Ключові слова: система, політика, ідеологія, схеми.

Політичні ідеології завжди знаходяться в центрі уваги суспільно-світоглядної рефлексії, в силу їх своєрідної зануреності у міжособистісні стосунки, у владно-керуючі пріоритети та смисложиттєві цінності людей. Що стосується проблеми опрацювання цієї теми, то її можна починати від французьких ідеологів ХІХ ст. і завершуючи сьогоднішніми дослідженнями світоглядно-екзистенційних проблем, соціальної філософії, влади, цінностей, соціальної психології тощо [1;8;13;16; 17;18;20;22;24;25;]

Достатньо велика кількість сучасних українських, російських, західноєвропейських, американських авторів приділяє свою увагу проблематиці владно-світоглядного становлення людини і суспільства, владно-політичних відносин. Прямо чи опосередковано ці роботи стосуються питання ідеології, її внутрішньої структури та специфіки становлення. Серед таких авторів варто назвати О.Донченко, Ю. Романенка, В.Андрущенко, М. Михальченка, С.Кримського, О.Заздравнову, Т. Ящук, Р.Зрайка, З.Фрейда, К. Юнга, Е.Фромма, Ж.Бодріяра, П.Рікера, Н. Лумана, О.Панаріна, О.Сичивицю, В.Беха та інших. При формуванні смислового наповнення структурних схем були використані та проаналізовані тексти безпосередніх представників ідеологічних систем, взяті зокрема із серії «Політичні ідеології» видавництва Смолоскип, що випустило антології «Націоналізм», «Лібералізм», «Консерватизм»[11;15;21], а також ряд інших першоджерельних [5;6;14;19;20] та аналітичних текстів.

На основі опрацювання вказаної літератури було поставлено завдання

виявити внутрішньо-сміслову тотожність побудови структури ідеологічних систем та відобразити їх змістовне наповнення.

Аналіз смислової схеми ідеологічних систем варто починати із поняття «буття», як базового підґрунтя філософсько-світоглядної структури. Термін «політичне буття» для пострадянського простору є новинкою останніх років. Традиційне надання «буттю» виразно матеріально-предметного статусу чи небажання осягати феномен політичного розмаїття в незвичному термінологічному вимірі спричинили певний смисловий вакуумдовкола цієї проблеми. Робляться лише перші спроби осмислення вказаної теми [24]. Як справедливо вказує О.С. Панарін, відкриття політичного буття вимагає суттєвого «методологічного зусилля».

Політика і її осмислення - це пошук істини і справедливості не просто в соціальному світі, а в складному процесі організації людських взаємостосунків загалом. Феномен влади, невіддільний від політичного життя, виявляється не лише в державних структурах, ми матимемо справу з ним скрізь, де є взаємодія хоча б лише двох людей. І, незважаючи на величезну зацікавленість владою та бажання корисливого використання політичних механізмів, справжній пошук істини не може уникати тих доріг, що ведуть свій шлях в часом дуже жорстокі джунглі політичних реалій.

Ці закономірності мають безпосереднє відношення для формування ідеологій. Насамперед онтологічні пріоритети відповідно формують бачення буття суспільства і людини. А також розуміння «небуття», якого ідеологія прагнутиме уникнути [40]. Адекватно до цих уявлень ідеологія вироблятиме основні стратегічні лінії: осягнення буття, опанування буттєвих детермінант, долання небуття. Напрацьовуються також інструментально-методологічні механізми, суть яких у визначенні суб'єкта дії та способі дії, яка має дати відповідний результат.

Ідеології завжди задіяні на суспільно-колективні потреби, тому відображають прагнення до буття суспільства чи значної його частини [7]. Водночас глибинною архетипічною потребою Я-его залишається повна десуб'єктизація Іншого як джерела ймовірної конкуренції та загрози [40]. Це провокує формування на основі базової ідеології своєрідної псевдо- матриці, перверзійної форми, яка намагається зруйнувати суб'єктність іншого, відібрати в нього право на буття, ототожнити його із власним буттям. Така перверзійна матриця [4] продукує псевдо-смісли, які, ототожнюючись із дійсними потребами суспільства, створюють своєрідний світ насильства, фальші, симулякрів та двоєдушності [1;4;26].

Суттєвим для формування внутрішньо-сміслової ідеологічної структури є загально-філософське бачення таких феноменів як людина і суспільство [27]. Це закономірно, адже простір дії ідеології стосується саме цієї сфери. Разом з тим трактування людини і суспільства безпосередньо пов'язане із вихідним суб'єктом ідеології, тим першоосновним «Я», яке, власне і формує ідеологічну структуру. Інакше кажучи, трактування людини і суспільства буде підпорядковане тому

вихідному суб'єкту, інтереси якого ідеологія відстоюватиме [26].

Всі похідні ідеологічні пріоритети: ідея блага, інструментальні фактори, раціональні та ірраціональні символічні знаки тощо, відображатимуть вихідну онтологічну спрямованість істинних потреб та псевдо-смислів ідеології.

Основні напрями розвитку вказаних тенденцій зведено в таблицю:

Лібералізм

Ідеологія	Лібералізм	Лібералізм-перверсія (псевдо-смисли)
Суб'єкт суспільно-політичного процесу	Я - суб'єкт; Інший - суб'єкт Кожен - суб'єкт	Я - суб'єкт Десуб'єктизація Іншого на всіх рівнях
Морфологічні рівні суспільних суб'єктів		
Людина	Людина - суб'єкт, Я - суб'єкт, Інший - суб'єкт	Я - суб'єкт Десуб'єктизація Іншого як десубектизація суспільства
Суспільство	Суспільство/нація - суб'єкт	Суспільство як джерело забезпечення буття і суб'єктності Я
Людство	Людство - суб'єкт	Людство як джерело забезпечення буття і суб'єктності Я
Рушійні сили суспільно-історичного процесу	Людина, суспільство	людина
Буття суспільства	Фізичне буття суспільства через творення матеріального ресурсу та збереження індивідів суспільства	Забезпечення можливості ресурсного споживання індивіда, перетворення суспільства в суму населення
Спосіб здійснення буття	Взаємодія індивідуальних суб'єктів	Сумативна диференціація членів суспільства, розпад суспільства
Небуття суспільства	Руйнування індивідуальної суб'єктності	Руйнування суб'єктності суспільства
Долання небуття	Надання свободи дії індивідууму	- відсутнє -
Буття людини	Фізичне та смислове буття через самозабезпечення, творення, самотворення	Фізичне буття через забезпечення можливості споживання
Спосіб здійснення буття	Створення матеріального ресурсу	Споживання матеріального ресурсу
Небуття людини	Відсутність матеріального ресурсу, обмеження творчого потенціалу Я	Загроза фізичному існуванню
Долання небуття	Особиста ініціатива, приватна власність як право на матеріальний ресурс	Вимога безпеки Я від суспільства, приватна власність Я, оволодіння природою як ресурсом
Субстанція буття	Природа	Природа
Джерело буття	Само творення суб'єкта, приватна власність на створене матеріальне благо	Природа як власність, Приватна власність як спосіб забезпечення споживання
Благо / узагальнена ідея	Свобода/фізичне існування/ суб'єктність/ творчість	Свобода/фізичне існування/ суб'єктність/ право на деградацію та бездіяльність
Благо суспільства	Свобода /суб'єктність/ суспільства, свобода творчості індивідів	Свобода /суб'єктність/ Я, право на бездіяльність

		суспільства	
	Благо людини	Свобода Я, матеріальний достаток і незалежність Я, творчість Я, внутрішнє самообмеження визнанням Іншого суспільства, взаємодія з Іншим	Свобода Я, матеріальний достаток як можливість споживання, право на деградацію і бездіяльність, незалежність Я від обмежувальних інститутів суспільства, ігнорування Іншого
	Інструментально-функціональна база	Приватна власність, матеріальний ресурс, Особистісна ініціатива	Приватна власність, матеріальний ресурс, Право Я на безконечне оволодіння матеріальним ресурсом
	Раціональна модель	Людина - творець власного фізичного буття, вільна взаємодія людей, яка творить суспільство	Я - власник матеріального ресурсу, суспільство як джерело ти гарант матеріального буття
	Ірраціональна символічна семантика	Свобода, Творчість, Діяльність, Радість,	Свобода, бездіяльність, безпека, споживання
	Вітальні знаки	Фізичне життя, Я,	Фізичне життя, Я,
	Ресурсні знаки	Природа, матерія, Час, Приватна власність	Приватна власність, матеріальні блага
	Смислові знаки	Суб'єктність, свобода, Творення, взаємодія	Я, повна свобода Я, свобода від запитів і потреб інших
	Телеологія	Надання можливості фізичного буття кожному представнику історичного процесу /індивідуальному та колективному/	Надання можливості фізичного буття та комфорту для Я

Консерватизм

Ідеологія	Консерватизм	Консерватизм-перверзія
Суб'єкт суспільно-політичного процесу	Дух - суб'єкт Я духовне - суб'єкт; Еліта Духу - суб'єкт Інший та кожен суб'єктні в співпричетності до духу	Традиція - суб'єкт Я традиційне - суб'єкт; Еліта влади - суб'єкт; Відмова в суб'єктності Іншого на основі його непричетності до духу
Морфологічні рівні суспільних суб'єктів		
Людина	Людина духовна - суб'єкт, Я духовне - суб'єкт, Інший в душі - суб'єкт	Людина виконавець традиції - суб'єкт, Я традиційне - суб'єкт,
Суспільство	Суспільство/нація в збереженні Духу - суб'єкт	Правитель суспільства - суб'єкт, традиція як форма легітимації та непорушності влади
Людство	Людство в збереженні Духу - суб'єкт	Абсолют виражає себе через домінуючу націю і її правителя, володар - суб'єкт
Суспільні сили історичного процесу	Дух, еліта духу, представники духу, ієрархія еліти в причетності до духу	Владна еліта
	Буття суспільства	Збереження традиційної влади еліти
	Спосіб здійснення буття	Збереження творчої традиції, розвиток в людях причетності до Духу,
	Небуття суспільства	Втрата причетності до Абсолюту
	Долання небуття	Повернення до цінностей Духу, Абсолюту
	Буття людини	Виконання традиції як запорука фізичного збереження
	Спосіб здійснення буття	Ретрансляція традиції, споживання матеріального ресурсу

	Небуття людини	Втрата причетності до Духу	Втрата традиції
	Долання небуття	Повернення до цінностей Духу, Абсолюту, на основі чого розгортається фізичне буття	Повернення до традиційної форми влади, ретрансляція традиції
	Субстанція буття	Дух	Традиція
	Джерело буття	Самотворення смислу і матеріального блага в причетності до Духу	Виконання традиції як спосіб забезпечення споживання
	Благо / узагальнена ідея	Дух, буття в дусі, суб'єктність, творчість	Традиція, буття в традиції, ретрансляція традиції як фактична бездіяльність
	Благо суспільства	Буття суспільства в Дусі, суб'єктність еліти, суб'єктність особи, творче і духовне становлення індивідів суспільства	Дотримання традиції. Ретрансляція владної традиції
	Благо людини	Буття людини в Дусі, суб'єктність як вираження Духу, підпорядкування духовному ієрарху, внутрішнє самообмеження визнанням духовного начала Іншого, взаємодія з Іншим, творення матеріальної реальності	Буття людини в традиції, підпорядкування традиційно-владному ієрарху, право на бездіяльність через незмінність традиції, ігнорування духовного начала Іншого
	Інструментально-функціональна база	Родова спадкоємність на матеріальний і духовний ресурс, монархія, аристократія, приватна власність, особистісна ініціатива	Родова або передана спадкоємність на матеріальний і духовний ресурс, тиранія, олігархія, контроль над матеріальним та духовним джерелом буття суспільства, виконання волі ієрарха
	Раціональна модель	Духовна єдність поколінь, духовна спільнота - творець власного фізичного та смислового буття, часова та просторова духовна співпричетність людей, яка творить суспільство	Володіння традицією як аналог володіння Абсолютом, абсолютна влада, суспільство як причетність до традиції і підпорядкування ієрарху і традиції
	Ірраціональна символічна семантика	Дух, Творчість, Ієрархія (як влада святості), Діяльність, Радість,	Традиція (формальність), ретрансляція, ієрархія-підкорення, незмінність, безпека, споживання
	Вітальні знаки	Дух, Життя, Я, Рід, неперервне фізичне і духовне життя суспільства,	Життя традиції, формальна традиція- насилля, обов'язок
	Ресурсні знаки	Природа, Час (неперервне буття суспільства, вічність), Простір буття суспільства, суспільна співпричетність в просторі і часі, індивідуальна і колективна матеріальна власність	Природа, час (неперервне буття традиції, формальність), простір влади монарха, приватна власність і причетних до традиції
	Смислові знаки	Дух, Істина, Суб'єктність в дусі, Творення, справедливість, неперервність життя в Дусі	Традиція, правління, збереження моделі-традиції
	Телеологія	Буття як творення фізичного і смислового життя представниками Духу, на індивідуальному та колективному рівні, традиція буття в дусі	Буття традиції правління, десуб'єктизація підвладних, формальне виконання традиції

Підсумовуючи структурування семантичних смислів ідеології, можемо сказати, що вони формуються на основі внутрішньо-смислових запитів особи і суспільства. Владно-політичні ідеології тісно пов'язані із екзистенційними та смисложиттєвими цінностями, а також відображають намагання збереження буття на профанно-фізичному та духовному рівнях. Водночас в них наявний процес продукування псевдо-смислів, які породжують формальну, фальшиву,

симулякрічну реальність, що руйнує не лише екзистенційно-буттєві запити політичних ідеологій, а загалом смислове поле суспільства. Розуміння цих двох типів реальності дасть змогу більш адекватно оцінювати і розуміти складні процеси владного становлення та політичного буття.

Список використаної літератури:

1. Бодрийяр Жан. Насилие глобализации. Перев. с франц. Юлии Бессоновой, Ноябрь 2002. Данный отрывок взят из эссе «Power Inferno». Печатається по изданию: LE MONDE DIPLOMATIQUE, NOVEMBRE 2002, Page 18 // http://www.enot.ru/enot1/cd_1.html
2. Валіцький А. Марксизм і стрибок у царство свободи: історія комуністичної утопії / Пер. з польськ. Д.Андрухів. - К.: Вид. дім «Всесвіт» 1999.
3. Грабовський С. Українська людина у вимірах ХХ століття: до постановки проблеми. - К.: Київське братство, 1997. - 118 с.
4. Донченко О, Романенко Ю. Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психополітичного повсякдення): Монографія. - К.: Либідь, 2001. - 334с.
5. Дугин А. Основы геополитики. Москва: Арктогея, 2000.
6. Заздравнова О. И. Идеология в эволюционирующем социуме. Диссертация на соискание ученой степени доктора философских наук. - Запорожье, - 416 с.
7. Камю А. Размышления о гильйотине // Изнанка и лицо: Сочинения. - М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс; Харьков: Изд-во «Фолио», 1998. - 864 с. (Серия «Антология мысли»).
8. Кафарський В. Комунізм і український національно-визвольний рух. - Івано-Франківськ: Плай, 2002. - 832 с.
9. Коваль О.А. Маніпулювання релігійною свідомістю: сутність і засоби. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук. К., 2006. - 20 с.
10. Консерватизм: Антологія / упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. - К.: Смолоскип, 1998. - XVI + 598 с.
11. Крымский С.Б. Культурные архетипы, или знание до познания // Природа. №11. - 1991. - с.70-75.
12. Лебон Г. Психология масс // Психология масс. Хрестоматия. - Самара: Издательский дом «Бахрах», 1998. - С. 5-130.
13. Ленин В. Вопросы национальной политики и пролетарского интернационализма. - М., 1965.- 192 с.;
14. Лібералізм: Антологія / Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. - К.: Смолоскип, 2002. - X+1126 с.
15. Майерс Д. Социальная психология. 6 изд., перераб. И доп. - СПб.: Питер, - 752 с.
16. Макаренко В.П. Главные идеологии современности. - Ростовн/Д.: изд.-во «Феникс», 2000. - 480 с.
17. Мангейм К. Идеология и утопия // Утопия и утопическое мышление. - М.: Прогресс, 1991. - С. 113-169.
18. Маркс К. Капітал. Критика політичної економії. Т.1. // Маркс К. і Енгельс Ф. Твори, т.23. К.: Державне видавництво політичної літератури УРСР. - 1963. - 847 с.
19. Махнич В. Историко-культурное введение в политологию//Интернет, [www/ russ. ru/](http://www.russ.ru/) Русский Университет.
20. Націоналізм: Антологія / Упоряд. О.Проценко, В.Лісовий. - К.: Смолоскип, 2000. - 872 с.
21. Ортега-и-Гассет, Хосе. Восстание масс // Психология масс. Хрестоматия. - Самара: Издательский дом «Бахрах», 1998. - С. 195-314.
22. Основы теории гендеру: Навчальний посібник. - К.: «К.І.С.», - 535 с.

23. Панарин А.С. Философия политики. - М.: Новая школа, 1996. - 424 с.
24. Рікер П. Ідеологія та утопія /Пер. з англ. - К.: ДУХ І ЛІТЕРА, - 386с.
25. Сичивиця О. Дві іпостасі комуністичної парадигми суспільного прогресу або дволикий Янус комунізму // Українські проблеми.1(5), Львів,1994.- С. 83-89.
26. Сичивиця О.М. Основні парадигми філософії історії: Консп. лекцій. - Львів: ЛЛІ, 1993. - 80 с.
27. Сознание и социальная реальность. / научн. Ред. И.Ф.Кононов - Луганск: «Альма матер», 2004. - С. 75,77.
28. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / Пер. С англ.. - М.: Политиздат, 1992. - 543 с.
29. Стархоук (Мириам Саймос). Избранные главы из книги «Темные думы: магия секс и политика». // Антология ненасилия. 2-е издание Советско-американская гуманитарная инициатива. Москва- Бостон, 1992. - С.158-187.

Н.О. Ямчук

МІСЦЕ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ТА ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

У статті досліджується місце та функції політичних партій та громадсько-політичних організацій у політичній системі України.

Ключові слова: політична партія, громадська організація, політична система.

Політичні партії та громадсько-політичні організації є складовою частиною політичної системи суспільства. На сучасному етапі в тому чи іншому вигляді вони існують у всіх країнах світу. Через партії та суспільно-політичні організації і рухи відбувається участь народу в управлінні суспільними справами.

Партійно-політична система, яка зазнала еволюційних змін протягом 20 років незалежності України, – це традиційно-політична структура, що є результатом стійких зв'язків і взаємовідносин політичних партій та їхніх модифікаційних утворень, організацій, громадсько-політичних об'єднань і рухів як між собою, так і з державою та іншими інститутами влади. Необхідно також відрізняти термінологічне поняття «партійна система» чи «партійно-політична система» від терміна «багатопартійність», під яким потрібно розуміти лише функціонування певної кількості партій, а не їхню взаємодію.

Партійна система є детермінантою функціонування всієї політичної системи і передусім її інституціональної підсистеми, яка, в свою чергу, потребує таких політичних інститутів, як сама партійна система, форма політичного правління, функціональні суб'єкти державно-політичної влади (законодавчої, виконавчої, судової), виборча система тощо.

Акцентуючи увагу на актуальності дослідження проблем формування політичних партій і партійної системи в Україні, слід вказати насамперед на важливість глибинного, філософського осмислення сутності діяльності

численних партійних угруповань. За даними Міністерства юстиції України, станом на 1 січня 2011 року в країні налічувалося 185 партій, тоді як 2001 року їх було лише 109, а 2008 року – 125 [4, с. 397].

Згідно з численними соціологічними опитуваннями, здійсненими Інститутом соціології НАН України протягом 2004–2010 років, засвідчив україн низькі якісні показники суспільної активності населення. Так, 83 відсотки громадян України не є учасниками жодної громадської, політичної організації чи руху [4, с. 29]. За соціологічними даними 2002 року в Україні негативно ставилися до політичних партій – 61,7 відсотка населення, позитивно – лише 7,3 відсотка. Для порівняння: у 1994 році зазначні показники становили відповідно – 67,1 та 2,8 відсотка [7, с. 317].

Відповідно до даних опитування в рамках останнього щорічного соціологічного моніторингу «Українське суспільство», яке проводилось у 2014 р., 86,9% українців заявили, що не належать до жодної громадської або політичної організації.

Членство в громадських та політичних організаціях в Україні у 2014 р., %.

Відповіді на запитання: «Членом якої з громадських або політичних організацій Ви є?» %:

1. Не належу до жодної з громадських, політичних організацій чи рухів 86,9;
2. Релігійна організація, церковна громада 2,7;
3. Професійне об'єднання 1,8;
4. Клуб за інтересами 1,6;
5. Політична партія 1,4;
6. Спортивний клуб, товариство 1,4;
7. Інша організація, об'єднання, рух 1,2;
8. Громадська організація, фонд, асоціація 1,1;
9. Студентське товариство, молодіжна організація 1,1;
10. Суспільно-політичний рух 0,9;
11. Творча спілка 0,7;
12. Екологічний рух 0,6;
13. Нетрадиційна профспілка 0,2;
14. Об'єднання фермерів 0,2;

Таким чином, у різних організаціях, які в широкому сенсі можна зарахувати до організацій громадянського суспільства, у 2014 р. перебувало 13,1% дорослого населення України. Згідно зі щорічним моніторингом Інституту соціології НАН України, цей відсоток є досить стабільним принаймні з 2000 р.

Проте всупереч песимістичному прогнозу політичні партії не тільки пристосувалися до нових історичних обставин, зокрема, до умов постіндустріального, постмодерного світу, а й не втратили своєї провідної ролі в політичних процесах. [8, с. 1].

Сьогодні в Україні немає ознак наявності розвиненої та потужної партійної системи. Погоджуємося з точкою зору експертів, які вважають, що, маючи зовнішні формальні атрибути, більшість партій характеризувалися незначною чисельністю, відсутністю сталого електорату та стабільних зв'язків із ним, невиразністю організаційної побудови. Майже всі політичні партії не мають програмно-ідеологічних настанов, які насправді відтворювали б інтереси основних соціальних груп. Діяльність багатьох партій значною мірою підпорядкована політичному обслуговуванню потреб партійних лідерів і функціонерів, фінансово-промислових груп, а також певних прошарків адміністративно-господарського апарату.

Перед партійно-політичною системою України постали такі виклики: монополізація партійної системи двома різнополюсними політичними мегасилами, що створює загрозу узурпації державної влади, «партизація» системи державного управління, зменшення суспільного впливу на формування державної влади. Серед загальних рис партійної системи України, що істотно не змінилися й значною мірою репрезентують стан її розвитку, варто зазначити несформованість політичного класу; відсутність партійно-політичної традиції як політичного феномену; нереалізованість партій як ідеологічних інститутів; невиконання українськими політичними партіями традиційних для партійних систем демократичних країн функцій (виховання нової еліти, забезпечення соціальної комунікації тощо) [13, с. 26–27].

Виокремлюючи позитивні та негативні тенденції розвитку новітньої партійно-політичної системи України, з'ясовуючи рівень її здатності адекватно реагувати й гідно відповідати викликам сучасного суперечливого світу, варто враховувати й такі її прикметні риси: посилення взаємодії партій із опорними соціальними групами, формування стратегії вибору власного електорату; наявність «розриву» між партійним керівництвом і масами, слабкі менеджерські засади внутрішньопартійного управління; існування суперечностей між стратегічними цілями й тактичними засобами; дефіцит у партійних ланках фахових управлінських кадрів; недостатня фракційна діяльність окремих політичних партій в органах представницької влади країни; збереження політичного популізму в електоральних кампаніях, відсутність конкретних ефективних механізмів реалізації власних програмних засад [7, с. 251].

Указуючи на такі основні недоліки партійної системи України, як «лідерський» характер партій, ідеологічна несталість, відсутність регулярної інституційної активності, зосередження насамперед на періодичному виконанні електоральних завдань різного рівня, слід наголосити, що суспільні очікування демонструють гостру потребу в оновленні спектру політичних сил, появі нових політичних проектів.

Одним із кризових явищ політичної модернізації України стала побудова партійної системи за західним зразком без критичного розуміння його сутності.

Наприклад, складно заперечувати позитивний характер такої ознаки електорального процесу у країнах західної демократії, за дотримання якої партії практично не мають шансів залишитися при владі в разі невиконання пунктів власної програми [14, с. 28].

У цьому контексті варто наголосити, що для забезпечення політичної стабільності й консолідації українського суспільства вітчизняній партійній системі потрібні сильні політичні партії, які спроможні створити противагу так званим групам тиску, забезпечити політичну автономію партії від різних груп бізнес-еліти.

Отже, для трансформації та оптимізації партійно-політичної системи України, забезпечення відповідності кращим європейським політичним традиціям, ефективності реагування на виклики сучасності важливим, на наш погляд, є методологічне осмислення головних партіологічних доктрин, узагальнення й використання в діяльності національних партій вітчизняного та зарубіжного досвіду формування й функціонування партійних угруповань, розробка ними інноваційних політичних програм і проектів, які сприяли б глибокій системній модернізації країни та суспільства. Першочерговим викликом для новітньої вітчизняної партійно-політичної системи є подолання партіями п'ятивідсоткового бар'єра та адаптація до змішаної системи виборів відповідно до ухваленого Верховною Радою виборчого закону України.

Список використаної літератури:

1. Барановський Ф. Партійна система України: необхідність оптимальності // Віче. – 2004. – № 7. – С. 10–12.
2. Гонюкова Л. В., Максимець Б. М. Суспільно-політичні об'єднання: теорія і практика: Навч.-метод. посіб. для вищ. навч. закл. – К.: Генеза, 2009. – 240 с.
3. Максимець Б. М. Політичні партії як чинники формування та реалізації стратегії державної політики: Автореф. дис. ... канд. наук з держ. управл. – Х., 2006. – 20 с.
4. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НІСД, 2011. – 432 с.
5. Павко А. І. Повчальний досвід вітчизняної історії: Політичні партії і організації у громадському житті України модерної доби. – К.: Плеяди, 2002. – 552 с.
6. Павко А. Моріс Дюверже – засновник сучасної партіології. – Віче. – 2010. – № 13. – С. 28–31.
7. Проблеми модернізації політичних систем сучасності: Монографія / М. І. Панов (кер. авт. кол.); За заг. ред. Л. М. Герасіної, О. Г. Данильяна. – Х.: Право, 2008. – 320 с.
8. Примуш М. В. Політичні партії: механізми інституціоналізації і структурної трансформації: Автореф. дис. ... д-ра політ. наук. – Львів, 2003. – 35 с.
9. Романюк А., Шведа Ю. Партії та електоральна політика. – Львів: Астролябія, 2005. – 366 с.
10. Стаценко О. С. Партії і партійні системи у сучасному демократичному процесі: Автореф. дис. канд. політ. наук. – Сімферополь, 2004. – 17 с.
11. Україна в 2005–2009 рр.: стратегічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг. ред. Ю. Г. Рубана. – К.: НІСД, 2009. – 655 с.
12. Україна в 2010 році: Щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: Монографія / За заг. ред. А. В. Єрмолаєва. – К.: НІСД, 2010. – 528 с.

УДК 32 (06)

ББК 66.0я43

З 41

Збірник наукових статей студентів ФІМ (за результатами підсумкової наукової конференції з Політології). – Вінниця, 2016. – 240 с.

21100, м. Вінниця, вул. К.Острозького, 32,
Тел. 26-71-33.